

tione stultit: quilibet et studentē p sua benivolētia
benivolū ad et studū efficit: vt intēdit pma ps hui⁹
pclusiōis. Maior h⁹ rōis est manifesta. Minor: au
tē ponit mgr in lra dīcō q ipm cupientem aliqd mit
tere de penuria ac tenuitate scle r ingenij i gazophi
latiū dñi. i. in doctrinā sacre scripture in quo omnes
scī ptes exposuerūt sua opa. attrahit eū desiderū
pficiendi: s; retrahit eū defect⁹ scle r ingenij: vel re
trahit eū alia cā. s. alitudo materie hui⁹ opis: r ma
gnitudo laboris. Et p oppositū statū subiungit cām
patriū mouētē r attrahētē q ē pñdētia diuini auri
lij: r pñtū a xpo pmissū. S; pñdētia cās mgrm re
trahētēs ab h⁹ opis cōpilationē vincit amor intēsus
quē mgr h; ad ecclīaz: quo inflāmar⁹ op⁹ aggredīē
Et sua intentiōem pncipalitē dicit circa trīa x̄sari. s.
circa fidei defensionē: catholice veritatis explanati
ōnē: r sacroꝝ manifestationē. Scdo ps hui⁹ p dūsiō
nis p dicit. s. q p assignationē q̄tuor cāp istius libri
auditor: efficiē docilis: pbat sic. Tāto cuiuslibet scie
seu doctrine auditor: reddīt magis vocit: q̄to ipa scē
ntia habuerit cās: finalē fructuosiorē: efficiētē inef
fabiliōrē: materialē certiorē: r formalē aptiorē. Sed
hui⁹ libri scia h; cām finalē fructuosissimā: materia
lem certissimā: efficiētē ineffabilissimā: r formalem
aptissimā. ergo causā: h⁹ scie assignatio ei⁹ auditor
ri⁹ ē docilitatis ministratio: vt sonat scdo ps con
clusionis pmissē. Maior h⁹ rōis est euidēs: sed mi
norē ponit mgr in lra cū dicit. Dōmz igit deo odibi
lem rē. Prio ponit cām finalē duplicē. s. destructōez
erroris r manifestationē veritatis. Scdo ponit cām
efficientē s; duplicē. s. pncipalē sicut est deus: et mi
nus pncipalē seu instrumētale: sic seipm. Tertio ma
teriale. s. autoritates sacri canonis: r sanctorū patrū
snias. Quarto cām formalē. s. formā tractat⁹: q̄ con
sistit in distinctiōe h⁹ opis: i. libris distinctiōes r ca
pitula. Et etiā formā tractatū q̄ ē idē qd mod⁹ agen
di. s. diuidētē vel exēpla ponēdi. Tertia ps eiusdem
pclusionis. s. q p expōsiōē vtilitatis doctrine hui⁹ li
bri: discipulus et⁹ attent⁹ p̄sitat. pbat sic. Quan
to maioris vtilitatis existit doctrīa alio libri seu scie
ntiis ei⁹ auditorib⁹: eosdē reddīt magis attentos.
sed huius libri scia seu doctrīa est maxē vtilitatis.
ergo p hui⁹ vtilitates suos auditores reddīt atten
tos. Maior hui⁹ rōis est nota. Minor: pbat ex lra
in q mgr dicit: q iste labor nō est supfluus. sed est ne
cessarius: eo q illa q̄ alibi sparsim r diffuse p̄cōtant
in ipō breuiter tractant: ita q nō sit necesse librorū
numerositatē pcurrere: cū breuitas ea que collecta
sunt in hoc libro p̄mptē offert quasi sine labore. Et
hec est sententia huius p̄mij in pncipali.

Incipiunt Rubricę libri primī.

Distinctio prima.

Om̄is doctrīa est

de rebus vel de signis.

De rebus q̄bus fruendū est vel vtendum

r de his que fruunt⁹ r vtunt⁹.

Quid sit frui vel vtī.

DI. De trinitate r vnitate.

Que fuerit intentio scribentiū de trinitate

Quis ordo sit fuādus cū de trinitate agit

De testimonijs veteris testamēti q̄bus tri
nitatis misteriū declaraf.

De testimonijs no. testa. ad idē p̄tinētib⁹.

DI. De cognitione creatoris p creatū.
ras in q̄bus trinitatis vestigiū apparet.

De imagine r similitudine trinitatis i anī
ma humana.

De similitudine creatis r create trinitatis.

De trinitatis vnitate.

DI. III. Utrū deus p se deū genuerit.

Utrū trinitas de vno deo p̄dicet sicut vn⁹
deus de tribus psonis.

**DI. V. Utrū diuina essentia genuerit filiū
vel genita sit a p̄re: vel de ipa natus sit fi
lius: vel spūs sanctus p̄cesserit.**

Q̄ filius nō est de nihilo: sed de aliquo: nō
tū de materia: sic r spūs sanctus.

Quare verbū patris dicat filius nature.

**DI. VI. Utrū p̄ volūtate genuerit filiū an
necessitate: r an volēs vel nolens sit de⁹.**

**DI. VII. Utrū pater potuerit vel noluerit
gignere filium.**

An posse gignere filiū sit aliqua potentia
in patre que non sit in filio.

**DI. VIII. De veritate ac pprietate diuine
essentie.**

De incōmutabilitate eiusdem.

De simplicitate eiusdem.

De corpali r spūali creatura: quō sit mul
tiplex r non simplex.

Q̄ de⁹ cū sit simplex: tū multiplex dicif.

Q̄ dei simplicitas nulli p̄dicamentozum
subijcitur.

Q̄ deus abusiue dicif substantia.

Q̄ nō est aliqd in deo qd nō sit deus.

DI. IX. De distinctione triū psonarū.

De coeternitate patris r filij.

De ineffabili r intelligibili generatōis mō.

Utrū debeat dici sp̄ signif filius vel semp
genitus est.

De obiectionibus hereticoz n̄tentium p
bare filiū nō esse coeternū patri.

**DI. X. De spūs sancto q̄ amor p̄ris r filij p
prie dicif: cū sit in trinitate amor qui est
trinitas: sicut verbū pprie dicif sapia: et
tū tota trinitas dicif sapientia.**

Q̄ eadē noia p̄re r vniuersalr accipiunt.

Q̄ spūs sanct⁹ sicut p̄ri r filio est cōis: ita cō
mune nomen habet ppriū.

**DI. XI. Q̄ spūs sanctus p̄cedit a p̄re r filio:
quē tū greci a filio p̄cedere distitēt.**

De cōuenientia latinorū r grecorū in sensu
r differentia in verbis.

**DI. XII. Utrū spūs sanctus p̄ri⁹ vel pleni⁹
us p̄cedat a patre q̄ a filio.**

Q̄ spūs sanctus pncipaliter r pprie dicifur
p̄cedere a patre.

DI. XIII. Quare spūs sanct⁹ cū sit de suba

Tituli.

p̄ris nō dicat̄ genitus: sed t̄m p̄cedens.
Cur filius dicat̄ p̄cedere: cū sp̄s sanctus nō dicatur gigni.
Q̄ nō p̄t̄ mortalis distinguere inter generationē filij et p̄cessionē sp̄s sancti.
Utrū sp̄s sanctus debeat dici ingeni⁹ cū non sit genitus.
DI. XIII. De gemina processione sp̄s sancti et temporalis et eterna.
Q̄ non solū dona sp̄s sancti: sed etiaz sp̄s deus dat̄ hoibus et mittit̄.
An viri sancti possint dare sp̄m sanctum.
DI. XV. Q̄ spiritus sanctus a seipso datur: et filius a seipso mittitur.
Quō intelligenda sit missio vtriusq̄.
Q̄ a spiritu sancto etiam filius sit missus.
Q̄ filius etiam sit datus a seipso.
Quō intelligēdū sit illud. A meipso nō veni.
Utrū semel t̄m sit filius missus. an sepe.
De duobus modis missionis filij.
Q̄ p̄m alterū modū semel sit missus: p̄m alterū sepe: et p̄m alterū modū dicat̄ missus in mundū: p̄m alterū non.
Quare pater nō dicitur missus.
Q̄ filius et spiritus sanctus nō sunt quasi minores patre q̄ missi.
DI. XVI. De missione sp̄s sancti q̄ sit duobus modis: visibiliter et invisibiliter.
Q̄ filius p̄m q̄ homo nō modo patre s̄ sp̄s sancto etiam minor est.
DI. XVII. Q̄ sp̄s sanctus est charitas qua diligimus deū et p̄ximū.
Q̄ sup̄na dilectio est deus: nec pater vel filius sed t̄m spiritus sanctus.
Q̄ nō est dictū illud p̄ cām. De⁹ charitas ē sicut illud. Tu es p̄tia mea et spes mea.
Quō sp̄s sanctus mittat̄ vel det̄ nobis.
Utrū sp̄s sanctus augeat̄ in hoīe vel minus vel magis habeat̄ vel det̄: et an det̄ habenti vel non habenti.
Q̄ aliqui dicunt charitatē dei et p̄ximū nō esse spiritum sanctum.
DI. XVIII. Utrū p̄cedendū sit p̄ donū dari dona.
Utrū sp̄s sanctus eadem rōe dicat̄ donū qua datum siue donatū.
Q̄ sicut fili⁹ nascendo accepit nō t̄m vt eēt filius sed etia essentia. ita sp̄s sanctus p̄cedendo accepit: nō t̄m vt esset donum s̄ etiam vt esset essentia.
Q̄ sp̄s sanctus ē donū et donatus p̄m duos modos p̄dictos p̄cessionis q̄ p̄m q̄ donatus est referat̄ ad patrem et filium: p̄m q̄ datus ad eū qui dedit: et ad eos quibus dat̄.
An filius cū sit nobis datus possit dici no-

ster vt spiritus sanctus.
Utrū sp̄s sanctus ad seipm referat̄.
DI. XIX. De qualitate triū p̄sonarum.
Q̄ eternitas et magnitudo et potētia in deo vnū sunt: et si videant̄ diuersa.
Q̄ aliqua p̄sonarū aliā nō excedit magnitudine: quia nō est maior vna p̄sona alia: nec maius aliquid due q̄ vna: nec tres q̄ due vel vna.
Quō dicat̄ pater esse in filio et filius in patre: et sp̄s sanctus in vtroq̄.
Q̄ nulla p̄sonarū pars est in trinitate.
Quare tres p̄sone dicant̄ summe vnū.
Cū dicimus tres p̄sonas esse vnā substantiā vel essentiā: nec vt genus de sp̄s: nec vt speciez de indiuiduis p̄dicam⁹: qz nō est eētia genus et p̄sona sp̄s: vel eētia sp̄s: et p̄sone indiuidua.
Q̄ nec p̄m materialē causaz dicuntur tres p̄sone vna essentia.
Nec ita dicunt̄ tres p̄sone vna essentia vt tres hoīes vna natura vel vnus nature.
Utrū tres p̄sone differat̄ in numero q̄ in p̄rietatibus distincte sunt.
Quare tres p̄sone simul nō sint maius aliquid q̄ vna.
Q̄ deus nō est dicēdus triplex sed vnus.
DI. XX. Q̄ aliqua p̄sonarū nō excellit aliam potentia.
Q̄ nō minus potest filius q̄ pater.
De obiectiōibus hereticis cōtra hoc: et re sponsonibus catholicis.
DI. XXI. Quō possit dici solus pater: vel solus filius vel solus sp̄s sanctus: cū sint inseparabiles.
Utrū debeat dici solus p̄ est deus: vel solus filius est deus: vel solus sp̄s sanctus est deus: an p̄ est solus deus: filius est solus deus: sp̄s sanctus est solus deus.
Quō trinitas dicat̄ solus deus: cū ip̄a sit cū spiritibus et animabus sanctis.
DI. XX. II. De noīm differentia q̄bus vti mur loquentes de deo.
De his que t̄paliter deo cōueniūt et relatiue dicuntur.
De hoc nomine quod est trinitas.
De his que t̄paliter deo cōueniūt: et nō relatiue dicuntur.
De his que p̄prie ad singulas p̄sonas pertinent: et de his que vnitatem essentie significant.
DI. XXIII. De hoc noīe qd̄ est p̄sona: qd̄ cum p̄m subam dicat̄: t̄m nō singulariter: sed pluraliter accipit̄ in summa.
Qua necessitate dictū sit tres p̄sone a lati-

nis ⁊ a grecis tres hypostasēs vel sube.
 Quare nō dicimus p̄rem ⁊ filiū ⁊ sp̄san
 ctum esse tres deos vt tres p̄sonas.
 Cur non dicimus tres essentias vt tres p̄/
 sonas.
 Q̄ in trinitate nō est diuersitas vel singula
 ritas vel solitudo: sed vnitas ⁊ trinitas ⁊
 distinctio ⁊ idēptitas.
 Q̄ non debet dici deus multiplex.
 DI. XXIII. Quid significet his noibus
 vnus vel vna: duo vel due: tres vel tria:
 trinus vel trinitas: plures vel pluralitas
 distinctio vel distincte: cū his vtimur lo
 quentes de deo.
 DI. XXV. Quid significet hoc noie perso
 na in pl̄ali numero. s. cū dic̄ p̄sone.
 De triplici acceptiōe hui⁹ nominis p̄sona
 in trinitate.
 Ex quo sensu dic̄ alia p̄sona patris: alia
 filiū: alia sp̄sancti: siue ali⁹ in p̄sona pa
 ter: ali⁹ in p̄sona filius: alius in p̄sona spi
 ritus sanctus.
 DI. XXVI. De hoc nomine hypostasis.
 De pp̄rietatibus p̄sonarū: ⁊ de nominib⁹
 earum relatiuis.
 Q̄ nō oīa dicunt de deo s̄m subam: q̄dam
 em̄ s̄m relationē: nō t̄m s̄m accidens.
 Quare dic̄ pp̄riū esse vnigeniti filiū dei
 esse: cū etiam hoies sint filij dei.
 Q̄ homo dic̄ filius trinitatis: ⁊ trinitas
 pater hominū.
 Q̄ sp̄sanctus eadē pp̄rietate donū dic̄
 qua sp̄sanctus: ⁊ vtroq; mō relatiue ad
 patrem ⁊ ad filium.
 Vtrū pater vel filius vel trinitas ip̄a possit
 dici sp̄sanctus.
 Q̄ nō oīa que relatiue dicunt suis ad se vi
 cissim respondent vocabulis.
 DI. XXVII. Que sint ille pp̄rietates quib⁹
 distinguunt p̄sone.
 Q̄ nō omnino est idem dicere esse patrem ⁊
 genuisse vel habere filium.
 Q̄ pp̄rietates determināt hypostasēs nō
 substantiā. id est naturā.
 De generali regula eorū que ad se: ⁊ eorū
 que relatiue dicunt.
 An s̄m subam dic̄ deus de deo ⁊ hmōi.
 DI. XXVIII. Q̄ nō t̄m tres sint pp̄rietates
 p̄sonarum.
 An solus pater debeat dici nō genit⁹: vel
 nō filius sicut dic̄ ingenuus.
 De pp̄rietate quā notat ingenuus.
 R̄sio Ambrosij ⁊ arrianos de ingenuo.
 An diuersum sit esse p̄rem ⁊ filiū esse.
 Si sapientia genita dicitur s̄m relationē:

vel s̄m substantiā.

De imagine.

DI. XXIX. De principio.

Q̄ ab eterno pater ē principij. ⁊ filius: sed
 non spiritus sanctus.

Quō pater sit principij filij: ⁊ ipse cum fi
 lio sp̄sancti.

An eadē notione pater ⁊ filius sit principi
 um spiritus sancti.

DI. XXX. De his que tēporaliter de deo
 dicunt: ⁊ relatiue s̄m accidens: quod nō
 deo sed creaturis accidit.

An sp̄sanctus dic̄ datū vel donatū re
 latiue ad se cū a se detur.

DI. XXXI. An filius dic̄ equalis vel si
 milis patri s̄m substantiā.

De snia sancti Ilylarij qua trinitatem p̄so
 narum pp̄iam ostendit.

Quare patri attribuit vnitas.

Quare pater ⁊ filius dicunt esse vnus vel
 vnus deus: sed nō vnus.

Quare dic̄ equalitas esse in filio.

Quare in sp̄sancto dic̄ esse vtus: cōcor
 dia vel conuexio.

DI. XXXII. Vtrū pater vel filius eadē di
 lectione se diligant que p̄cedit ab vtroq;
 id est spiritus sancto.

Vtrū pater sit sapiens sapia qua genuit.

An filius sit sapiens seip̄o vel p̄ seip̄m.

An vna sit t̄m sapientia patris.

Sicut in trinitate ē dilectio q̄ ē trinitas: et
 t̄m sp̄sanct⁹ ē dilectio q̄ nō ē trinitas: nec
 iō sunt due dilectiōes: ita ⁊ de sapia.

Quare p̄ nō d̄r sapiēs sapia genita: sic̄ di
 c̄ diligēs dilectiōe q̄ ab ip̄o p̄cedit.

DI. XXXIII. Vtrū pp̄rietates p̄sonarum
 sint ip̄e p̄sone vel diuina ysa.

Quō pp̄rietates possint esse in natura dei
 nec eam determinent.

DI. XXXIII. De v̄bis Ilylarij quib⁹ s̄m
 prauorū intelligentiā videt dicere nō idē
 esse diuinā naturā ⁊ rem nature: ⁊ nō idē
 esse deū ⁊ quod dei est.

Vtrū ita possit dici vn⁹ de⁹ triū p̄sonarū:
 vt d̄r vna essentia triū p̄sonarū ⁊ tres p̄so
 ne vnus dei: vt tres p̄sone vni⁹ essentie.

Q̄ potētia: sapia: bonitas in sc̄ptura in ter
 dum ad p̄sonas distincte referunt.

Quare patri potentia: filio sapia: sp̄sanctō
 bonitas tribuat: cum sit vna sapiētia: po
 tētia bonitas trium.

De hoc noie homouision: vbi in autorita
 tem receptū sit: ⁊ quid significet.

DI. XXXV. De scia: p̄scia: p̄uidencia: dis
 positione ⁊ p̄destinatione dei.

Tituli.

De quibus sit p̄scientia vel p̄uidencia.
De quibus dispositio.
De quibus p̄destinatio.
De quibus p̄uidencia.
De quibus sapiētia vel scientia.
Utrū p̄scia vel dispositio vel p̄destinatio
dei esse potuerit si nulla essent futura.
Q̄ scia dei de tp̄alibus est ⁊ eternis.
Quō oīa dicunt esse in deo ⁊ vita in eo.
Di. XXXVI. Utrū oīa debeant dici esse in
dei essentia: vt in dei cognitione vel p̄sci-
entia esse dicunt.
Qua ratione bona dicuntur esse in deo et
non mala.
Utrum idē sit omnia esse ex deo: ⁊ per ip-
sum ⁊ in ipso.
Q̄ omnia sunt in quolibet trium: ⁊ p̄ ipsuz
⁊ in ipso.
Q̄ nō oīa q̄ ex deo sunt etiā de ipso sunt.
Di. XXXVII. Quibus modis dicit esse
deus in rebus.
Q̄ deo nō vbiq̄ est habitat: s̄ ecōuerso.
Ubi erat deus anteq̄ esset creatura.
Q̄ deus cū sit in omnib⁹ rebus essentialit̄
nō tñ coinquinat̄ sordibus rerū.
Cū deus sit vbiq̄ ⁊ semp: non tñ localis:
nec loco nec tēpore mouet̄.
Quibus modis aliq̄d dicat̄ locale vel cir-
cumscriptibile.
Quid sit mutari s̄m tempus.
Utrum spiritus creati sint locales ⁊ circū-
scriptibiles.
Q̄ deus est vbiq̄ sine locali motu.
Di. XXXVIII. An scia vel p̄scientia dei sit
causa rerum vel ecōuerso.
Utrū p̄scia dei possit falli.
Di. XXXIX. Utrum scientia dei possit au-
geri: vel minui vel aliquo mō mutari.
An deus possit nouiter vel ex tēpore scire
vel p̄scire aliquid.
Utrū deus possit scire plura q̄ scit.
Q̄ deus ⁊ semp ⁊ simul scit omnia.
Di. XL. An aliq̄s p̄destinat⁹ possit dam-
nari: vel reprob⁹ saluari.
Quid sit reprobatio dei: ⁊ in q̄bus cōside-
retur. ⁊ q̄s sit p̄destinatiōis effectus.
Di. XLI. Utrū aliq̄d sit meritum obdura-
tionis vel misericordie.
De varijs sup hoc carnaliū opinionibus
An ea que scit semel deus vel p̄scit sp̄ sciat
vel p̄sciat: ⁊ sp̄ scierit ⁊ p̄scierit.
Di. XLII. De omnipotentia dei quare di-
cat̄ omnipotens: cū nos multa possimus
que ip̄e nō potest.
Quō dicat̄ deus omnia posse.

Q̄ omnipotentia dei s̄m duo cōsideratur.
Di. XLIII. Inuectio s̄ illos qui deum di-
cunt nil posse nisi qd̄ vult ⁊ facit.
Di. XLIII. An deus possit facere aliquid
melius q̄ facit: vel alio vel meliori mō.
Utrū possit deus sp̄ omne qd̄ potuit.
Di. XLV. De voluntate dei que essentia
dei est. ⁊ de signis eius.
Q̄ licet idem sit deo velle qd̄ esse: nō in po-
test dici deus omnia esse que vult.
De intelligentia harū locutionū: deus scit
vel deus vult: deus scit omnia vel vult ali-
quid.
Q̄ dei voluntas summe bona causa est om-
niū q̄ naturalit̄ sunt: cuius cā nō est q̄ren-
da: q̄ p̄ma ⁊ summa causa est oim.
Quibus modis accipit̄ dei voluntas.
Q̄ p̄ceptio: p̄hibitio: p̄missio: cōsiliū: ope-
ratio: noie voluntatis interdū intelligā-
tur vel accipiuntur.
Utrū deus velit ab omnib⁹ fieri ea q̄ p̄ci-
pit: vel non fieri ea que p̄hibet.
Di. XLVI. Q̄ voluntas dei que ip̄e est in
nullo cassari potest.
Quō intelligendū sit illud. Volui congre-
gare filios tuos ⁊ noluisti. Et illud. Qui
vult omnes hōes saluos fieri.
Utrū mala deo nolente vel volente fiant.
Quō intelligendū sit illud Augustini: ma-
la fieri bonum est.
De multiplici acceptione boni.
Q̄ mala vniuersitati valent.
Q̄ in deo nō est causa vt sit deterior hō.
Di. XLVII. Quō voluntas dei de homi-
ne implet̄ quocūq̄ se vertat.
Ex quo sensu quedam dicunt̄ fieri contra
dei voluntatem.
Quare precepit de⁹ omnibus bona facere
⁊ mala vitare: ⁊ si non id ab omnib⁹ vult
impleri.
Q̄ hō aliq̄n bona voluntate aliud vult q̄
deus: ⁊ mala idem qd̄ deus.
Di. XLVIII. Q̄ dei voluntas p̄ mnas ho-
minum voluntates implet̄.
Utrū placuerit viris sanctis q̄ x̄ps more-
retur ⁊ pateretur.
Utrū passiones sanctorū debeamus velle.

Incipit primus liber
de mysterio trinitatis.

Ol. I.

Ceteris

ac noue legi cō-
tinentiā diligen-
ti idagine: etiā
atq; etiā cōside-
rātib⁹ nobis p-
uia dei grā ino-
tuit sacre pagi-
ne tractatū: cir-

Augusti.

ca res vel signa p̄cipue x̄sari. Et em̄ egre-
gius doctor Aug⁹. ait in li. de doc. christi-
ana. Omnis doctrina: vel rerum est: vel si-
gnorū. Sed res etiā p̄ signa discuntur.
p̄prie autē hic res appellant: q̄ non ad si-
gnificandū aliqd̄ adhibent. Signa x̄o quo-
rum vsus est in significādo. Eoz autē aliq̄
sunt quozū omnis vsus est in significādo:
non in iustificādo. i. q̄bus nō vtimur nisi
aliqd̄ significandi grā: vt aliqua sacramen-
ta legalia. Alia que non solū significāt: sed
cōferūt qd̄ intus adiuuet: sicut euangelica
sacra. Ex quo apte intelligit: q̄ hic appellē-
tur signa: res ille videlicet q̄ ad significan-
dum aliqd̄ adhibent. Omne igit̄ signum
etiā res aliq̄ est. Ad em̄ nulla res est: vt in
eodem Aug⁹. ait. oino nihil est. Nō autē
ecōuerso ois res signū est: qz non adhibet̄
ad significandū aliqd̄. Lūq; his intēderit
theologozū speculatio studiosa atq; mode-
sta: diuinā scripturā formā p̄scriptā in do-
ctrina tenere aduertet. De his ergo nobis
aditū ad res diuinas aliq̄tenus intelligen-
das deo duce aperire volentibus: disserē-
dum est: et primum de rebus: postea de sig-
nis disseremus.

De rebus cōmuniter agit. b

Augusti.

Id ergo in rebus

cōsiderandū est: vt i eodē Aug⁹. ait q̄ res
alie sunt q̄bus fruendū est: alie q̄bus vten-
dum est: alie q̄ fruunt̄ et vtunt̄. Ille quib⁹
fruendū est: nos btōs faciūt. Istis quibus
vtendū est: tendentes ad beatitudinē adiu-
uamur: et q̄si adminiculamur: vt ad illas
res q̄ nos btōs faciunt puenire: eisq; inhe-
rere possimus. Res x̄o q̄ fruunt̄ et vtū-
tur nos sumus: q̄si inter vtrasq; constituti
et angeli et sancti. Fruī autē est amore ali-
cui rei inherere ppter seipam. Uti x̄o ad
qd̄ in vsum venerit referre: ad obtinēdum
illud quo fruendū est: als abuti est nō vti.
Nam vsus illicitus abusus vel abusio no-
minari debet. Res igit̄ q̄bus fruendū

De rebus que
fruunt̄ et vtūt.Quid sit frui
et vti.De reb⁹ q̄bus
fruendū eū.

est sunt pater et filius et sp̄s sanctus. Eadē
t̄ trinitas q̄dam summa res est: cōisq; om-
nibus fruētib⁹ ea: si t̄ res dici debet: et nō
rerum oim̄ causa. Si t̄ et causa. Non enī
facile p̄t inueniri nomen qd̄ tante excellē-
tie conueniat: nisi qd̄ melius dicit̄ trinitas
hec: vn⁹ deus. Res autē q̄bus vtendū est:
mūdus est et in eo creata. Uti Aug⁹. in co-
dem. Vtendū est hoc mūdo nō fruendū
vt inuisibilia dei p̄ ea que facta sunt intelle-
cta conspiciant. i. vt de t̄p̄alibus eterna ca-
pian̄. Itē in eodē. In omnib⁹ rebus ille
t̄ sunt q̄bus fruendū est: q̄ eterne et incō-
mutabiles sunt. Ceteris autē vtendum est
vt ad illarum p̄fruitionē pueniat. Idem
Aug⁹. in li. x. de trinitē. Fruimur cognitis
in quib⁹ ipsi ppter se voluntas delectata
cōquiescit: vtimur vero eis que ad aliud
referimus quo fruendū est.

Augusti.
De reb⁹ q̄bus
vtendū est.Item quid intersit inter frui et vti
aliter q̄ supra. c**Notandum vero**

q̄ idē Aug⁹. in li. x. de tri. aliter q̄ supra ac-
cipiens vti et frui: sic dicit. Uti est assume-
re aliqd̄ in facultatē volūtati. Frui autē est
vti cū gaudio: non adhuc spei: sed iam rei.
Itē q̄ ois q̄ frui: vt̄. Assumit em̄ aliqd̄ i
facultatē volūtati cū sine delectatōis. Nō
autē ois q̄ vt̄: et frui: si id qd̄ in facultatē
volūtatis assumit: nō ppter ipm̄: sed ppter
aliō appetit. Et attēde qz vidē Aug⁹. dice-
re illos frui t̄ q̄ in re gaudent: nō iā in spe.
et ita in hac vita nō videmur frui: s̄ t̄ vt̄
vbi gaudent in spe: cū supra dictū sit frui
esse amore inherere alicui rei ppter se. Qua-
liter etiam hic multi adherent deo.

Augusti.

Augusti.

Determinatio eorum que videntur
contraria. d**Hec ergo que sibi**

tradidere vident: sic determinam⁹: dicen-
tes nos et h̄ et in futuro frui: s̄ ibi p̄prie et p-
fecte et plene vbi p̄ sp̄m̄ videbim⁹ q̄ frue-
mur. Hic autē dū in spe ambulamus: frui
mur qd̄: s̄ nō adeo plene. Uti i li. x. de tri.
Fruimur cognitis in quibus volūtas est.
Idē in li. de doc. christiana ait. Angeli il-
le fruētes iā beati sunt: quo et nos frui de-
sideram⁹: et q̄tū in hac vita iā fruimur: vt
p̄ speculū in enigmate. tanto n̄ram pegri-
nationem et tolerabilius sustinem⁹: et ardē-
tius finire cupimus.

Augusti.

Alia determinatio. e

Potest etiam dici

q̄ qui frui etia in hac vita: nō tm̄ h̄z gau-
dium spei: s̄ etia rei: q̄z iā delectat in eo q̄d
diligat: et ita iā rē aliq̄tenus tenet. Constat
igit̄ q̄ debem⁹ deo frui et nō vti. Illo. n. vt
ait Aug⁹. fructus quo efficietis b̄t̄is: et in
q̄ spem ponis: vt ad id puenias. De h̄ idē
ait in lib. de doctri. xp̄iana. Dicim⁹ nos ea
re frui quā diligim⁹ ppter se: et ea re fru-
dū nobis esse tm̄ qua efficiimur b̄t̄i: ceteris
x̄o vtendū. Frequēter tm̄ dicim⁹ frui cū de-
lectatiōe vti. Cū em̄ adest q̄d diligim⁹: etia
delectatiōe secū gerit: si tm̄ p eā trāsieris:
et ad illud vbi pmanēdū est eam retuleris:
vteris ea: et abusuē nō p̄prie diceris frui.
Si x̄o inbeleris atq̄ p̄māseris finem in ea
ponēs leticie tue: tunc vere et p̄prie frui di-
cēdus es. Q̄d nō est faciendū nisi in illa tri-
nitate. i. summo et incōmutabili bono.

**Utrum hominibus sit vtendum
vel fruendum.**

Uz aut hoies qui

fruent et vtunt alijs reb⁹ res aliq̄ue sunt:
Querit vtz frui debeāt an vti: aut vtz q̄z
Ad q̄d sic r̄ndet Aug⁹. in li. de doct. xp̄ia.
Si ppter se hō diligēdus est: fruimur eo:
si ppter aliud vtimur eo. Videf aut̄ mibi
ppter aliud diligēdus. Q̄ em̄ ppter se dili-
gendū est: in eo p̄stituit̄ beata vita: cui⁹ et
am̄spes hoc tpe nos solaf. In hōie autē
spes ponēda nō est: q̄z maledict⁹ est q̄ hoc
facit. Ergo si liq̄de aduer tas: nec se ip̄o q̄s-
q̄ frui debet: q̄z nō se d̄z diligere ppter se: s̄
ppter illud q̄ fruendū est. huic aut̄ p̄rius
videf q̄d ap̄ls ad p̄hilemonē loquēs ait:
Ita frat̄ ego te fruar in d̄no. Q̄d ita deter-
minat Aug⁹. Si dixisset tm̄ te fruar: et non
addidisset in d̄no: videret̄ finē dilectionis
ac spem p̄stituisse i eo. S̄z q̄ illud addidit:
in d̄no se finē posuisse: codēq̄ frui significa-
uit. Cū em̄ (vt idēz Aug⁹. ait) hōie in deo
frueris: deo poti⁹ q̄ hōie frueris.

**Hic queritur an deus fruatur an
vtatur nobis.**

Beduz deus dili-

gat nos: vt frequēter sc̄ptura dicit: q̄ ei⁹ di-
lectionē erga nos multū cōmendat. Que-
rit Aug⁹. quō diligat: an vt vtēs: an vt fru-
ens: et pcedit ita. Si frui: eget bono n̄ro.
Q̄d nemo san⁹ dixerit. Ait em̄ p̄pha: Bo-
noꝝ meoꝝ nō egēs. Q̄ em̄ bonū n̄r̄m vel

ip̄e est: vel ab ip̄o est: nō q̄ frui nob: s̄ vti/
tur. Si em̄ nec frui nec vti non inueniō
quō diligat nos. Neq̄ tm̄ sic vti nobis vt
nos alijs rebus. Nos em̄ res q̄b⁹ vtimur:
ad id referim⁹ vt dei bonitate p̄fruemur.
Deus x̄o ad suā bonitatē vsum nostrū re-
fert. Ille em̄ miseret̄ nostri ppter suam bo-
nitatem: nos aut̄ nobis inuicē ppter illius
bonitatē. Ille n̄ri miseret̄ vt se p̄fruemur.
nos vero inuicem nostri miseremur: vt illo
fruemur. Cū em̄ nos alicui⁹ miseremur: et
alicui cōsulimus: ad ei⁹ quidē facim⁹ vtili-
tatem cāq̄z intuemur: sed et n̄ra sit p̄sequēs
cū misericōdiam quā alijs impendim⁹: non rel-
inquit deus sine mercede h̄ec aut̄ merces
summa est: vt ip̄o fruamur. Itē q̄z bon⁹ est
sumus: et inq̄tuz sum⁹: boni sum⁹. Porro
etiam q̄z iustus est: nō impune mali sum⁹.
et inq̄tum mali sumus: intantū etiā minus
sumus. Ille q̄ vsum quo nobis vti deus:
nō ad eius: sed ad n̄ram vtilitatē referit: ad
ei⁹ x̄o tm̄ bonitatē.

**Utrum vtendum an fruenduz sit
virtutibus.**

Hic considerandū

est: vtrum virtutibus sit vtendū an fruen-
dū. Quibusdā videf q̄ eis sit vtendū et nō
fruendū. et hoc confirmant autoritate Au-
gusti. q̄ vt p̄paratū est: dicit non esse fruen-
dum nisi trinitate. i. summo et incōmutabil-
li bono. Itē dicunt idē nō esse fruendum
eis: q̄z ppter se amāde nō sunt: s̄ p̄pter eter-
nam beatitudinē. Illud aut̄ quo fruenduz
est: p̄pter se amādū est. S̄z q̄ vtutes ppter
se amāde nō sunt: imo ppter beatitudinē
solā: pbant autoritate Augustini q̄ in lib. Augusti.
xiiij. de trini. p̄tra q̄sdam ait. Fove vtutes
q̄s ppter solam beatitudinē amam⁹: sic no-
bis p̄suadere audent: vt ip̄az beatitudinē
non amemus. Quod si faciūt: etiam ip̄sas
vtiq̄z amare desistimus: quādo illā ppter
quā solam istas amauiimus: nō amamus.
Ecce his x̄bis videf Augu. ondere q̄ vir-
tutes: non ppter se: sed ppter solam beati-
tudinē amande sint. Q̄d si ita est. q̄ eis fru-
endum non est. Alijs vero p̄tra videf. i. q̄
fruendū eis sit: q̄z ppter se petende et amā-
de sunt. Et hoc cōfirmant autoritate Am-
bro. qui ait sup̄ illum locum ep̄le ad Gal.
Fructus aut̄ sp̄s est c̄baritas: gaudium:
pax: patia rē. hic nō noiat opa sed fruct⁹:
q̄z ppter se petenda sunt: si x̄o ppter se pe-
tenda sunt. q̄ et ppter se amāda. Nos autē

Augusti.

Augusti.

Aug⁹. in li. de
doc. xp̄iana.

harū que vidēt̄ autoritatū repugnātiā
de medio eximere cupiētes dicim⁹: q̄ vir-
tutes p̄pter se petēde ⁊ amāde sunt: ⁊ tñ p̄
pter solā beatitudinē. p̄pter se q̄dē aman-
desunt: q̄ delectant sui possessores sincera
⁊ sancta delectatōe: ⁊ in eis pariūt gaudiū
spūale. Verū nō est hic cōsistendū: s̄ vlt̄
tra gradiendū. Non hic hereat dilectiōis
gressus: neq̄ hic sit dilectiōis termin⁹: sed
referat̄ hoc ad illud summū bonum cui so-
li oīno inherendū est: q̄ illud p̄pter se tñ
amandū est: ⁊ vlt̄ra illud nihil q̄rendū est:
illud est em̄ sup̄mus finis. **3o Aug⁹.** dicit
q̄ eas diligim⁹ p̄pter solā beatitudinē: nō
quin eas p̄pter se diligam⁹: s̄ q̄ idip̄m q̄
cas diligim⁹: referim⁹ ad illud summū bo-
num cui soli inherendū est: ⁊ in eo p̄manē-
dū: finisq̄ leticie pondus: q̄re virtutibus
nō est fruēdū. **Sz** dicit aliq̄s. Frui ē amo-
re inherere alicui rei p̄ seip̄m: vt p̄dictū
est. **Si** q̄ p̄pter se virtutes amāde sunt: ⁊ eis
fruendū est. **Ad** q̄d dicim⁹ i illa descriptōe
vbi d̄r: p̄pter seip̄m: intelligēdū est tñmō
vt. s̄. amē. p̄pter seip̄m tñ: vt nō referat̄
ad aliud sed ibi ponat̄ finis: vt supra osten-
dit **Aug⁹.** dicens. Si inheresis atq̄ p̄mā/
seris finē ponens leticie: tunc vere ⁊ p̄zie
frui dicēdus es: q̄d nō est faciendū nisi i il-
la trinitate. i. summo ⁊ incōmutabili bono
Utendū est q̄ virtutib⁹: ⁊ p̄ eas fruendū
summo bono. **Ita** ⁊ de volūtate bona dici-
mus. **Unde Aug⁹.** in l. x. de trini. ait. **Vo-**
luntas est p̄ quā fruimur: ita ⁊ p̄ virtutes
fruimur nō eis nisi forte aliq̄ virt⁹ sit de⁹:
vt charitas: de qua post tractabif.

Augusti.

Epilogus.

Omnium igitur que
dicta sunt: ex quo de rebus specialiter tra-
ctauimus: hec summa est. **Q̄** alie sunt qui-
bus fruendū est: alie quibus vtendū est:
alie que fruunt̄ ⁊ vtunt̄: ⁊ inter eas quib⁹
vtendū est: etiaz q̄dam sunt p̄ q̄s fruimur:
vt virtutes ⁊ potentie animi: que sunt na-
turalia bona. **De** quibus omnibus anteq̄
de signis tractemus: agendū est: ac p̄mum
de rebus quibus fruendū est. s̄. de sancta
atq̄ indiuidua trinitate.

Ista est secunda pars p̄ncipalis
huius libri. In qua mgr̄ determinato p̄hemio: inci-
pit suum tractatū in q̄tuor libros p̄iales diuidere.
Cuius ratio fm̄ p̄m est: quia scientie secant̄ quēad-
modū ⁊ res de quibus sunt. In quorum p̄mo libro
mgr̄ agit de deo absolute fm̄ rationē sic naturalis
p̄fectionis. In secundo agit de eo in q̄tum eius po-

tentia reuertit̄ in effectu creationis. In tertio agit de
ip̄o in q̄tum clar et eius sapientia in opere redēptio-
nis. In quarto agit de eo in q̄tum eius bonitas seu
clementia resurgit̄ in fructu glorificationis. **Quan-**
tum igitur ad p̄mum librum magister duo facit.

Primo premitit̄ quedam generalia quasi tot⁹ ope-
ris p̄ambula. **Secundo** suam intentionem execut̄
tur: ⁊ hoc in p̄ncipio secunde distinctionis: que inci-
pit it̄ i. **Doc** itaq̄ vera. In prima enī huius libri di-
stinctione magister tria facit. **Primo** determinat suū
intentionem. **Secundo** mouet questiones circa deter-
minata. **Tertio** determinata breuiter recapitulat:
Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq̄ ibi. **Cum**
autem homines. **Secundū** h̄o ab inde vsq̄ ibi. **Om-**
nia igitur que dicta sunt. **Tertium** h̄o ab inde vsq̄
ad finem distinctionis istius. **Et** in istis videtur sta-
re sententia p̄ntis distinctionis in generali. In spe-
ciali h̄o sententia magistr̄i stat in tribus propositi-
onibus: quarū prima est. **Toraz** sacram paginam cō-
stat specialiter circa res ⁊ signa versari. **Et** hanc p̄-
bat magister autoritate beati Augustini. **vj. cap.** de
doctrina christiana dicitis. **Om̄is** doctrina vel rex
est vel signorum. **Et** intelligit hic p̄ signa non termi-
nos significantes ad placitum ipsius institutis: sed
quasdam res exteriores ex diuina ordinatōe aliq̄d
significātes: cuiusmodi sunt sacra euz suis materijs
tam veteris q̄ noue legis. **Per** res h̄o intelligit res
absolutas p̄ terminos significabiles: q̄. s̄. ita cadunt
sub determinatōe cōsideratōis sacre scripture: q̄
vlt̄ri⁹ nihil sp̄cialit̄ designāt: vt est de⁹: xp̄us creatu-
ra ⁊ h̄mōi. **Q̄** autē sacra tam veteris q̄ noue legis
aliq̄d significāt: patet: q̄ sacra veteris legis signifi-
cabant inuisibile gr̄am quam non cōferebant: sacra
menta h̄o noue legis significant gratiā inuisibilem.
quam etiam p̄ferunt q̄tum ex tpe ip̄oz: vt plenius
patebit in quarto huius. **Et** subdit q̄ omne signum
est res aliqua: quia quod nō est res aliqua: omnino
nihil est: vt dicit **Aug⁹.** in eodem: ⁊ non ecōtra om-
nis res est signū: q̄ alique sunt res nihil significan-
tes. **Et** tandē subinfert q̄ p̄mo sit determinandum
de rebus: ⁊ postea de signis. **Secūda** ergo proposi-
tio est hec. **Sola** trinitate increata est p̄zie fruē-
dum. **Patet** hec p̄positio varijs sanctorū doctorū
autoritatibus. **Et** p̄bat rōne sic. **Illo** solo est fruē-
dum quod p̄pter se ⁊ nullum alium finē est diligen-
dum. **sed** hoc solū est trinitas increata. **igit** ea tñ p̄-
zie est fruendū: ⁊ per consequēs p̄positio vera.
Diuisiōis maior p̄z p̄ descriptionem fruitionis
in l̄ra qua dicit̄. **frui** est amori inherere alicui rei tā-
tum p̄pter seip̄m. **Minor** probatur sic. **Sola** trini-
tas increata est nostrorum beatificatiua. **igit** ip̄a so-
la est p̄pter se finaliter diligenda. **Consequētia** te-
net ex verbis beati Augustini dicentis. **Dicimus** ea
re nos frui quā diligimus p̄pter se. ⁊ ea nobis fruē-
dum esse tñ qua efficiunt̄ beati. **Antecedens** p̄z ex
textu vbi d̄r. **Res** quibus fruendū est sunt pater ⁊
filius ⁊ sp̄s sanctus: ⁊ per cōsequēs p̄positio ve-
ra. **Tertia** p̄positio est hec. **Usus** ⁊ fruitiōis disti-
ctionē accipimus penes relatiuam ⁊ absolutam di-
lectionis inhesionē. **Patet** hec p̄positio in textu per
terminorū descriptionē. **Quā** dicit̄. **frui** est rei amo-
re inherere solum p̄pter seip̄m. **Sed** vti ē rei amo-
re inherere: non finaliter p̄pter seip̄m: s̄ in q̄tum
ordinata est ad illam qua fruendū est: igitur pro-
positio vera. **Consequenter** circa ista tria mouet du-
bia quorū p̄mū est. **An** hominib⁹ sit fruendū. **Et**
dicendū est: q̄ non simpliciter sed in deo. **Et** cū dici-
tur: homo frui⁹ homie: sed deo frui⁹ in homie. **Se-**
cundū est. **An** timor dei ad nos sit vsus vel fruitiō.
Dicendum est q̄ non sit vsus: q̄ deus non diligit all

de ppter aliud a se: oia diligit ppter ipse ppta
bonitatis. Tertiu. est. An virtutibus sit fruendū Re
spōdet qd nō nisi instrumentalit: eo qd nō queruntur
ppter se sed ppter beatitudinem et ppter deū Et
in his stat snia huius distinctio in pēali.

**De mysterio trinitatis et vnita
tis.**

Hoc itaqz ve

b ra accipia fide tenenduz est: qd
trinitas sit vnus et solus ve
rus deus. vt ait Aug. in .j. li.
de trinit. scz pater et filius et spū sanctus. et hec
trinitas vnus eiusdemqz substantie vel essen
tie dicitur: credis et intelligis: que est summū
bonū: qd purgatissimis mentibus cernitur
et hōis em̄ humane acies inualida: in tā
excellenti luce nō figit: nisi p iustitiā fidei
emū def. Idem in li. retract. Nō approbo
qd in oratione dixi: Deus qui nō nisi mū
dos verum scire voluisti. Respōderi em̄
pōt multos etiā nō mūdos multa scire ve
ra. De hac re ḡ summa et excellentissima cū
modestia et timore agendum est: et attentissi
mis auribus atqz deuotis audiendū: vbi q̄
ritur vnitas trinitatis patris. s. et filij et spi
ritus sancti: qz nec piculosius alicubi errat
nec laboriosius aliquid querit nec fructu
osius aliqd inuenitur. Proinde omnis q̄
audit et legit ea que de ineffabili et inaccē
sibili luce diuinitatis dicunt: studeat imi
tari atqz seruare quod venerabilis doctor
Aug. in .j. lib. de trinit. de seipso ait. Non
pigebit me in q̄t scubi hesito querere: nec
pudebit scubi erro discere. Quis q̄s ḡ au
dit hoc vel legit: vbi pariter certus est: p̄gat
mecū: vbi pariter hesitat: querat mecum
vbi errorem suū cognoscit redeat ad me vbi
mecū reuocet me. Ita ingrediamur siml
charitatis viā tendentes ad eum: de quo
dictū est. Querite faciem eius semper

**Que fuerit intentio scribentium
de trinitate**

Omnes autem ca

tholici tractatores. vt in eodem .j. lib. Au
gustinus ait. Qui de trinitate que deus est
scripserunt. hoc intenderūt fm scripturas
docere: qd pater et filius et spiritus sanctus vnus
us sint sube et inseparabili equalitate vnus
sint deus: vt sit vnitas in essentia: et plurali
tas in psonis. Ideoqz nō sunt tres dii: sed
vnus deus: licet pater filium genuerit: et iō fi
lius non sit qui pater est: filiusqz a p̄re sit

genitus: et ideo pater nō sit qui filius est: et
spū sanctus nec pater sit nec filius. sed tm̄
patris et filij spiritus: vtriqz coequalis: et ad
trinitatis p̄tinentis vnitate. Tenemus ḡ pa
trem et filium et spū sanctū vnū esse natu
ralit̄ deū. vt ait Aug. in li. de fide ad pe
trum. Neqz tm̄ ipsum patrem esse qui filius est
nec filium ipsum esse qui pater est: nec spū
sanctum ipsum esse qui pater est aut filius
Vna est em̄ patris et filij et spū sancti esse
tia: quam greci homouision vocāt. in qua
nō est aliud pater. aliud filius: aliud spū
sanctus: quis sit p̄sonaliter alius pater: ali
us filius alius spū sanctus.

**Quis ordo sit seruandus cum de
trinitate agitur.**

Ceterū vt i primo

mo li. de trinit. Aug. docet p̄mo fm auto
ritates sanctarum scripturarū: vtrū fides
ita se habeat demonstrandū est Deinde ad
uersus garrulos ratiocinatores elatiores
magis q̄ capaciores ratiouibus catholicis
et similitudinibus cōgruis: ad defensionē et
assertionē fidei vtrū est: vt eorum inq̄siti
onibus satisfaciētes: māsuētos pleni instrua
mus: et illi si nequiuērint inuenire qd que
rit: de suis mentibus potius q̄ de ipsa verita
te: vel de nra dissertiōe cōquerant.

Testimonia sctōrum de trinitate. et proponam ergo

in mediū veteris ac noui testamēti auto
ritates quibus diuine vnitatis atqz trinita
tis veritas demōstretur: ac primū ipsa legis
exordia occurrant. vbi Moyses ait. Au
di israel dñs deus vnus deus vnus est. Et
Ego sum dñs deus tuus q̄ eduxit te de ter
ra egypti. non erunt tibi alij dii p̄ter me
Ecce hic significauit vnitatem diuine na
ture. Deus enim et dominus (vt ait Ambro
in p̄mo lib. de trinitate. nomen est nature:
nomen est potestatis. Item alibi deus lo
quens ad Moysen ait Ego sum qui sum
et si q̄serint nomen meuz: vade et dic eis:
Qui est misit me ad vos. Dicēs em̄. Ego
sum: nō nos sumus et qui est: nō qui sumus
aptissime declarauit vnū solū deum esse.
In cantico etiā Erodi legit. Dñs ois po
tens nomē eius. Non ait: domini. vnita
tē volens significare. Personarū quoqz
pluralitatem et nature vnitatem simul ostēdit
dominus in Gen. dicens. Faciam hominem
Ad imaginē et similitudinē nostram. Di

Augusti. cens em: faciam? et nostrā: pluralitatē psonarū ostendit: dicēs xgo imaginē: unitatē essentie. Et em dicit Aug^o in li. de fide ad Petru. Si in illa natura patris et filij et spiritus sancti vna esset tm̄ psona: non dicere faciam? hoicm ad imaginē et similitudinē nostrā. Cum em dicit ad imaginē: ostēdit vnā naturā esse: ad cui⁹ imaginē hō fieret: cū vero dicit: nostrā: ostendit eundē deuz nō vnā: sed plures esse psonas.

Ap̄te ostendit q̄ nec solitudo nec diuersitates nec singularitas ibi est sed similitudo.

Bylarius

Bylarius quoqz i

li. iij. de trini. dicit his v̄bis significari q̄ i trinitate nec diuersitas est nec singularitas vel solitudo: sed similitudo et p̄alitas siue distinctio. At em sic. Qui dixit faciamus hoicm ad imaginē et similitudinē nostraz: inuicē esse sui similes in eo q̄ dicit imaginē et similitudinē nostrā ostēdit. Imago enī sola nō est: et similitudo nō sibi est: neqz diuersitatē duobus admisceri alteri? ad alteruz similitudo p̄mittit. Itē idē in iij. li. Absolutius voluit intelligi significationē hanc nō ad se esse referendaz tm̄: dicendo faciamus hoiez ad imaginē et similitudinē nostrā. Pro fessio em̄ p̄ortij sustulit intelligentiā singularitatis: qz cōfortiū aliq̄ nec p̄t esse sibi sp̄i solitario: neqz rursuz solitudo solitarij recipit faciamus: neqz quisq̄ alieno a se loquit̄ nostrā. vterqz ḡ sermo. i. faciamus et nr̄am: vt solitarium eundēqz nō patit̄: ita neqz diuersum a se alienūqz significat. Solitario puenit faciā et meā. Nō solitario vero puenit dicere: faciam? et nostrā: vterqz sermo vt nō solitariū tm̄: ita neqz differentē esse vel diuersum esse significat. Nobis q̄ nec solitari? nec diuersus est p̄tēdus. Ita ḡ de? ad cōem sibi cū deo imaginē eādēqz similitudinez hoicm reperit̄ opari: vt nec significatio efficiētis admittat intelligentiā solitudinis: nec opatio cōstituta ad eandē imaginē vel similitudinē patiat̄ diuersitatē diuinitatis. In his verbis Bylari? pluralitatē psonarū voluit intelligi noie p̄ortij atqz cōsignificauit noie p̄ortij vel pluralitatis. nō poni aliq̄d sed remoueri pluralitatem em̄ vel p̄ortij psonarū cū dicit: solitudo vel singularitas negat̄: cū dicimus plures esse psonas significamus q̄ nō est vna sola. Ideo Bylari? volēs istā subtilitē et sapientē intelligi: ait Professio p̄ortij sustulit i

Quid ex verbis bylari in telligidebeat

telligentiā singularitatis. Nō dicit posuit aliq̄d. Ita etiā cū dicim? tres psonas: singularitatē et solitudinē tollim?. Et q̄ pater nō est sol?: nec fili? est sol?: nec sp̄s sanctus est solus: significam? q̄ nec pat̄ tm̄ est: et fili us: nec pater tm̄ et sp̄s sc̄tus: nec fili? tm̄ et sp̄s sc̄tus. De hoc aut̄ in sequenti pleni? agetur. vbi etiā fm̄ quid filies dicant̄ tres psonae: et vtrū aliquo mō sit ibi diuersitas vel differentia: ostendetur

Ad idēz quod ceperat redit vt alias autoritates supponat.

Nūc vero ad pro-

positum redeamus: et ad ostendendū psonarum pluralitatē: atqz essentie diuine unitatem: alias sanctorū autoritates inducimus. Moyles dicit: In principio creauit deus celū et terrā: p̄ deū significans patrem p̄ principij filij. Et p̄ eo q̄ apud nos de? dicit̄: hebraica veritas habet heloym: q̄ est plurale hui? singularis q̄ est hel. Ad ergo nō est dicituz hel q̄ est de?: s̄ heloym q̄ interpretari p̄t dī siue iudices: ad pluralitatē psonarū refer̄. Ad quā etiā illud attinere videt̄ q̄ diabolus p̄ serpentē dixit. Eritis sicut dī. Pro quo in hebraico habet heloym: ac si diceret Eritis sicut diuine psonae. Ille etiā maximus p̄phetarū et regum Dauid: qui suā ceteris p̄fert intelligentiā dicens Sup̄ senes intellexi: unitatem diuine nature ostendens: ait. Dñs nomen est illi: nō dicit dñi. Alibi etiā eiusdem unitatē et eternitatē filij ostendēs: ait ex p̄sona dei. Israel si me audieris non erit in te de? recens: neqz adorabis deū alienū. Aliud horū vt dicit Amb. in li. j. de trini. significat eternitatē: aliud unitatē sube indifferētis: vt neqz posterior: ē p̄re: neqz alteri? diuinitatis filij vel sp̄m̄ sanctū esse credamus. Nā si p̄re posterior: est filius vel sp̄s sanctus: recens est: et si vnus nō est diuinitatis: alien? est. S; nec posterior est: qz recens nō est: nec alien?: qz ex patre natus est filij ex p̄re p̄cedit sp̄s sanctus. Alibi q̄ distinctiōnē psonarū insinuās ait. Verbo dñi celi firmati sunt: et sp̄s oris ei? ois virtus corū. Alibi etiā ait. B̄ndicat nos de? de? noster b̄ndicat nos de?: et metuāt eū oēs fines terre. Trina em̄ p̄fessio dei: trinitatez exp̄mit psonarū: unitatez vero essentie ap̄t cū singulariter subiungit euz. Elaias q̄ dicit se audisse seraphim clamātia. Sanctus sanctus sc̄tus dñs de?. Per hoc q̄ dicit ter sanctus:

Ambrosi?

trinitatē significat: per hoc qđ subdit Dñs de: ynitatē essentie. Dauid qđ eternā filij generationē apte insinuat ex psona filij: dicens. Dñs dixit ad me: filius meus es tu: ego hodie genui te. De hac generatiōe ineffabili Esaias ait. Generationē ei⁹ quis enarrabit? In li. qđ Sap. eternitas filij cū patre monstrat: vbi sapia ita loquit Dñs possedit me ab initio viar suar: anqđ quicqđ faceret a principio: ab eterno ordinata sū anteqđ terra fieret: necdū erāt abyssi: et ego iā cōcepta eram: necdū fontes: necdū montes aut colles: et ego pturiebar: adhuc terrā nō fecerat: et cardines orbis terre: qñ p̄ parabat celos aderā: qñ ap̄ēdebat fundamenta terre: cū eo erā cuncta cōponens: et delectabar p̄ singulos dies: ludēs corā eo. Ecce aptum de eterna genitura testimoniū: quo ip̄a sapia p̄hibet se an̄ mūdū cōceptā esse et parturiri. id est genitā: et apud patrē eternāliter existere. Ip̄a etiā alibi ait. Ego ex ore altissimi pdij p̄mogenita ante oēm creaturā. Michēas qđ p̄pha eternā verbi generationē et p̄alem ex Maria simul insinuauit: dicens. Et tu bethleē ephrata puulus es in milibus iuda: ex te egredi etur qui sit dñator in israel: et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis.

Spēalia testimonia de sp̄sctō. §
De sp̄sctō etiam
 exp̄ssa documēta in ve. testa. habem⁹. In Gen. em̄ legis. Sp̄s dñi ferebat sup aq̄s Et Dauid dicit. Quo ibo a sp̄u tuo? In li bro Sap. dicit. Sp̄sctūs discipline effugiet fictū. benignus est em̄ sp̄s sapie. Esa. qđ ait. Sp̄s domini sup me.

De testimonijs noui testamēti. h
Nūc vero post te
 stimonia veteris testamēti: de fide sancte trinitatis et ynitatis ad noui testamēti auctoritates accedam⁹: vt i medio duū aimalium. i. testamētor: cognoscat veritas: et forcipe de altari sumat calculus quo tangant ora fidelū. Dñs itaq̄ xps ynitatem diuine essentie ac psonarū trinitatem: apte insinuat dicens apostol. Ite baptizate omnes gentes in noie p̄ris et filij et sp̄s sancti. In noie vtiq̄ ait. vt Ambro. ait in. j. li. de trini. nō in noibus: vt ynitatis essentie ostēdatur: p̄ nomina tria que suposuit: tres esse psonas declarauit. Ipse etiam ait. Ego et pater vnū sumus: vnū dixit: vt ait Am-

bro. in eodem: ne fiat discretio p̄tatis nature: et addidit: sumus: vt p̄rem filiumq̄ cognoscat. s. vt p̄fectus pater filij p̄fectum genuisse credat: et qđ pater et filius vnū sint nō cōfusione p̄sone s̄ ynitatis nature. Iohānes qđ in epla canonica ait. Tres sūt qđ testimoniū p̄hibent in celo: p̄r: x̄bū et sp̄sctūs: et hi tres vnū sunt. Ipse etiam in initio euāgelij sui ait. In principio erat x̄bū: et x̄bū erat apud deū: et de⁹ erat x̄bum: vbi apte ostēdit filij sp̄ et eternāliter fuisse apud p̄rem: vt aliū apud aliū. Ap̄ls qđ apte trinitatē distinguit dicens. Misit deus sp̄m filij sui in corda n̄ra: et alibi. Si sp̄s ei⁹ qđ suscitauit Iesum habitat in nob̄ et c. Itē alibi trinitatem atq̄ ynitatē euidentissime cōmēdat dicens. Quā ex ip̄o et p̄ ip̄m et in ip̄o sunt oia. ip̄i gl̄ia. Et ip̄o ait: vt Aug⁹ in li. de tri. ait: p̄pter p̄rem: p̄ ip̄m dicit p̄p̄t filij: in ip̄o p̄p̄t sp̄mctm. Per h̄ x̄o qđ non ait ex ip̄is: per ip̄os: et in ip̄is: nec ait ip̄is gloria. s̄ ip̄i insinuauit hanc trinitatē vnū deū esse: s̄ qđ single pene syllabe noui testamēti: hanc ineffabilis ynitatis atq̄ trinitatis veritatē p̄cordit insinuāt: inductioni testimoniorum sup hac re suspēdam⁹: et ratioib⁹ p̄gruisq̄ similitudinib⁹ ita esse put infirmitas nostra valet: ostendamus.

Augusti.

Hec est secunda distinctio huius
 primi libri. In qua magister inquisita et inuenta materia de qua est agendū in hoc volumine: incipit finem ordinem p̄missum in presenti distinctione tractare de rebus. Et p̄mo de rebus fruibilib⁹ i p̄mo libro Secōdo de rebus vtilib⁹ i secōdo libro Tertio de illis reb⁹ que vtilib⁹ ordināt ad fruibilia. in tertio libro De signis x̄o postea agit in q̄rto. Primus itaq̄ lib̄ diuidit in duas p̄tes p̄ncipales. In quaz p̄ima de terminat de re fruibili. s. de deo s̄m suaz p̄fectionem in essendo. s. de essentie diuine ynitatis: ac psonarum distinctiōe et emanatiōe. In secunda tractat de deo s̄m suaz p̄fectionem in causando. s. de attributis diuinis et appropriatis: sc̄ia: voluntate et bonitate. In p̄nti distinctione mgr̄ tria facit. Primo em̄ ostendit modū inuestigandi ynitatē in trinitate: et trinitatem in ynitatis. Secōdo p̄bat ynitatē trinitatis auctoritate veteris testamēti. Tertio declarat eiusdē trinitatis ynitatē p̄ noui testamēti auctoritatē. Primū quidem facit a p̄ncipio huius distinctiōis vsq̄ ibi. Proponamus ergo in mediū. Secundū autē ab inde vsq̄ ibi. Nunc x̄o post testimonia. Tertiuū vero ab inde vsq̄ ad finē distinctiōis. In spēali em̄ sn̄ia mgr̄ i hac distinctiōe stat in tribus cōclusionib⁹: quaz cōclusionū p̄ma est hec. Necessē est quēlibet catholicū sola et eē pia fide eternaz trinitatē in summa ynitatis affirmare. Et p̄bat sic. Hoc oportet quēlibet catholicū sola et pia fide affirmare quod sine fide: vel nō nisi credendo pōt sc̄ri vel inuestigari. Sed talis est eterna trinitas in summa ynitatis. igit̄ eternam trinitatem in summa ynitatis oportet quēlibet catholicū sola et pia fide affirmare. Tenet argumētū. Maiorē ponit mgr̄ in p̄mo capitulo huius distinctiōis. Et minorē

b

Ambrosi⁹.

pbat m̄gr ibidem transfumēdo auctoritatē b̄i Augustini. j. de tri. c. ij. dicētis. Trinitas est vn̄ solus deus pater ⁊ filius ⁊ sp̄s sanctus. Nec trinitas vn̄ ⁊ eiusdem sube vel essentie dicit: credit ⁊ intelligit. igit̄ conclusio vera. Sc̄da conclusio ē hec. Nulli bono catholico licet in diuinaz p̄sonaz alicetate seu distinctōe vllatenus dubitare. Que pbatur sic v̄tualr. In illo nullus bonus catholicus p̄t pp̄ materie ardui tatem dubitare in quo videt oēs catholicos doctores ex intentiōe vn̄animit̄ concordare. Sz tal̄ est diuinarum p̄sonaz alicetas vel trinitas in vnitare essentie. ergo nulli bono catholico licet vllatenus distinctionem diuinarū p̄sonarum dubitare. Tenet argumentū. Sz maiorē ⁊ minorē ponit m̄gr in sc̄do capitulo huius distinctōis. igit̄ conclusio vera. Tertia conclusio ē hec. Nō obstat catholici p̄silitatē diuinarū p̄sonaz auctoritatib⁹ scripture vtriusq; testamenti posse cōprobare. Ista conclusio pbatur sic. Naz b̄i. j. Faciamus hōiem ad imaginē ⁊ similitudinē nostram. In hoc q̄ dicit faciamus pluraliter: ostenditur pluralitas personaz. Sed p̄ hoc q̄ dicit imaginem singulariter: ostēdit vnitatē essentie. Et hāc expositionē p̄firmat m̄gr auctoritate Augustini que habet in s̄ra. Et hoc idē pbat magister auctoritatus noui testamenti: q̄ patet in textu. Et hec ē sententia magistri in speciali huius distinctionis.

Incipit ostēdere quō p̄ creaturaz potuerit cognosci creator.

DI.III.

Postolus nā-

q̄ ait: q̄ inuisibilia dei a creatura mūdi p̄ ea que facta sunt intel-

lecta conspiciunt: sempiterna quoq; virtus eius ⁊ diuinitas. Per creaturā mūdi intelligit homo p̄pter excellentiam qua excellit inē alias creaturas: vel p̄pter p̄uenientia quā habet cū omni creatura. Hō ḡ inuisibilia dei intellectu mētis p̄spicere potuit vel etiā p̄spexit: p̄ ea q̄ facta sunt. i. p̄ creaturas visibiles vel inuisibiles. A duobus enim inuabaf. s. a natura q̄ rationalis erat: ⁊ ab opibus a deo factis: vt manifestaref hōi veritas. Jōq; ap̄lus dixit. Quia de⁹ reuelauit illis. s. dū fecit opa: in quib⁹ artificis aliquatenus relucet indicium.

Prima ratio vel modus quō potuit cognosci deus.

Ambrosi⁹.

Nā sic ait Ambrosius. Et deus q̄ natura inuisibilis est: etiā a visibilibus posset sciri: opus fecit quod opificem visibilitate sui manifestauit: vt p̄ certum incertū posset sciri: ⁊ ille deus oīm esse crederef: q̄ hoc fecit qd̄ ab hoie imposibile est fieri. Potuerunt ergo cognoscere siue cognouerūt vltra oēm creaturā esse illum q̄ ea fecit: q̄ nulla creaturā facere vlt̄ destruere valz. Accedat quecūq; vis creatura: ⁊ faciat tale cellū ⁊ terrā: ⁊ dicam: q̄a deus est. Sed qz nulla creatura talia face-

re valet: constat sup̄ omnē creaturā esse illum q̄ ea fecit. Ac p̄ hoc illū esse deum: humana mens cognoscere potuit.

Sc̄da ratio qua potuit cognosci: vel modus quo nouerunt.

Alio etiam mō dei

veritate ductu rationis cognoscere potuerunt: vel etiam cognouerūt. Et em̄ Aug⁹ ait in li. de ciui. dei. Viderūt summi philosophi nullū corp⁹ esse deū. ⁊ iō cuncta corpora transcendēūt q̄retes deū: viderūt etiā q̄cqd̄ mutabile est non esse summū bonum deū oīm q; p̄ncipiū: ⁊ iō omnē aiam mutabilem sp̄s transcenderunt. Deinde viderūt omne qd̄ mutabile est nō posse esse: nisi ab illo qui incōmutabiliter ⁊ simpliciter ē. Intellexerunt ergo eum ⁊ omnia ista fecisse: ⁊ a nullo fieri potuisse.

Augusti.

Idē in eod

Tertia ratio vel modus.

Considerauerunt

Augusti.

etiā quicqd̄ est in substantiis: vel corpus esse vel spiritum: meliusq; aliquid spiritus esse q̄ corpus: sed longe meliorem qui spiritum fecit ⁊ corpus.

Quartus modus vel ratio:

Intellexerunt eti-

am corpis speciez esse sensibilē: ⁊ sp̄s speciem intelligibile: ⁊ intelligibile sp̄em sensibili p̄tulerūt. Sensibilia dicim⁹ q̄ visu tactuq; corpis sentiri queunt. Intelligibilia q̄ p̄spectu mentis p̄nt intelligi. Cū ergo in eoz p̄spectu ⁊ corpus ⁊ animus magis inuisq; speciosa essent: si aut̄ oī specie carere possent: oīno nulla essent: viderunt esse aliqd̄ quo illa speciosa facta sunt: vbi est p̄ma ⁊ incōmutabilis species: ideoq; incōpabilis: ⁊ illud esse rerū p̄ncipiū rectissime crediderūt: qd̄ factum nō esset: ⁊ ex quo cuncta facta essent. Ecce tot modis potuit cognosci v̄itas dei. Cū ḡ deus vna sit ⁊ simplex essentia: q̄ ex nulla diuersitate partū vel accidentium cōsistit: pluraliter tñ dicit ap̄ls. Inuisibilia dei: qz pluribus modis cognoscitur veritas dei p̄ ea que facta sūt. Ex p̄p̄tuate nanq; creaturarū intelligitur conditor eternus: ex magnitudine creaturarū omnipotens: ex ordine ⁊ dispositione sapiens: ex gubernatione bonus. h̄ec autem omnia ad vnitatem deitatis p̄tinet monstrandam.

Quomō in creaturis apparet ve-
stigiū trinitatis.

Nunc restat osten-

dere: vtrū p ea q̄ facta sunt aliq̄d trinitatis
vestigiū vel indicū exiguū haberi potue-
rit. De hoc Aug⁹ in li. vi. de tri. ait. **S**por-
tet vt creatores p ea q̄ facta sunt intellectu
conspicientes trinitatē intelligam⁹. Hui⁹
enī trinitatis vestigiū in creaturis appa-
ret. Hec enim que a te diuina facta sunt: et
vnitatē quandā in se ostendūt: et spēm et or-
dinem. **N**ā q̄q̄ horū creatorū et vnū ali-
qd est: sicut sunt nature corporū et aiarum
et aliq̄ specie formant: sicut sunt figure vel
q̄litatez corporū ac doctrine vlt artes aia-
rum: et ordinē aliq̄q̄ petit aut tener: sicut
sunt pondera vel collocatiōes corporū: et
amores vel delectatiōes animarū: et ita in
creaturis p̄lucet vestigiū trinitatis. In il-
la enī trinitate summa origo est oīm rerum
et p̄fectissima pulchritudo: et beatissima de-
lectatio. **S**ūma autē origo (vt Aug⁹. oñdit
in li. de vera religiōe) intelligit de⁹ p̄r: a q̄
sunt oīa: a quo fili⁹ et sp̄s sanct⁹. **P**̄fectis-
sima pulchritudo intelligit fili⁹. **V**eritas
p̄ris nulla ex pte ei dissilis: quē cū ip̄o et in
ip̄o p̄re veneramur: q̄ forma est oīm q̄ ab
vno facta sunt et ad vnū referunt. **Q**ue tñ
oīa nec fierent a p̄re p̄ filiū: nec suis finib⁹
salua essent: nisi deus summe bonus esset:
qui et nulli nature que ab illo bona esset in-
uidit: et vt in bono ip̄o maneret: alia q̄tuz
veller: alia q̄tū posset dedit: que bonitas
intelligit sp̄s sanctus qui est donū patris
et fili⁹: quare ip̄m donum dei cum patre et
filio eque incōmutabile colere et tenere nos
conuenit. **P**er cōsiderationem itaq̄ crea-
turarum vnus substantiē trinitatē intelli-
mus: sed vnum deū patrem a quo sumus:
et filium p̄ quem sumus: et sp̄m sanctum in
quo sumus. **I**ncipium ad q̄d recurrimus
et formā quā sequimur: et gratiā qua recon-
ciliamur vnū. **I** quo auctore cōditi sumus
et similitudinē eius p̄ quam ad vnitatē re-
formamur: et pacē qua vnitati adherem⁹.
scz deū q̄ dixit. **F**iat: et verbum p̄ quod fa-
ctum est omne q̄d substantiali⁹ et naturali-
ter est: et donū benignitatis eius: qua pla-
cuit q̄d ab eo p̄ verbum factum est et reco-
ciliatū est auctori vt nō interiret. **E**cce ostē-
sus est q̄liter in creaturis aliquatenus ima-
go trinitatis indicat: non enī p̄ creaturam
contemplationem sufficiēs noticia trinitatis

Augusti.

De substantijs
intellige.

potest haberi vel potuit sine doctrine vel
interioris inspirationis reuelatione. **U**nī il-
li antiqui p̄bi quasi p̄ ymbzā et de lōgin-
quo viderunt veritatem. **D**eficiētes in cō-
tuitu trinitatis: vt magi pharaonis in ter-
tio signo. **A**diuuamur tamē in fide inuisi-
bilitate p̄ ea que facta sunt.

Quomodo in anima sit imago tri-
nitatis.

Nunc vero ad eas

iam puenim⁹ disputationē: vbi i mēte hu-
mana que nouit deū vel possit nosse trini-
tatis imaginem repiam⁹. **E**t enī ait Aug⁹
in. xiiij. li. de trini. **L**icet humana mēs nō
sit eius nature cui⁹ de⁹ est: imago tñ illius
quo nihil meli⁹ est: ibi q̄renda et inuenien-
da ē quo natura n̄ra nil hz melius. **I**n mē-
te. **I**n ip̄a etiaz mente añq̄ sit p̄iceps dei
ei⁹ imago repit. et si enī amissa dei p̄cipa-
tione deformis sit: imago dei tñ p̄manet.

Eo enī ip̄o imago dei est mens q̄ capax ei⁹
est eiusq̄ p̄iceps eē p̄t. **I**ā q̄ in ea trinita-
tem q̄ de⁹ est inq̄ramus. **E**cce enī mens me-
minit sui: intelligit se: diligit se: hec si cerni-
mus: cernim⁹ trinitatē nōdum q̄dē deum
sed imaginē dei. **H**ic enī quedā apparet tri-
nitas: memorie: intelligētie et amoris. **H**ec
ergo tria potissimū tractemus: memoriaz:
intelligentiaz: voluntatē. **H**ec ergo tria vt
Aug⁹. ait in li. x. de trini. non sunt tres vi-
te: sed vna vita: nec tres mentes: sed vna
mens: vna essentia. **M**emoria x̄o dicitur
ad aliquid: et intelligentia et volūtas sicut
dilectio similitē ad aliquid dicitur: vita ve-
ro dicit ad seip̄am: et mens et essentia. **H**ec
q̄ tria: eo vnū sunt quo vna vita: vna mēs
vna essentia: et quicquid aliud ad seip̄a sin-
gula dicunt etia simul nō pluraliter: s̄ sin-
gulariter dicunt. **E**o vero tria sūt quo ad
se inuicem referuntur.

Quō equalia sint qz capiunt a sin-
gulis omnia et tota.

Equalia etiaz sunt

nō solū singula singulis: s̄ etia singula om-
nib⁹. **A**lioquin nō se inuicē caperēt: se autē
inuicē capiūt. **C**apiunt et a singul⁹ singula
et a singulis oīa. **M**emini enīz me habere
memoriā et intelligentiā et volūtatē: et intel-
ligo me intelligere et velle atz meminisse: et
volo me velle et meminisse et intelligere.

Quomō tota illa tria memoria ca-
piat.

Augusti.

Triā ostendit
esse in aīa quē
relatiue dicūt
et q̄lita sunt. **I**.
memoriā: intel-
ligentiā et dile-
ctionem.

Augusti.

Subtilissima
et p̄grua silitu-
do.

Augusti.

Hic ostendit
quō oīa a sin-
gul⁹ capiunt

Totāq; meam me

moziā ⁊ intelligētiā ⁊ volūtātē sū memini. Quod eū memoriē meē nō memini: illud nō est in memoria mea: nihil autē tā i memoria est: q̄ ip̄a memoria: totā q̄ memini. Itē q̄c q̄d itelligo: itelligere me scio: ⁊ scio me velle q̄c q̄d volo: q̄c q̄d autē scio memi. Totā q̄ itelligētiā totāq; volūtātē meā memini. Quomō illa tria tota capiat intelligentiā.

Augusti.

Similiter cum hec

tria itelligo: tota simul itelligo. neq; eū quicq; intelligibiliū est quod nō itelligā: nisi qd̄ ignoro. Quod autē ignoro: nec memini: nec volo. Quicquid q̄ intelligibiliū nō itelligo: cōsequenter etiā nec memini nec volo. Quicquid q̄ intelligibiliū memini ⁊ volo. cōsequenter itelligo.

Augusti.

Quō illa tota capiat volūtās.**Volūtās mea eti-**

am totā intelligētiā totāq; meā memoriā capit: dū vtor toto eo qd̄ itelligo ⁊ memini. Cū itaq; inuicē singulis ⁊ oīa ⁊ tota capiānt: equalia sunt tota singla totis singulis: ⁊ tota singula simul oibus totis: ⁊ hec tria vnum: vna vita: vna mens: vna essentia. Ecce illius summe vnitatis atq; trinitatis: vbi vna est eētia ⁊ tres p̄sone: imago est hūana mens: licet impar. Quēs autem hic p̄ aīo ip̄o accipit: vbi ē illa imago trinitatis: pp̄ie vero mens dicitur: vt ait Aug^o. nō ip̄a aīa: s̄ qd̄ in ea est excellētius q̄lter sepe accipit. Illud etiā sciendū ē qd̄ memoria nō soluz est absentiu ⁊ p̄teritorū: sed etiā p̄sentiu: vt ait Aug^o. in. xiiij. li. de trini. Alioquin nō se caperet.

Ex quo sensu illa tria dicātur esse vnū ⁊ vna essentia querit.

Hic attendendum

est diligent ex q̄ sensu accipiendum sit qd̄ supra dixit illa tria. s. memoriā: intelligentiam ⁊ volūtātē esse vnū: vnā mētē: vnā essentia: qd̄ vtrq; nō videt esse verū iuxta pp̄etate sermonis. Quēs eū. i. spūs rōnalis essentia est spūal ⁊ incorpea. Illa vero tria naturales pp̄ietates seu vires sūt ipsius mentis: ⁊ a se inuicem differūt: qz memoria nō est intelligētia vel volūtās: nec intelligentia volūtās siue amor.

Qz etiā ad se inuicē dicūt relatiue. n

Et hec tria etiā ad

Augusti.

seip̄a referunt. vt ait Aug^o in. ix. li. de tri. Quēs eū amare seip̄az vel meminisse nō pōt: nisi etiā nouerit se. Nā quō amat vel meminit qd̄ nescit. Quīro itaq; modo tria ista inseparabilia sunt a seip̄is: ⁊ tñ corz singulū ⁊ simul omnia vna essentia est: cum ⁊ relatiue dicant ad inuicem.

Hic apit qd̄ supra querebat. scz quō hec tria dicant vnū.

Sed iā videndū

est quō h tria dicant vna suba. Itē qz. i. in ip̄a aīa vel mētē subal existūt: nō sic accidētia i subiecto: q̄ p̄nt adesse vel abesse. Vñ Aug. in. ix. li. de tri. ait. Admonemur si vt cūq; videre possum: h in aīo existere substantialiter tanq; in subiecto: vt color in corpore: qz ⁊ si relatiue dicunt ad inuicē: singula tñ subaliter sūt in suba sua. Ecce ex q̄ sensu illa tria dicant eē vnū vel vna suba. Quē tria vt Aug^o. ait in. xv. li. de trini. in mente naturalit̄ diuinitus instituta q̄s viuaciter p̄spicit: ⁊ q̄ magnū sit in ea: vñ pōt etiā sempiterna immutabilisq; natura recoli: conspici: cōcupisci: reminisci: enim p̄ memoriā: intuei p̄ intelligentiā: amplectitur p̄ dilectionē. p̄fecto repit illius summe trinitatis imaginē.

Augusti.

Augusti.

Qz in illa similitudine est dissimilitudo.

Verūtamen caue

at ne hanc imaginez ab eadem trinitate factam ita ei cōparet: vt oīno existimet silem sed poti^o in qualicūq; ista similitudine magnā q̄ dissimilitudinē cernat.

Prima dissimilitudo.

Qd̄ breuiter osten-

di pōt. hō vnus p̄ ista tria meminit: itelligit: diligit: q̄ nec memoria est: nec intelligentia: nec dilectio: s̄ hec habet: vnus q̄ hō est: q̄ hz hec tria: nō ip̄e est hec tria. In illis us vō summa simplicitate nature q̄ de^o est q̄uis vnus sit de^o: tñ tres p̄sone sunt: pat̄ ⁊ filius ⁊ spūs sanctus: ⁊ he tres p̄sone sunt vn^o deus. Aliud est itaq; trinitas res ipsa aliud imago trinitatis in re alia: pp̄t quaz imaginē etiā illud in quo sunt h tria: imago dicit. s. hō. Sic imago dicit ⁊ tabula et

Qz ppter illa tria hō dicit imago.

pictura q̄ est in ea. s̄ tabula noie imaginis
appellat̄ ppter picturā que est in ea.

Altera dissimilitudo. r

Augusti.

Rursus ista ima
go q̄ est hō hñs illa tria: vna p̄sona ē. Illa
vō trinitas nō vna p̄sona est: s̄ tres perso-
ne. p̄r filij. r̄ filius p̄ris. r̄ sp̄s sanct̄ p̄ris r̄
filij. Itaq̄ in ista imagine trinitas nō hec
tria vnus hō: s̄ vni^o hōis sunt. In illa vō
sūma trinitate cuius hec imago est. nō vni^o
dei sunt illa tria. s̄ vni^o de^o. r̄ tres sunt ille
p̄sone: nō vna p̄sona. Illa em̄ tria non hō
sunt: s̄ hōis sunt: vel in hōie sunt. Sed nū-
q̄d possumus dicere trinitatē sic esse ī deo.
vt aliq̄d dei sit nec ip̄a sit deus? Absit vt s̄
credamus. Dicamus ei in mente n̄ra ima-
ginem trinitatis. s̄ exigua r̄ q̄lēcūq̄ esse q̄
summe trinitatis ita gerit similitudinē. vt
ex max̄ia pte sit dissimil̄. Sciendum vō est
q̄ hec trinitas mētis (vt ait aug^o. i. xiiij. li.
de tri.) nō p̄pterea tm̄ imago dei est: quia
sui meminerit mēs r̄ intelligit ac diligit se.
sed quia potest etiā meminisse r̄ intelligere
r̄ amare illū a quo facta est.

Alia assignatio trinitatis in anima
scz mens. noticia. amor.

Potest etiam alio

modo alijsq̄ nominibus distingui trinitas
in anima q̄ est imago illius summe r̄ ineffa-
bil̄ trinitatis. Et em̄ ait aug^o. in. ix. lib. de
trini. Mens r̄ noticia eius r̄ amor tria q̄-
dam sunt. Mens ei nouit se r̄ amat se. nec
amare se potest: nisi etiā nouerit se. Duo q̄-
dam sunt mens r̄ noticia eius. Itē duo q̄-
dā sunt mens r̄ amor eius. Cum ergo se no-
uit mens r̄ amat se: manet trinitas. s. mēs.
amor r̄ noticia. Mens aut̄ hic accipit̄ nō
pro aīa s̄ pro eo q̄ in aīa excellētius ē. hec
autē tria cum sint distincta a se inuicem. di-
cuntur tamen esse vnū. quia in animo sub-
stantialiter existunt.

Quia mens vice patris. noticia fi-
lij amor sp̄s sanctus accipit̄. t

Idem i eo-
dem.

Et est ip̄a mēs qua
si parēs. r̄ noticia eius q̄si p̄les ei^o. Mens
ei cum se cognoscit. noticia sui gignit. r̄ est
sola parens sue noticiae. Tertius ē amor. q̄
de ip̄a mente r̄ noticia p̄cedit dum mēs co-
gnoscit se r̄ diligit se. non em̄ posset se dili-
gere: nisi cognosceret se. Amat etiam placi-
tam prole. i. noticia suā. r̄ ita amor quidaz

Quo ea di-
cant esse vni^o

Augusti.

Aug^o. in l. 1.
de fide ad pe-
trum.

cōplexus est parentis r̄ prolis.
Q̄ nō est minor mente noticia nec
amor vtroq̄.

Nec est minor pro-

les parente. dum tantā se nouit mens quā-
ta est. nec minor est amor parēte r̄ prole. i.
mente r̄ noticia. dum tantū se diligit. mens
quantū se nouit r̄ quanta est.

Q̄ hec tria in seipsis sunt. F

Sunt etiaz hec sin-

gula in seipsis. quia r̄ mens amās in amore
est. r̄ amor in amantis noticia. r̄ noticia in
mente noscente est. Ecce in his tribus qua
lecunq̄ vestigiū trinitatis apparet.

Quo mens per ista proficiat ad in-
telligendum deum. Y

Mens itaqz ratio

nalis considerans hec tria. r̄ illā vnā essen-
tiam in qua ista sunt. extendit se ad cōtem /
plationem creatoris. r̄ videt vnitatem in
trinitate. r̄ trinitatez in vnitatem. Intelligit
em̄ vnum deum esse. vnā essentiā. vnum
principiū. Intelligit ei: quia si duo essent
vel vtr̄q̄ insufficientes esset. vel alter super-
flueret. quia si aliquid deesset vni quod ha-
beret alter. non esset ibi summa perfectio.
Si vō nihil vni deesset quod haberet alē.
cum in vno essent omnia: alter superflue-
ret. Intellexit ergo vnum esse deū omniū
auctorem: r̄ vidit quia absq̄ sapientia nō
sit quasi res fatua: r̄ ideo intellexit eum ha-
bere sapientiam que ab ip̄o genita est: r̄ qz
sapientiam suam diligit: intellexit etiā ibi
esse amorem.

Hic de summa trinitatis vnita-
te. 3

Qua ppter iuxta

istam considerationem (vt ait Aug. in. ix.
libro de trinitate) credamus patrem r̄ filiū
r̄ sp̄m sanctum vnum esse deum: vniuer-
se creature conditorem r̄ rectorem: nec pa-
trem esse filium nec sp̄m sanctum: vel pa-
trem esse vel filium: sed trinitatem relataz
adinuicem p̄sonarum. Et enim ait ipse in
libro de fide ad petrū. Vna est natura siue
essentia patris r̄ filij r̄ sp̄s sancti: non vna
p̄sona. Si enī sic esset vna p̄sona: sicut est
vna substāna patris r̄ filij r̄ sp̄s sancti: vel
raciter trinitas nō diceret̄. Rursus q̄dem
trinitas esset vera: sed vnus deus trinitas

ipsa non esset: si quemadmodum pater et filius et spiritus sanctus personarum sunt ab invicem proprietate distincti: sic fuissent quoque naturarum diversitate discreti. Fides autem patri archa prophetarum atque apostolorum unum deum predicat trinitatem esse. In illa ergo sancta trinitate unus est deus pater qui solus essentialiter de seipso filium unum genuit: et unus filius est qui de uno patre solus essentialiter natus: et unus spiritus sanctus qui solus essentialiter a patre filioque procedit. Hoc autem totum non potest una persona, id est gignere se et nasci de se et procedere de se. Ut enim ait Augustinus in libro de trinitate. Nulla res est que se ipsam gignat ut sit.

Ista est distinctio tertia huius primi libri. In qua magis ostensa in precedenti distinctio personarum trinitate et essentie unitate per scripturas: ostendit hoc idem per rationes et creaturas. Et circa hoc quatuor facit primo enim ostendit per rationes naturales diuine essentie unitatem. Secundo inquit per similitudinem vestigii diuinarum personarum pluralitatem. Tertio ostendit virtutes per assimilationem imaginis mentis create. Quarto manifestat omnes assimilationes creaturarum ad deum per insufficienciam et inaequalitatem. Primum facit a principio distinctio visus ibi. Nunc vero ad eam. Tertium vero subiungit ab inde visus ibi. Verumtamen caueat ne hanc imaginem quartum vero facit ab illo visus ad finem huius distinctio. Et hec est sola magis huius distinctio in generali. In specialiter sententia magis in hac distinctio stat in quatuor propositionibus. quarum prima est hec. Unitas diuine essentie potest per rationes naturales quodammodo indagari. Ista per positio probatur primo auctoritate apostoli dicentis. Qui inuoluitur deum a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciunt. Et exponit quod creatura mundi notat hominem propter naturam dignitatem et prementiam quam habet cum omni creatura. Unde proponit quod homo auxilio naturalis rationis et inspectio creaturarum in cognitionem dei penetrare potest. Secundo probatur unitatem diuine essentie quatuor rationibus. Quarum prima sic formari potest. Quicquid fecit quod nulla creatura facere potest. ille est potentissimus. Sed qui fecit celum et terram ex nihilo fecit quod nulla creatura facere potest. ille igitur est potentissimus. Sed nullus deus est celum et terram ex nihilo nisi solus deus. igitur solus deus est potentissimus. Hanc rationem confirmat magis auctoritate Ambrosii dicentis. Deus qui natura inuisibilis est ut etiam visibilis potest sciri. opus fecit quod optime visibilitate sui manifestauit. ubi in primo capitulo huius distinctio intellectus rationis predicte apte explicat. Secunda ratio. Qui fecit omnia mutabilia immutabilissimus est. Sed qui fecit corpora et spiritus mutabiles ille fecit omnia mutabilia. igitur ille immutabilissimus est. Sed ex quo hoc nullus fecit nisi deus se quisque solus deus sit immutabilissimus. Ista rationem confirmat magis auctoritate beati Augustini. in libro de ciuitate dei dicentis. Consideretur summum primum nullum corpus esse deum ideo cuncta corpora transcendunt quatenus deum. Consideretur etiam nullum mutabile posse esse summum bonum omniumque principium. Sed quilibet tale oportet esse ab alio. Tertia ratio formatur sic. Qui fecit omnia bona et meliora optimus est. Sed qui fecit omnia spiritualia et corporalia est homini. igitur ille est optimus. Sed nullus fecit ea nisi solus deus. sequitur ergo quod ipse solus deus sit optimus. Hanc rationem magis confirmat ex proprijs in tertio capitulo distinctio. Quarta ratio est. Qui fecit omnia pulchra et pulchriora. pulcherrimus

est ipse. sed qui fecit omnia corporalia et spiritualia est homini. igitur ille est pulcherrimus. Sed nullus hoc fecit nisi solus deus. igitur solus deus est pulcherrimus. Hanc rationem ponit magis fundamentaliter in quarto capitulo. Huius distinctio. Et ex his quatuor rationibus magis nititur arguere et probare unitatem diuine essentie. quod patet sic. Nam ipse quatuor rationes deum esse concludunt. potentissimum. immutabilissimum. optimum et pulcherrimum. Sed impossibile est quod sint plures potentissimi. vel plures immutabilissimi. optimi. aut pulcherrimi. Quia si essent duo tales. unus esset superfluous. et alter diuinitus. quorum utrumque est inconueniens. Relinquitur igitur ex his rationibus quod non sit nisi unus deus. et per consequens prima propositio vera. Secunda propositio est hec. Trinitas diuinarum personarum potest per vestigiales similitudines a nobis quodammodo inuestigari. Hanc propositioem ponit magis sententialiter in quinto capitulo huius distinctio. ubi transsumit dictum Augustini. vii. de trinitate dicentis. Oportet ut creatorem per ea que facta sunt intellectu conspicientes intelligamus. huius enim trinitatis vestigijs appareat. Hec enim que arte diuina facta sunt: et unitatem quamdam in se ostendunt. et spiritum et ordinem: qui tribus personis appropriant. Nam quodlibet horum creatorum et unum aliud est: sicut sunt nature corporum et animarum. Et aliqua specie formantur: sicut sunt figure et qualitates corporum et doctrine ac artes animarum. Et ordinem aliquem petunt et tenent: sicut sunt pondera. collocaciones corporum: et amores vel delectaciones animarum. Hec autem tria tribus personis appropriant: et ita in creaturis relucet vestigijs trinitas. Ex quibus patet predicta. propositioem esse veram. Subdit quod per creaturarum cognitionem sufficiens trinitatis cognitio haberi non potest sine interioris inspiracionis reuelacione. Tertia propositio est hec. diuine essentie unitatem: ac personarum trinitatem per imaginem create mentis possumus expresse contemplari. Que probatur sic. Quicquid patet in imagine create cognoscitur illa etiam de imagine increata patet ductu luminis rationis naturalis speculari. Sed in mente nostra inquit est imago deitatis possumus cognoscere quodammodo unitatem in trinitate: ac trinitatem in unitate. igitur in mente nostra possumus expresse contemplantari trinitatem in unitate et e conuerso: ut dicit propositio. Tenet argumentum et maior. Sed minor probatur magis diffuse sic dicens. Si esset in deo est diuina essentia et tres persone inter se distincte. et sicut iste tres persone distinguuntur per varias earum precessiones. quod patet intelligendo se format verbum. et sic per modum intellectus producit filium. Pater autem cum filio diligendo seipsum mutuo per modum voluntatis: simul spirant spiritum sanctum. Ita etiam mens nostra cum seipsum actualiter intelligit ex memoria producit intellectum. et tandem ex memoria et intellectu producit voluntatem. Et sicut persone diuine inter se sunt equeles: ita quod una non est minus quam omnes. neque omnes sunt magis quam una. sic quilibet harum potentiarum capit omnes tres. et omnes tres capiunt unamquamque ipsarum. et sic de similibus. et sic propositio vera. Quarta propositio est hec. Quia nulla imago trinitatis create est sine magna dissimilitudine trinitatis increate representata. Et probatur sic. Inter quicquid est realis differentia cum notabili dissimilitudine: inter ea non potest esse similitudo sine magna deformitate. Sed inter omnem imaginem trinitatis create et trinitatem increatam est realis differentia cum notabili dissimilitudine. igitur inter ea non potest esse similitudo sine magna deformitate. per consequens una non potest esse alterius ad equate representatiua. ut asserit propositio probanda. Tenet argumentum et etiam maior propositio. Sed minorem ponit magis in textu assignans duas diuersitates in quibus trinitas create differat a trinitate increata quarum prima est. Quod deus trinitas que est pater magis

et spiritus sanctus: cui homo secundum has tres potestates assimilatur per tres vires anime sue. cuiusmodi sunt memoria intellectus et voluntas. ille tres persone sunt unus deus essentialiter. et e converso unus deus est iste tres persone. sed homo qui per tres istas vires anime imagine dei dicitur: non est iste tres potestates: sed dicitur eas habere: cuiusmodi deus trinitas est tres persone. Secunda dissimilitudo est. quod pater et filius et spiritus sanctus sunt tres persone. sed memoria intellectus voluntas non sunt persone. sed bene sunt tres potestates unius persone. igitur etc.

Hic querit utrum concedendum sit quod deus se genuerit.

DI. III

Ic oritur que

ratio satis necessaria. Costat enim et ineffabiliter verum est: quod deus pater genuit filium. Ideo querit utrum concedendum sit quod deus genuit deum. Si enim deus genuit deum: videtur quod aut se deum. aut alium deum genuerit. Si vero alium deum genuit: non est tamen unum deum. Si autem seipsum deum genuit: aliquid res seipsam genuit. Ad quod respondentes dicimus sane et catholice concedi quod unus unum genuit: et quod deus deum genuit: quod deus pater deum filium genuit. In simbolo quoque scriptum est lumen de lumine: deum verum de deo vero. Quod non addit: ergo genuit se deum vel alium deum: neutrum concedendum esse dicimus. Quod alium deum non genuit: manifestum est: quod unus tamen deus est. Quod autem seipsum non genuit: ostendit Augustinus in libro de trinitate. dicens. Qui putant eius potentie esse deum: ut seipsum ipse genuerit: eo plus errant. quod non solum deus ita non est: sed nec spiritualis neque corporalis creatura. Nulla enim res est que seipsam generat ut sit: et ideo non est credendum vel dicendum quod deus genuit se.

Alia questio de eodem.

Sed adhuc opponunt garruli ratiocinatores dicentes. Si deus pater genuit deum: aut genuit deum qui est deus pater: aut deum qui non est deus pater. Si genuit deum qui non est deus pater: ergo deus est qui non est deus pater non ergo unus tamen deus est. Si vero genuit deum qui est deus pater: ergo genuit seipsum. Ad quod respondemus determinantes istam propositionem: qua sic proponunt. Si deus pater genuit deum: aut deus qui est deus pater: aut deum qui non est deus pater. Hoc enim sane et prave intelligi potest: et ideo respondendum est ita. Deus pater genuit deum qui est ipse pater hoc dicimus esse falsum et concedimus alteram. scilicet genuit deum qui

Responso.

non est pater: nec tamen genuit alterum deum nec ille qui genitus est alius deus est quam pater: sed unus deus cum patre. Si vero additur: genuit deum qui non est deus pater: hoc distinguimus: quod dupliciter potest intelligi. Genuit deum qui non est deus pater. scilicet deum filium: qui filius non est pater qui deus est: hic sensus verus est. Si vero intelligatur sic genuit deum qui non est deus pater. id est qui non est deus qui pater est. hic sensus falsus est. Unus enim et idem deus est pater et filius et spiritus sanctus: et e converso: pater et filius et spiritus sanctus unus est deus.

Opinio quorundam dicentium tres personas esse unum deum. unam substantiam. sed non e converso. scilicet unum deum vel unam substantiam esse tres personas.

Quidam tamen ve-

ritatis adversarii concedunt patrem et filium et spiritum sanctum: siue tres personas esse unum deum: unam substantiam: sed tamen nolunt concedere unum deum siue unam substantiam esse tres personas: dicentes divinam substantiam predicari de tribus personis: non tres personas de substantia divina. Fides autem catholica tenet ac predicat: et tres personas esse unum deum: unam substantiam siue essentiam siue naturam divinam: et unum deum siue essentiam divinam esse tres personas. Unde Augustinus in primo libro de trinitate ita ait. Recte ipse deus trinitas intelligitur beatus et solus potens. Ecce quod expresse dixit: ipse deus trinitas: ut ostenderet et ipsum deum esse trinitatem et trinitatem ipsum deum. Item in eodem. In verbis inquit illis apostoli quibus de adventu christi agens dicit quem ostendit beatus et solus potens: rex regum et dominus dominantium: qui solus habet immortalitatem etc. Nec pater proprie nominatus est: nec filius: nec spiritus sanctus sed beatus et solus et potens. id est unus et solus deus verus qui est ipsa trinitas. Ecce hic aperte dicit unum solum verum deum esse ipsam trinitatem: et si unus deus trinitas est. ergo unus deus et tres persone. Item in libro de fide ad petrum in expositione simboli. Satis est christiano re-

Inducit contra eos auctoritates Augustini.

Augusti.

rum creatorum causam visibiliu sine inuisi-
 bilium non nisi bonitate credere creatoris
 qui est deus verus et vnus: nullamque esse
 naturam: que non aut ipse sit: aut ab ipso: eum
 quod esse trinitatem patrem. scilicet et filium et spiritum
 sanctum. *Itē Aug. in sermone de fide. Cre-*
dimus vnum deum vnam esse diuini no-
minis trinitatem. Idem i. vj. lib. de trini.
Vicimus deum solum esse ipsam trinitatem
Ecce his et alijs pluribus autoritatibus eui-
denter ostendit dicendum esse et credendum:
quod vnus deus est trinitas: et vna substantia
tres persone: sicut econuerso trinitas dici-
tur esse vnus deus: et tres persone dicun-
tur esse vna substantia.

Augusti.

Redit ad premissam questionem
scilicet an deus pater se deus an alium
deum genuit.

Nunc ad premissas
 questionem reuertamur ubi querebatur: an deus
 pater genuerit se deum: an alium deum: Ad
 quod dicimus neutrum fore concedendum. *Di-*
ctum Aug. in epla ad Maximinum: quod deus pa-
ter se alterum genuit: his verbis. Pater vt ha-
beret filium de seipso non minuit seipsum.
Et ita genuit se alterum se: vt totus maneret
in se: et esset in filio tantus quantus et solus
Quod ita intelligi potest. id est de se alterum a se ge-
nuit: non vti quod alterum deum: sed alteram perso-
nam: vel genuit se alterum. id est genuit alterum quod
habet quod ipse. Nam si alius sit pater quam filius:
non est tamen aliud sed vnum.

Augusti.

Ista est quarta distinctio huius primi
libri. In qua magister ostendit quod vnitas essentie et tri-
nitatis personarum in diuinis potest inuestigari seu co-
uincit quodammodo ex vtriusque testamētū scripturis.
ac per vestigium et imaginem repertas in creaturis. In
capitū determinat de personarū origine et distinctione
Et quoniam ad hoc presens distinctio diuidit in tres par-
tes. In quarum prima determinat quandam questionem
In secunda opponit contra determinatam: et soluit ob-
iectionem. In tertia reprobat quandam contrariam
opinionem. Primum agit a principio distinctionis vsque
ibi. Sed adhuc opponunt. Secundum non facit ab in-
de vsque ibi. Quidam tamen veritatis aduersarij. Ter-
tium non subiungit ab inde vsque ad finem distinctionis. Et
hec est sententia huius distinctionis in generali. In
speciali vero sententia magistri stat in tribus propo-
sitionibus. quarum prima est hec. Deum seipsum genuisse
vel a se alium deum essentialiter generando. pduxit
se: omnino esse negandum. Et probatur sic. Illud est sim-
pliciter apud fideles negandum. quo concessio seque-
retur idem generasse seipsum. vel plures esse deos. sed
deum se vel a se essentialiter alium deum genuisse est huiusmodi.
igitur propositio vera. Tenet argumentum. et maior est
euidēs. sed minorē probat magister in littera querēs an hec
sit vera. Deus genuit deum: et dicit quod sic. quia deus pa-
ter genuit deum filium. et tamen non sequitur. ergo genuit se
deum vel alium deum. scilicet alium in deitate: sed alium in personalitate

tate seu in persona. Secunda propositio est hec. Deum patrem
 originasse in eternitate vnicum deum filium a se ipse alium sola
 personalitate et affirmandum. Et format ratio per hanc conclusio-
 nis probationem sic. Illud est affirmandum apud christianos quo
 negato sequeretur in deitate plures esse deos. sed deum
 primum originasse in eternitate vnicum deum filium a se ipse
 alium sola personalitate est huiusmodi. ergo hoc est affirman-
 dum. et per consequens propositio vera. Argumentum ap-
 paret bonum. et maior est euidēs. scilicet circa minoris pro-
 bationem procedit magister in littera sic. Et supposita determi-
 natione questionis premissa: qua dicebatur quod deus genuit
 deum. et tamen nec se nec alium deum. Arguit. Si deus ge-
 nuit deum. aut igitur deus ipse genuit deum quod est deus pa-
 ter. et sic idem genuit seipsum. aut deus pater genuit deum
 qui non est deus ipse. et sic erunt plures dii Ad illud ma-
 gister respondendo dicit quod ista propositio. Deus pater
 genuit deum quod non est deus pater. duos potest habere
 re sensus. vnus est. Deus genuit deum quod non est deus
 pater. id est filium quod non est pater quod deus est. et iste sen-
 sus verus est. quia ibi non notat aliter essentie. sed so-
 lum persone. Alius autem sensus est. Deus genuit deum quod
 non est idem deus cum deo patre. et sic est falsa. quia sic in ip-
 sa denotat aliter essentie seu nature. ad que sequitur
 plures esse deos. quod est impossibile. Tertia pro-
 positio. Quod tres persone sunt vna deitas. et quod vnum deus
 sit trinitas: est a quolibet catholico firmissime tenen-
 dum. Et probatur ratio sic. Illud est firmissime tenendum
 quo dubitatio esset in fide et sanctorum autoritatibus
 hesitantibus: sed tres personas esse vnam deitatem. et vnus
 deum esse tres personas vel trinitatem est huiusmodi. igitur
 hoc est firmissime tenendum: vt dicit propositio. Argu-
 mentum est bonum. et maior est vera. sed minoris euidēs
 tiam ponit magister in textu: proponens quorundam opinio-
 nem dicentium. quod nomen essentialiter in diuinis: cuiusmo-
 di est hoc nomen deus: possit predicari de nomine personalitate
 cuiusmodi est ipse: dicendo per est deus. non tamen con-
 uerso nomen personale possit predicari de nomine essentiali-
 ter: dicendo. deus est ipse. An concedebant istam. Tres
 persone sunt vnus deus. sed negabant istam. Quod deus
 est tres persone. Istam opinionem reprobat magister in littera
 dicens: quod secundum fidem catholicam vtriusque istarum est ve-
 ra. et confirmat dictum suum autoritatibus sanctorum
 vt patet in littera. igitur etc.

Hic queritur an pater genuit di-
uinam essentiam vel ipsa filium. an
essentia genuit essentiam. vel ipsa
nec genuit nec genita est.

Dist hec queri-
 tur vtrum concedendum sit quod pater
 genuit diuinam essentiam. vel quod
 diuina essentia genuit filium: vel essentia ge-
 nuit essentiam. an omnino non genuit nec ge-
 nita est diuina essentia? Ad quod catholicis
 tractatoribus consentientes dicimus. Quod nec pater
 genuit diuinam essentiam. nec diuina essen-
 tia genuit filium nec diuina essentia genuit
 essentiam. Hic autem nomine essentie intel-
 ligimus diuinam naturam: que communis est tri-
 bus personis: et tota in singulis Ideo non est
 dicendum quod pater genuit diuinam essentiam.
 quia ergo pater diceretur genuisse diuinam
 essentiam: diuina essentia relatiue diceretur

DI. V

Ad prima qua-
re lat fit.

*Deus pater genuit deum filium a se ipse alium sola personalitate et affirmandum. Et format ratio per hanc conclusio-
 nis probationem sic. Illud est affirmandum apud christianos quo negato sequeretur in deitate plures esse deos. sed deum
 primum originasse in eternitate vnicum deum filium a se ipse alium sola personalitate est huiusmodi. ergo hoc est affirman-
 dum. et per consequens propositio vera. Argumentum apparet bonum. et maior est euidēs. scilicet circa minoris pro-
 bationem procedit magister in littera sic. Et supposita determinatione questionis premissa: qua dicebatur quod deus genuit
 deum. et tamen nec se nec alium deum. Arguit. Si deus genuit deum. aut igitur deus ipse genuit deum quod est deus pa-
 ter. et sic idem genuit seipsum. aut deus pater genuit deum qui non est deus ipse. et sic erunt plures dii Ad illud ma-
 gister respondendo dicit quod ista propositio. Deus pater genuit deum quod non est deus pater. duos potest habere
 re sensus. vnus est. Deus genuit deum quod non est deus pater. id est filium quod non est pater quod deus est. et iste sen-
 sus verus est. quia ibi non notat aliter essentie. sed solum persone. Alius autem sensus est. Deus genuit deum quod
 non est idem deus cum deo patre. et sic est falsa. quia sic in ipsa denotat aliter essentie seu nature. ad que sequitur
 plures esse deos. quod est impossibile. Tertia propositio. Quod tres persone sunt vna deitas. et quod vnum deus
 sit trinitas: est a quolibet catholico firmissime tenendum. Et probatur ratio sic. Illud est firmissime tenendum
 quo dubitatio esset in fide et sanctorum autoritatibus hesitantibus: sed tres personas esse vnam deitatem. et vnus
 deum esse tres personas vel trinitatem est huiusmodi. igitur hoc est firmissime tenendum: vt dicit propositio. Argu-
 mentum est bonum. et maior est vera. sed minoris euidēs tiam ponit magister in textu: proponens quorundam opinio-
 nem dicentium. quod nomen essentialiter in diuinis: cuiusmodi est hoc nomen deus: possit predicari de nomine personalitate
 cuiusmodi est ipse: dicendo per est deus. non tamen conuerso nomen personale possit predicari de nomine essentiali-
 ter: dicendo. deus est ipse. An concedebant istam. Tres persone sunt vnus deus. sed negabant istam. Quod deus
 est tres persone. Istam opinionem reprobat magister in littera dicens: quod secundum fidem catholicam vtriusque istarum est ve-
 ra. et confirmat dictum suum autoritatibus sanctorum vt patet in littera. igitur etc.*

ad patrem: vel p relatio poteret. Si autem relatiue diceret: vel p relatio poneretur: non indicaret essentiam. Et eniz ait Aug^o. in. v. li. de tri. Qd relatiue dicitur: no indicat substantiam.

Augusti.

Secunda ratio.

b

Ite cu deus pater

fit diuina essentia: si ei⁹ sit genitor: esset vt q genitor eius rei que ipse est: 7 ita eadem res seipam genuisset: quod Aug^o. negat. vt supra ostendimus.

Tertia ratio 7 potior.

c

Ite si pater est ge

nitor: essentie diuine: cu ipse essentia diuina sit: 7 deus sit: eo q generat 7 est: 7 deus est. Ita q non illud qd generat est a patre deus: sed pater eo q generat 7 est: 7 deus est: 7 si ita est: no genit o gignes: sed gignet: tilgenitu causa est: vt 7 sit: 7 deus sit. Simili ratione pbat Aug^o. in. li. vii. de trini. Qd pater no est sapiens sapia qua genuit: q: si ea sapiens est: ea est. hoc em est sibi esse qd sapere. Qd si b est sibi esse qd sapere: no p illa sapiam qua genuit p sapiens est. Quid em aliud dicimus: cu dicimus b illi est esse qd sapere: nisi eo est quo sapiens est: Ergo q causa illi est vt sapiens sit: etiā ipa illi ca est vt sit. Si q sapia quam genuit illi causa est vt sapiens sit: 7 causa illi est vt sit. Sed cam patri q sit a pte genita: nullo mo quis q dixerit sapiam: quid em est infani? Ita q si pater genuit essentiam qua est: essentia quam genuit causa est illi vt sit. Non q ipaz qua est essentia genuit. Nam in illa simplicitate inqt Aug^o. q: non est aliud sapere esse: eadem est ibi sapientia que essentia. Ideo qd de sapientia: hoc de essentia dicim⁹. Sicut ergo no genuit sapientia: qua sapiens est: ita nec essentia qua est. Et em sapientia sapiens est: et potentia potens: ita 7 essentia ipse est. Eadem q sapientia est 7 potentia que essentia. Pater ita q ex predictis: quia pater essentiam diuinam non genuit.

Augusti.

Hic aduersari videt Aug^o.

d

Hic autē videtur

contrarium qd Aug^o. ait in lib. de fide ad Petru. Deus cum verbu genuit: id quod ipse est genuit: nec de nihilo nec de aliqua iam facta condita q materia: sed de seipso

id qd ipse est. Item deus p qui verissime se indicare animis cognitur 7 voluit 7 potuit: hoc ad seipm indicandū genuit: qd ē ipse q genuit. Ecce apte dic his vobis deuz patres genuisse illud qd ipse est. Illud aut qd ipse est: no est nisi diuina essentia: videt q diuinam essentia genuisse. Ad qd respondemus illa verba sic intelligēda esse dicentes. Pater de seipso genuit illud qd ipse est id est filiu q est illud qd pater est. Nam qd pater est: 7 filius hoc est: sed non qui pater est: 7 filius hic est.

Alias pres questionis exequit. e

Ite etiā non est di

centū q diuina essentia genuit filiu: quia cu filius sit diuina essentia: iam esset filius res a q generat: 7 ita eadem res seipam generaret. Ita etiam dicimus q essentia diuina no genuit essentia. Cū em vna 7 summa que dam res sit diuina essentia si diuina essentia essentia genuit: eadem res seipam genuit qd oino esse no pot: s paf sol⁹ genuit filiu: 7 a pte 7 filio pcedit spū sanctus.

Que videantur predictis esse contraria.

Predictis autē vi

detur triū esse qd dicit Aug^o. in lib. vii. de tri. Hoc inqt est deo esse qd sapere: vnde paf 7 filius simul sunt vna sapia: q: vna essentia: 7 singulatim sapientia de sapientia: sicut essentia de essentia. Ecce his verbis apte dicit Aug^o. sapientia de sapia: 7 essentiam de essentia: vbi videt significare q sapientia sapiam: 7 essentia genuit essentia. Idē in li. de fide ad petru ait: Sic xpm dei filiu. i. vna ex trinitate psonā deū verū crede: vt diuinitatē eius de natura p̄ris natā essenō dubites. Hic videt dicere q natura filij sit nata de natura patris. Idez in li. xv. de tri. ait: Dicit filius consiliū de consilio: 7 voluntas de volūtate: sic suba d substantia: sapia de sapia. Et hic videt dicere q suba sit genita de suba: 7 sapia de sapientia. Sed hoc ita determinamus: sapientia de sapientia: 7 substantia de suba. id est filius qui est sapientia: qui est substantia: est de pte qui est eadem suba 7 sapientia 7 filius qui est diuinitas: natus est de pte q est natura diuina. Et vt expressius dicam⁹ dicim⁹ filium sapientiam esse de pte sapie.

Augusti.

Augusti.

Determinatio eorū q videntur contraria.

Augusti.

tia: et dicimus filium substantiam esse genitum de patre et a patre suba. Ex autem ita intelligi debet Augustinus ostendit in li. vii. de tri. dicens. Pater ipse sapientia est: et dicitur filius sapientia patris: quo modo dicitur lumen patris. id est sicut lumen de lumine: et uterque unum lumen: sic intelligatur sapientia de sapientia. et uterque una sapientia et una essentia. Item ideo Christus dicitur virtus et sapientia dei: quod de patre virtute et sapientia etiam ipse virtus et sapientia est: sicut ipse lumen de patre lumine est: et ipse fons vite est apud deum patrem fontem vite. Filius ergo sapientia de patre sapientia est: sicut filius lumen de patre lumine: et deus filius de deo patre: ut et singulis sit lumen et singulis deus: et singulis sapientia: et singulis unum lumen: unus dens: una sapientia. Ecce manifeste his verbis aperit Augustinus. ex quo sensu accipienda sint predicta verba et his similia. scilicet cum dicitur substantia de substantia: vel substantia genuit substantiam.

Quod videtur predictae expositioni contrarium.

Hylarius.

Huius vero etiam in contrarium videtur quod Hylarius ait in li. vii. de trinitate. Nihil inquit nisi natum habet filius: et geniti honoris admiratio in honore generantis est. Cum ergo filius essentiam habeat: tota enim in eo est divina essentia: videtur quod ipsa divina essentia nata sit. Item in v. li. ait.

Hylarius.

Natiuitas dei non potest esse eamque qua puera est non tenere naturam: nec enim aliud quam deus subsistit quod non aliunde quam de deo subsistit. Ecce hic dicitur natiuitatem dei puercam ex natura: et ita videtur ex his verbis atque predictis natura dei et genita et genuisse. Quod apertius dicit in li. ix. de trinitate. Nos inquit unigenitum deum in forma dei manentem: in natura dei mansisse profitemur: nec unitatem forme seruilem in naturam diuine unitatis refundimus: nec rursus corporali insinuatione patrem in filio predicamus. Sed ex eo eiusdem generis genitam naturam naturaliter in se gignentem habuisse naturam: que in forma nature se gignentis manens: formam nature et infirmitatis corporalis accepit. Non enim defecerat dei natura ne esset: sed ipse humilitatem terrene natiuitatis manens sibi dei natura suscepit: generis sui potestatem in habitu assumptae humanitatis exercens. Ecce hic aperte dicitur et naturam genuisse: et naturam genitam: et naturam assumpsisse naturam: quod a plerisque negatur. Item in eo

Hylarius. Quod natura dei in forma sua manens forma nature et infirmitatis corporalis accepit.

dem. Nunquam unigenito deo contumelia est preter sibi innascibile deum esse: cum ex innascibili deo natiuitas unigenita in naturam unigenitam subsistat. Ecce et hic dicitur unigenitam naturam.

Quomodo sint intelligenda premissa verba Hylarii.

Sed quia hec verba

sane vult intelligi: ipse idem dicit in li. vii. lib. intelligentia dicitur ex causis est assumenda dicendi: quod non sunt res: sed rei est sermo subiectus. Hec ergo verba ita intelligi possunt. Nihil habet filius nisi natum. id est nihil habet quod deus est nisi quod nascendo accepit: et ipse nascendo patris in se subsistentem naturam habuit. Unde idem Hylarius addit in v. li. Eandem naturam habet genitus: quia ille qui genuit: ita tamen ut natus non sit ille qui genuit. Nam quomodo erit pater ipse cum genitus sit. Sed in his ipsis subsistit ille qui genitus est: in quibus totus est ipse qui genuit: quod non est aliunde qui genitus est: et ideo non refertur ad aliud: quod in uno subsistit ex uno. Ac si in generatione filii et naturam suam: ut ita dicam: sequitur indemutabilis deus indemutabilem deum gignens: nec naturam suam deserit ex indemutabili deo indemutabilis dei perfecta natiuitas. Subsistentem ergo in eo dei naturam intelligamus: cum in deo deus insit. Nec propter eum qui deus est quisquam deus aliter sit quam ipse deus: et in eo deus. Nature ergo dei patris veritas in deo filio esse docetur: cum in eo deus intelligitur esse qui deus est. Est enim unus in uno: et unus ab uno.

Hylarius

Hylarius

Expositiones affirmat per verba eiusdem.

quod legitur pater de sua substantia genuisse filium substantie patris.

Dicitur quoque et frequenter in scriptura sacra legitur.

Pater de sua substantia genuisse filium. Unde Augustinus in li. de fide ad Petrum ait. Pater deus de nullo genitus deo: semel de sua natura sine initio genuit filium deum sibi equalem: et eadem qua ipse naturaliter eternus est diuinitate coeternum. Ecce hic dicitur Augustinus filium genitum de natura patris. Est autem una natura patris et filii et spiritus sancti. Si ergo de natura patris genitus est filius: genitus est de natura filii et spiritus sancti: imo de natura trium personarum. Idem quoque Augustinus in li. xv. de trinitate, dicitur Christum esse filium sub

Augusti.

Augusti.

stantie patris: et de substantia patris genitum: tractans illud verbu[m] apostoli loque[n]tis de deo patre sic. Qui eruit nos de potestate tenebrarum: et transtulit in regnum filij charitatis sue. Quod dictum est inquit: filij charitatis sue: nihil aliud intelligatur quam filij sui dilecti: quam filij substantie sue. Charitas quippe patris que in natura eius est ineffabiliter simplici: nihil est aliud quam ipsa natura atque substantia: ut sepe diximus: et sepe iterare non piget: ac per hoc filius charitatis eius nullus alius est: quam qui de substantia eius est genitus. Ecce hic apte dicit Augustinus filium esse genitum de substantia patris: et filium sube patris. Idem et Augustinus in lib. ij. contra hereticu[m] Maximinum. subam dei genuisse filium: et filium genitum de suba patris asserit dicens Carnalibus cogitationibus pleni subam dei de seipsa genere filium non putatis: nisi hoc patiamus quod suba carnis patris quando gignit. Erratis nescientes scripturas neque virtutem dei. Nullo enim modo verum dei filium cogitatis: si eum natum esse de suba patris negatis. Non enim iam erat hominis filius: et deo donante factus est dei filius: ex deo natus: gratia: non natura. An forte et si non hominis filius erat: tamen aliqua erat qualiscumque creatura: et in dei filium deo mutante conuersa est. Sed nihil horum est. Sed aut de nihilo: aut de aliqua substantia natus est. Sed ne crederemus vos putare de nihilo esse dei filium: affirmatis nos vos dicere de nihilo esse dei filium. De aliqua ergo suba est. Et si non de substantia patris: de qua sit dicite: sed non inuenietis. Nam si unigenitum dei filium Iesum christum de patris esse substantia: non vos nobiscum pigeat confiteri. Idem in eodem. Unde et legimus ut simus in vero filio eius Iesu christo. Dicite quoque nobis: vtrum iste verus dei filius ab eis qui gratia filij sunt quodam proprietate discretus: de nulla substantia sit: an de aliqua. Non dico inquit de nulla: nec dicam de nihilo. Sed de aliqua substantia est. Quero de qua? Si non de patris substantia est: aliam quere. Si aliam non inuenis: patris agnosce subam: et filium cum patre hominonem confitere. Idem in eodem. Confiteor: deum patrem omnino incorruptibiliter genuisse: sed quod est ipse genuisse. Item dico quod sepe dicendum est. aut de aliqua substantia est natus dei filius: aut de nulla. Si de nulla. ergo de nihilo: quod vos tam non dicitis. Si vero de aliqua: nec tamen de patris suba: non est verus filius. Si vero de patris

Augusti.

Augusti.

substantia: vnius eiusdemque substantie sunt pater et filius. Vos autem nec filium de substantia patris genitum vultis: et tamen eum nec ex nihilo nec ex aliqua materia: sed ex patre esse conceditis: nec videtis quam necesse sit: ut qui non ex nihilo nec ex aliqua alia re: sed ex deo: nisi ex dei suba esse non possit et hoc esse quod deus est de quo est. id est de deo natus est: quia non alius prius fuit: sed natura coeterna de deo est.

Colligens summa predictorum aperit ex quo sensu accipienda sint.

His vobis promissis

innui videtur: quod diuina substantia filium genuerit: et quod filius sit genitus de suba patris: et quod de deo est natura coeterna: et quod pater id quod ipse est genuit. Id autem quod ipse est diuina essentia est: et ita putari potest diuinam essentiam genuisse. Vehementer mouent nos hec verba: que quomodo intelligenda sint: mallem magis ab alijs audire: quam tradere. Et tamen sine preiudicio atque temeritate loquar. ex hoc sensu dicta possunt accipi. Natura coeterna de deo est. id est filius coeternus patri de patre est: ita quod est eadem cum eo natura vel eiusdem nature. Quem sensum confirmat Augustinus. ibidem subiiciens: et quod dixerat quasi explanans. Dicto enim natura coeterna est de deo: addidit. Non est aliud filius quam illud de quo est. id est vnius eiusdem sube est. Deinde apertius talem intellectum ex predictis verbis fore habendum aperit in eodem libro contra Maximinum dicens Trinitas hec vnius eiusdemque sube est: quia non de aliqua materia vel de nihilo est filius: sed de quo est genitus. Itemque spiritus sanctus non est de aliqua materia vel de nihilo est: sed inde est vnde procedit. His vtiq[ue] verbis apte ostendit ea ratione dici filium esse de suba patris qui est de patre genitus: ita quod est eiusdem sube cum eo: et spiritus sanctum esse de substantia patris et filij: quod ab utroque procedit: ita quod est eiusdem substantie.

Augusti.

Quod nec filius nec spiritus sanctus est de nihilo: sed de aliquo. non tamen de materia.

Distenditur quoque

ex illis vobis filium et spiritum sanctum non esse de nihilo sed de aliquo: nec tamen de aliqua materia. Vnicuique hylarius in. xij. li. de tri. ait. Vni hylarius.

genitus de^o cum natus sit: p^rem testat^r au-
tozem: cum ex manente nat^o est: nō est nat^o
ex nihilo: et cum ante tempus nat^o est: om-
nem sensum p^ruenit nascendo. Hic apte di-
citur q^d filius non est natus ex nihilo. Si-
militer et sp^s sanctus non est dicendus esse
vel p^rcedere ex nihilo: q^d filius de substan-
tia patris natus est: id est a patre est: cum
quo eiusdem substantie est et eadem substā-
tia. Ex quo sensu accipiendum etiam est il-
lud. Pater genuit id quod ipse est. id est fi-
lium qui est hoc quod pat^r. Et hoc ita de-
bere intelligi Augu. aperit dicens in p^rmo
libro contra Maximinū. Hoc genuit pa-
ter quod est: alioquin non est verus filius
si quod est pater non est filius. Itē substā-
tia dei genuit filiū. id est pater substātia ge-
nuit filium qui est eadem substātia et eius-
dem substantie. Quō sic esse intelligendum
Aug^o. ostendit dicens ad Maximinum.
Sicut dicitis: sp^s sp^m genuit: ita dic spi-
ritus eiusdem nature vel substantie sp^m
genuit. Item sicut dicitis: deus deū genuit
ita dic: deus eiusdem nature vel substātie
deum genuit. Hoc si credideris et dixeris:
nihil de hac re ulterius accusaberis. His
enī verbis ap^rit quomō p^rdicta debeant in-
telligi. Similit^r filius nat^o est de substantia
patris: vel pater genuit filium de sua natu-
ra siue essentia. i. de se natura et essentia ge-
nuit filium eiusdem essentia ac nature: et q^d
est eadē essentia ac natura. Sicut expone il-
lud: fili^o sube patris: et fili^o patris sube. i.
q^d est suba cū quo et fili^o eadē suba est: q^d cō-
substāntialis est patri filius. Et h^o sensus ad-
iuuat ex his v^obis Aug^o. q^d in li. v. de trini.
ait. Tres p^rsonas eiusdem eēntie: vel tres
p^rsonas vnam essentia dicimus. Tres autē
p^rsonas ex eadem essentia nō dicim^o: quasi
aliud ibi sit quod essentia est: aliud q^d per-
sona. His verbis ostendit nō esse dicēduz
p^rsonam esse ex essentia. nisi ex sensu p^redi-
cto. Qui sensus cōfirmat etiā ex eo quod i
li. xv. de trini. idem ait. Sicut n^ra scia sciē-
tie dei: sic et nostrū v^obum q^d nascit de no-
stra scia dissimile est illi v^obo dei q^d natum
est de p^ris essentia. Tale est autē ac si dice-
rem: de patris scia: de patris sapia: vel q^d
est xpⁱstius de p^re essentia: de p^re scia: de
p^re sapia. Ex hoc itaq^{ue} intellectu verbum
dei patris vni^ogenitus filius p^r omia patri
similis et equalis recte dicit^r deus de deo.
lumen de lumie: sapientia de sapientia essen-
tia de essentia: q^d hoc est oino q^d p^r: nō tū
pater: q^d iste filius: iste pater.

Augusti.

Augusti.

Quare verbum patris dicat^r fili^o
nature. m

Inde ē q^d sol^o vni^o
genitus dei dicit^r natura filius: q^d eiusdem
nature est: et eadem natura est cū p^re. An
Ilylarius in li. de trini. de christo loquēs. Ilylarius.
Natura filius est: q^d eandem natura quaz
ille qui genuit: habet.

Ista est distinctio quinta In qua
magister ostenso q^d in diuinis sit generatio: inquit
an essentia sit generatōis termin^o. Et circa hoc tria
facit. Nam p^rimo mouet et determinat questionē. Se-
cundo inducit instantiaz obiectionē. Et tertio qua-
runda subdū autoritatū expositionē. Primum agit
a p^rincipio distinctionis vsq^{ue} ibi. P^redictis autē videt^r
esse contrariū. Secundū ab inde vsq^{ue} ibi. Ostendit
quoq^{ue} ex illis. Tertū v^o ab inde vsq^{ue} ad finez totū
distinctionis. In speciali v^o sententia mgrī stat sum-
marie in tribus p^rositionib^{us}: quarū p^rima est hec.
Diuina essentia nō est generas neq^{ue} generata. Et p^r
batur sic. Illud nō est concedendū quo cōcesso seq^{ue}-
retur essentia diuinā nō esse essentia: vel eandē rem
generasse seipam: vel esse a seipā genitā: sed essentia
diuinā originare seu esse genitam est h^odi: igitur
Tenet argumentū: et maior est nota: sed minoris p^r-
bationem mgrī in ista introducat sic querēdo. An bu-
iusmodi p^rositiones sint p^rcedende. P^r genuit diui-
nam essentiam. Diuina essentia genuit filius. Diuina
essentia non est generata: nec creata. Et responden-
do dicit intentū suū. i. q^d diuina essentia nō sit geni-
ta nec generat: q^d p^rbat tribus rōibus: quaz p^rima
est talis. Omne q^d generat^r relatiue dicit^r. igit^r si eēn-
tia diuina generat: relatiue dicit^r: quod falsum ē: q^d
tunc nō significaret absolute substantiā. Secūda ratio
tal^r est. Pater est diuina essentia. si igit^r pater genuit
diuinā essentia: tunc genuit seipm. et illud iterū sta-
re non potest. Tertia ratio talis est. Pater per diui-
nam essentiam h^o esse. si igitur pater genuit diuinā
essentiam: tunc p^r haberet esse p^r illud q^d est genera-
tum ab ipō. quod est falsum. q^d generatū a genera-
te habet esse: et nō generatus a genito. Addit etiam
mgrī q^d simili nō p^rbat Aug^o. q^d pater non est sapi-
ens sapientia genita: si enī pater esset sapiēs p^r illam
sapiam quam genuit: cū idem sit et sape et esse: seq^{ue}-
q^{ue} haberet esse p^r illud et ab illo q^d genuit: quod non
pōt stare. Secūda p^rositio. Quāq^{ue} filius et sp^s san-
ctus non sint aliud q^{ue} ipā diuina essentia: tamen pro-
ducti sunt ambo realiter. Hāc p^rositionē mgrī inue-
stiat obijciendo cōtra hoc q^d dictum est. i. q^d p^r nō
genuit diuinā essentiam. Nam dicit pat^r genuit illud
q^d ipse est: sed illud quod ipse est: est diuina essentia.
igit^r genuit diuinā essentiam. Et mgrī rōdet q^d illa
Pater genuit id q^d ipse est: sic debet intelligi. i. pater
genuit filiū: eo q^d essentialit^r est idem cū ipō. Tandē
ostenso q^d non est concedendū q^d essentia genuit filiū
eo q^d sequeret^r idem generasse seipm: mgrī exponit
autoritates sanctorū. i. Augustini et Ilylarij que vi-
dentur p^rdictis obutare dicēs q^d essentia filij sit de es-
sentia patris. De autoritates sunt sic exponēde seu
intelligēde. filius q^d est essentia: est de p^re q^d est es-
sentia: et sic de alijs. Tertia p^rositio est hec. filius
et sp^s sanctus sunt p^rducti: non tamen de nihilo: sed
de aliquo: licet non de aliquo materialiter. Hanc p^r-
positionem p^rbat magister exponēdo autoritates di-

centes patrem de sua substantia filium genuisse. Et dicitur quod homines auctoritates sunt sic exponende. Primum genuit filium de sua substantia. et non genuit eum de nihilo. sed genuit talem qui est eiusdem nature cum ipso. Hanc expositionem magis confirmat per multas auctoritates que patent in littera. igitur etc.

Utrum pater voluntate genuit filium an necessitate, et an volens vel nolens sit deus. a

Reterea que

DI. VI p. rī solet vtrū pater genuerit filium voluntate an necessitate: De hoc

Prosus ad Aug. ita ait. Voluntate genuit primum filium: vel necessitate: sed nec voluntate: nec necessitate: quia necessitas in deo non est: preterire voluntas sapientiam non potuit. Quocirca ut

Augusti.
Opinio cuiusdam heretici.

Aug. ait in. xv. li. de tri. Ridenda est dialectica Eunomij: a quo eunomiani heretici orti sunt. Qui cum non potuissent intelligere nec credere voluissent unigenitum dei filium

verbum dei esse natura. id est substantia patris genitum non nature vel se dixit esse filium. sed filium voluntatis dei. volens asserere accedente deo

voluntatem: qua gigneret filium. sic nos aliquid quoniam aliquid volumus quod antea non volebamus propter quod mutabiliter intelligitur nostra natura. quod absit ut in deo esse credamus. Dicamus ergo verbum dei esse filium dei natura: non voluntate

ut docet Augustinus in xv. li. de tri. ubi quedam catholicum heretico respondentem commendat dicens. Acute sane quidam respondit heretico

insultissime interroganti: vtrum deus filium volens vel nolens genuerit: ut si diceret nolens: absurdissima dei miseria sequeretur. Si autem

volens continuo quod intendebat concluderet scilicet non nature esse filium: sed voluntatis. At ille

vigilantissime vicissim quasiuit ab eo. vtrum deus primum volens aut nolens sit deus. ut si responderet: nolens. sequeretur gradus absurditas et miseria: quam de deo credere magis est insania. Si autem diceret: volens. responderet ei. ergo et ipse voluntas eius deus est: non natura. Quid ergo restabat nisi ut obmutesceret sua interrogatio obli-

gatum indissolubili vinculo se videns. Ex predictis docetur non esse procedendum quod deus voluntate vel necessitate. vel volens vel nolens sit deus. Item quod voluntate vel necessitate vel volens vel nolens genuerit filium.

Propositio contra predicta. b

Et contra hoc opo-

ponitur sic. Voluntas dei est natura siue essentia dei. quia non est aliud deo esse. aliud velle: et ideo sicut una est essentia trium personarum. ita

et una voluntas. Si ergo deus natura deus est: et voluntate deus est: et si verbum dei natura filius dei est: et voluntate filius dei est. hoc autem facile est refellere. Nam et prescientia dei siue scientia que scit vel prescit bona et mala: diuina natura siue essentia est: et predestinatio siue voluntas eius eadem diuina essentia est. nec est aliud deo scire et velle quam esse. et cum sit unum et idem scire dei vel voluntas. non tamen deus de voluntate quicquid dicit de scire et e contrario. nec omnia illa sua voluntate deus vult que sua scientia scit. cum sua scientia nouerit tam bona quam mala voluntate autem non velit nisi bona. Scientia que patet dei et prescientia de bonis est et malis. voluntas vero et predestinatio de bonis est tantum. et tamen unum et idem in deo est scire et voluntas et prescientia et predestinatio. Ita cum unum sit natura dei et voluntas. dicitur tamen pater genuisse filium natura: non voluntate: et esse deus natura: non voluntate.

Qualiter intelligenda sint illa verba primum nec nolens nec volens deus est nec volens nec nolens genuit filium. c

Predicta tamen verba

quibus prudenter dictum est: quod deus pater nec volens nec nolens est deus: nec nolens nec volens genuit filium siue voluntate siue necessitate: ex tali sensu videntur accipienda: ut voluntatem precedentem vel accedentem: intelligamus quod Eunomius intelligebat. Non enim ipse deus est voluntate precedentem vel efficienti vel volens priusquam deus. nec voluntate precedentem vel accedentem genuit filium. nec prius volens quam generans genuit filium. nec prius generans quam volens genuit filium. volens tamen genuit: sic potens genuit. et bonus genuit filium. et sapiens genuit: et homo. Si enim prius sapiens et bonus dicitur genuisse filium: cur non et volens?

Cum ita sit deo idem esse volentem quod est esse deum sicut idem est esse sapientem quod est esse deum. Dicamus ergo quod prius sicut sapiens. ita volens genuit filium. sed non voluntate precedentem vel accedentem. Quod sensum aperit Augustinus. et confirmat ita dicens super epistolam ad Ephesios. De filio dei. id est domino nostro Iesu christo scriptum est: quod cum prius sit: et nunquam eum ut esset paterna voluntas precessit. et ille quidem natura filius est.

Hec est distinctio sexta In qua magister ostendit quod essentia diuina non possit esse terminus generationis. incipit agere de potentia generationis. Circa quod tria facit. Primo ostendit quod prius nec voluntate nec necessitate filium genuit. Secundo contra illud replicando de quibus obijcit. Tertio post digressionem ad principia

quibus prudenter dictum est: quod deus pater nec volens nec nolens est deus: nec nolens nec volens genuit filium siue voluntate siue necessitate: ex tali sensu videntur accipienda: ut voluntatem precedentem vel accedentem: intelligamus quod Eunomius intelligebat. Non enim ipse deus est voluntate precedentem vel efficienti vel volens priusquam deus. nec voluntate precedentem vel accedentem genuit filium. nec prius volens quam generans genuit filium. nec prius generans quam volens genuit filium. volens tamen genuit: sic potens genuit. et bonus genuit filium. et sapiens genuit: et homo. Si enim prius sapiens et bonus dicitur genuisse filium: cur non et volens?

Cum ita sit deo idem esse volentem quod est esse deum sicut idem est esse sapientem quod est esse deum. Dicamus ergo quod prius sicut sapiens. ita volens genuit filium. sed non voluntate precedentem vel accedentem. Quod sensum aperit Augustinus. et confirmat ita dicens super epistolam ad Ephesios. De filio dei. id est domino nostro Iesu christo scriptum est: quod cum prius sit: et nunquam eum ut esset paterna voluntas precessit. et ille quidem natura filius est.

Hec est distinctio sexta In qua magister ostendit quod essentia diuina non possit esse terminus generationis. incipit agere de potentia generationis. Circa quod tria facit. Primo ostendit quod prius nec voluntate nec necessitate filium genuit. Secundo contra illud replicando de quibus obijcit. Tertio post digressionem ad principia

quibus prudenter dictum est: quod deus pater nec volens nec nolens est deus: nec nolens nec volens genuit filium siue voluntate siue necessitate: ex tali sensu videntur accipienda: ut voluntatem precedentem vel accedentem: intelligamus quod Eunomius intelligebat. Non enim ipse deus est voluntate precedentem vel efficienti vel volens priusquam deus. nec voluntate precedentem vel accedentem genuit filium. nec prius volens quam generans genuit filium. nec prius generans quam volens genuit filium. volens tamen genuit: sic potens genuit. et bonus genuit filium. et sapiens genuit: et homo. Si enim prius sapiens et bonus dicitur genuisse filium: cur non et volens?

Cum ita sit deo idem esse volentem quod est esse deum sicut idem est esse sapientem quod est esse deum. Dicamus ergo quod prius sicut sapiens. ita volens genuit filium. sed non voluntate precedentem vel accedentem. Quod sensum aperit Augustinus. et confirmat ita dicens super epistolam ad Ephesios. De filio dei. id est domino nostro Iesu christo scriptum est: quod cum prius sit: et nunquam eum ut esset paterna voluntas precessit. et ille quidem natura filius est.

Responsio

Dylarius in li. de synodis. Eos qui dicunt de non extantibus esse filium dei. sicut qui dicuntur necesse est scire necesse est voluntate pater genuerit filium: anathematizat sancta ecclesia. Item si quis nolente patre dicat naturam filium: anathema sit. Non enim nolente patre coactus pater vel naturali necessitate ductus cum nollet genuit filium. sed more ut voluit sine tempore et impossibilem sibi ex se unigenitum demonstrauit.

le intentū redit. Primum istoz facit a principio distinc-
 ctionis vsq; tibi. Sed cōtra hoc opponit. Scdm̄ vō
 ab inde vsq; tibi. Predicta tñ vba zc. Tertiu ab in-
 de vsq; ad finem distinctionis. In sp̄ali mgr̄i senten-
 tia in hac distincōe stat in trib⁹ ppositiōibus. qua-
 rum p̄ma est hec. Nō est catholice sentiendū deū pa-
 trem genuisse filiū necessitate cogēte aut volūate p̄-
 cedēte. Et pbat sic. Illud nō ē catholice sentiendū
 quo p̄cesso seq̄t deuz aut esse mis̄z aut mutabilē. z
 filiū dei nō esse naturalē filiū: s; p̄cm genuisse filium
 necessitate cogēte: aut volūate antecedēte ē hmōi.
 Igit̄ illud nō ē sentiendū. Argumētū ē notū z maior
 s; minorē ponit mgr̄ in textu: r̄ndendo ad questionē
 istā. Cū p̄ genuit filiū ex necessitate aut volūate
 Mḡr r̄ndendo dicit. Nec genuit cū necessitate. q; si
 sic. tūc genuerit cū nō potuit eū nō generare. tūc ne-
 cessitas coactiōis caderet i deū: qd nō est dicendū cū
 ip̄e sit summe liber. Nec volūate. s. aūcedēte. s. q; p̄
 us vellet filiū generare q; ip̄m genuit: vt si staret in
 e⁹ libera p̄tate vt generaret si vellet: z non genera-
 ret si nollet. q; sic caderet mutabilitas in deū: qd est
 incōueniens. Ista patēt in l̄ra autoritate bti Augu.
 Scda ppositio ē hec. Ex diuine nature z volūatis
 idēptitate argui nō p̄t filiū natura eē filiū volūate
 Istam ppositionēz pbat mgr̄ in l̄ra solucndo argu-
 mentū hereticoz: qd faciūt in ista materia dicētes.
 In diuinitis idē sunt natura z volūtas. Si igit̄ p̄ ge-
 nuit filiū natura: videt̄ etiā q; genuit ip̄m voluntate
 ad qd mgr̄ r̄ndēdo dicit. Ex quo in diuinitis natura z
 volūtas differūt rōe vel cōnotato. Ideo nō obstat q;
 sint idē idēptitate absoluta. nō tñ sunt idē idēptita-
 te formali. q; aliq; p̄t cōuenire nature qd nō pue-
 nit voluntati. z p̄ p̄s nō ē incōueniēs filiū esse filiu
 natura z nō volūate. Et p̄firmat hoc p̄ s̄c̄. Nā vo-
 lūtas dei z sc̄ia eius sunt idē. z differunt rōe vel con-
 notatiōe. q; sc̄ia p̄notat aliqd esse in deo qd nō p̄no-
 tat volūtas. z ecōtra. q; rōe sc̄ie sue cōuenit deo sc̄i-
 re z cognoscere malū. nō tñ rōne volūtat̄ sue pue-
 nit sibi velle z appropiare malū. z ita ē i pposito igit̄
 tur ppositio vera. Tertia ppositio. Solū nēcitas
 incōmutabilitatis ac volūtas cōmunicabilitatis cō-
 currunt ad eternā filij dei generationē. Ista pposi-
 tio pbat sic. Illa nēcīo p̄curt ad etnā filij dei p̄du-
 ctionē: sine q̄b⁹ ip̄ossible est deū eē deū. s; de⁹ nēcīo
 est de⁹ nēcitate incōmutabilitatis. z volūate cōica-
 bilitatis. igit̄ ista duo ad p̄ductiōēz filij dei p̄currūt
 Tenet argumētū z maior: s; minorē ponit mgr̄ i te-
 xtu saltē in illis vbi rephēdit quēdā hereticū q; dice-
 rat p̄cm generasse filiū volūate p̄cedēte v̄l aūcedē-
 te vel efficiēte: z sic p̄tius fuisse volens q; generans:
 qd falsum est. igit̄ p̄: opositio apparet vera.

**Hic querit̄ an pater potuerit vel
 voluerit gignere filium.**

DI. VII

It̄ solet queri

h a quibusdam: vtrum pater po-
 tuerit v̄l voluerit generare filiū
 Si enim inquit potuit vel voluit genera-
 re filium. ergo potuit aliquid z voluit: qd
 nec voluit nec potuit filius. Nam fili⁹ nec
 potuit nec voluit generare filium. Cui ver-
 futie facile respōdemus dicētes. posse vel
 velle generare filium: nō est aliqd posse v̄l
 velle subiectum potētie vel voluntati. Est
 tñ aliq; potētia vel volūtas. s. posse v̄l vel

le gignere filiū. z iō distinguēda est intelli-
 gentia ppositi v̄b̄i: posse vel velle gignere
 filiū. z posse v̄l velle aliqd. Neq; em̄ gene-
 ratio filij aliqd eozū est: q̄ subiecta sunt di-
 uine potētie z volūtat̄: nec est aliqd inter
 oia vel de oibus: s; sup oia z añ oia. Non
 em̄ añ voluit v̄l potuit q; genuit. sicut nec
 añ fuit q; genuit q; ab eterno fuit z ab eter-
 no genuit. Ex simili q; b̄ videre possum⁹.
 P̄r em̄ p̄t esse p̄r: z vult esse p̄r. fili⁹ autēz
 nō p̄t nec vult esse p̄r. q; p̄r p̄t v̄l vult eē
 aliqd qd nō p̄t vel vult esse filius nō seq̄-
 tur: q; esse p̄rem nō est esse aliqd: s; p̄t esse
 ad aliquid vt in sequenti ostendēt.

**Donit̄ quedam verba Augu. vñ
 p̄t moueri auditor.**

Bed vehementer

nos mouet qd Augu. ait in .j. li. 3. **Maxi-
 mum**: qui asserbat patrem potētiorem
 esse filio: eo q; filiū genuit deū creatorē fili⁹
 aut non. dicebatq; patrē potuisse gignere:
 nō filiū: z ideo potētiore esse filio. Ad qd
 respondēs Augu. dicere videt̄ q; fili⁹ etiā
 potuit gignere. volēs ostendere patrē esse
 non potētiore filio: his verbis. Absit v̄l
 ideo potētiore sit pater filio: sicut putas. q;
 creatorē genuit pater. filius autē nō genuit
 creatorē. neq; em̄ non potuit: s; non opoz-
 tuit. Vide z diligenter attende hec verba
 nō em̄ nō potuit: s; nō oportuit. Videt̄ em̄
 dicere q; filius potuit gignere: s; non opoz-
 tuit: z ita potuit qd non oportuit. Quare
 aut non oportuit: subdit dicens. Immode-
 rata em̄ esset diuina generatio si gignitus fi-
 lius nepotem gigneret patri. quia z ip̄e ne-
 pos nisi auo suo pronepotēz gigneret. Fin-
 vestram mirabilem sapientiam: impotens
 dicere. Similiter etiā ille si nepotē non
 gigneret auo suo. z p̄nepotem pro auo suo
 non a vobis appellaretur omnipotens: nec
 impleretur generationis series. si semp al-
 ter ex altero nasceretur. nec eam perficeret
 vllus si non sufficeret vnus omnipotens.
 Ita q; omnipotentem genuit filium patris
 natura: non fecit.

Augusti.

Augusti.

**Opponitur predictis verbis Au-
 gustini.**

Hoc autē videtur

quibusdam non posse stare. scilicet. q; fili⁹
 potuerit gignere. Si em̄ potuerit filius gis-
 gnere potuit esse pater: z si potuit esse pa-
 ter: potuit ergo esse pater v̄l sui vel patris

vel spiritus facti: vel alicuius alius. Sed alius: non. quia nullus alius semp fuit. Nec patris. quia pater est ingentus et innascibilis. Nec sui: quia nulla res se ipsam gignere potest. Nec spiritus sancti: quia nasci non potuit. Si enim nasci potuit: potuit esse filius et ita mutabilis esse potuit.

Hic queritur quomodo intelligenda sint.

Quo ergo accipie-

tur quod supra dictum est: non enim non potuit gignere. sed non oportuit: quasi potuit sed non oportuit. Non est nobis perspicuum aperire quomodo sit hoc verum: et ideo sub silentio potius esset pretereundum: nisi me super hoc aliquid loqui cogeret instantia querentium.

Hic aperitur ex quo sensu accipienda sint.

Potest ergo sic in-

telligi. Non enim non potuit. sed non oportuit. id est. non ex impotentia sui fuit quod filius non genuit. sed ei non conveniebat. sicut deus filius non est deus pater: nec tamen hoc ex impotentia sui est. Nam et pater similiter non est filius: nec hoc est ex impotentia patris. Sed querit Maximinus arrianorum episcopus. Unde ergo est quod pater non potest esse filius: vel filius pater? Non utique ex impotentia. sed pater proprietate generationis pater est: qua oportet eum non esse filium. et filius proprietate natiuitatis filius est: qua oportet eum non esse patrem. de quibus proprietatibus postea plenius tractabitur.

Et trum pater natura sit potens gignere filium. et an hoc sit aliqua potentia que sit in filio.

Ite querit a quibus-

dam. Si pater potens sit natura gignere filium et an hec sit aliqua potentia que sit in filio: Ad quod dicimus: quod pater non est potens nisi natura. ius enim potentia natura est vel essentia. Et inquirunt illi. Si potens est gignere: habet potentiam gignendi. Filius autem non habet potentiam gignendi si non potest gignere habet aliquam potentiam pro quam non habet filius? Non sequitur. Eadem enim potentiam habet pater filius quam et pater. qua potuit gignere et filius gigni potuit. Eadem enim potentia est in filio: qua potuit gigni que est in patre qua potuit gignere. Sed contra hoc opponitur. Aliud est posse gignere: aliud est

posse gigni. quod aliud est gignere: aliud gigni. Hoc distinguendum est. Si enim cum dicitur aliud est posse gignere: aliud posse gigni. aliam significes potentiam qua pater potens est gignere et aliam qua filius potens est gigni: falsus est intellectus. Si autem dicas patrem posse habere aliam proprietatem siue notionem qua genitor est. et filium alium qua genitus est verus est intellectus. Aliam enim habet pater proprietatem qua pater est. aliam filius qua filius est.

Quomodo sit intelligendum filius habet vel non habet potentiam generandi.

Ita etiam cum dicitur

filius non habet potentiam generandi quam pater habet dupliciter intelligi potest. Si enim dicatur non habet filius potentiam generandi quam et pater. sed qua potens sit ad generandum. id est. ut genuerit vel ut generet sic pater: verum est. Si vero intelligatur sic. non habet potentiam qua possit gigni: vel genitus esse qua eadem pater potens est ut genuerit vel ut gigneret: falsum est. Sicut dicitur: pater habet potentiam qua potest esse pater. filius vero non habet potentiam qua possit esse pater et e converso. filius habet potentiam qua potest esse filius. pater vero non habet potentiam qua possit esse filius. habet ergo aliquam pater quam non habet filius: et e converso. Absit. quia eadem est potentia patris qua potest esse pater. et filij qua potest esse filius. Ita etiam eadem est voluntas: qua pater vult esse pater non filius. et filius vult esse filius non pater. et eadem est voluntas filij qua vult esse genitus et patrem genuisse. et patris qua vult esse genitor et filium genitum esse.

Ista est septima distinctio. In qua magister ostendit qualiter pater genuit filium quo ad virtutem seu potentiam intellectuale. hic ostendit de potentia eius generandi naturali. Et circa hoc tria facit. Primo inquit: an potentia generandi sit in filio? Secundo ostendit quod non generare non sit impotentia in ipso filio. Tertio reddit rationem de suo dicto. Primum facit a principio distinctio usque ibi. Sed vehementer nos mouet. Secundum subiungit usque ibi. Item queritur a quibusdam. Tertium vero ab inde usque ad finem distinctio. In speciali sententia magistri summarie stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Non est simpliciter quid: sed est ad aliquid patrem posse aut velle filium generare. Ista propositionem persequitur magister querens an pater potuit et voluit filium generare. Si sic: ergo pater voluit et potuit aliquid quod non potuit nec voluit filius. Vel oportet etiam filium posse et velle generare. quod est inconueniens

Oppositio.

Nel oportet dicere qd filius sit impotens. Daic dicitur
cultati ruder mgt dicens. z dato qd pater posset ge-
nerare z non filius. adhuc no sequeretur pater aliqd
posse quod non posset filius: qd posse z velle patrem
generare no est pprie aliqd sed ad aliquid. ergo no
posse z non velle generare non arguit impotentiam
in filio. vt assumit in questione pdicta Pro huus ar-
gumentu euidencia sciendū est qd quicquid ē in diuinis
est essentia vel relatio. z ergo quicquid conuenit deo :
hoc conuenit sibi vel relatione essentie. z tūc est com-
mune tribus psonis. vel relatioe relatiōis. z tūc no
oportet qd quodlibet tale sit cōmune tribus personis
Cum ergo posse generare non sit aliqd in diuinis. i.
non est aliquid spectans ad essentiam sed potius ad
aliquid spectans. id est p̄tens ad relationem. s. ad
paternitatem: non est inconueniens qd non conueni-
at filio. qz illa pprietas. s. paternitas no spectat ad
filium. z p consequens hec ppositio prima est vera
Secunda ppositio est hec. Qd filius non potest nec
vult generare. Hoc no debemus sibi ad impotentia
sed potius ad conditionis proprietatem imputare.
Hanc ppositionē pbat mgt auctoritate beati Au-
gustini dicentis. qd filius potuit generare: s; no oportuit
ipm generare. eo qd tunc inordinata z superflua
fuisset diuina generatio. si filius genitus nepotē ge-
neraret patri. Et dicit postea magister qd ista verba
Augustini sunt sic intelligenda. non em̄ non potuit
sed non oportuit. id est non conueniebat proprietate
ei eius qua est filius z non pater. que pprietas desi-
neret qd cito generaret. Et concludit qd sicut non ar-
guit impotentia in patre qd non potest esse filius: ita
contra non est impotentia in filio qd non potest esse
pater. Tertia ppositio est hec. Anam z eadē et
equalem potentiam generandi fore in patre et filio
possumus affirmare. Istam ppositionem mgt inue-
ligat inquirendo: an potentia generandi in p̄re sit
aliqua potentia in filio. Et respondet qd vna z eadē
sit potentia qua pater potest generare. z qua filius
potest generari: cum in patre z filio non sit nisi vna
sapientia natura z potentia. Vel sic respondet mgt
qd potentia generandi cum natura dicit pprietatem
referendo igitur intellectum ad proprietatem no est
potentia generandi in filio. quia sic est aliud posse ge-
nerare: et posse generari. referendo vero ad natu-
ram idem sunt. igitur.

De veritate z proprietate z incō-
mutabilitate z simplicitate essen-
tie dei. a

DI. VIII

Hinc de veri-

tate siue pprietate siue incōmu-
tabilitate atq; simplicitate diui-
ne nature siue siue essentie agendū est.
Est itaq; deus vt ait Augu. in. v. li. de tri-
nitare: sine dubitatione suba. vel melius b
appellatur essentia. quam greci vsiam vo-
cant. Sicut em̄ ab eo qd est s̄p̄e dicta ē sa-
pientia. z ab eo qd est scire dicta est sciētia
ira ab eo qd est esse dicta est essentia Et qd
magis est qd ille qui dixit famulo suo Ego
sum qd sum: z dices filius isrl. qui ē misit me
ad vos. Ip̄e vere ac pprie dicitur essentia
cui? essentia no nouit p̄teritū vel futurum
Uñ Hiero. ad Marcellā scribens ait De

Uñ Hiero.
ad marcellā
scribens ait.

solus qui exordiu non hz: vere essentia no-
men tenuit. qz in eius compatiōe qd vere ē
qz incōmutabilis est quasi no sunt qd muta-
bilia sunt. De quo em̄ dicit fuit. non est. et
de quo dicit erit: nondū est. De' aut tūc ē
qui non nouit fuisse vel futurum esse. So-
lus ergo deus vere est: cuius essentie com-
paratum nostrum esse non est.

Qualiter intelligenda sint verba
Hierō. querendum est. b

Hic diligenter ad-
uertendū est: quomō intelligi debeant illa
vba Hiero. s. deus tūc est: si non nouit fuisse
vel futurū esse. tanq; no posse dici d deo
fuit vel erit. sed tantū est cū de eo scriptum
frequenter reperiamus. fuit ab eterno. fuit
sp̄: z erit in secula: z h̄mōi. Unde videt qd
non est tūc dicendū de deo fuit: vel est: vel
erit. Si em̄ diceret tūc fuit: putaret qd de-
fuerit esse. Si diceret tantū est: putaret qd
non semp fuerit: sed esse cepit. Si tantū
diceret erit: putaret non esse modo. Dica-
tur ergo quia semp fuit: est z erit. vt intelli-
gatur quia nec cepit: nec desijt: nec desinit
nec desinet esse. De hoc Aug. sup Johā-
nem ita ait. Luz de sempiterna re pprie di-
catur est. Im nos bñ dicit: fuit z erit. fuit
quia nunq; desijt. erit: qz nunq; deerit: est
quia semp est. non p̄terijt: quasi quod non
maneat. no orietur: quasi quod non erat.
Cum ergo nostra locutio per tempa varie-
tur. de eo vere dicunt vba cuiuslibet tem-
poris. qui nullo tempe defuit vel deest. vt
deerit. z ideo no est mirū si de sp̄u v̄itatis
veritas loquens dixitp futurum. Quocū-
q; audiet loquet. Audiet. s. ab eo a quo p-
cedit. Audire illius est scire. idem etiā eie
A quo ergo est illi essentia. ab illo audien-
tia. id est scientia: que no est aliud qd essen-
tia Audiet ergo. dixit de eo quod audiuit
z audit. id est quod semp sciuit: scit z sciet
Ecce hic dicit Augu. verba cuiuslibet tē-
poris dici de deo. sed tūc p̄pe est. Illud er-
go quod Hiero. dicit ita intelligendū est.
No nouit fuisse vel futurū esse: sed tūc esse
id est cum dicitur de deo qd fuit vel erit. no
est intelligendus qd p̄terierit vel futurus
sit: sed qd existat simpliciter sine aliquo tē-
porali motu. Licet enim verba substanti-
ua diuersorum temporum de deo dicant.
vt fuit: erit: est. erat non tamē temporales
motus esse distinguunt. scilicet p̄teritū
vel futurū. vel p̄teritū imperfectum. vel
p̄teritū p̄fectum. vel p̄teritum plusq; p̄per /

Augusti.

Hic aperit
quō sint in-
telligenda.

Hylyarius. factum: sed essentia siue existentia siue diuinitatis simpliciter insinuat. Deus ergo solus proprie dicitur essentia vel esse: Unde Hylyarius in. vii. li. de tri. ait. Esse non est accidens deo. sed subsistens veritas et manens causa. et naturalis generis proprietates.

Hic de incommutabilitate.

Dei etiam soli essentia incommutabilis dicitur proprie. quia nec mutatur nec mutari potest. Unde Augustinus in. v. lib. de trinitate. Alie inquit essentie vel substantie capiunt accidentia quibus in eis fiat vel magna: vel quantacumque mutatio Deo autem aliquid huiusmodi accidere non potest et ideo sola substantia vel essentia que est deus incommutabilis est. cui profecto maxime ac verissime competit esse. Quod enim mutatur: non seruat ipsum verum esse. et quod mutari potest: etiam si non mutetur: potest quod fuerat non esse. Ideoque illud solum quod non tantum non mutatur. verum etiam mutari omnino non potest: verissime dicitur esse. id est substantia patris et filii et spiritus sancti. Ideoque apostolus loquens de deo ait. Qui solus habet immortalitatem. Et enim ait Augustinus in libro primo de trinitate. Cum anima quodammodo immortalis esse dicatur et sit. non diceret apostolus. solus deus habet immortalitatem. nisi quia vera immortalitas incommutabilitas est quam nulla potest habere creatura. quoniam solius creatoris est. Unde Jacobus ait. Apud quem non est transmutatio: nec vicissitudo: nec obumbratio. Et David Mutabis ea et mutabuntur: tu autem idem ipse es. Iohannes Augustinus super Hebraeos. dicit. quod deus nec per loca nec per tempora mouetur. creatura vero per loca et tempora. Et per tempora moueri est per affectiones commutari. Deus autem nec loco nec affectione mutari potest: qui per prophetam ait. Ego deus et non mutor: qui est immutabilis solus. unde recte solus dicitur habere immortalitatem. In omni enim mutabili natura (ut ait Augustinus. contra Maximinum) nonnulla moritur est ipsa mutatio. quia facit aliquid in ea non esse quod erat. Unde et ipsa anima humana que ideo dicitur immortalis: quia secundum modum suum nunquam definit viuere. habet tamen quandam mortem suam. quia si iuste vivebat et peccat: moritur iusticie. si peccatrix erat et iustificatur: moritur peccato. Et alias eius mutationes taceam. de quibus modo longius

Augusti. Que sit vera immortalitas que in solo creatore est.

Jacobus.

est disputare. Et creaturarum natura celestium mori potuit. quia peccare potuit. Nam et angeli peccauerunt: et demones facti sunt quorum est dyabolus princeps: et qui non peccauerunt peccare potuerunt. et cuiuscumque rationali creature prestatur ut peccare non possit: non est hoc nature proprie: sed dei gratie. Et ideo solus deus (ut ait apostolus) habet immortalitatem. qui non cuiusquam gratia: sed natura sua. nec potuit nec potest aliqua conuersione mutari. nec potuit nec poterit aliqua mutatione peccare. Proinde ut ait Augustinus in. i. li. de trinitate. Substantiam dei sine ulla commutatione mutabilia facientem: et sine ulla suo temporali motu temporalia creantem intueri et nosse. licet sit difficile oportet. Vere ergo ac proprie incommutabilis est sola diuinitatis essentia: que sine sui mutatione cunctas perdidit naturas.

Hic de simplicitate.

Eademque sola proprie

ac vere simplex est. ubi nec partium nec accidentium: nec quarumlibet formarum ulla est diuersitas siue variatio vel multitudo. Et autem scias quomodo simplex sit illa substantia: te docet Augustinus in. vii. li. de trinitate. Animaduerte primo: quare omnis creatura sit multiplex: et nullo modo vere simplex: et primum de corporali postea de spiritali creatura. Corporalis utique creatura ex partibus constat. ita ut sit ibi alia pars minor: alia maior. et maius sit totum quam quilibet pars. et in unoquoque corpore aliud est magnitudo: aliud color: aliud est figura. Potest enim et minuta magnitudine manere eadem color et eadem figura. et colore mutato manere eadem figura: et eadem magnitudo. Ac per hoc multiplex esse conuincitur natura corporis. simplex autem nullo modo.

Hic de spiritali creatura ostendit quod sit multiplex et non simplex.

Creatura quoque

spiritalis ut est anima: in compatitione quidem corporis est simplex. sine compatitione vero corporis est multiplex et non simplex. Que ideo simplex dicitur respectu corporis. quia mole non diffundit per spatium loci: sed in unoquoque corpore in tota anima est. et in quolibet eius preter tota est. Et ideo cum sit aliquid in quavis exigua portio corporis quod sentiat anima. Quis non fiat in toto corpore: illa autem tota sentit. quia totam non latet. Sed tamen nec in ipsa anima vere simplicitas est

Quare creatura sit multiplex et non simplex.

Hic de corpore ostenditur quare sit simplex.

Augusti

Cum enim aliud sit artificiosum esse, aliud in-
ertem, aliud acutum, aliud memorabile, aliud
cupiditas, aliud timor, aliud letitia, aliud
tristitia, possuntque hec et alia huiusmodi innume-
rabilia in anime inueniri natura, et alia sine
alijs, et alia magis, alia minus. Manifestum
est non simpliciter et multipliciter esse natura
Nihil enim simplex mutabile est, ois autem crea-
tura mutabilis est, nulla ergo creatura vere sim-
plex est. Deus vero et si multiplex dicatur, ve-
re tamen et summe simplex est. Quod enim magnus
bonus, sapiens, beatus, verus, et quicquid aliud non in-
digne dici videtur, sed eadem magnitudo eius
est que sapientia. Non enim mole magnus est: sed vir-
tute, et eadem bonitas que sapientia et magnitudo
et veritas, et non est ibi aliud ipsum beatus esse
et aliud magnus, aliud sapienter: aut verum
aut bonum: esse aut omnino esse.

Qualiter deus cum sit simplex
multiplex tamen dicatur.

Hic diligenter no-
tandum est cum dicat Augustinus, solum deum vere
simpliciter esse, cur dicat eundem multipliciter
dici: Sed hoc non propter diuersitatem acci-
dentium vel partium dicitur: sed propter diuersita-
tem ac multitudinem nominum: que de deo dicun-
tur, que licet multiplicia sint, unum tamen signifi-
cant, scilicet diuinam naturam. Hec enim non ita acci-
piuntur cum de illa incommutabili eternaque sub-
stantia incompabiliter simpliciter que est humanus
animus dicuntur, quemadmodum cum de crea-
turis dicuntur. Unde Augustinus in vii. libro de
trinitate. Deo inquit, est hoc esse quod est for-
tem esse: vel sapientem esse: vel iustum esse
et si quod de illa simplici multiplicitate vel mul-
tiplici simplicitate dixeris, quo substantia
eius significetur. Humanus autem animus non est hoc
esse quod est fortem esse, aut prudentem, aut
iustum. potest enim esse animus: et nullas
istarum habere virtutes.

Tanta est dei simplicitas quod nulli pre-
dicamentorum subijcitur.

Quod autem in natu-
ra diuina nulla sit accidentium diuersitas
nullaque penitus mutabilitas: sed perfecta sim-
plicitas: ostendit Augustinus in v. li. de tri. di.
Intelligamus deum quantum possumus: sine
qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine indi-
gentia creatorum, sine situ presentem, sine ha-
bitu omnia continentem, sine loco ubique totum
sine tempore sempiternum, sine ulla sui mutatioe
mutabilia facientem, nihilque patientem. Quis-

Quod deo sim-
plex.

Augusti.

Augusti.

quis deum ita cogitat, et si non dicitur potest omnino inue-
nire quod sit, pie tamen caueat quantum potest aliquid de
illo sentire quod non sit. Ecce si subtiliter inten-
das: ex his atque predictis apertissime illa predica-
menta artis dialectice dei nature minime con-
uenire que nullis est subiecta accidentibus.
Quod deus non proprie sed abusive di-
citur substantia.

Unde nec proprie

dicatur substantia ut Augustinus ostendit in lib. vii. de tri.
Sicut ab eo quod est esse appellatur essentia, ita
ab eo quod est subsistere substantia dicitur, si tamen di-
gnum est ut deo dicatur subsistere. Hoc enim
de his rebus recte intelligitur: in quibus sub-
iectis sunt ea que in aliquid subiecto esse dicuntur,
sicut in corpore color aut forma. Corpus enim
subsistit, et ideo substantia est. Res vero mutabiles
neque simplices proprie dicuntur subsistere. Deo autem
si subsistit ut substantia proprie dici possit, inest in
eo aliquid tanquam in subiecto, et non est simplex.
Nephas autem est dicere: ut subsistat deus:
et subsistat bonitati sue, atque illa bonitas non
substantia sit: vel potius essentia. Neque ip-
se deus sit bonitas sua, sed in illo sit tanquam
in subiecto. Unde manifestum est cum abu-
sive substantiam vocari, ut nomine visitatione
intelligatur essentia, quod vere ac pro-
prie dicitur: ita ut fortasse solum deum dici
oporteat essentiam. Est enim vere solus:
quia incommutabilis est.

Quod non est aliquid in deo quod non
sit deus.

Huius autem essen-

tie simplicitas ac sinceritas tanta est quod non
est in ea aliquid quod non sit ipsa, sed id est huius et
quod habet. Unde Hilarius in vii. lib. de tri.
ait. Non ex compositis deus quod vita est subsistit
neque quod Christus est ex infinitis continetur, neque quod
lux est ex obscuris coaptatur, neque quod spiritus est
ex disparibus formatur: totum quod in eo est unum
est. Idem in viii. li. de trinitate. Non humano
modo ex compositis deus est: ut in eo aliquid sit quod
ab eo habet, et aliud sit ipse quod habeat, sed to-
tum vita est, natura, scilicet perfecta et infinita, et
non ex disparibus constituta, sed viues pro
totum ipsa. De hoc eodem Boetius in pri-
mo li. de tri. ait. Quo circa hoc vere unum
est in quo nullus numerus, nullum in eo aliud
propter id quod in eo est, neque enim subiectum
fieri potest. Augustinus quoque in lib. de fide ad
petrum dicit. In dei substantia non est aliquid
quod non sit substantia: quasi aliquid sit ibi substantia

Augusti.

Hilarius.

Idem.

Boetius.

Augusti.

Isidorus.

aliud quod accidit substantie Sed quod ibi intel-
ligi potest substantia est. Verum hec dici pos-
sunt facile et credi. videri autem nisi puro cor-
de omnino non possunt. Item Aug. i. xv.
li. de tri. Sic habet in natura vniuscuiusque
trium: quod habet hoc sit quod habet. sicut immu-
tabilis simplex suba. Unde Isidorus ait
Deus simplex dicitur: siue non amittendo quod
habet. seu non aliud habet quod non est ipse. et aliud
quod in ipso est. Et cum tate simplicitatis at-
que sinceritatis sit natura diuina. est tamen in ea
trinitas personarum. In Aug. in li. xj. de ci.
ait. Non propter hoc naturam summi boni
simplicem dicimus. quod est pater in ea solus:
aut filius in ea solus. aut spiritus sanctus in ea
solus. id est quod sola ista nominum trinitas: siue
suba personarum: sicut Sabelliani putauerunt
Sed ideo simplex dicitur quod est hoc quod ha-
bet: excepto quod relative queque persona ad al-
teram dicitur: nec est ipsa. Nam utique pater ha-
bet filium: ad quem relative dicitur. nec tamen
ipse est filius. et filius habet patrem. nec tamen
ipse est pater. In quo modo ad semetipsum dicitur: non
ad alterum hoc est quod habet: sic ad seipsum
dicitur. viuus habendo vitam. et eadem vi-
ta est ipse. Propter hoc utique natura hec dicitur
simplex quod non sit aliud huius. et aliud id quod
habet: sicut in ceteris rebus est. Non enim huius
liquore: liquor est. nec corpus: color: nec anima
est sapia. Ecce quanta est idempnitatis. quanta est
vnitas. immutabilitas. simplicitas. puri-
tas diuine substantie: iuxta infirmitatis no-
stre valitudinem assignauimus.

Ista est distinctio octaua huius primi
libri In qua ostendo quid tenendum sit de veritate
significans: agit de natura colatam actum generati-
onis. Et quod hoc pernit materia pntis distinctio: tunc di-
uiditur in tres partes. In prima ostendit diuine essen-
tie veritate. In secunda eius nature immutabilita-
tem. In tertia eius simplicitatem. Primum facit a prin-
cipio distinctionis vsque ibi. Dei etiam solius essentia
Secundum ab inde vsque ibi. Eademque sola proprie sim-
plex est. Tertium ab inde vsque ad finem distinctionis
Et hec est sententia magistri in generali. In speciali vero
sententia in hac distinctione summarie pertinet in tribus
propositionibus: quarum prima est hec. Durat deus pro-
prie habet essentie veritate sine alicuius non actualitatis
admixtione. Et probat sic. Illud habet proprie essen-
tie veritatem sine alicuius non actualitatis admixtio-
ne. cuius esse reatum est ipse esse. id est eternaliter. et quod
est sine perititione et futuritione. sed solus deus est
huiusmodi. igitur ipse solus habet essentie veritate sine alicuius
non actualitatis admixtione. Teneat consequentia. et
maior. sed minor probat magister in sua per hoc quod essentia a
verbo essendi nomen proprium habet Essentia enim deri-
uatur a verbo. sum es est. Et confirmat per hoc quod esse
diuinum non nouit perititum neque futurum. Secunda propo-
sio est hec. Solus deus habet eterne permanetie stabili-
tatem absque cuiusuis mutabilitatis variatone. Et proba-
tur sic. Illud xualiter habet eterne permanetie stabili-
tatem quod est ipsum suum esse: et quod impossibile est aliter ipsum
disponi: quod est: quicquid etiam dispositio. sed solus deus
est huiusmodi. ergo propositio vera. Argumentum appa-
ret bonum. et maior: vera. Et circa minoris probationem
precedit magister in textu sic. Et proponit primo dei esse om-
nino esse immutabile. quod probat primo per hoc quod diuinum
esse est verissimum. quod non esset si posset mutari. Secun-
do per hoc quod in deo non sunt accidentia per quod mutatio in re
bus contingit. Tertio per comparisonem dei ad creatu-
ras. Nam omnis creature mutatio fit vel per loca vel per
tempora. vel per affectiones. sed neutrum istorum modorum ca-
dit in deo. ut patet per diuersas sanctorum autoritates in
textu. igitur suum esse est omnino immutabile. Tertia pro-
positio est. Quod deus habet simplicitate essentie sine cuius-
uisque multiplicis compositione. Et probatur sic.
Illud habet essentie simplicitate sine cuiusque multiplici-
tatis compositione: quod non solum corporum vel spirituum aut
predicamentorum multiplici non subicit. sed etiam
met est quod in eo est: seu in eo esse dicitur. sed deus est
huiusmodi. igitur ipse habet simplicitate sine cuiusque multiplici-
tatis compositione. Argumentum patet per maiorem. Et minor
exequens magister in sua proponit: quod diuina essentia vere
et proprie simplex est. eo quod in deo nulla est diuersitas per
tium accidentium formarum. Secundo probat idem per compa-
risonem ipsius ad multiplicitate creature spiritualis. in
quod licet non sit diuersitas partium sicut in creatura cor-
porali. propter eius simplicitate: cum tota sit vbiusque sit: sic
anima rationalis deus esse tota in toto corpore. et tota in quolibet
eius parte. est tamen in ea diuersitas accidentium. sic magister de
clarat per exemplum de diuersis anime affectibus. postea
ostendit quod huiusmodi simplicitati non repugnat multiplicitas
nominum quod de ipso dicuntur: eo quod omnia vnus significant. Et quod
nulla accidentia sunt in ipso ostendit: discurrendo per singu-
la predicamenta accidentis. Et etiam quod substantia ipso modo de
de deo ostendit. quod accidenti substat ipsa suba. Et addit
quod ipsa dei simplicitas personarum pluralitatem non excludit.
Et quod non sit aliquid in deo quod non sit deus. igitur etc.

De distinctioe trium personarum.

Hinc ad disti-

ctione trium personarum accedamus
Tenemus quod vt docet Aug. in li.
de fide ad petrum. patrem et filium et spiritum sanctum
vnum esse deum naturaliter. nec tamen ipsum patrem
esse qui filius est. nec filium esse ipsum qui pater est
aut filius. Vna enim est essentia patris et filij et
spiritus sancti. In qua non est aliud pro aliud filij
aliud spiritus sanctus. Quis personali alius sit
pater. alius filius. alius spiritus sanctus.

Hic de eternitate filij cum patre.

Genitus est enim a
patre filius et ideo alius. nec tamen ante fuit
propter quod filij. Coeterni enim sunt sibi tres persone

Argumentatio arrianorum.

Sed contra hoc in-
quit hereticus. vt refert Amb. in. j. lib. de
trini. Omne quod natum est principium habet. et
ideo quia filius natus est: principium habet et
esse cepit. quod hereticorum ore sic dictum est.

DI. IX

Augusti.

Ambrosi.

Nam ipse Arrius (vt meminit Aug. i. vj. li. de tri.) dixisse fert. Si filius est: natus est si natus est: erat qm non erat filius.

Respōtio Augustini catholica. d

Augusti. **Qui hoc dicit non**

intelligit etiā natū esse deo: sempiternumq; esse vt sit coeternus patri filius. sicut splendor q; gignit ab igne atq; diffundit: coeuus ē il / li: et esset coeternus si ignis esset eternus.

Oppositio Aug. cōtra hereticū e

Item. Si dei filius

inquit Augusti. virtus et sapientia dei est nec vnq; fuit deus sine virtute et sapientia coeternus est deo patri filius. Dicit autem apostolus christus esse dei virtutem et dei sapientiam. Aut ergo non fuit quando nō fuit filius. aut aliquando deus non habuit virtutem et sapientiam. quod dementis est dicere. Constat enim quia semper habuit sapientiam. sp ergo habuit filiū.

Respōtio Ambro. ad idem autoritate fulta.

Ambrosi. **Eidem quoq; Ar-**

rianice questionī Ambro. in hunc modum respondet. Ego inquam filium esse natū cōfiteor. quod reliquum est impietatis: horresco. Scriptum est enī in veteri testamēto. vt vel vnum e pluribus dicam. Ante me non fuit alius deus: et post me nō erit.

Quis ergo hoc dicit: pater an filius? Si filius ante me inquit nō fuit alius deus. Si pater: post me inquit non erit. hic prior: et ille posterior non habet. Inuicem enī in se: et pater in filio: et filius in patre cognoscitur. Cum enī patrem dixeris: eius etiā filium designasti. quia nemo ipse pater est sibi. Cum filium nominas: etiam patrē fa- teris. quia nemo ipse sibi fili⁹ est. Itaq; nec filius sine patre. nec pater potest esse sine filio. Semp ergo pater: semp et filius.

Hōne vtitur Ambro. cōtra hereticum.

Inuectio Ambrosij contra hereticum.

Item dic inquam

mibi heretice. Fuit ne quādo omnipotēs deus pater non erat: et deus erat? Nam si pater esse cepit: deus ergo pmo erat: et postea pater factus est. Quomō ergo immutabilis deus est? Si enī ante deus: postea pater fuit: utiq; generatiōis accessiōe mu-

tatus est. sed auertat deus hanc amentia: Ineffabile est quomodo filius sit et non habeat patrē priorem. sicut modus generationis inintelligibilis et ineffabilis.

Sz queris a me in

quit. Ambro. quō si filius sit: nō potem habeat patrē? Quero itē abs te quando vlt quomō filium putes esse generatuz? Quā hi enī impossibile est generationis scire seletum. Mens deficit. vox silet: non meatantū: sed et angelorum: supra potestates. et supra angelos. et supra cherubin: et supra seraphin: et supra omnem sensum est. quia scriptū est. Pax xpi supra omnem sensum est. Et si pax xpi supra omnem sensum est quō nō est supra omnē sensum tanta generatio? Tu ergo omī manum admoue: scrutari noulicet supna mysteria. Licet scire q; natus sit: nō licet discutere quō natus sit. Illō mibi negare nō licet. hoc q̄rere mer⁹ est. Ineffabilis enī est illa generatio. Vñ Etā. Generationē eius q̄s enarrabit?

Ambrosi.

Quidam presumunt discutere generationis seriem.

Quidam tamē de

ingentio suo psumentes dicūt illam generationē posse intelligi et alia hmodi. Inherentes illi autoritati. Hiero. sup Ecclesiasten In sacris scripturis q̄s sepiissime nō p impossibile: s; p difficili ponit: vt ibi. Generationē eius q̄s enarrabit? Sed hoc nō dixit Hiero. ideo q; generatio filij eterna plene intelligi vel explicari possit a quoq; mortaliū: sed q; de ea aliqd intelligi vt dici potest. Quidam tamē hoc accipiūt dictū de temporali christi generatione.

Utrū debeat dici semper gignit. vel semper genitus est filius.

Hic q̄ri potest cum

generatio filij a patre: nec pncipiū habeat nec finem: q; eterna est. utrū debeat dici: filius sp gignit: vel sp genitus est. vel semp gignit? Beatus Grego. sup Job ait. Dñs deus iesus in eo q; vltus et sapia dei est: de p̄re añ tpa natus est. vel poti⁹ q; nec cepit nasci: nec desijt. dicam⁹ verius sp nar⁹. nō aut possum⁹ dicere sp nasci: ne impfect⁹ esse videat. At vō vt etern⁹ designari valeat et pfectus et sp dicamus et natus. qua-

Grego.

tenus et natus ad perfectionem pertineat. et sp[iritus] ad eternitatem. Quis pro hoc ip[s]o quod perfectum dicimus. multum ab illius veritatis expressio[n]e deusamus. quod quod factum non est: non potest dici proprie perfectum. sed balbuti[us] do ut possumus excelsa dei resonem. Et dominus nostre infirmitatis verbis descendens Estote inquit perfecti sicut et pater vester celestis perfectus est. Super illud locum etiam psalmi. Ego hodie genui te De hac generatione filij ita loquitur Aug. Quamquam per hoc quod dicit hodie possit etiam intelligi dies ille quo christus secundum homines natus est. tamen quia hodie presentiam significat atque in eternitate. neque preteritum quicquam est quasi esse disserit: neque futurum quasi non dum sit: sed presens tantum. quia quicquid eternum est semper est. diuini tantum accipitur de sempiterna generatione sapientie dei. Et ce his verbis ostendit Aug. quod generatio filij sp[iritus] sancti. nec preterit nec futura est. quod eterna est Ideo dixi genui. ne nouum putaretur. sed ne videret incepisse hodie dixit. ne preterita generatio videretur. Ex his ergo verbis prophete: ut ait Iohannes Chrysostomus. nihil aliud manifestatur: nisi quia ex ipsa essentia patris: semper genitus est filius.

Origenes videtur dicere contrarium. ait enim quod semper generatur filius a patre.

Origenes vero su

per Hieremiam dicit quod filius semper generatur a patre: his verbis. Saluator noster est sapientia dei sapia vero est splendor eterne lucis. saluator ergo noster splendor est claritatis. Splendor autem non semel nascitur et desinit. sed quoties ortum fuerit lumen ex quo splendor oritur: toties oritur etiam splendor claritatis. Sic ergo saluator sp[iritus] sancti nascitur. Unde ait in li. Sap. An omnes colles generat me. Quod ut quidam male legunt: generauit. his verbis apte ostendit Origenes sane dici posse et debere: filius semper nascitur. Quod videtur contrarium illi verbo Grego. premissio. sed non possumus dicere semper nascitur.

Exponit premissa verba Gregorij ne putetur inter doctores esse contrarietas.

Sed ne tanti auto

res sibi contradicere in retanta videant: illa verba Greg. benigne interpretemur Dominus inquit iesus an tempore natus est de patre. vel potius quod

nec cepit nasci nec desijt: dicamus verius sp[iritus] natus. Sed quod verius dicitur. scilicet quod filius sp[iritus] natus est quod illud. scilicet quod de patre ante tempore natus est. Illud enim sincera et catholica fides tenet ac predicat: ut istud. Quare ergo ait dicamus verius. cum vtriusque pariter sit verum: nisi quod volebat intelligi h[ic] ad maiorem euidenti[am] et expressionem veritatis dici quod illud. his etenim verbis omnis calumniandi versutia hereticis obstruitur aditus quibus christi secundum deitatem generatio sine initio et sine fine esse ac perfecta monstratur. Non autem adeo apte manifestatur veritas cum dicitur: filius ante tempora genitus est de patre: vel filius semper nascitur de patre Et ideo dicit Gregorius quod non possumus dicere semper nascitur. Non inquam ita conuenienter: non ita congrue ad explanationem veritatis. Potest tamen dici si sane intelligatur: semper enim nascitur filius de patre. ut ait Origenes. non quod quotidie iterum illa generatio: sed quia semper est. semper ergo nascitur. id est natiuitas eius sempiterna est.

Quod filius semper generatur confirmatur ex dictis Hilarij.

Hylarij quoque dicit

filium nasci ex parte in li. vii. de trinitate. his verbis. Viuens deus et nature eterne viuientis potestas est. et quod cum sacramento scientie sue ex eo nascitur: non potuit aliud esse quam viuens. Nam cum ait. Sicut misit me viuens pater: et ego viuo propter patrem: docuit vitam in se pro viuente patre inesse. Ecce hic habes quod filius nascitur ex patre. Item in eodem. Cum dicit christus. Sicut pater habet vitam in se: sic et filio dedit vitam habere in semetipso. omnia viua sua ex viuente testatus est. Quod autem ex viuo viuum natum est: habet natiuitatis perfectum sine nouitate nature. Non enim nouum est quod ex viuo generatur in viuum. quod nec ex nihilo est. et vita que natiuitatem sumit ex vita: necesse est pro nature vnitatem et perfecte natiuitatis sacramentum. ut et in viuente viuat. et in se habeat vitam viuente. Ecce et hic habes quod generatur ex viuo viuens filius Item in eodem In deo totum quod est viuus. deus enim vita est. et ex vita non potest quicquam esse nisi viuum neque ex deriuatione: sed ex virtute natiuitatis est. Ac si dum totum quod est viuus: et dum totum quod ex eo nascitur virtus est. habet natiuitatem filij: non demutationem. Et hic dicit quod nascitur. Item in. viii. li. de tri. Donat pater

Questio de
ipsis verbis
Gregorij.

Hic soluit.

Idem in co
dem.

Attende to
tum quod in co
dem est viuus.

Augu. in lib.
lxxxiij. q[uestio] 110.
de sp[iritu] nato dicit
serenus: ait.
Melior est sp[iritus]
natus: qui sp[iritus]
nascitur. quod quod
sp[iritus] nascitur: non
dum est natus: et
nunc natus:
aut natus erit
si sp[iritus] nascitur.
Aliud enim est
nasci: aliud nati
uitatem esse. ac pro
hoc nunquam filius
est: si nunquam
natus est. filius
autem est. quia
natus est et sp[iritus]
illius semper
igitur natus est

ter filio tantū esse q̄tum est ip̄e. cui innasci-
bilitatis esse imaginē sacramēto natiuita-
tis impartit. quem ex se in sua forma gene-
rat. Hic dicit quia generat pater filiū.

Breuit̄ docet quid de hoc cōce-
dendum sit.

Dicam^o ergo filiū

natum de patre ante tempora: et semper na-
sci de patre. sed congruentius semp natū.
et eundē fateamur ab eterno esse et patri co-
eternū. id est auctori pater em̄ generatōe
auctor filij est. vt in sequenti ostendē. Et
ergo pater est eternus: ita et filius eternus
est. sed pater sine auctore. filius x̄o nō. qz
pater innascibilis: filius natus. Et vt ait
Hylarius in. xij. li. de tri. aliud est sine au-
ctore semp esse eternū aliud patri. id est au-
ctori esse coeternū. Ubi autē pater auctor ē
ibi et natiuitas est. qz sicut natiuitas ab au-
ctore est. ita et ab eterno auctore eterna est
natiuitas. Omne autē quod semp est: etiā
eternū est. sed tñ nō omne qd̄ eternum est:
etiā innatū est. quia quod ab eterno nasci
habet eternum esse quod natū est. Quod
autē nō natum est. id cū eternitate non natū
est. qd̄ x̄o ex eterno natū est: id si nō eternū
natū est. iā nō erit et pater auctor etern^o. Si
qd̄ ḡ et qui ab eterno patre nat^o est ex eter-
nitate defuerit. id ip̄m nō est auctori ambi-
guum defuisse. Quia si gignenti est infini-
tum gignere. et na scenti etiā infinitū na-
sci est. Abediū em̄ qd̄ in natiuitate dei fi-
lij et generationē dei p̄ris nec sensus admit-
tit: qz et in generationē natiuitas est: et in na-
tiuitate generatio est. qz sine vtroqz neut^o
est. vtrūqz ergo sine intervallo sui est
Argumentatio heretici.

Sed inquiet here-

ticus Omne qd̄ natū est non sp̄ fuit. qz
id natū est vt esset. Nemo ambigit qn̄ ea q̄
in rebus humanis nata sunt aliqñ nō fue-
rint. Sed aliud est ex eo nasci qd̄ semp nō
fuit. aliud est ex eo natū esse quod semp est
Ibi nec sp̄ fuit qui pater est. nec semp pat̄
est. et qui nō semp p̄r est: non semp genuit
vbi autē semp pater est. semp filius est
Et si semp deo patri propriū est qz semp
est pater. necesse est filio semp propriū
esse qz semp est fili^o. Quomodo ergo ca-
det in intelligentiā nostrā vt nō fuerit sem-
per: cui ppriū est semp esse quod natū
est. Natum ergo vni genitum deum confi-

temur: sed natū ante tempora: nec ante esse
q̄ natum. nec ante natum q̄ esse. quia na-
sci quod erat. iam non nasci est: sed sc̄p sum
demutare nascendo. Hoc autē humanum
sensum et intelligentiam excedit mundi. Nō
hoc capit ratio humane intelligentie. sed
prudētie fidelis professio est.

Ista est distinctio nona. In qua
maḡ postq̄ egit de natura cōicata per generationē:
tractat de coeternitate genitoris et geniti. Et tria fa-
cit. Nam primo ostendit patris et filij coeternitatem
Secūdo soluit instantie difficultatē Tertio dissoluit
incidentis questionis ambiguitatem. Primū agit a
p̄ncipio distinctionis vsqz ibi. S3 queri a me inquit
Ambro. Scdm̄ facit ab inde vsqz ibi. Hic queri pōt
Tertū ab inde vsqz ad finē distinctionis. Et hec est
s̄ntia maḡ in hac distinctione in generali. In specialē
s̄ntia maḡ stat in tribus p̄positionibus. quarū p̄ma
est hec. Dei filius ab eterno a patre genitus est im-
p̄liciter patri coeternus. Et probat sic. Illud ē deo
coeternū sine quo deus nunq̄ fuit nec esse potuit: s3
hic est filius genitus a patre. igitur ip̄e est patri coe-
ternus. Argumentum videtur valere: et maior ē ve-
ra. Sed minorem probans maḡ in littera proponit.
p̄mo qz tres persone in diuinis idem sunt in natura.
sed distincte in p̄sonalitate. Unde infert qz licet fil^o
sit alius a patre: cum sit ab eo genitus. non tamen
ante fuit pater qz filius: cum persone diuine sint sibi
in vicem coeternae Postea excludit errorem alicuius
Arrij dicentis: qz si filius natus esset p̄ncipium ba-
beret. et per consequens eter nus non existeret. Hic
errorem excludit p̄ autoritatem Augustini dicentis
Si filius non esset coeternus patri: pater fuisset ali-
quando sine sapientia: eo qz filius sit sapientia p̄ris
Vel pater fuisset aliquando sine filio. et postea habu-
isset filium: que stare non possunt Relinquitur ergo
propositio vera. Secūda p̄positio est hec. filij eter-
na generatio est ineffabilis. Et probat sic. Illud est
ineffabile quod omnem sensum superat. non solum
hominū sed et angelorū. sed eterna generatio filij a
patre est huiusmodi. igit ipsa est ineffabilis. Tenet
argumentum et maior: sed minor patet in textu. vbi
magister diuersis autoritatibus sanctorum insinuat
qz patrem non esse priorem filio omnem intellectum
creature excellit. Quis quidam male p̄sumat ipsum
posse p̄ intellectum creatum comprehendit. Tertia
p̄positio est hec. filius in diuinis congruentius di-
citur semp natus qz nasci. Et probatur sic. Illud
est de generatione filij in diuinis potius affirmādū
quod p̄fectionem sine imp̄fectione exprimit. qz illud
quod imp̄fectionem de se non excludit. s. d̄ filium sp̄
esse natum p̄fectionem sine imp̄fectione exprimit.
Et filiū semp nasci de sc̄pso nō excludit imp̄fe-
ctionem: igitur potius est affirmandum ip̄m semp
esse natum qz semp nasci. Argumentum apparet
euidens. et maior et minor possunt haberi ex littera.
cuius tota sententia potest stare in isto: qz expressio
generationis p̄ verbum p̄teriti perfecti temp̄is: cu-
iusmodi est ly natus. denominat actum generatio-
nis transisse. et terminū eius actualiter in completo
stare. Sed expressio generationis p̄ verbum presen-
tis temp̄is: cuiusmodi est ly nasci. denominat actum
generationis adhuc fieri. quod de se imp̄fectionem
non excludit. Et p̄ s̄ntis p̄positio vera.

**Hic de sp̄s sancto agit. et prius qz
sit amor patris et filij dicitur.**

Hylarius.

Ratio Hyla-
rij.

Quid sit pro-
prium patri et
filio.

DI. X

Hinc post filij

eternitatem: de spū sancto quantum deo donante videre conceditur differamus. Spū sanctus amor est siue charitas siue dilectio patris et filij. **Augusti.** Augustinus in. xv. li. de trinita. ait. Spiritus sanctus nec patris est solius: nec filij est solius: sed amboꝝ. et ideo cōmunē quā unicem se diligunt pater et filius nobis in sinuat charitatem.

Quod spū sanctus proprie dilectio dicitur. et tñ trinitas sit dilectio. **b**

Johannes autem

in epistola canonica ait. De charitas est non dixit spū sanctus charitas est. Quod si dixisset: absolutior esset sermo. et nō parua pars questionis decisa. sed quia dixit. de charitas est: incertū est. et ideo querendum est. vtrū deus pater sit charitas: an filius. an spū sanctus: an de ipa trinitas: qz et ipa non tres dii: s̄ vnus est deus. Ad qd̄ **Augu.** in eodem libro ita dicit. Nescio cur sicut sapia et pater dicitur et filius et spū sanctus: et simul omnes. non tres: sed vna sapientia: non ita et charitas dicatur pater et filius et spū sanctus: et simul omnes vna charitas. Non ideo tamen quisq̄ nos inconuenienter estimet charitatem appellare spū sanctus. quia et deus pater et deus filius potest charitas nuncupari. sicut ppe verbum dei etiam sapientia dei dicitur. cum et pater et spiritus sanctus sit sapientia.

Sicut verbū dei proprie dicitur sapientia. et tamen tota trinitas dicitur sapia. ita et spū sanctus proprie dicitur charitas. et tamen pater et filius et spiritus sanctus dicitur charitas. **c**

Si ergo pprie ali-

quis horū trium charitas nuncupari debet: quis aptius q̄ spū sanctus. vt. s̄. in illa summa simplici natura non sit aliud substantia et aliud charitas: sed substantia ipa sit charitas: et charitas ipa sit substantia. siue in patre siue in filio. siue in spiritus sancto et tamen spiritus sanctus pprie charitas nuncupatur. Ecce his verbis aperte dicit **Augustinus:** qz in trinitate charitas aliquando refertur ad substantiam. que cōmunis

est trium psonarum: et tota in singulis alij quando specialiter ad psonam spū sancti. sicut sapientia dei aliquando p substantia diuina. aliquando p filio accipit. et hoc in multis fieri reperitur.

Exēplis firmat eadē nomina proprie et vniuersaliter accipi.

Pluribus enim ex

emplis doceri potest multa rerū vocabula: et vniuersaliter poni et pprie quibusdam rebus adhiberi: sicut legis noie aliquando simul omnia veteris instrumenti significatur eloquia. aliquando autem pprie vocatur lex que data est p̄ Moysen. Multa alia suppetunt exempla. sed in re aperta vitanda est lōgitudine sermonis. Sicut ergo vniuersaliter cum dei verbum pprie vocamus noie sapientie: cuz sit vniuersaliter et spū sanctus et pater ipsa sapientia. Ita spiritus sanctus proprio vocabulo charitas nuncupatur: cū sit p̄ et filius vniuersaliter charitas.

Autoritātē ponit qz filij pprie dicitur sapientia. **e**

Sed dei verbum

id est vnigenitus dei filius apte dicitur esse dei sapientia: ore apostoli dicentis christū dei virtutem et dei sapientia. Spū autē sanctus vbi sit dicitur charitas: inuenimur. si diligenter Johānis apostoli eloquiū scrutemur: qui cum dixisset. Diligamus inuicē. qz ex deo est dilectio: adiunxit. Et ois qui diligit: ex deo natus est: qz dilectio de est hic manifestauit se dixisse eam dilectionem esse deū quam dixit ex deo. Deus ergo ex deo est dilectio sed qz et filius ex deo patre natus est. et spū sanctus ex deo patre procedit: quem potius eorū hic debeamus accipere dictū esse dilectionē: merito queritur pater em̄ solus ita deus est vt nō sit ex deo et ideo dilectio q̄ ita deus est vt ex deo sit: non ipse pater est: sed aut filius aut spū sanctus. Sed in psequenti cum dei dilectionem cōmemorasset Johānes: qua dilexit nos. et hinc hortatus esset: vt nos inuicem diligamus: atqz ita deus in nobis maneat qz vtrūqz dilectionem deum dixerat: statim volens de hac re apertius aliqd̄ eloqz: inquit. In hoc cognoscimus qz in ipso manemus et ipse in nob. qz de suo spū dedit nob. Spiritus itaqz sanctus de quo dedit nobis: facit nos in deo manere: et ipm̄ in nobis. hoc

De spū sancto testimonioz q̄ rit et inuenit vbi dicitur esse charitas.

Augusti.

R espōsio.

aut facit dilectio. Ipse est q̄ deus dilectio
Deus q̄ spūs sanctus qui p̄cedit ex deo: si-
gnificat vbi legit. Be^o dilectio est: et dile-
ctio ex deo est. Ecce his verbis aperte di-
cit. Aug. spūs sanctum esse charitatez pa-
tris et filij: et intantū quoq; p̄monem pdu-
xit: vt videat̄ dixisse spūs sanctum non so-
lum esse dilectionem patris et filij qua se in-
uicem et nos diligunt. sed etiam qua diligi-
mus deum. Sed vtrum ipse sit charitas q̄
nos diligimus deū: in sequenti explicabit.
Bedit ostendere qd̄ proposuerat
sczq; spiritus sanctus sit amor quo
pater a filio et filius a patre diligi-
tur.

Nunc vero quod

incipimus ostendere curem^{us}. s. spūs san-
ctum dilectionem esse siue amorē patris et fi-
lij. quo. s. pater diligit filiū. et filius patrem
De hoc Hiero. sup. xliij. psal. ait. Spūs sā-
ctus nec p̄r est nec filius sed dilectio quam
habet p̄r in filiū. et fili^{us} in p̄rem. Augu. q̄
in vj. li. de trini. ait. In omnibus equalis
est patri filius. et est vnus eiusdemq; sub-
stātie. Quapropter etiam spiritus sanctus
i eadē vnitate substātie et equalitate p̄sistit.
Quid sit spiritus sanctus hic ape-
ritur.

Sive enim sit vni-

tas amborum: siue sanctitas: siue charitas
manifestū est q; nō aliquis duorum est quo
vterq; coniungit̄: quo genitus a gignente
diligat̄. genitorēq; suū diligit. sintq; non
p̄cipatōe: s̄ essentia sua. neq; dono sup̄io-
ris alicui^{us}: s̄ p̄prio suo seruantes vnitatez
spūs in vinculo pacis. Ecce h̄ habes spiri-
tum sanctū esse quo filius diligit a patre. et
pater a filio: et quo illi dud̄ seruant vnitatez
pacis. Spūs q̄ sanctus. vt ait Aug. in eo-
dez. cōmune est aliquid patris et filij: quic-
qd̄ illud est. At ip̄a cōmuniō consubstan-
tialis et coeterna est. que si amicitia conue-
nienter dici potest: dicat̄. sed aptius dicat̄
charitas: et hec quoq; substantia: qz deus
substantia est: et deus charitas est. Tria q̄
sunt et non amplius vnus diligens eū qui
de illo est. et vnus diligens eum de quo est
et ip̄a dilectio. Que si nihil est: quō de^o di-
lectio est: Si non est substantia: quomodo
deus substantia est?

Qz spūs sanctus sicut cōmunis est

p̄ri et filio. ita cōmune nomen ha-
bet proprium.

Hic notandum est

q; sicut spūs sanctus in trinitate specialiter
d̄: charitas que est patris et filij vnio. ita et
nomen tenet p̄prie. qd̄ patri et filio cōmuni-
ter quodāmodo cōgruit. Unde Augu. in
xv. li. de trini. Si charitas inquit qua pater
diligat filium: et patrem diligit filius ineffa-
bilem cōmunionem demōstrat amborum
quid cōuenientius q̄ vt ille p̄prie dicatur
charitas: q̄ spūs est cōis ambobus. Hoc
em̄ sanius credit̄ et intelligit̄: vt nō solum
spūs sanct^{us} charitas sit in illa trinitate. S; z
non frustra p̄prie charitas nuncupet̄. p̄
pter illa que dicta sunt. sicut nō solus i illa
trinitate vel spūs est vel sanctus. qz et pater
spūs: et filius spūs. et pater sanct^{us}. et filius
sanctus. et tñ ip̄e non frustra dicit̄ spūs san-
ctus. Qui em̄ est cōmunis ambob^{us}. id vo-
catur ip̄e p̄prie quod ambo cōmuni^{us}. Alio-
qn̄ si in illa trinitate solus spūs sanct^{us} ē cha-
ritas. p̄fecto et filius non solius patris: s̄ eti-
am spūs sancti filius inuenitur. At em̄ apo-
stolus de deo patre. Transtulit nos in re-
gnum filij charitatis sue Si q̄ nō est in ista
trinitate charitas dei nisi spūs sanct^{us}: filius
est etiā spūs sancti. S; z qz h̄ absurdissimum
est: restat vt nō sol^{us} ibi sit charitas spūs san-
ctus: sed propter ista de quibus satis disse-
rui p̄prie sic vocatur.

Ista est distinctio decima In qua
maḡ postq̄ egit de generatione filij a patre: incipit
agere de p̄cessionē spūs sancti ab vtroq; s. a patre et
filio. Et circa hoc tria facit p̄mo em̄ ostendit spūs
sanctum amorē esse patris et filij. et p̄ cōsequēs p̄cede-
re p̄ modum voluntatis. Secūdo subiūgit q; amor con-
ueniēter appropriat p̄sonē spūs sancti. Tertio cōclu-
dit q; etiam spūs sanctus p̄uenienter nominat̄ nomie
cōi. s. conuenienti tam p̄ri q̄ filio. quorū q̄libet est et
pōt̄ dicit̄ spūs sanctus. Primū facit a principio distin-
ctionis vsq; ibi. Hic manifestauit se dixisse. Secūdū
subiūgit ab inde vsq; ibi. Hic notandū est. Tertiu^{us}
subiūgit ab inde vsq; ad finē distinctiōis. Et hec est
sententia maḡi in hac distinctiōe in generali. In spe-
ciali sententia maḡi stat in tribus p̄positionib^{us}: qua-
rum p̄ma est hec. Charitas seu amor essential^{is} spūs
sancto appropriatus: est cōmunis toti trinitati. Et
p̄bat̄ sic. Sicut se habet sapientia ad totā trinitatē
et ad filium. ita se habet amor ad trinitatē et ad spūs
sanctum sed sapientia essentialit̄ dicta conuenit toti
trinitati: et tamen appropriat̄ filio. igit̄ charitas seu
amor pōt̄ cōuenire toti trinitati. et tñ appropriari spi-
ritui sancto vt astruit p̄positio. Argumentū pater et
maior. sed minorē p̄bas maḡi in textu p̄ponit p̄-
mo q; spūs sanctus sit amor vel dilectio patris et filij
quod p̄bat̄ auctoritate. be. Augustini. xliij. de trini.
dicentis. q; spūs sanctus nec patris est solius nec filij

Hierony.

Augusti.

est solus: sed amboꝝ. Et ideo comune quod inuicem se diligunt pater et filius nobis insinuat charitatem. Postea remouet magister quandam dubitationem exortam ex dicto. xliij. c. p̄me canonice sue ubi dicit. De charitas est. Di. aliq̄s: si sp̄s sanctus est amor: siue dilectio et charitas: cur tunc Johannes nō dixit: Sp̄s sanctus charitas est: sed dixit. De charitas est: relinquens nob̄ sub dubio: an intendat ibi de tota trinitate loq̄ aut de aliq̄ p̄sona in sp̄ali? Ad q̄d r̄ndet maḡ q̄ charitas dilectio seu amor licet sit cōis toti trinitati. t̄m q̄nq̄ appropriat p̄sona sp̄s sancti: sicut etiam sapia cōmunis est oibus p̄sonis: t̄m specialiter appropriat filio. Etiam sp̄s nomen legis cōe sit toti veteri testamento: appropriat t̄m legi Moysi. Et q̄bus simul sumptis p̄t̄ p̄positione esse verā. Seda p̄positio ē hec. Charitas seu amor p̄sonal nulli alteri p̄prie cōuenit q̄ solus sp̄s sancti p̄sonalitati. Et p̄bat sic. Illi solus p̄sonalitati et nulli alteri charitas siue amor: p̄sonal. p̄prie cōuenit: q̄ solus p̄ modū dilectiōis procedit: s; talis ē sp̄s sanctus. igit̄ caritas seu amor: p̄sonal sp̄s sancto p̄prie soli cōuenit Tenet consequētia et maior: sed minorē p̄bans magister in textu inducit tale dubiū. B̄ns Johan nes dicit in sua canonica ubi supra. q̄ dilectio ex deo est. Cū ergo tā fili⁹ q̄ sp̄s sanctus sit ex deo: vñ p̄ natiuitatē alius p̄ p̄cessione n̄m. dubitat quis illoꝝ dilectio vocat̄. Et respōdet q̄ sp̄s sanctus: et hoc p̄bat p̄ textū sequētē in eadē canonica: ubi postq̄ dixit. Dilectio que nos facit in deo manere in deo est: subiūgit. In hoc cognoscimus q̄ in deo manem⁹ et ip̄e in nobis: q̄ de spiritu sancto dedit nobis. Sanctus itaq̄ sp̄s de quo dedit nobis: facit nos in deo manere Insinuās p̄ hoc sp̄s sanctū facere illā dilectionē que est ex deo. Et ista cōfirmat maḡ p̄ auctoritates sanctorū que patēt in l̄ra. igit̄ p̄positio vera. Tertia p̄positio est hec. Sp̄s sanctus rōne cōmunis originalis p̄ncipij est noie sp̄s sanct⁹ notatus nō obstantē q̄ illud nomē sit cōmune oibus tribus p̄sonis. Et p̄bat sic. Quodcūq̄ cōiter et eqli ter habet originē a duobus p̄uenientissime notatur nomine p̄ueniente ambobus. sed sp̄s sanct⁹ habet cōmunem a patre et filio originem. igit̄ conueniēter habet denominationem eis cōmune: vt p̄ndit p̄positio p̄dicta. Argumentū apparet clarū cum maiore: sed minorē p̄bat magister in littera auctoritate beati Augustini. igitur et.

Et spiritus sanctus p̄cedit a patre et filio. a

It̄ dicendum

est sp̄s sanctum a patre esse et filio: et p̄cedere a p̄re et filio: q̄d multi heretici negauerūt. Et aut̄ de vtroq̄ p̄cedat: multis diuinorū eloquiorū testimonijs cōprobat̄. Dicit em̄ ap̄tus. Hic sit deus sp̄s filij sui in corda v̄ra. Ecce hic dicitur sp̄s filij. Et alibi. Qui aut̄ sp̄s xp̄i nō habet: hic non est eius. Ip̄e etiā fili⁹ de sp̄s sancto dicit in euāgelio: Quē ego mit̄ tā vobis a p̄re. p̄ris aut̄ sp̄s dicit̄ est ubi legit̄: Si sp̄s eius qui suscitauit xp̄um a mortuis habitat in vobis. Et ip̄e xp̄us dicit. Nō estis vos estis q̄ loquimini: s; sp̄s p̄ris v̄ri qui loquit̄. Et in alio loco. Quē mittet pater in noie meo Et alibi ip̄e filius

de sp̄s sancto ait. De p̄re p̄cedit. H̄is et alijs auctoritatibus plurib⁹ ostendit̄ q̄ sp̄s sanctus a patre et filio p̄cedit.

Et greci nō concedūt sp̄m sanctū p̄cedere a filio. b

Greci tamē dicunt

spiritū sanctū p̄cedere t̄m a p̄re et nō a filio. Ad iō dicit̄: q̄ veritas in euāgelio fidē integrā p̄tinēte: de p̄cessiōe sp̄s loquēs solū p̄rem cōmemorat dicens. Sp̄s q̄ a p̄re p̄cedit. Et etiā ideo: q̄ in p̄ncipalib⁹ cōcilijs q̄ apud eos celebrata sunt: ita symbola eorū subiūctis anathematib⁹ sancita sunt: vt nulli de trinitatis fide aliud docere vel aliter p̄dicare q̄ ibi p̄tinet: liceat. In quibus q̄dē simbolis cū sp̄s sanctus p̄memoret̄ p̄cedere a p̄re et nō a filio. Quicūq̄ inquit a filio eum p̄cedere addunt: anathema incurrunt: vñ et nos arguūt anathematis reos. Addunt etiā ad assertionē sue opinionis et in testimoniū n̄re d̄nationis de simbolo fidei: q̄d fm̄ traditiōez p̄dictorū cōciliorū Leo tert⁹ rome trāscriptū in tabula argētea post altare b̄ti Pauli posita posteris reliq̄t p̄ amore (vt ip̄e ait) et cautela fidei orthodoxe. In quo q̄dem simbolo i p̄cessione sp̄s solus cōmemorat̄ p̄ h̄is verbis. Et in sp̄s sanctū d̄m et viuificatorem ex patre p̄cedentē: cū patre et filio coadorandū et glorificandū et c. Illud est symbolū q̄d in missa cantat̄ editū in Niceno cōcilio: in fine cui⁹ subiunctum est. Qui aliud docuerit vel aliter p̄dicauerit: anathema sit. Ideoq̄ greci nos anathematizatos dicunt: q̄ dicimus spiritū sanctū a filio p̄cedere: q̄d ibi nō cōtinet̄. Quod em̄ fm̄ nos ibi dicitur: Qui a patre filioq̄ p̄cedit: alterū a latinis est additū scz filioq̄.

Responso ubi determinant̄ p̄dicta. c

Nos autē illa verba ita determinam⁹. Qui aliud docuerit: vel aliter p̄dicauerit: vel p̄ris docuerit: vt p̄trario modo p̄dicauerit: anathema sit. Aliud q̄ posuit p̄opposito qualiter et ap̄ls in eplā ad Gal. Si quis aliud euangeliza uerit. i. p̄trariū anathema sit. Non dicit: si quis addiderit. Nā si illud diceret: sibū p̄i (vt ait Aug⁹.) p̄iudicaret q̄ cupiebat veni re ad quosdam quibus scribebat: sicut ad Theba. vt suppleret que illoꝝ fidei deerāt Sed qui supplet q̄d min⁹ erat addit: nō q̄d

Quare dicat.
Prima causa.

Secunda causa.

Tertia causa.

inerat tollit. Qui autē p̄tergredit̄ fidei regula: nō incedit in via: s̄ recedit a via. Ad illud autē qd̄ de euangelio opponunt: respon demus ita: qz cū dicat in eo veritas sp̄m̄ sanctū a p̄re p̄cedere: nō addit solo: et iō eti am a se p̄cedere non negat: sed ideo patres tñ noiar: qz ad eum solet referre etiā quod ipsius est: qz ab illo habet.

Qz greci in sensu nobiscū cōueniūt et si verbis differant.

Sciendū est tñ qd̄ greci p̄sent̄ sp̄m̄ sanctū esse filij sicut p̄ris: qz et ap̄ls dicit. Sp̄m̄ filij. Et veritas in euangelio: sp̄m̄ veritatis. S̄z cū nō sit aliud sp̄ritū sanctū esse p̄ris vel filij: q̄ esse a p̄re vel filio: etiā in b̄ in eādē nobiscū fidei sniam cōuenire vident̄: licet in v̄bis differant.

Autozitatib⁹ grecorum ostēdit spiritum sanctum procedere etiā a filio.

Vnde etiā quidaz

eorū catholici doctores intelligētes vnam eandēqz fore sniam p̄dictoz v̄boz: quib⁹ dicit̄ sp̄m̄ sanctus p̄cedere a filio et esse filij: p̄fessi sunt sp̄m̄ sanctū etiā p̄cedere a filio.

Athana.

Didimus.

Uñ Athanasius in simbolo fidei. Sp̄m̄ sanctus a patre et filio: nō factus: nec creatus nec genit⁹: sed p̄cedēs. Ecce spiritū sanctū apte dixit p̄cedere a patre et filio. Didim⁹ etiam eorū maximus doctor in li. de spiritū sancto: sp̄m̄ sanctū a filio p̄cedere dicit. Saluator in q̄t̄ qui est veritas. Nō em̄ loq̄tur a semetip̄o. hoc em̄ sine me et sine meo et patri arbitrio: quia inseparabilis est a me et a patris voluntate: qz ex se nō est: sed ex patre et me est. Hoc em̄ ip̄m qd̄ subsistit et loquit̄: a patre et a me illi est. Irē. Sp̄m̄ sanctus qui est sp̄s veritatis: sp̄s sapien tiē nō p̄t̄ audire a filio loquēte que nescit cum hoc ip̄m sit quod p̄fert a filio. i. procedens deus de deo. Sp̄s veritatis procedens a veritate: consolator: manās ex cōsolatione. Nam Cyrillus ep̄us in epl̄a Nestorio directa ait: Sp̄s intelligit̄ p̄ se ip̄m qz sp̄s est. et non filius: sed tñ nō est alien⁹ ab eo. Sp̄s em̄ veritatis nominat̄: et p̄fuit ab eo sicut ex deo patre. Iohānes qz Chryz. in omel. quadam de expositōe simboli sic ait. Ille est sp̄s p̄cedens de p̄re et filio: q̄ diuidit dona pp̄ria put vult. Idez in alia omel. Credendū est sp̄m̄ sanctū patris esse et filij. Istum sp̄m̄ sanctū dicit̄

Cyrillus.

Ioh. Chryz.

patri et filio coequalem: et p̄cedentē de patre et filio. Hoc credite: ne colloquia mala corūpant bonos mores. Ecce a doctorib⁹ grecorū aperta habemus testimonia: quibus sp̄m̄ sanct⁹ a patre et filio p̄cedere ostēditur. Omnis ergo lingua p̄fiteat̄ sp̄m̄ sanctū p̄cedere a patre et filio.

Ista ē distinctio vndecima. In q̄ m̄gr̄ postq̄ egit de mō quo sp̄m̄ sanctus p̄cedit: agit de p̄ncipio a quo p̄cedit. Et tria circa hoc fac. Nam p̄mo ostendit qd̄ circa h̄mōi p̄ncipiū latini sentiāt. Secūdo subdit in quo greci ab ip̄is discrepāt. Tertio subiūgit in quo greci simul et latini sentiāt. Prīmū facit a p̄ncipio distinctiōis vsqz ibi. Greci tñ dicunt. Secūdo ab inde vsqz ibi. Sciendū tñ est. Tertio vero ab inde vsqz ad finē distinctiōis. Et hec est sententia m̄gr̄ in generali. In sp̄iali vero sententia m̄gr̄ stat in tribus p̄positiōib⁹ quarū prima est. Veritas ap̄ probat euangelij patre et filio simul p̄duxisse spiritū sanctū. Que p̄bat sic. Illud fm̄ veritate euangelicā debet teneri: qd̄ ip̄a approbat ex autoritatib⁹ nō ut testamenti. Sed patre et filio simul spiritū sanctū p̄ducere est h̄mōi: vel ip̄m spiritū sanctū p̄ducere ab utroqz qd̄ idem est: igitur p̄positio vera. Tenet argumentū et maior sed minorē p̄bat magister in textu. Et primo quo ad hoc qz filius spiritū sanctū p̄duxit: vñ dicit scriptura. Misit de⁹ spiritū filij in corda vestra. et iterū. Qui autē spiritū christi nō habet: hic nō est e⁹. Preterea euāgelij Iohis dicit. Paracletus autē sp̄m̄ sanctus que ego mittā vobis a p̄re. Secūdo p̄bat idē quo ad hoc qz etiam sp̄m̄ sanctus p̄cedit a patre. Uñ x̄ps ait in euāgelio. Nō em̄ vos estis qui loquimini: sed sp̄s p̄ris vestri qui loquit̄ in vobis. Et alibi dicit. Quē mittet pater in nōm̄ meo. et iterū. Qui a patre p̄cedit. Secūdo p̄positio est. Greci falso motiuo induci sp̄m̄ sanctum a filio p̄cedere negauerunt. Et p̄bat sic. Illud verū greci falso motiuo negauerūt qd̄ negantes negādi motiuū male intellexerūt: sed sp̄m̄ sanctū negare p̄cedere a filio ē h̄mōi. igit̄ p̄positio vera. s. qz greci falso motiuo decepti negauerūt spiritū sanctū a filio p̄cedere. Argumentū est apparenz et maiorē suppono verā: sed minorē p̄ducendo in textu p̄ponit primo errozē grecorū: qui est qz sp̄m̄ sanctus a filio nō p̄cedit. Ad primo p̄bat p̄ illud euāgelij Iohis. xvj. Qui a patre p̄cedit. Et idē cantat̄ in missa in simbolo fidei: vbi agē de p̄ces sione sp̄m̄ sancti: et tñ nulla sit ibi mētio de filio: et qd̄ ibi loquit̄ de filio. hoc latini apposuerūt: p̄pter quā quidē opinionē greci dicunt nos anathematizatos: qz Leo papa tertio fm̄ traditionē cōcilioz ap̄d eos celebratorū: anathematizauit oēs aliud dicētes de trinitate q̄ in eoz concilijs extitit determinatū: qd̄ dicunt attestari tabulā argenteā romē retro altare sancti Petri et Pauli positā. In qua post symbolum habet̄ in ea scriptū. Qui aliud docuerit vel p̄dicauerit: anathema sit. Magister vō nos saluando dicit. Nos autē nō dicimus aliud illi cōtrariū s̄z solū scd̄qz doctrinā explicam⁹. Et qz x̄ps dicit̄ i euāgelio spiritū sanctū a p̄re p̄cedere: nō iō hoc dicit qz nō p̄cedit a filio: sed motus sui fuit ad p̄rem referre quicqd̄ habuit. Et ideo qz nō dicit̄ spiritū sanctū a solo p̄re p̄cedere: nō negat eū etiam a se p̄cedere. Ex quib⁹ patet p̄positionem esse veram. Tertia p̄positio est hec. Ex quo greci cōcedunt spiritū sanctū esse spiritū filij non sensu sed verbis a nobis differūt. Istā p̄positionē exp̄sse ponit magister in textu Athanasij Didimi. Cyrilli et Iohannes Chryz. qui fuerunt

doctores eorum sensisse. qui oēs aperte dixerunt spū-
sanctū a patre pcedere et filio: ut patet ex eorū auto-
ritatibus. Igitur ppositio vera.

Utrum spū sanctus prius vel plenius p-
cedat a patre quā a filio.

DI. XII.

Et queritur

cum spū sanctus a patre pcedat
et a filio: utrum prius vel magis p-
cesserit a patre quā a filio: quod nō itē hereti-
cus ostendere ita dicens. Si pcessit utri-
usque spū sanctus a patre: pcessit utriusque aut nato
iam filio: aut nō nato filio. Si nō iā nato fi-
lio pcessit: an natus est filius? quā pcesserit spū
sanctus. pdecessit gñariuitas filij pcessionē
spū sancti. Si autē pcessit a p̄re non genito fi-
lio: an pcessit quā filij genitus fuerit.

Argumenta-
tio heretic.

Responsio Augustini ad id quod
primo querebat. scilicet an prius a p̄re quā
a filio pcesserit.

His et huiusmodi questi-

Augusti.

onibus magis laboriosis quā fructuosis re-
sponder Augustinus in xv. lib. de trinitate dicens:
In illa summa trinitate que deus est: inter
ualla temporū nulla sunt que possent ostē-
di aut saltem requiri: utrum p̄s de patre
natus sit filius: et postea de ambobus pro-
cesserit spū sanctus. Nunquid ḡ possumus
quere utrum iam pcesserat de patre spiritus
sanctus quando natus est filius: an nōdum
pcesserat: et illo nato de utroque processit.
Nō possunt prius ibi ista queri: ubi nihil
ex tempore inchoat: ut ex consequenti p̄fi-
ciatur in tēpore. Ideo qui p̄t intelligere
sine tēpore generationē filij de patre: intel-
ligat sine tēpore pcessionē spū sancti de utro-
que. Ecce his verbis absoluta est q̄stio illa
qua querebat: utrum prius pcesserit spiri-
tus sanctus a patre quā a filio.

Hic agit de eo quod sc̄do quere-
bat. scilicet an plenius vel magis pcesse-
rit a patre quā a filio.

Nūc tractādus est

quod secundo querebat. scilicet an plenius aut ma-
gis pcedat spū sanctus a patre quā a filio. Ad
quod dicimus: quod sicut nō an pcedit a patre
quā a filio: ita non plenius vel magis proce-
dit a patre quā a filio. Augustinus tamen in xv. li.
de trinitate dicit: quod spū sanctus p̄ncipaliter pce-
dit de patre. Non frustra inquit in hac tri-
nitate non dicitur verbum dei nisi filius: nec
donū dei: nisi spū sanctus: nec de quo ge-

Quod Augustinus di-
cit spū sanctū
pcedere a pa-
tre.

nitum est verbum: et de quo pcedit spiritus
sanctus p̄ncipaliter nisi deus pater. Ecce
audistis quod spiritus sanctus p̄ncipaliter pro-
cedit a patre. Sed ne te hoc turbaret: ipse
continuo ex quo sensu dixerit apit dicens
Ideo addidi p̄ncipalitē: quia et de filio spi-
ritus sanctus pcedere reperit: sed hoc quod il-
li pater dedit non iam existenti: et nōdum
habenti. Sed quicquid vnigenito verbo de-
dit: gignendo dedit. Sic ergo cum genuit:
ut etiam de illo donum cōmune pcederet.
et spū sanctus spūs esset amborū. Ecce ex-
posuit ip̄emet quod spūs p̄ncipaliter pce-
dat a patre: nō quod prius vel magis pcedat
a patre quā a filio: sed quod cum pcedat a filio:
hoc ip̄m habet filius a patre.

Ex quo sensu
dixerit p̄nci-
palitē pcedere
a patre.

Ex eodem sensu etiam dicitur spi-
ritus sanctus proprie procedere a
patre.

Ex eodem sensu eti-

am dicit pcedere proprie de patre. An hie-
ro. in expositioe catholice fidei Nicenice
symboli ait. Credimus in spū sanctū quod de
patre pcedit proprie. Item spū sanctū vel
rum deus inuenimus in scriptura: et de pa-
tre esse proprie. Et ita de patre filius et spi-
ritus sanctus proprie et vere de patre pcedit.
Ecce apte dicit spū sanctum proprie eē de
patre: et proprie pcedere a patre. Quod nō
est ita intelligendū tāquā prius vel plenius
a patre pcedat quā a filio: sed quia hoc habet
pater a se non ab alio: ut de ip̄o sit et proce-
dat spiritus sanctus. Filius autē nō a se: sed
a patre hoc habet: ut de ip̄o sit et procedat
spiritus sanctus.

hiero.

Ex eodem sensu dicitur spiritus sanctus
esse et mitti a patre per filium.

Fortē etiam iuxta

hanc intelligentiā dicitur spū sanctus mitti
per filium: et a patre esse per filium. Unde hie-
lari⁹ ad deum patrē de spū sancto et filio lo-
quens in xij. li. de trinitate ait. In spiritu san-
cto tuo exte p̄fecto et p̄ eum misso. Itē an
tempora vnigenitus tuus ex te natus ma-
net: ita quod ex te p̄ eum spū sanctus tuus est
quod et si sensu non p̄cipiam: tamen teneo
in p̄scientia. In spūalibus em̄ rebus tuis
hebes sum. Item in eodem. Cōserua hanc
oro fidei mee religionem: ut quod in rege-
nerationis mee simbolo professus suz sem-
per obtineam: te patrem sc̄z et filium tuum

hilarius.

Hylarius

Questio cur si
li^o dicit de spu
scro a patre. p
cedere cum ab
viroq; pcedat

vna tecum adozē: spiritūsanctum tuū qui
ex te per vnigenitum tuum est promerear
Ecce aperte dicit spiritūsanctū a patre p fi
lium: et mitti: et esse: quod non est intelligē
dum quasi a patre p filium minorēz mitta
tur vel sit. sed qz ex patre et filio est: et mitti
tur ab vtroq; sed hoc ipm̄ habet fili^o a pa
tre: vt ab ipō et sit et mittatur spūsanctus.
Hoc ḡ voluit significare Hylari^o distincti
onē faciēs in locutione: vt ostēderet in pa
tre esse auctoritatem. Inde est etiam qz veri
tas ostendens p̄rem esse auctorem p̄cessio
nis qua pcedit spūs a filio: dixit in euāge
lio. De patre pcedit cum de patre et filio p
cedat spūsanctus. Unde Aug^o. in. xij. li.
de tri. querit. Si de patre et filio procedit
spūsanctus: cur filius dixit: de patre pce
dit: Cur putas nisi qz solet ad eum referre
etiam qd̄ ipius est. de quo et ipse est. sic ait.
Quia doctrina non est mea: sed ei^o qui mi
sit me. Si ergo hic intelligit eius doctrina
quam tamē non dixit suam s̄ patris: quā
tomagis illic intelligendus est spūsanctus
de ipso procedere: vbi sic ait: de patre pro
cedit: vt non diceret: de me non procedit.
Quia autem habet filius: vt sit deus: est
eū deus de deo: ab illo vtiq; habet vt etiā
de illo pcedat spūsanct^o. Et ideo spūsan
ctus vt etiam de filio pcedat: sicut pcedit
de patre: ab ipō habz patre. Quapropter
qui potest intelligere in eo quod ait filius.
Sicut habet pater vitam in semetipso: sic
dedit et filio vitam habere in semetipso: nō
sine vita existenti iam filio vitam patrē de
disse: sed ita eum sine tempore genuisse: vt
vita quam pater filio gignendo dedit coe
terna sit vite patris qui dedit. Intellegat
etiam sicut habet pater in seipō: vt de illo
pcedat spūsanct^o sic dedisse filio: vt etiam
de ipō pcedat idem spūsanctus: et vtrūq;
sine tempore. Ita ergo dictum est spiritus
sanctum de patre procedere: vt intelligat
qz etiam procedit de filio: de patre esse et fi
lio. Si enīz quicqd̄ habet: de patre habet
filius: de patre habet vtiq; vt et de illo pro
cedat spiritus sanctus: sed nulla ibi tēpora
cogitant̄ que habeant prius et posterius:
quia ibi omnino nulla sunt.

Ista est distinctio duodecima In
qua magister post q̄ egit de p̄ncipio a quo spūsanctus
pcedit: agit de ordine p̄cessiois ei^o. Et tria circa
hoc facit. Nam p̄mo excludit ordinem t̄pm̄. Secun
do excludit ordinem dignitatis. Tertio ponit ordi
nē naturalis originis. Prīmū facit a p̄ncipio huius
distinctionis vsq; ibi. Nunc tractandū est qd̄ secūdo

querebat. Scdm̄ ab inde vsq; ibi. Aug^o in. xv. lib.
de tri. Tertū ab inde vsq; ad finē distinctionis. Et
hec est sentētia magistri in generali. In sp̄ciali sentē
tia maḡi stat in tribus propositionib^o: quarū prima
est. Spūsanctus: duratione tēporis nec p̄us nec po
sterius. pcedit a patre q̄ a filio: nec ecōuerso. Et p
bat sic. Vbi penit^o nullū iteruenit tēpus: ibi tēporis
duratione neq; est p̄i^o neq; poster^o: s̄ in p̄cessione
spūsancti a p̄re et filio nullū oīno intuenit tēpus. Igit̄
spūsanctus nō pcedit a p̄re p̄us neq; poster^o a filio.
neq; ecōtra: et p̄ p̄i^o p̄positio vera. Tenet p̄ntia et
maior: nota ē. Et minorē maḡi exequens in s̄ra q̄rit.
An spūsanctus p̄us aut magis pcedat a p̄re q̄ a filio
Et arguit ad q̄stionē sic. Nā spiritus sanct^o pcedit a
p̄re. Vel ergo pcedit iā nato filio: vel nondū nato fi
lio. si nato filio. igit̄ natiuitas filij p̄cessit processionē
spiritus sancti. Si nōdum nato filio. igit̄ p̄cessio spi
ritus sancti p̄cessit generationē filij. q̄p̄ de quēsp̄i
ritus sanct^o p̄us pcedit a patre q̄ a filio. Huc q̄stioni
magister respondet p̄ remotionē tēpis ab h̄mōi mate
ria: ita dī. Hanc questionē in p̄posito nō habere lo
cuz: qz in diuinis oīa sunt eterna. igit̄ nullus p̄t̄it
esse ordo tēpis vel p̄oritatis duratiōis: qd̄ p̄bat au
toritate Aug. in li. de tri. q̄ patet in textu. Scda p̄
positio est hec. Non maior p̄fectione dignitatis nec
plen^o spiritus sanct^o pcedit a p̄re q̄ a filio. Hanc p̄
positionē maḡi p̄bat in. ij. ca. hui^o distinctionis q̄res.
Utrū spūsanctus plen^o aut magis p̄fecte procedat a
p̄re q̄ a filio. Et r̄ndet. Sicut nō an pcedit a patre
q̄ a filio. ita nō magis pcedit nec plen^o procedit a
patre q̄ a filio. igit̄ p̄positio vera. Tertia p̄posi
tio est hec. Spūsanct^o q̄ eque p̄fecte simul a patre et
filio procedit p̄ncipaliter et p̄p̄te a patre p̄ filij mit
tis auctoritatis originatiōe. Que p̄bat sic. Spūsan
ctus ab illo p̄ncipaliter est et mittit̄ qui hoc h̄z a se et a
nullo alio q̄ ipm̄ mittit: et q̄ ab ipō pcedat: s̄ h̄mōi
est solus p̄s. igit̄ p̄positio vera. Tenet argumentū
et maior: sed minorē probat maḡi i textu p̄ multas au
toritates: q̄ vident sonare: qz p̄s plus habeat in p̄
cessiōe q̄ filio: et spūsanctus procedit a p̄re p̄ filium.
Quas auctes maḡi dicit debere intelligi: nō qz spūsan
ctus minus plene vel minus p̄fecte procedit a filio
q̄ a patre: s̄ qz filius nō h̄z hoc a seipso qz spūsanctus
ab ipō procedat eque plene et p̄fecte vt a patre: sed
hoc habet a patre. igit̄ p̄positio vera.

Quare spūsanctus cū sit de substā
tia patris nō dicat̄ genit^o vel fili^o
sed tantū pcedens.

Dist hec consi DI. XII.

p rādum est q̄tum a talibus qua
les nos sumus intelligi p̄t̄: cuz
spūsanctus pcedat de patre: et sit de suba
patris: cur non dicatur esse natus: sed poi
tius pcedere: et cur non dicat̄ filius: Qua
re aut̄ spūsanctus non dicat̄ vel sit natus:
et ideo non sit filius Aug^o. ostendit in. xv.
li. de trinitate ita dicens: Si spiritus sanct^o
filius diceret̄ amboz vtiq; filius diceret̄.
quod absurdissimum est. Filius q̄ppe nul
lus est duoz: nisi patris et matris. Absit
autē vt inter deū patrē et deū filiū tale ali
quid suspicemur. Absurdissime ḡ filius di
ceretur ambozū. i. patris et filij. Ambozū

Augusti.

enī filius diceretur: si cū ambo genuissent qđ abhorret oīm sanctorū sensus. Non ḡ ab vtroq; est genitus: s; pcedit ab vtroq; amboꝝ spūs. His verbis ostendit cur spiritus sanctus cum sit de patre: nō tñ dicat genitus vel filius.

Cū spūs sanctus nō dicat genitus cur filius dicat pcedere.

Cū autē spūs sanctus

non dicat genitus: sed tantū pcedens: q̄ri solet cur filius non dicat tñ genitus: sed et pcedens. Sicut ipse in euangelio Johannis ait. Ego ex deo processi vel exiui: et veni in mundū. Non ḡ tñ spūs sanctus pcedit a patre: sed etiam filius. Ad quod dicitur mus q; cum vterq; pcedat a p̄re: dissimiliter tñ. Nam spūs sanctus (vt ait Aug⁹. in v. li. de tri.) pcedit a patre: non quō natus sed quō datus vel donum. Filius autē pcessit nascendo: exiit vt genitus. Ac p hoc illud elucescit vt p̄t. s. cur spūs sanctus etiam nō sit filius: cū et ipse a p̄re exeat. Jō. s. nō dicitur filius: q; neq; nat⁹ est sicut vnigenitus: neq; factus vt p dei grām in adoptionē nascere sicut nos.

Non p̄t distingui a nobis inter generationem filij et pcessionem spiritus sancti.

Inter generationē

no filij et pcessionem spūs sancti: dū hic viuimus distinguere nō sufficim⁹. Cū Aug⁹ Maximino pmissam q̄tionem refricāti. scz q̄renti cur spūs sanctus non diceret filij cum de patris esset suba: respōdens sic ait Queris a me si de suba patris ē filius: de substantia patris est etiam spūs sanctus: cur vnus filius sit. et alius non sit filius? Ecce respondeo: siue capias siue nō capias. De patre est filius: de patre est spūs sanctus: sed ille genitus est: iste pcedens. Ideo ille filij est patris de quo est genitus. Iste autē spiritus est vtriusq;: quoniā de vtroq; procedit: sed ideo cū de illo loqueret ait. De patre pcedit: qm̄ pater pcessiōis eius auctor est qui talē filium genuit: et gignendo ei dedit: vt etiam de ipso pcederet spūs sanctus. Nā nisi pcederet etiam de ipso: nō diceret discipulis. Accipite spiritum sanctum: cūq; infusum do daret: vt a se q; pcedere significā: apte oñderet stando: qđ spirādo dabat occulte Quia ḡ si nasceret: nō tñ de p̄re: nec tñ de

filio: s; de ambobus vtiq; nasceret: sine dubio filius diceret amborū. Ac p hoc quia filius amboꝝ nullo mō esset: non oportuit nasci cū de ambob⁹. Amborū est ḡ spūs sanctus pcedendo de ambobus.

Hic dicit q; non valet inter illa duo distinguere.

Quid autem inter

nasci et pcedere inter sit: de illa excellentissima natura loquens explicare quis p̄t? Non omne quod procedit nascitur: quis omne pcedat quod nascitur. Sicut nō omne quod bipes est: homo est. Quis bipes sit omnis qui hō est. Hoc scio: distinguere autē inter illam generationem: et hāc pcessionem nescio: non valeo: nō sufficio: ac p hoc q; et illa et ista est ineffabilis: sicut propheta de filio loquens ait: Generationem eius quis enarrabit? Ita de spūs sancto verissime dicit. processionē eius quis enarrabit? Satis sit ḡ nobis q; nō est a seipso filij: s; ab illo de quo natus est: nō est a seipso spiritus sanctus: s; ab illo de quo procedit. Et q; de vtroq; procedit: sicut iam ostendimus. De spūs sancto quō ipse de deo sit: nec tñ ipse filius sit: qm̄ procedēdo nō nascendo legitur esse de deo: iam supius q̄tum visum est disputauimus.

An spiritus sanctus debeat dici in genitus.

Nunc considerandum

est cum spūs sanctus non sit genitus: vtrum debeat dici in genitus? Ad qđ dicitur mus spūs sanctū nec genitū nec ingenitū debere dici. Unde Aug⁹. ad Orosium ait. Spiritus sanctum nec genitum nec ingenitum fides certa declarat: q; si dixerimus ingenitum: duos p̄res videbimur affirmare. Si autē genitū duos credere filios culpamur. Sicut enī solus filius dicitur genit⁹: ita et solus p̄r dicitur ingenitus: eo q; ab alio nō sit. Unde Aug⁹. in xv. lib. de tri. Pater inquit solus non est de alio. Ideo solus appellatur ingenitus: non qđem in scripturis: s; in consuetudine disputatiū: et de re tāta p̄monez q̄lem valuerint pferentiu. Filius autē de p̄re natus est: et spūs sanctus de p̄re principali ter et cōmunit de vtroq; pcedit. Jōq; cur spūs sanctū genitū nō dicamus: dicere tñ ingenitū non audem⁹. ne in hoc vocabulo vel duos p̄res in illa trinitate: vel duos q;

Augusti.

Questio maximini.

Risio Aug. Q. p̄r est auctor pcessionis filiorum.

Augusti.

Augusti.

nō sūt de alio quispiam suspicet. Ecce his
vobis apte ostendit sp̄m̄ sanctū nec genitū
nec ingentū debere dici.

¶ Hieronymus dicit sp̄m̄ sanctū
ingentū, quod videtur p̄dictis
aduersari.

Hieronymus tamē

Hiero.

in regulis diffinitionū contra hereticos di-
cit sp̄m̄ sanctum ingentum esse his vobis.
Sp̄m̄ sanctus pater non est: sed ingentus
atq; infectus. Pater non est: q; patris est
et in patre est: p̄cessionē h̄z ex patre: et non
natiuitatē. Filius aut non est: q; genit⁹ nō
est. Ecce his verbis dicit sp̄m̄ sanctus esse
ingentus: qd̄ videtur aduersari premisis
verbis Augustini.

Determinatio fm̄ diuersas acce-
ptiones dicit eos locutos.

Sed ut istam que

videtur repugnātia de medio abigamus.
Dicimus q; Hiero. aliter accepit nomē in
geniti: et aliter Augustinus. Accepit enim
Aug. ingentum qui vel quod de alio nō
est: et fm̄ hoc de solo patre dicit. Hierony-
mus vō ingentum dicit non genitum: et
fm̄ hoc de sp̄m̄ sancto potest dici: cum spiri-
tus sanctus non sit genitus.

Ex verbis Hieronymi ostendit:
ex quo sensu dixit sp̄m̄ sanctum
ingentum.

¶ Autez Hierony

mus ita accepit: ostenditur ex verbis su-
is quibus in eodē tractatu vii faciens ta-
lem diuisionem. Omne quod est: aut in-
genitum est: aut genitum: aut factum. Est
q; quod nec natum est nec factum: et est qd̄
natum est: et factum non est: et est quod nec
natum est nec factum est: et est quod factū
est: et natum non est: et est quod factum est
et natum est et renatum est: et est qd̄ factum
est et natum est et renatum nō est. Nunc p̄-
positorū singulis rebus subsistentiam de-
stinemus. Quod ergo nec natum nec factū
est: pater est: nō em̄ ab aliquo est. Qd̄ aut
natum est: et factū non est: filius est: q; a patre
genitus est nō factus. Qd̄ itez nec factum
nec natū est: sp̄m̄ sanct⁹ est: qui a patre p̄ce-
dit. Qd̄ etiā factū ē et natū nō est: celum et
terra ceteraq; insensibilia sunt. Qd̄ aut fa-
ctum et natū et renatū est: hō est. Qd̄ vero

Diuisio hec
notanda est di-
ligenter.

factum est et natum est: et renatum non est.
animalia sunt. Ecce his vobis ostendit Hie-
ronymus se ingentum accipere non genitū.
Aliter enim nō esset premissa diuisio vera.
scz omne quod est aut ingentū est: aut ge-
nitum: aut factum. Atq; in diuisionis hu-
ius p̄secutione: in assignatiōe ingenti vbi
q; ponit non natū.

Hec est distinctio tredecima. In
qua mgr̄ postq; egit de mō p̄ncipio et ordine p̄cessio-
nis sp̄m̄ sancti: agit de d̄ra p̄cessionis et generatiōis
in diuinis. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo ostendit
q; sp̄m̄ sanct⁹ nō p̄cedit a p̄re et filio vt eoz filio. Se-
cundo subdit diuersitatē inter generatiōē et p̄ces-
siōē. Tertio subiūgit q; sp̄m̄ sanct⁹ non debeat dici
genitus. Primū facit a p̄ncipio distinctiōis vsq; ibi.
Cū aut sp̄m̄ s̄. Scdm̄ ab inde vsq; ibi. Nūc p̄siderā-
dum est. Tertiu vsq; ad finē distinctiōis. Et hec est
sentētia mgr̄ in generali. In sp̄ali vō in hac distin-
ctiōe sn̄ia mgr̄ stat in tribus p̄positionib⁹: quarū
p̄ma est. Sp̄m̄ sanctus p̄cedēs s̄l a p̄re et filio nulla
tenus illorū filius ē dicendus. Et p̄bat sic. Illud a
nullo catholico est dicendū ad qd̄ sequeret tanta ab-
surditas. s̄. inter deus aliqd̄ nasci a duobus vt a pa-
tre et matre: sed hoc sequeret si sp̄m̄ sanctus filio pa-
tris et filij diceret: igitur hoc nō est dicendū. Tenet
p̄sequētia et maior: sed minorem p̄bat mgr̄ in textu
p̄ autoritatem beati Augustini qua r̄ndet ad istam
q̄stionem. s̄. Cur sp̄m̄ sanctus non dicit esse natus vt
filius: cum tñ p̄cedat de substantia p̄ris ita vñ sicut
filius. Respondendo dicit q; si sp̄m̄ sanctus filius di-
ceret: amboz vtriq; filius diceretur. Filius q̄ppe nul-
lus est duoz: nisi patris et matris. Absit aut vt inē-
dum patrem et inter deum filium tale aliqd̄ suspice-
mur. Amboz em̄ filio diceretur: si ambo eū genuis-
sent: qd̄ abhorret oīm sanctorū sensus. Secda p̄po-
sitiō est hec. Modus quo filius p̄cedit a solo patre
distinguit a modo quo sp̄m̄ sanctus p̄cedit ab vtro-
q;. Istā p̄positionē p̄bans mgr̄ in l̄ra querit. Cum
filius non tñ dicitur genitus: sed etiā p̄cedens. Unde
Joh. viij. d̄. in p̄sona filij. Ego a p̄re p̄cessi: quare
sp̄m̄ sanctus dicit tñ p̄cedens et nō genitus. Ad qd̄
r̄ndens dicit: q; licet vterq; ipoz tam filius q; sp̄m̄
sanctus p̄cedit a patre: hoc tñ est diuersimode. Nā
filius p̄cedit p̄ modum nar̄re: et ideo dicitur et gen-
tus et p̄cedens: q; omne qd̄ generat: p̄cedit: s̄ non
ecōtra. Sp̄m̄ sanctus vō p̄cedit p̄ modū volūtatis
sicut datus et nō natus. Cū ergo nō omne qd̄ dona-
tur ab aliquo nascit̄ ab ipō: ideo sp̄m̄ sanctus dicitur
tñ p̄cedēs et nō natus. Aliā rōem diuersitatis filij
et sp̄m̄ sancti assignat que est. q; filius p̄cedit a solo
patre: et sp̄m̄ sanct⁹ ab vtroq;. s̄. patre et filio. Et ad-
dit etiam q; creatura nō sufficit ad significandum p̄-
fectam differentiā generatiōis et p̄cessiōis: q; vtra
q; ineffabilis est. Tertia p̄positiō ē hec. Nō ē catholice
p̄cedendū sp̄m̄ sanctū esse genitū vt ip̄m esse inge-
nitū. Et p̄bat sic. Illud nō est p̄cedendū catholice
quo p̄cesso sequeret aut duos eē p̄res: aut duos esse
filios in diuinis fore p̄cedendum: sed hoc est spiritū
sanctū esse genitum vel esse ingentū. Igit nō est con-
cedendū. Tenet argumentū et maior: sed mgr̄ mino-
rem probans in textu querit. Cum sp̄m̄ sanct⁹ nō sit
genitus: an debeat dici ingentus? Et respōdet au-
toritate beati Augustini: q; nec genitus nec ingentus
dici debeat. Nō ingent⁹: ne duo p̄res in diuinis
esse videant: q; ingent⁹ fm̄ p̄suetudinē disputatiū

accipit solum p persona p̄ris. Genit⁹ No dici non dz eo q̄ natus nō sit. Contra qd̄ replicat p̄ autoritatez beati Hiero. dicentis sp̄m̄ sanctū ingentū posse dici. Et respondet q̄ ingentum aliter sumit a brō Hiero. z alit a brō Augu. Nam b. Aug⁹. accipit ingentū. put ingentum dicit ens non ab alio: z sic conuenit soli patri z nō sp̄m̄ sancto. Hūc autē Hiero. accipit ingentū. put dicit ens ab alio nō p̄ generatōez z sic solū p̄uenit sp̄m̄ sancto. Et q̄ sic accipiat. b. Hiero. ingentū. p̄bat p̄ aliaz autoritatez e⁹ quā recitat in ultimo capitulo. lgit. zc.

Q̄ gemina est processio spiritus sancti.

DI. XIII.

Reterea dili

P genter annotādū est q̄ gemina est p̄cessio sp̄m̄ sancti: eterna videlicet q̄ ineffabilis est: quā a patre z filio eternaliter z sine tpe p̄cessit: z t̄p̄alis quā a patre z filio ad sanctificādā creaturā p̄cedit. Et sicut ab eterno cōmunit̄ ac simul p̄cedit a patre z filio: ita z in tpe cōmunit̄ z simul ab vtroq̄ p̄cedit ad creaturam: nō diuisim a patre in filium: et a filio ad creaturā. Unde Aug⁹. in. xv. li. de trini. ait. Sp̄m̄ sanctus nō de patre p̄cedit in filiū: z de filio p̄cedit ad sanctificādā creaturā: sed simul de vtroq̄ p̄cedit. Quis hoc filio pater dederit: vt sicut de se ita etiam de illo p̄cedat.

Augusti.

De temporali p̄cessione specialiter agitur.

De temporali aut

p̄cessione Beda in omelia dñice p̄me post ascensionem ita loquitur. Cū gratia sp̄m̄ sancti datur hominib⁹: p̄fecto mittit̄ sp̄m̄ sanctus a patre: mittit̄ z a filio: p̄cedit a p̄re. p̄cedit z a filio: quia et eius missio est ipsa p̄cessio. Hīs verbis apte ostēdit donatio nem gratie sp̄m̄ sancti dici p̄cessionem vel missionem eiusdem. Sed cum donatio vel datio non sit nisi temporalis: cōstat qz et hec p̄cessio siue missio temporalis est. Hāc qz temporalem sp̄m̄ sancti p̄cessionez Aug⁹. in. xv. li. de trini. insinuat dicens sp̄m̄ sanctum p̄cessisse a x̄po quādo post resurrectionez insufflauit in discipulos hīs verbis. Cum resurrexisset christus a mortuis z apparuisset discipulis: insufflauit et ait. Accipite sp̄m̄ sanctum: vt etiam eum de se p̄cedere ostenderet: z ip̄e est virtus que de illo exibat: vt legit̄ in euangelio: z sana bat omnes. Et vt ostenderet hanc p̄cessionē sp̄m̄ sancti nō esse aliud q̄ donationem vel dationē ipsi sp̄m̄ sancti: addidit p̄ost

resurrectionē dñs Iesus bis dedit sp̄m̄ sanctū: semel in terra p̄pter dilectionē p̄xi mi: z iterz de celo p̄pter dilectionē dei: q̄a p̄ ip̄m donū diffundit̄ charitas in cordib⁹ n̄ris: quā diligim⁹ deū z p̄ximū.

Q̄ aliqui dicūt ip̄m sp̄m̄ sanctuz nō dari sed dona eius.

Sunt autē aliqui

qui dicunt sp̄m̄ sanctum ip̄m deū non dari: sed dona eius: que nō sūt ip̄e sp̄s: z vt aiūt: sp̄m̄ sanctus dicit̄ dari: cū gratia ei⁹. que t̄m nō est ip̄e: dat̄ hominib⁹: z hoc dicunt. Bedam sensisse in superioribus verbis q̄bus dicit sp̄m̄ sanctum p̄cedere cū ip̄i⁹ gratia dat̄ hominib⁹: tanq̄ nō ip̄emet de⁹ sed gratia eius. Sed q̄ ip̄e sp̄m̄ sanct⁹ qui deus est z tertia in trinitate p̄sona de⁹: ap

Q̄ ip̄e sp̄m̄ sanctus q̄ de⁹ est de⁹ z mitit̄.

te dicit Aug⁹. in. xv. li. de trini. ita dicens. Eundem sp̄m̄ sanctū datum cū insufflasset Iesus: de quo mox ait. Ite baptizate oēs gentes in nomine patris z filij z sp̄m̄ sancti: ambigere non debemus. Ip̄e est ergo qui etiam de celo datus est die penthecostes.

Quō ḡ deus non est q̄ dat sp̄m̄ sanctum. imo quantus est deus qui dat deuz. Ecce hīs verbis apte dicit sp̄m̄ sanctum ipsum scz deum dari hoibus a patre z a filio. Et q̄ ip̄e sp̄m̄ sanctus qui deus est ac tertia in trinitate p̄sona nobis detur: nostrisq̄ ifun datur atq̄ illabaf̄ mentibus apte ostendit

Ambro. in. j. li. de sp̄m̄ sancto dicens. Licet multi dicant̄ sp̄s: quia legit̄. Qui fac̄ angelos suos sp̄s: vnus est t̄m dei sp̄s. Ip̄sum ḡ vnum sp̄m̄ et apostoli et prophete sunt cōsecuti: sicut etiam vas electionis dicit̄: qz vnum sp̄m̄ potauimus: q̄si euz qui non queat scindi: sed infundatur animis: z sensibus illabaf̄: vt secularis sitis restringat ardorē: qui sp̄m̄ sanctus nō est de substantia rerū corpaliū: nec de substantia inuisibiliū creaturarū. Hīs verbis apte dicit sp̄m̄ sanctū ip̄m qui creatura nō est: ifundit̄ mentibus nostris. Item in eodez. Dis creatura mutabilis est: sed non mutabilis sp̄m̄ sanct⁹. Quid autē dicere dubitē: qz datus ē z sp̄m̄ sanct⁹: cū scriptum sit: Caritas dei diffusa est in cordib⁹ n̄ris p̄ sp̄m̄ sanctū q̄ datus est nobis Qui cū sit inaccessibilis natura: receptibilis tamen p̄pter bonitatem suam nobis est complens virtute omnia: s̄ q̄ solis p̄cipet̄ iustis: simplex suba opulens virtutib⁹: vnicuiq̄ p̄ns: diuidēs de suo singulis z vbiq̄ totus. In circūscri

Ambrosi⁹.

ptus q̄ r̄ infinitus sp̄s sanctus qui discipulo-
rum sensus sepatoy infudit: que nihil po-
test fallere. Angeli ad paucos mittebant:
sp̄s sanctus autē pl̄is infundebat. Quis q̄
dubitet quin diuinū sit qd̄ infundit simul
plurib⁹ nec videt. Unus est sp̄s sanctus
qui dat⁹ est oibus: licet sepatis apl̄is. Et
hic apte dicit Amb. q̄ sp̄s sanctus qui est
suba simplex cū sit vn⁹ dat⁹ plurib⁹. Alia
q̄ autoritate hoc idez astruit. s. q̄ sp̄s san-
ctus q̄ est equalis filio homibus def. At
em̄ Aug⁹. de verbis apostoli sic. Caritas
dei diffusa est in cordibus nr̄is p̄ sp̄m san-
ctum qui datus est nobis. A quo datur?
Ab illo qui dedit dona hoibus. Que do-
na: Sp̄m sanctū: qui tale dat donū qualis
est ip̄e. Magna est misericordia ei⁹: donū dat
sibi equale: qz donū eius sp̄s sanctus est.
Premissis r̄ alijs pluribus autoritatibus
apte monstrať q̄ sp̄s sanctus equalis p̄ri r̄ fi-
lio nobis dat⁹: nec ideo tū minor est pater
filio. An Aug⁹. in. iij. li. de tri. ait: Nō id̄
inquit minore sp̄m sanctū: qz r̄ eū pater mī
sit r̄ filius arbitrandū est.

August.

An viri sc̄i r̄ eccl̄ie pl̄ati debēt vel
dare possint sp̄m sanctū, q̄ non
dant hic ostendit deus.

Hic queritur vtrū
r̄ viri sancti dent vel possint dare alijs spi-
ritū sanctū. Quē si alij dant: cū ei⁹ dona-
tio supra sit dicta p̄cessio: videt̄ ab eis p̄-
cedere sp̄m sanctū vel mitti. Sz creator a
creatura non mittit vel p̄cedit. Restat er-
go vt sp̄m sanctū ip̄i nō dent nec possint da-
re. Unde Aug⁹. in. xv. li. de trini. Non ali-
q̄s discipuloy xp̄i dedit sp̄m sanctū. Ora-
bant quippe vt veniret in eos quibus ma-
num imponebant: nō ip̄i eū dabant. Quē
morem in suis p̄positis etiam nunc seruat
ecclesia. Deniqz r̄ Simon magus offerēs
apostolis pecuniam non ait. Date mihi et
hanc potestātē: vt dem sp̄m sanctū: sed cui
cūqz iquit imposuero man⁹: accipiat sp̄m
sanctum. Quia nec scriptura sup̄ius dix-
erat. Videns autē Simon qz apostoli darēt
sp̄m sanctum: sed dixerat. Videns autem
Simon quia p̄ impositionem manū apo-
stolorum darēt spiritus sanctus. Ecce his
verbis ostendit Aug⁹. nec apostolos nec
alios ecclesie prelatos dedisse vel dare spi-
ritum sanctum.

Qz non possunt dare spiritū sanctū
hic docet.

Et qd̄ plus est non

posse etiam dare dicit in eodem libro sub/
dēs. De xp̄o scriptū est qz accepit a patre
p̄missionē sp̄s sancti: r̄ effuderit: in quo vtra-
qz natura mōstrata est. hūana. s. r̄ diuina.
Accepit q̄ppe vt hō: effudit vt deus. Nos
autē accipe q̄dem hoc donū possumus pro
modulo nr̄o. Effundere vō sup̄ alios non
vtiqz possum⁹: s̄ vt hoc fiat: deū sup̄ eos a
quo id̄ efficitur inuocamus. His v̄bis ex-
p̄sse dicit nos sp̄m sanctū nō posse sup̄ ali-
os effundere. i. alijs dare.

Quod videt̄ contrariū.

f

Sed huic videtur

contrariū qd̄ apl̄s ad Gal. de se loquens
ait: Qui tribuit vobis sp̄m: r̄ operat⁹ vir-
tutes in vobis. Ecce euidenter dicit se tri-
buisse sp̄m. Sed intelligendū est hoc di-
xisse apostolū: non quia haberet potestātē
r̄ autoritatem dandi sp̄m sanctum: sed qz
ministerium habuerit in quo dabat a deo
sp̄m sanctus. Et enim Aug⁹. sup̄ eundem
locum exponēs illud apostoli verbū. Ab
apostolo p̄dicata est eis fides: in qua p̄di-
catione aduentū r̄ p̄sentia sp̄s sancti sense-
rāt: sicut illo tempore in nouitate inuitatio-
nis ad fidem etiā sensibilibus miraculis p̄-
sentia sp̄s sancti apparebat: vt in actib⁹ apo-
stolorum legitur. Aperte hic ostēdit quō illis
sp̄m sanctū apl̄s tribuerit. Nō vtiqz ip̄m
mittendo in eos: sed p̄dicando eis fidē xp̄i
quā illis recipientib⁹ qz sp̄s sanctus in eis
esset aliquib⁹ signis visibilibus monstra-
batur. Non ergo hoies q̄tum cūqz sancti
dare possunt sp̄m sanctū.

Determinatio.

Ista est distinctio quartadecima.

In qua magister postq̄ egit de p̄cessione sp̄s sancti
eterna: incipit agere de p̄cessione eius tp̄ali. Et cir-
ca hoc tria facit. Nam primo ostendit sp̄m sanctum
a patre r̄ filio simul temporaliter p̄cedere. Secundo
qz sp̄s sanctus datur p̄sonaliter in suoy donoy cō-
municatione. Tertio qz a nullo alio nisi a deo datur
instrumentali operatiōe. Primū facit a principio d̄i-
stinctionis vsqz ibi. Sunt autē aliq̄. Secundū ab inde
vsqz ibi. Dic queritur vtrum r̄ viri sancti. Tertium
vō ab inde vsqz ad finem istius distinctiōis. Et hec
est sn̄ia mgr̄i in hac distinctiōe in generali. In sp̄eali
sententia magistr̄i stat in trib⁹ p̄positionibus: qua-
rum p̄ma est hec. Sp̄m sanctum a patre r̄ filio simul
p̄cedere temporaliter concedit: cum in creaturarum
sanctificatiōe mittit. Et p̄bat sic. Quicūqz gr̄a sp̄s
sancti hoibus dat⁹: tūc sp̄s sanctus a p̄re r̄ filio mittit⁹:
r̄ p̄cedere videt̄: sed ois datio sp̄s sancti creature
facta est temporalis. igit̄ qm̄ sic sp̄s sanct⁹ dat⁹ vel mit-
tit⁹. p̄cedit tēp̄aliter: vt dicit p̄positio p̄banda. Te-

net argumentū z maior: sed circa minoris pbatōez
 mgr sic pcedit in textu. Et pmo ponit geminā spūs
 sancti esse pcessionem. s. eternā z tpalcm. Eterna ē
 que ineffabilis est qua a patre z filio eternalit z sine
 tempē pcessit. Tempalis est qñ spūs sanctus mittit
 ad sanctificandū creaturam rationalem. Et subdit
 qñ mittit ad sanctificandū creaturam: tunc proce
 dit a patre z filio simul in illa eterna pcessione. Et
 hoc confirmat autoritate Augustini in fine pami ca
 pituli. Qñ autem grē spūs sancti collatio sit eius mis
 sio a patre z filio tempalis vel eius tempalis pcessio
 patet autoritate Bede: que habet in pncipio secun
 di capituli. Et tandem concludit ex verbis bñ Au
 gustini: qñ dñs bis spūs sanctū dedit. Semel post re
 surrectionē cū insufflauit z dixit. Accipite spūs san
 ctum. v. ut Johā. xx. c. Sedo post suam ascensio
 nem. s. in die penthecostes. Et hoc ad significandū
 duplicem dilectionē. s. dei z pmi: quaz spūs sanctus
 in nobis operat. Secūda ppositio ē bec. Spūs da
 tur psonaliter cum suoz donozū distributiōe. Et p
 batur sic. Ita spūs sanctus mittit z dat sicut in sacra
 scriptura p m expositionem sanctorū doctozū mitti z
 dari manifeste affirmat: sed in sacra scriptura man
 feste affirmat dari cū donis. igit ppositio vera. Te
 net argumentū z maior: sed minorē pbans mgr in
 lra: dicit quosdam errantes dixisse spūs sanctū nun
 q psonaliter dari hoibus: sed tm gratiā z dona cō.
 Quod ostendit esse falsum: inducens ad hoc auto: i
 tates. b. Augu. z Amb. quibus apte ostendit quō
 spūs sanctus tertia psona in diuinis p se in suis grax
 donis hoibus mittit z datur. Tertia ppositio est
 bec. Spūs sanctus a nulla creatura qñ tractat fulgeat
 sanctitate conferri pōt: nisi instrumentalit. Et pba
 tur sic. Si aliqua creatura quantūcūq sancta z pla
 ta posset spūs sanctū conferre: sequeret creatorē a cre
 atura pcedere: Patet bec scq̄a p hoc q spiritus san
 cti datio nō ē aliud q̄ ei p processio: vt dicit prima p
 positio. Sz p̄ q̄ns est falsū z impossibile. igit illud ex
 quo sequit: sed hoc est oppositū huī ppositionis.
 igit bec vera. Istam rationē mgr insinuans in litte
 ra querit. An viri sancti possunt dare spūs sanctum
 Et dicit q nō: qz si sic: tunc spūs sanctus pcederet a
 creatura: qd confirmat p hoc q nullibi legit in pmi
 tia ecclesia. qñ viri erāt sanctiores q deditent spi
 ritū sanctum: sed legunt bñ orasse p aliq̄bus: vt illi
 qbus manus imponebāt: reciperēt spiritum sanctū.
 Et ideo soluit obiectionē quādam: quam d̄ba apo
 stoli vident sonare ad Gal. iij. Qui tribuit vob spūs
 sanctum: z operatur virtutes in vobis: vbi videtur
 apostolus dicere se spūs sanctum tribuisse: qd mgr
 soluit dicēs: q ad eius p̄dicationē datus fuit spiritus
 sanctus: z hoc nō est nisi instrumentaliter: vnde relin
 quit ppositio tanq̄ vera.

**Utrum spiritus sanctus a seipso de
 tur.**

h **Itē considerā**

dum est: cuz spūs sanctus detur
 hominibus a patre z filio qd est
 spm tempaliter pcedere ab vtroq̄ vl mit
 ti: vtrum etiam a seipso detur: Si dat a se.
 z procedit vel mittitur a se. Ad quod dici
 mus: qz spūs sanctus z deus est: z donū si
 ue datū: z ideo dat z dat. Dat qdem inq̄
 tum deus: z dat inq̄tum donum. Cū aut

DI.XV.

donatio siue datio spūs sancti sit operatio
 dei: z cōmunis sit z indiuisa operatio triū
 psonarū: donat itaq̄ spūs sanctus non tan
 tum a patre z filio: sed etiaz a seipso. Unde
 Aug^o. in. xv. li. de tri. dicit q seipsum dat. **Augusti.**
 Sicut inquit corp^o carnis nihil ē aliud q̄
 caro: sic donum spūs sancti nihil ē aliud q̄
 spūs sanctus. In tantū q̄ donū dei est: inq̄
 tum dat eis quib^o dat. Apud se autē deus
 est: z nemini datur: qz deus erat patri z fi
 lio coeternus anteq̄ cuiq̄ daretur: nec q̄a
 illi dant z ipse datur: ideo maior ē illis. Ita
 em datur sicut dei donum: vt etiam seipm
 det sicut deus. Nō em dici pōt nō esse sue
 prātis. de quo dictum est. Spūs vbi vult
 spirat. Ecce apte dicit q spūs sanctus seip
 sum dat. Si em spūs sanctus seipm dare non
 pōt: z eum pater dare pōt z filius: pōt ita
 qz pater aliquid z filius: qd nō pōt spiritus
 sanctus. Item. Si pater z filius dant spm
 sanctū: nec ipse dat aliquid. ergo pater ope
 rat z fili^o: qd nō opat spūs sanctus. Dat er
 go spūs sanctus seipm. Si autē seipm dat: tūc
 z a seipso pcedit z mittit. Nō vtiq̄ veruz
 est. Nā pcessio tēporalis spūs sancti vti^o mis
 sio ipsius est donatio: z ipa dei operatio.
 Pcedit q̄ spūs sanctus tpaliter a se: z mitti
 tur a se. qz dat a se.
 Nō ē mirū si spūs sanctus dicit mit
 ti vel pcedere a se: cū etiaz fili^o di
 catur mitti a se. **b**

Ne autem mireris

q spiritus sanctus dicitur mitti vel pcedere a
 se. Nam z de filio dicit Aug^o. in. ij. lib. de **Augusti.**
 trini. q nō tm a p̄re missus est: s etia a seip
 so z a spūs sancto: queres quō filius vl spūs
 sanctus sit missus: cū vterq̄ sit vbiq̄ tanq̄
 de^o. Nam vterq̄ inq̄t Aug^o. legit missus
 De spūs sancto em legit: Quē mittet pater
 in noie meo. Et itez. Si abiero mittā eum
 ad vos. Et fili^o de se dicit. Exiui a patre: z
 veni in mūdū. Et apls dicit. Abiit deus
 filiū suū. In ppheta autē scriptū est ex pso
 na dei. Celū z terrā ego impleo. Itaq̄ vbi
 qz deus est. vbiq̄ q̄ est filius: vbiq̄ etia est
 spūs sanctus. Illuc q̄ missus est filius z spi
 ritus sanctus vbi erant.

**Quomodo intelligēda sit missio
 vtriusq̄.**

Quo circa queren

dum est: quomō intelligatur missio filij vel **Aug^o. p̄r de**
 spūs sancti. Pater em solus inq̄t Aug^o. in **missione filij.**

eodem) nusq̄ legit missus: sed filius et spūs sanctus. Et de filio p̄mo videam? quōd missum cum ap̄tus dicat: *Abisit deus filiū suū factū ex muliere: vbi satis ostendit eo ipso missum filium quo factus ex muliere.* Proinde mitti a patre sine spūs sancto non potuit quia pater intelligit mississe eum cū fecit ex femina: quod vtiq̄ nō fecit sine spūritu sancto. Ecce hic dicit filium missum a patre et spūritu sancto.

Quia spūs sancto filius sit missus auctoritatibus confirmat.

Et quōd a spūs sancto filius sit missus (vt ait Aug^o. in eodem) auctoritatibus confirmat.

Ambrosi^o.

Isaiam: Nunc misit me dñs et spūs eius. De hoc Amb. in li. ij. de spūs sancto ita ait: *Quis est qui dicit. Ad eum misit dñs et spūs eius: nisi qui venit a patre: vt saluos faceret peccatores. i. x̄ps. ergo et p̄r filium misit et spūs sanctus.* Idē in eodē. *Dat^o ē a patre. vt Esa. dicit: Puer natus est nobis: et filius datus est nobis. Datus est a deo dicere et a spū: q̄ et spū missus est. Dicit enī filius dei. Spūs dñi sup me: p̄pter quōd vniuit me. euāgelizare pauperib^o misit me: p̄dicare captiuis remissionē t̄c.* Ad cum de libro *Esaię legeret: ait in euāgelio. Hodie cōpleta est hec scriptura in aurib^o vestris: vt de se dictū esse signaret. Bene autem dixit sup me. q̄ quasi filius hominis et vnct^o est et missus ad p̄dicandū. Nam s̄m diuinitatem nō sup christū est spūrit^o: sed in x̄po. Ecce his verbis ostendit Ambro. filiū esse missum et datum nobis: non tm̄ a patre: s̄ etiam a spūritu sancto.*

Idē in eodē

Quia fili^o sit dat^o etiā a seip̄o.

Deinde ostēdit eē

datū etiā a seip̄o: ita dicēs in eodē li. Cum nō diffinitū fuerit p̄ p̄phetā a quo dat^o est fili^o: ostendit dat^o gratia trinitatis: vt etiā ip̄e filius se dederit. Ecce hic dicit q̄ filius se dedit: q̄ trinitas eū dedit. Si autē filius a se dat^o est: a se ḡ missus est: et a se p̄cessit. Et hoc vtiq̄ verum est: et cōcedi oportet: cū eius missio sit diuina opatio.

Quia filius sit missus a se.

Quia autē a se mittatur

Augusti.

Aug^o. astruit in li. ij. de tri. dicēs: For te aliq̄s cogat: vt dicamus etiā a seip̄o mis-

sum esse filiū: q̄ et a Marie cōceptus et par tus opatio trinitatis est. Sed inq̄t aliq̄s. quōd pater eum misit: si ip̄e semisit: Cui respondeo querens vt dicat: quōd eum pater sanctificauit: si et ip̄e se sanctificauit. *Utrū? q̄ em̄ dñs ait: Quē pat̄ inq̄t sanctificauit et misit in hunc mundū. Et alibi. Ego pro eis sanctifico meip̄m. Itēz quero quōd pat̄ eum tradidit: si ip̄e se tradidit. Utrū? em̄ legit^o? Credo q̄ r̄idebit si p̄be sapit: quis vna voluntas est patris et filij: et inseparabilis opatio. Sicigit intelligat illam incarnationem et ex virgine natiuitatē: in q̄ fili^o intelligit missus: vna eadēq̄ opatione patris et filij inseparabiliter esse factam: non inde seip̄o spūs sancto. Ergo a patre et filio missus est idem filius: q̄ a patre et x̄po ei^o factum est vt mitteret. i. incarnatus hominibus appareret. Nō em̄ missus est mutando locū: q̄ in mundo erat. Quapropter et pater inuisibilis vna cum filio secum inuisibilis: eundē filiū visibilē faciēdo misisse eū dictus est: q̄ si ita visibil^o fieret: vt cū patre inuisibilis esse desisteret. i. si substātia inuisibilis verbi in creaturā visibilē mutata si transiens verteret: ita missus a patre intel ligeret filius: vt tm̄ missus non etiam mit tens cum patre inueniret. Cum x̄o sic est accepta forma serui: vt maneret incōmutabilis forma dei: manifestum est q̄ a patre et filio non apparētibus factū sit: quod ap̄paret in filio. i. ab inuisibil^o patre cū inuisibil^o filio. i. ip̄e filius visibilis mitteret.*

Summatim colligit que ex predictis astruunt.

Ex p̄dictis aperte

monstra. q̄ filius missus est a patre et spūs sancto: et a seip̄o: et que sit ip̄a missio. i. incarnationis. i. q̄ factus est homo: per quod visibilis apparuit: quod est opus cōmune patris et filij et spūritu sancti.

Questio cur dicit a meip̄o nō veni.

Sz ad hoc opponi

tur. Si filius a seip̄o missus est. cur ḡ ait. *A meip̄o nō veni?* Ad h̄ Aug^o. r̄ider in. ij. li. de tri. dicēs hoc dictū esse s̄m formā serui: s̄m quā nō fecit vt mitteret. i. nō ē opatus incarnationē: sed s̄m formā dei.

Utrum semel tātum missus sit filius: an sepe.

Solutio.

Hic queritur utrū

semel tñ missus sit filius: an sepe mittatur? Si enī missio filij ipsius tñ incarnatio ē: cū semel tñ incarnatus sit & semel tñ videtur missus. At si sepe mittit: est & alia ei' missio q̄ incarnatio. Sed que est illa? Nūq̄d eterna genitura missio eius dicenda est: an etiam alia missio querenda est.

Quod duob' modis dicitur filius mitti. **k**

Ad quod dicimus

q̄ duobus modis dicitur filius mitti preter illam eternam geniturā que ineffabilis est. Im̄ quam etiam missus posset dici: vt videtur quibusdā: sed melius ac verius im̄ eā dicitur genitus. Preter eam ergo duob' modis dicitur mitti. s. vel cum visibiliter mūdo apparuit carne indutus: vel cum se in aīas pias sic transfert: vt ab eis p̄cipiatur ac cognoscat. Hos duos missionis modos aperte Aug' distinguit in .iiij. li. de trini. dicens. Nō eo ipso q̄ de patre natus est: missus dicitur filius: sed vel eo q̄ apparuit huic mūdo: verbum caro factum. Unde dicit. A patre exiui: & veni in mūdū: vel eo q̄ ex tempore cuiusdam mente p̄cipit: sicut dictū est de sapientia. Emitte illam de celis sanctis tuis: & a sede magnitudinis tue: vt mecum sit & mecum laboret. i. doceat me laborare. Et tūc vnicuiq̄ mittit cum a quoq̄ cognoscit atq̄ p̄cipit: quantū cognosci & p̄cipi p̄t: p̄ captu vel p̄ficiētia in deū: vel p̄fecte in deo anime rationalis.

Augusti.

Quod im̄ alterū semel im̄ alterū sepe sit missus. & im̄ alterū vt sit hō. & im̄ alterū vt sit cū hoīe. **l**

Ecce distincti sunt

duo modi missionis filij: & im̄ alterū semel tñ missus est dei filius: im̄ alterū sepe missus ē: & mittit quotidie. Nā im̄ alterū missus ē vt sit hō: q̄d semel tñ factū ē. Scdm̄ alterū nō mittit vt sit cū hoīe: quōd quoti die mittit ad sc̄tōs: & missus est etiā añ incarnationē & ad oēs sanctos qui ante fuerunt: & etiā ad angelos. Unde Aug' de filio. i. de sapientia patris loquens in .iiij. li. de trini. ait. Aliter mittit sapia vt sit cū homine: aliter missa est vt sit homo. In aīas enī sanctas se transfert: & amicos dei & prophetas constituit: sicut implet etiam sc̄tōs angelos. Sed cum venit plenitudo tempo-

Augusti.

ris missa est non vt implet angelos: nec vt esset angelus: nec vt esset cū hoībus vel in hominibus: vt antea in patribus erat & in p̄phetis: sed vt ipsum verbum fieret caro. id est. homo.

Quod im̄ alterū modū dicitur missus in mūdū. im̄ alterū nō.

Pretereannotādūz

est q̄ cū his duobus modis mittat filius. Im̄ alterū dicitur missus in mūdū: im̄ alterū nō. Eo enī mō missus dicitur in mūdū quo visibil' mūdo apparuit. Cū Aug' in eodē li. ait. Cum ex tpe cuiusq̄ mente p̄cipit: mitti q̄dem dicitur: sed nō in hūc mūdum. Non enī sensibiliter apparet. i. corporeis sensibus p̄sto est. Nā & nos im̄ q̄ mēte aliquid eternū capimus: non in hū mūdum sumus: & omnū iustorū sp̄s etiam in carne viuentium inq̄tum diuina sapiunt non sunt in hoc mūdo. Ex p̄dictis liquet: q̄ p̄ter ineffabilem geniturā duob' modis mittitur filius. s. cū visibiliter apparuit: vel inuisibiliter p̄cipitur mente.

Augusti.

Cur p̄ter nō dicitur missus cum ab aliquo cognoscit vt filius. **n**

Hic querit cur pater

nō dicitur missus: cum ex tpe a quoq̄ cognoscitur sicut filius? Ad q̄d dicim': qz in eo est p̄ncipij auctoritas: que nō h̄z de quo sit: a quo filius est & sp̄s sanctus. Pater enī ē (vt ait Aug' in eodē li.) p̄ncipiū totius diuinitatis: vel si melius dicitur deitatis: qz p̄ncipium est filij & sp̄s sancti. Nam vt ait Aug' in eodem. Si voluisset etiā de' pater p̄ subiectam creaturā visibiliter apparere: absurdissime tamē aut a filio quem genuit: aut a sp̄s sancto qui de illo p̄cedit: missus diceret. Cōgruenter autē ille missus dicitur: qui in carne apparuit: mississe autē ille qui in eo non apparuit.

Augusti.

Putauerunt quidā filium et sp̄s sanctum minores fuisse patre qz missi dicunt. **o**

Ideoqz putauerunt

quidam heretici: cū pater non sit missus: s̄ filius & sp̄s sanctus patrē esse maiorem ac filium minorem esse & sp̄m sanctum: atq̄ patrem quasi maiorem mississe utrūq̄ quasi minorem. Ad Aug' improbat in .iiij. lib. de trini. aliis contradicens. Non ideo inq̄t ar

Augusti.

bitrandū est minore esse filius q̄ missus est a patre: nec ideo minores spūs sanctū q̄ z pater cū misit z filius. Siue em̄ ppter visibīlem creaturā: siue pot̄ ppter principij̄ autoritatē vel cōmendationē: nō ppter in equalitatē vel imparitatē vel dissimilitudīnem substantiē in scripturis hec posita itelliguntur. Nō ḡ ideo dicit̄ pater misisse filiū vel spiritum sanctū q̄ ille esset maior z illi minores: sed maxime ppter autoritatē p̄ncipij̄ cōmendandā: z qz in visibili creatura nō sicut ille apparuit. Ecce ostensum est que sit missio filij. z quib' modis mittat̄.

Ista est distinctio quidecima. In qua mgr̄ postq̄ egit de p̄ncipio t̄p̄alis p̄cessionis. s. qua datur a patre z filio z suo modo a viris sanctis. Dic inquit vtrum a seip̄o detur vel mittat̄. Et circa hoc tria facit. Nā p̄mo inquit vtrum spūs sanctus a seip̄o mitti dici debeat. Secundo qualiter mitti a filio conuenit: determinat. Tertio patres non posse dici missum insinuat. Primū facit a p̄ncipio vsqz ibi. Quo circa querendum est. Secundum ab inde vsqz ibi. Dic querit̄ cur pater. Tertium ab inde ad finez distinctionis. Et hec est sententia mgr̄ in generali. In speciali sententia mgr̄ stat in tribus p̄positionibus: quarū p̄ma est. Spūs sanctus sanctificādo creaturam nō solum a p̄re z filio: sed etiā a seip̄o tēporaliter mittit̄ z p̄cedit. Et z batur sic. Opera trinitatis. s. patris z filij z spūs sancti ad extra sunt indiuisa. sed p̄cessio z missio ad sanctificandū creaturam est opus trinitatis ad extra: ergo est a tota trinitate z p̄ consequens non solum a patre z a filio: sed etiā a spūs sancto. s. a seip̄o: vt dicit̄ p̄positio. Huius rationis sententiā mgr̄ explicat in textu querendo: an spūs sanctus etiam mittitur z datur a seip̄o. Et dicit q̄ sic. Nam ip̄e spūs sanctus deus est z donum est. et ideo dat z datur: dat inq̄tum deus: z datur in quantum donum est. Et postea confirmat sententiam. s. q̄ spūs sanctus mittatur z detur a seip̄o tripliciter. Primo p̄ hoc q̄ opera trinitatis ad extra sunt indiuisa. Secūdo p̄ hoc q̄ q̄cqd̄ potest facere vna persona ad extra: pot̄ z alia. Si ergo potest pater dare z mittere spūs sanctum: sequit̄ q̄ ip̄e spūs sanctus etiā seip̄m potest mittere z dare. Tertio p̄ simile de filio. de quo dicit̄ beatus Aug⁹. in. ij. de trinit. q̄ non t̄m̄ missus a patre z filio: sed etiam a seip̄o. Iguur. zc. Secūda p̄positio est hec. Licet filius solum semel in carnē a tota trinitate mittat̄: frequenter tamē in castas mentes mitti nullatenus negat. Primā hui⁹ conclusionis p̄tem mgr̄ p̄bat in textu. Et primo q̄ solum semel missus sit in carnem: et hoc autoritate beati Augustini dicentis: q̄ p̄ter generatōz eternā quam q̄daz generationē appellant: duobus modis missus est. s. visibiliter in carnē: z inuisibiliter in mētē. Et hos modos missionis ponit Aug⁹. Et differt vna missio ab alia. Nam missio in carnem semel facta est. missio ḡo in mētē pluries. Nec ille. Et q̄ in carnem sit missus a tota trinitate p̄batur. Nā primo q̄ sit missus a patre z spūs sancto per illud Esaiē vbi p̄ p̄phetam x̄ps dicit̄: Nunc misit me dñs z spiritus eius. Et q̄ sit missus a seip̄o: patet autoritate beati Augustini dicentis. ij. de trinit. q̄ Marie conceptus z partus opus trinitatis est. Secūda hui⁹ conclusionis pars patet p̄ beatū Augustinū vbi supra. Tertia p̄positio est hec. Nec filius nec spūs sanctus

est minor: patre: non obstante q̄ pater non potest dici missus: q̄ iterum q̄ etiam mūdo apparcat. Et p̄batur sic. Ille nunq̄ p̄uenienter missus dici poterit qui nunq̄ ab alio p̄cedit: sed oīs p̄cessionis est autor: z p̄ncipium: sed ex quo talis est pater in diuinis patet veritas p̄positionis. Istam rationē explicās mgr̄ querit̄: quare pater nō dicit̄ missus. Et respondet q̄ ppter autoritatē s̄m quā pater a nullo est. id̄ nec mitti pot̄. Et p̄ hoc excludit errorem quorūdā hereticorū dicentū filium z spūs sanctū esse minores patre: eo q̄ illi duo mittant̄: z p̄ non. Quod p̄bat esse falsum autoritate beati Augustini. Et sic terminatur sententia huius distinctionis.

De missioe spūs c̄ti que fit duob' modis. visibiliter z inuisibiliter. a

Hinc de sp̄i-

n tulanto videndū est p̄ter illam ineffabilem z eternam p̄cessionem qua p̄cedit a patre z filio: z nō a seip̄o: que sit eius temporalis p̄cessio: que dicit̄ missio siue datio: Ad q̄d dicimus qz sicut filij duob' modis dicit̄ mitti: vno quo visibiliter apparuit: altero quo inuisibiliter a castis mentibus p̄cipit̄. Ita z spūs sanctus a patre z filio ac a seip̄o duobus modis p̄cedere siue mitti siue dari dicit̄. vno visibiliter: altero inuisibiliter. Dat̄ est em̄ visibiliter a t̄m̄ demonstratione: sicut in die penthecostes: alijsqz vicib': z dat̄ quotidie inuisibiliter illabēdo mentibus fidelij.

DI. XVI.

Hic de illo mō missionis qui fit visibiliter agit. b

Et primo agamus

de illo missionis mō qui h̄t visibili specie. De hoc Aug⁹. in. ij. li. de trinit. ita ait. In p̄mptu est intelligere d̄ spūs sancto: cur missus z ip̄e dicatur. Facta est em̄ c̄dā creature species ex tēp̄e in qua visibiliter ostēderet̄ spūs sanctus: siue cū in ip̄m dñm cor porali specie colūbe descendit: siue cum in die penthecostes fact⁹ est subito de celo sonus quasi ferret̄ flat⁹ vehemēs: z vise sūt illis lingue diuise sic ignis: q̄ z infedit sup̄ vnū quēqz eorū. Hec opatio visibiliter expressa z oculis oblata mortalib': missio spiritus sancti dicta est: nō vt appareret eis ipsa suba: qua z ip̄e inuisibilis z incommutabilis est: sicut pater z filius: sed vt exterioribus visis corda hoim cōmota a temporalis manifestatione venietis: ad occultā eternitatem semp̄ p̄sentis cōuerterent̄. Ecce his v̄bis apit̄ Aug⁹. illum modū missionis q̄ visibiliter exhibet̄: cum tamen ip̄e spūs in sui natura non videt̄: q̄ nec in illis creatu

August.

ris magis erat q̄ in alijs. sed ad aliud. In illis enī erat vt p̄ eas ad homies veniens: ostēdere ē esse in illis ad quos ille creature veniebant. Non enī spūs sanctus tempali motu tunc venit: vel in homies descendit. sed p̄ tempalem motum creature significata est spūalis et inuisibilis spūs sancti infusio. Et vt apertius dicam. per illū modū missionis spūs sancti corporaliter exhibitum mōstrata est spiritalis et iterior missio sancti spiritus: siue donatio de qua agēdū est. Cū fili⁹ sit minor patre fm̄ formā creatā in qua apparuit. cur non et spiritus sanctus similiter.

Sed prius querē

dum est: cum filius dicat̄ minor patre fm̄ missionē qua in forma creatā apparuit. cur et spūs sanctus nō dicat̄ similiter minor patre: cū in in forma creatā apparuit. Nam de filio q̄ minor sit patre fm̄ formā q̄ missus apparuit. apte ostendit Augu. in. iij. li. de trini. dicens. Misit deus filium suū factū ex muliere: factum sub lege. vsq; adeo paruum vt factum. eo itaq; missum: q̄ factum.

Fateamur ergo factum minorem. et in tantū minorē inquantū factum. et in tantū factum inquantū missum. Ecce habes: qz filius inq̄tum est missus. id est factus. minor est patre. Cur q̄ spūs sanctus non dicat̄ patre minor: cum et ipse creaturā assumpsit in qua apparuit. Quia alit̄ spūs assumpsit creaturam in qua apparuit. aliter fili⁹. Nam filius accepit p̄ vnionem. spirit⁹ vero non. Filius enim accepit hominē ita vt fieret homo. Spūs vero sanctus non ita accepit columbam vt fieret colūba. De h̄ Augusti. in. ij. li. de trinita. ita ait. Ideo nusq; scripum est qz deus pater maior sit spūs sancto: vel spūs sanctus minor patre. qz nō sic est assumpta creatura in qua appareret spiritus sanct⁹. sicut assumptus est fili⁹ hoīs. i qua forma ipsius dei vbi p̄sona p̄sentaret. nō vt haberet vbi dei sicut alij sancti sapientes. sed qz ipm̄ vbum erat. Aliud est enī vbum in carne. aliud verbū caro. i. aliud est vbum in hoīe: aliud vbum hō. Caro enī pro homine posita est in eo qz ait. Verbū caro factū est. Nō q̄ sic assumpta est creatura in q̄ apparuit spūs sanct⁹: sicut assumpta est caro illa et hūana forma ex v̄gine maria. Nō enī columbā vel illū statū vel illū ignē beatificauit sibi qz in vnitatē p̄sonē iunxit in eternū. Ex p̄dictis apte ostēsus est fm̄ qd

filius dicat̄ minor patre. et quare filius dicatur minor patre et nō spūs sanctus.

Qz filius fm̄ q̄ hō fact⁹ est non modo patre. sed spiritus sancto. et etiā seipso minor est.

Notandum autē

qz fili⁹ fm̄ q̄ hō factus est: nō tm̄ patre: s̄ spiritus sancto et etiā seipso minor dicit̄. Et qz etiā seipso minor dicat̄ fm̄ formā sui Augu. ostendit in. j. li. de trini. dicens. Errauerūt hoīes ea q̄ de xp̄o fm̄ hoīem dicta sunt ad eius subam q̄ sempiterna est transferentes sicut illud qd̄ ipse dñs ait p̄d̄ maior me est qd̄ p̄pter formā sui veritas dicit. fm̄ quē modum etiā seipso minor est filius. Quō enī nō etiā seipso minor factus est q̄ seipsum exinanuit formā serui accipiens. Nō enim sic accepit formā sui: vt amitteret formam dei. in qua erat equalis patri. In forma q̄ dei vnigenit⁹ p̄ris equalis est p̄ri. In forma serui etiā seipso minor est. Non q̄ imerito scriptura dicit vtrūq; .s. et equalē patri filiū. et patrē maiorē filio. Illud enī propter dei formā h̄ aut̄ p̄pter formā sui inteligitur. De hoc eodē in lib. de trini. Aug. ait. Dei fili⁹ est equalis patri fm̄ dei formā in q̄ est. et minor patre fm̄ formā sui quā accepit. in qua nō inō patre: s̄ etiā spūs sancto nec hoc tm̄: sed etiā seipso minor inuētus ē. Propter qd̄ vt idem in lib. contra Max̄iminū ait. Nō tm̄ patre: s̄ etiā seipso et spūs sancto minor factus est. et etiā minoratus paulominus ab angelis. Est q̄ dei fili⁹: vt ipse ait in. j. lib. de tri. deo p̄ri in natura eq̄lis habitu minor. i. in forma serui quam accepit h̄is autoritatibus ostenditur aperte filius fm̄ formā serui minor patre: et se ipso et spiritus sancto.

Thylari⁹ aliter dicit. .s. qz p̄ sit maior nec filius tm̄ minor.

Thylarius autē dice

re videt̄: qz p̄ sit maior filio. nec tm̄ fili⁹ minor patre. Pater enī dicit̄ maior p̄pter autoritatem. qz in eo est autoritas generatio: nis: fm̄ quam dicit. Pater maior me ē. Et ap̄ls. Donauit ei nomen qd̄ est sup̄ omne nomen. Cum ergo ait. Pater maior me est hoc est ac si diceret. donauit mihi nomen. Si ergo (in q̄ Thylarius in. ix. lib. de tri.) donantis autoritate pater maior est. nūq̄d p̄ doni confessionem filius minor est. Abasio: itaq; donans est: sed minor iam non est

De filio probat

Augusti

Augusti

Augusti.

Augusti.

Augusti.

e

cui vnū esse donat. Sit em̄. Ego ꝛꝑꝛ vnū sumus. Si non hoc donat iesu vt cōfitei / dus sit in gloria dei patris. minor pꝛe est: Si aut̄ in ea gloria dei donat esse qua pa / ter est: habes ꝛ in donantis auctoritate. q̄a maior est. ꝛ in donātis pꝛessione. qꝛ vnū sunt. Maior itaqꝛ pater filio est. et plane maior: Cui tantū donat esse quātus est ipse cui innascibilitatis esse imaginem sacro na / tiuitatis impartit. quam ex se in forma sua generat. Audisti lector qd supꝛ dicit h̄y larius. cuius vba vbiqꝛ occurrerint di / ligenter nota. pꝛe qꝛ intellige.

Ista est distinctio sedecia In qua mgr̄ postqꝛ egit de pꝛessione spūsancti temporalis. incipit agere de missione eius visibili. Et circa hoc tria facit. Nam pꝛmo ostendit spūsanctū esse visibi / liter missum. Secundo subdit q̄liter visibiles missio / nes filij ꝛ spūsancti se habeāt ad inuicē. Tertio sub / iungit qualiter filius ꝛ spūsanctꝛ fm̄ istas missiones se habeāt ad patrē. Primum facit a principio distin / ctionis vsqꝛ ibi. Sed pꝛius querendū est. Secundū ab inde vsqꝛ ibi. Tylarius aut̄ dicere videt. Tertū h̄o ab inde vsqꝛ ad finem distinctionis. In specialē h̄o sentētia mgr̄ stat in tribus pꝛopositionibus. quazꝛ pꝛima est hec. Spūsanctꝛ ad modū filij est missus du / pliciter. s. visibiliter ꝛ inuisibiliter. Et probatur sic. Spūsancti temporalis missio est creature sanctificatō sed creature sanctificatio dupliciter fit. aliquādo cū apparētia alicuiꝛ visibilis signi. quādoqꝛ h̄o effectu solum interiori sine visibili signo. igit̄ missio spūsan / cti est duplex. s. visibilis ꝛ inuisibilis. Ista rationes intendit magister in textu. vnde pꝛopōit pꝛmo Sicut filius dupliciter est missus. s. in carnem visibilē. ꝛ in castas mentes inuisibiliter. Sic spūsanctus visibili / ter apparuit in die penthecostes in specie linguarū ignearum. alijsqꝛ vicijs in specie columbe. ꝛ quoti / die illabatur mentibus fidelium inuisibiliter. Et sub / dit postea: qꝛ illa visibilis spūsancti missio non fuit: nisi quedam ipius apparētia vel manifestatio in cor / porali creatura: tanqꝛ in signo manifestatōis: vt ma / gister inducit in textu ex auctoritate beati Augusti. Secūda pꝛopositio est hec. Spūsanctus non dicitur minor: realiter tota trinitate pꝛpter ipsius visibilem missionem sicut filius pꝛpter suam. Hanc pꝛopositio / nem mgr̄ insinuans querit. Quare spūsanctus ra / tione sue visibilis missionis non dicit̄ minor pꝛe sicut filius ratiōe sue incarnationis seu visibilis missionis dicitur minor: tota trinitate. Et respondet qꝛ spūsan / ctus non assumpsit colūbam vt esset colūba. sed vt i / ea appareret. ꝛ vt pꝛ cam designaret inuisibilis mis / sio. filius aut̄ assumpsit humanam naturam non so / lum vt in ea appareret. sed etiā vt esset h̄o. Et ideo filius fm̄ illā suā visibilem missionē dicit̄ minor non solū patrē: sed etiam seipso ꝛ angelis vt pꝛz ibi. Mi / nūisti eum paulominus ab angelis ꝛ. Ad qd magi / ster adducit multas auctoritates. vt patz in lra. Ter / tia pꝛopositio est hec. Pater auctoritate donatōis est maior filio sibi essentialiter equali. Hanc pꝛopositio / nem pbat magister auctoritate Tylarij. It. de trini / dicit̄. Donantis auctoritate pater est maior: nun / qd pꝛ doni cōfessionem filius est minor. Maior itaqꝛ donans est: sed minor iam non est: cui vnū esse dona / tur. Cū patet hanc pꝛopositionem esse veram.

De missione spiritus sancti qua in / uisibiliter mittitur.

Am nūc acce =

DI. XVII

Idamus ad assignandam missio / nem spūsancti qua inuisibiliter mittit̄ in corda fidelium. Nam ipse spiritus sanctus qui deꝛ est: ac tertia in trinitate p / sona. (vt supra ostēsum est) a patre ꝛ filio ac seipso temporaliter pꝛcedit. id est mittit̄ ac donatur fidelibus. sed q̄ sit ista missio siue donatio: vel quō fiat cōsiderandū est.

Idemittit̄ quiddā ad hanc ostē / sionem necessarium. s. qꝛ spūsan / ctus est charitas qua diligimꝛ de / um ꝛ proximum.

Hoc aut̄ vt intelli =

gibilis doceri: ac plenius pꝛspici valeat pꝛ mittendū est quiddā ad hoc valde necessa / riū. Dicit̄ qdē est supra: ꝛ sacris auctori / tibus ostensum. qꝛ spūsanctus amor est pꝛis ꝛ filij quo se inuicem amat ꝛ nos. Hic autē addēdū est: qꝛ ipse idē spūsanctus est amor: si ue charitas: q̄ nos diligimꝛ deū ꝛ pꝛimū q̄ charitas cū ita est in nobis vt nos faciat diligere deū ꝛ pꝛimū. tūc spūsanctus dicit̄ mitti vꝛ dari nob: ꝛ q̄ diligit ipam dilectio / nem q̄ diligit pꝛimum. in eo ipso deū dili / git. qꝛ ipa dilectio deꝛ est. i. spiritus sanctus auctoritatis: ita esse cōfirmat.

De aut̄ in retanta

aliqd de nostro influere videamur. sacris auctoritatibus qd dicit̄ est corroboremus De hoc Aug. in. viij. li. de tri. ait. Qui p / rimū diligit: pꝛsequēs est vt ipam pꝛcipue dilectionē diligit. Deꝛ aut̄ dilectio est. pꝛe quēs ergo est vt pꝛcipue deū diligit. Itē i eodem. Deꝛ dilectio est. vt ait Johs apłs Et q̄ qd imus ꝛ currimꝛ in sublimia celoz ꝛ ima terrarum querētes eū qui est apud nos: si nos apud eum esse velimꝛ. Nemo dicat: nō noui qd diligā: diligit fratrem: ꝛ diligit eādē dilectionē. Magis em̄ nouit dilectionē q̄ diligit. q̄ fratrem quē diligit. Ecce iam potes notiorē deū h̄re q̄ fratē. Plane notiorē: qꝛ pꝛsentiorē: qꝛ interiorē: qꝛ certiorē amplectere dilectionē deū: ꝛ dilectioē amplectere deū. Ipa ē dilectio q̄ oēs bonos angelos: ꝛ oēs dei suos conso / ciat vinculo sanctitatis Quāto q̄ saniores sumus a timore supbie: tanto sumus dile =

Augusti.

Idem.

ctione pleniores. et quo nisi deo plenus est qui plenus est dilectione. His igitur satis ostendit Augustinus quod dilectio ipsa qua diligimus deum vel proximum deus est. Sed adhuc apertius in eodem libro subdit dicens. Dilectionem quam commendat Johannes apostolus attendamus. Qui diligit inquit fratrem: in lumine manet. et scandalum in eo non est. Manifestum est quod iusticie perfectione in fratris dilectione posuerit. Nam in quo scandalum non est: utique perfectus est. Et tamen videtur dilectionem dei tacuisse: quod nunquam faceret nisi quod in ipsa fraterna dilectione vult intelligi deum. Apertissime enim in eadem epistola paulo post ait. Ita dilectissimi diligamus inuicem: quod dilectio ex deo est. et omnis qui diligit ex deo natus est. et cognouit deum. Qui non diligit: non cognouit deum. quia deus dilectio est. Ista contextio satis apte declarat eandem ipsam fraternam dilectionem. Nam fraterna dilectio est qua diligimus inuicem: non solum ex deo: sed etiam deum esse tanta auctoritate predicari. sicut Johannes hannis. Cum ergo de dilectione diligimus fratrem: de deo diligimus fratrem. nec fieri potest ut eandem dilectionem non precipue diligamus qua fratrem diligimus: quam deus dilectio est. Item qui non diligit fratrem: non est in dilectione. et qui non est in dilectione: non est in deo: quia deus dilectio est. Ecce apte dixit fratrem dilectionem deum esse. Quod fraterna dilectio cum sit deus. non est pater vel filius. sed spiritus sanctus.

Cum autem fraterna dilectio sit deus. nec pater nec filius. sed tantum spiritus sanctus. qui proprie in trinitate dilectio vel charitas dicitur. Unde Augustinus in xv. libro de tri. Si in donis dei nihil est maius charitate. et nullum est maius donum dei quam spiritus sanctus. quod consequentius est quam ut ipse sit charitas quod dicitur. et deus et ex deo. Ita enim ait Iohannes. Dilectio ex deo est. Et paulo post. Deus dilectio est. Ubi manifestat eam se dilectionem dixisse deum quam dixit ex deo. deus igitur ex deo est dilectio. Item in eodem Iohannes volens de hac re apertius loqui. In hoc inquit cognoscimus quod in ipso manemus et ipse in nobis: quod de spiritu suo dedit nobis. Spiritus itaque sanctus de quo dedit nobis facit nos in deo manere: et ipsum in nobis. hoc autem facit dilectio. Ipse est igitur deus dilectio. Ipse igitur significat ubi legitur: deus dilectio est. Ex

his apparet quod spiritus sanctus charitas est. Quod non est dictum per causas illud. deus caritas est. sicut illud. tu es patientia mea et spes mea.

Sed ne forte aliquis

dicat illud esse dictum per expressionem cause. Deus caritas est. scilicet quod caritas sit ex deo. et non sit ipse deus: sicut dicitur. Deus nostra patientia est et spes: non quod ipse sit ista. sed quod ista ex deo sunt. occurrit Augustinus ostendens hoc non esse dictum per causam sicut illa in xv. libro de tri. ita dicens. Non dicturi sumus charitatem non propterea esse dictam deus: quod ipsa caritas sit vlla substantia que dei digna sit nomine. sed quod donum sit dei: sicut dictum est deo. Tu es patientia mea. Non utique ideo dictum est. tu es patientia mea. quod dei substantia est nostra patientia. sed quia ab ipso nobis est. Unde alibi. Ab ipso est patientia mea. hunc enim sensum facile refellit scripturarum ipsa locutio. Tale est enim. Tu es patientia mea: quale est. Domine spes mea et deus meus misericordia mea. et multa similia. Non est autem dictum Domine caritas mea aut tu es caritas mea. aut deus caritas mea. Sed ita dictum est: Deus caritas est sicut dictum est. deus spiritus est. hoc quod non discernit intellectum a domino: non expostione querat a nobis. Non apertius quicquam possumus dicere. Beatus ergo caritas est. Ex predictis clarescit quod spiritus sanctus caritas est qua diligimus deum et proximum. unde facilius est nobis ostendere quod spiritus sanctus mittatur siue detur nobis. Quod spiritus sanctus mittatur vel detur nobis.

Tunc enim mitti vel

dari dicitur: cum ita in nobis est: ut faciat nos diligere deum et proximum. per quod manemus in deo: et deus in nobis. Unde Augustinus hunc missionis modum insinuans in xv. libro de trinitate. ait. Deus spiritus sanctus qui procedit ex deo cum datus fuerit homini: accendit eum ad diligendum deum et proximum. et ipse dilectio est. Non enim habet homo unde diligat deum: nisi ex deo. Ecce quod datur vel mittitur nobis spiritus sanctus secundum quod dicitur datum siue donum. Quod donum commendat Augustinus explanans apertius quomodo detur in eodem libro. Dilectio inquit dei diffusa est in cordibus nostris. ut ait apostolus per spiritum sanctum qui datus est nobis. Nullum est isto dono dei

Augusti.

Augusti.

Quo spūsanctus datur: h notatur.

Predicte auctoritatis colligitur summam.

An spūsanctus deū hnti et nō habenti.

excellentius. Solum est quod diuidit inter filios regni et filios perditionis. Datur et alia per spiritum munera: sed sine charitate nihil profunt. Nisi ergo tñ ipartiaf cuiq; spūsanctus: vt cum dei et primi faciat amatorem. a sinistra non trāfertur ad dexteram. Neq; spūsanctus pprie dicitur donum nisi ppter dilectionem. quam qui nō habuerit: et si loquat oibus linguis: et habuerit pphetiam et oēm sciam et omnem fidem. et distribuerit substantiā suā. et tradiderit corpus suū ita vt ardeat: nō ei prodest. Quantū ergo bonū est: sine q̄ ad eternā vitā neminem tāta bona pducūt. Ip̄a x̄o dilectio vel charitas: nā vni rei nomē est: vtrūq; pducit ad regnum. Dilectio ergo que ex deo est: et deo pprie spūsanctus est: p̄ quē diffundit in cordibus nr̄is deus charitas. p̄ quam nos tota inhabitat trinitas. Quo circa rectissime spūsanctus cum sit deus: vocat etiam donum dei. Quod donum pprie q̄d nisi charitas intelligendus est: q̄ pducit ad deū. et sine q̄ quodlibet aliud dei donū nō pducit ad deū. Ecce h̄ aperit q̄d supra dictū erat. sc̄ q̄ charitas sit spūsanctus: et donum excellentius. et quōd hoc donum. i. spūsanctus deū nobis. sc̄. cū ita impartit alicui. i. ita habet esse i aliquo vt cum faciat dei et proximi amatore. Quod cum facit: tunc aut dari dicitur siue mitti alicui: et tūc ille d̄ pprie habere spūsanctū. Utrum cōcedēdum sit q̄ spiritus sanctus augeat in hoīe. vel magis vel min⁹ habeat vel detur. **Hic queritur si charitas spiritus sanctus est: cum ipsa augeat et minuatur in homine et magis et minus p̄ diuersa tempora habeatur. vtrum cōcedēdum sit q̄ spiritus sanctus augeatur vel minuatur in homine et magis et minus habeatur: Si enim in homine augetur. et magis vel minus datur et habetur: mutabilis esse videtur. deus autem omnino immutabilis videtur. Videtur ergo q̄ vel spiritus sanctus non sit charitas. vel charitas non augeatur vel minuatur in homine. Item charitas et non habenti datur vt habeat. et habenti vt plenius habeat. Si ergo spiritus sanctus charitas est et non habenti datur vt habeat. et habenti vt plenius hēat Sed quōd datur non habenti. cum ipse vt deus sit vbiq; et in omnibus creaturis totus. et quōd pleni⁹ datur vel habet sine sui mutatōe.**

R̄sio ad primā questionem. **Hic ita responde**

Hic ponit illud dubij solutoris

mus dicentes q̄ spūsanctus siue charitas penitus immutabilis est. nec in se augetur vel minuit. nec in se recipit magis vel minus. sed in homine: vel potius homini augetur et minuitur. et magis vel minus datur vel habetur. sicut deus dicitur magnificari et exaltari in nobis qui tamē in se nec magnificatur nec exaltatur. Unde propheta. Accedat homo ad cor altum et exaltabitur deus. Super quē locū ait auctoritas. Beatus non in se: sed in corde hoīs grandescit Sic ergo spiritus sanctus homini datur. et datus amplius datur. id est augetur. et magis et minus habetur. et tñ immutabilis existit.

Responsio ad secundam. **Ubiq; sit. et** in omni creatura totus: sunt tñ multi q̄ eū non habent. Non enim omnes spiritus sanctum habent in quibus est: alioquin et irrationabiles creature haberent spiritus sanctum. quod fidei pietas non admittit.

Autoritate confirmat vtrāq; responsionem.

Est autem certius

Hic ponit eō firmatōis p̄d̄cte p̄clusio.

fiat q̄d diximus: auctoritate confirmamus ex spūsanctus magis ac minus p̄cipiat et homi augeat. et non hnti deū. et hnti vt pl⁹ habeat Augu. ostendit sup̄ Job. dicens. Sine spūsancto constat nos x̄pm non diligere: et eius mandata seruare nō posse. et id nos posse atq; agere tanto minus q̄to illū p̄cipimus minus. tanto x̄o amplius q̄to illum p̄cipimus amplius. Ideoq; nō solum non hnti. verū etiam hnti non incassum p̄mittit. Nō habenti q̄dem vt habeat. hnti aut vt amplius habeat. Nā si ab alio min⁹: et ab alio amplius nō haberet: sc̄t̄s h̄elyseus sancto h̄elye nō diceret Spūs q̄ est in te: duplo sit in me. X̄po aut q̄ est dei filius nō ad mensurā datus est spūs Neq; enī si ne gr̄a spūsancti est mediator dei et hoīm hō x̄ps. Ex enī ē vnigenit⁹ dei fili⁹ equalis p̄ri: nō est gr̄e nature. Et aut in vnitatē p̄sone vnigeniti assumpt⁹ est hō: gr̄e est: nō nature. Leteris aut ad mensurā datur: et datus addit: donec vniciq; pro mō sue p̄fectionis ppria mensura compleat. Ecce expressisse habes q̄ spūsanctus magis et minus datur vel accipit. et hōi datur auget. et hnti et

nō hñti daf. q: spūſſctūs est charitas q̄ nō habenti daf: r̄ in habente auget r̄ proficit Immo vt veri? r̄ magis p̄p̄loquar: hō i ea p̄fici: r̄ deficit aliqñ. r̄ tūc ip̄a d̄: p̄fici: ficere vel deficere. q̄ tñ nec proficit nec deficit in se. q: deus est. **Uñ** Augu in ome. ix. ſup̄eſam Job ait. p̄robet ſe quiſq; q̄tuz in illo p̄fecerit charitas: vel potius q̄tum ip̄e in charitate p̄fecerit. **Na** ſi charitas deus eſt. nec deficit nec proficit. Sic ergo in te proficere dicitur charitas. quia tu in ea proficis. Ecce quomodo intelligendum ſit cū dicitur ſp̄ituſſanctus augeri in nobis. q: nos in eo. ſ. p̄fici? ſic r̄ alia h̄mōi. **Q**uāliq; dicunt ſp̄im̄ſanctum nō eſſe charitatem qua diligim? deuz et proximum.

Supra dictū ē qd̄ ſp̄iſſanctus charitas eſt p̄ris r̄ filij q̄ ſe in uicem diligūt r̄ nos: r̄ ip̄e idem eſt charitas que diffundit̄ in cordibus n̄ris ad diligendum deū r̄ proximum. **H**oz̄ alter omnes catholici p̄cedūt. ſ. q: ſp̄iſſanct? ſit caritas patris r̄ filij. **Q**uā aut̄ ip̄e idem ſit charitas qua diligim? deū r̄ proximum a pleriq; negat. **D**icunt enī. **S**i ſp̄iſſanctus charitas eſt patris r̄ filij r̄ noſtra. eadem q̄ charitas eſt qua deus diligit nos. r̄ q̄ nos diligimus eū **H**oc aut̄ ſanctorum autoritates negare vident. **D**icit enī Aug. in li. de ſpiritu et l̄ra. **Uñ** eſt dilectio: niſi vñ r̄ ip̄a ſi des. i. a ſp̄iſſancto. **N**on eſſet enī in nob: niſi diffunderet̄ in cordib? p̄ ſp̄m̄. **C**haritas aut̄ dei dicta eſt diffundi in cordib? n̄ris. non q̄ nos ip̄e diligit: ſed q̄ nos facit dilectores ſuos. **S**icut iuſticia dei d̄: q̄ nos iuſti eius munere efficiuntur. **E**vd̄ domini ſalus q̄ nos ſaluat. r̄ fides xp̄i q̄ nos fideles fac̄. **H**is verbis videt̄ monſtrari diſtinctio inter charitatez qua nos deus diligit: r̄ qua nos diligimus. **E**t ſicut iuſticia noſtra dicitur dei. nō q: ip̄e ſit ea iuſtus. ſ. q: ea nos iuſtos facit. **S**imilit̄ r̄ fides r̄ ſalus. ſic videtur dicta dei charitas q̄ eſt in nob. nō q: ip̄e ea diligat. ſed q: ea nos diligere facit.

De h̄ etiā idē. Aug. in li. xv. de trini. ait. **C**ū Jobes cōmemoraſſet dei dilectionem nō qua nos eū: ſ. qua ip̄e dilexit nos: r̄ miſit filiū ſuū liberatōrē pro peccis n̄ris. **E**cce r̄ hic videt̄ manifeſte diuidere dilectionez q̄ nos diligimus deū ab ea qua ip̄e diligit nos. **S**i ergo inquit ſp̄ituſſanctus dilectio eſt qua deus diligit. r̄ qua nos di-

ligimus duplex dilectio eſt. immo duo diuerſa eſt quod abſurdum r̄ ea veritate longe eſt. **N**on eſt ergo dilectio qua diligim? ſed qua deus tñ diligit nos.

Reſponſio ad predicta determinans autoritates. **m**

His reſpōdemus

p̄dictarū autoritatū v̄ba determinātes h̄mō. **C**haritas dei dicta eſt diffundi in cordibus n̄ris. non q̄ ip̄e nos diligit: ſ. q̄ nos diligere facit r̄. **H**is v̄bis nō diuidit̄: nec diuiſa oñdit̄ charitas q̄ de? nos diligit ab ea qua nos diligimus: ſ. potius cū ſit vna r̄ eadez charitas. r̄ dicat̄ ip̄a dei charitas r̄ diuerſis decauſis r̄ ratiōib? dei charitas appellari in ſcriptura oſtendit̄. **D**icit enī dei charitas. vel q: deus ea diligit nos v̄t quia nos ea ſui dilectores facit.

Determinatio prime autoritatis. **n**

Cum ergo ab apoſtolo d̄: charitas dei diffundi in cordibus n̄ris: nō eſt dicta charitas dei qua diligit nos. ſed qua facit nos diligere. i. nō ibi appellat̄ charitas dei: eo q: deus nos ea diligit: ſ. eo q: nos ea ſui dilectores facit. **E**t q: ea ratiōe poſſit dici charitas dei: quia nos ea diligere facit: ex ſimili genere locutionis oſtendit̄: ſicut d̄: iuſticia dei qua nos iuſtificat. r̄ domini ſalus qua nos ſaluat. et ſi des chriſti qua nos fideles facit.

Determinatio ſecunde. **o**

Similiter et aliam

exponimus autoritatē: vbi ait dilectionez dei cōmemorari: non q̄ nos eū: ſ. q̄ ip̄e dilexit nos. ac ſi diceret: cōmemorat dilectionem dei: nō ſm̄ q: ea nos diligimus deum ſed ſm̄ q: ip̄e ea diligit nos.

Aliud obijciunt. **p**

Sz aliud ē inquit

unt qd̄ magis v̄get: dixit enī ſupra Aug. q: dilectio eſt a ſp̄iſſancto: a quo fides. **S**icut q̄ fides nō eſt ſp̄iſſanctus a quo eſt: ita nec charitas. **Q**uō q̄ ſp̄iſſanct? ē ſi ab ip̄o eſt. **N**ā ſi ab ip̄o eſt: r̄ ip̄e eſt. **S**i ſp̄ituſſanctus a ſe ip̄o eſt. **A**d qd̄ dicim? **S**p̄iſſanctus q̄dem a ſe ip̄o non eſt: ſ. tñ a ſe ip̄o daf̄ nobis: vt ſupra dictū eſt. **D**at enī ſcipſum nobis ſp̄iſſanctus. **E**t ex hoc ſenſu dictuz eſt: q: charitas ab ip̄o eſt in nob. r̄ tñ ip̄a ſp̄iſſanctus eſt. **F**ides aut̄ eſt a ſp̄iſſancto

Reſponſio

Augusti.

Autoritates
q̄ videt̄ p̄ eis
facere.

Augusti.

Augusti.

Et v̄bis autoritatum argumentando p̄cedit.

et non est spiritus sanctus. quia donum vel datum solummodo est: non deus datus.

Quod alias inducunt rationes et auctoritates ad idem probandum.

Alias quoque inducunt rationes ad idem ostendendum. scilicet quod charitas non sit spiritus sanctus. quia charitas affectio mentis est et motus animi. spiritus sanctus vero non est affectio animi vel motus mentis quia spiritus sanctus immutabilis est et increatus. Non ergo charitas. Quod charitas est motus vel affectio animi.

Quod autem charitas

Augusti.

sit affectio animi et motus mentis: auctoritatibus firmant. Dicit enim Augustinus in libro de doctrina christiana. Charitates voco motum animi ad fruendum deo propter ipsum. et se ac proxiorem propter deum. Idem in libro de moribus ecclesie catholice: tractans illud verbum apostoli. Nec mors nec vita poterit nos separare a charitate dei. Charitas dei inquit dicta est virtus que animi nostri rectissima affectio est: que coniungit nos deo que eum diligimus. Ecce his verbis exprimitur: quod charitas est affectio et motus animi. ac per hoc non videtur esse spiritus sanctus.

Responsio determinans auctoritates.

Ad quod dicimus

hinc dictum esse sicut dicitur. Deus est spes nostra et patria nostra. quia facit nos sperare et patri. Ita charitas dicitur esse motus siue affectio animi quia per eam movetur et afficitur animus ad diligendum deum. Non autem mireris si charitas cum sit spiritus sanctus dicatur motus mentis: cum etiam in libro Sapientie dicatur de spiritu sapientie: que attingit a fine usque ad finem. que est actus mobilis certus. incommutabilis. Quod non ideo dicitur quod sapientia sit mobile aliquid vel actus aliquid. sed quia sui immobilitate omnia attingit non locali motu. sed ut verbi gratia spiritus sit. et nusquam inclusa teneatur. Sic ergo charitas dicitur motus animi: non quod ipsa sit motus vel affectio vel virtus animi. sed quia per eam quasi esset virtus: afficitur mens et movetur. Sed si charitas spiritus sanctus est que operatur in singulis. putat vult. cum per eum mens hominis afficiatur et moveatur ad credendum vel sperandum et homo sicut ad diligendum. Quare non sic dicitur charitas motus vel affectio mentis ad credendum: vel sperandum sicut ad diligendum. Ad quod sane dici potest. quia alios actus atque motus virtutum operatur charitas. id est spiritus sanctus mediantibus vir-

tutibus quare actus sunt utpote actus fidei. id est credere fide media. et actum spei. id est sperare media spe. Per fidem enim et spes predictos operatur actus. Diligendi vero actus per se tamen: si nec alicuius virtutis medio operatur. id est est diligere. Alii ergo hunc actum operatur quam alios virtutum actus. Hoc quoque differens de hoc et de aliis locis quibus scriptura que istum speciale charitati tribuit. Est ergo charitas vere spiritus sanctus. Unde Augustinus. promissum verbum apostoli tractans in eodem libro. charitatem dicit esse bonum. quo nihil melius est. et per hoc ipsum esse deum significat dicens. Si nulla res ab eius charitate nos separat. quid esse non solum melius: sed etiam certius hoc bono potest. Ecce dicit quod charitate nihil melius est. Charitas ergo spiritus sanctus est qui deus est: et donum dei siue datum. qui dividit singulis fidelibus dona: nec ipse dividitur: sed indivisus singulis datur. Unde Augustinus. ubi Iohannes dicit non ad mensuram christo dari spiritum ait. Ceteris vero dividitur: non qui idem ipse spiritus: sed dona eius.

An concedendum sit quod per donum dentur dona.

Hic queritur cum

spiritus sanctus per quem dividuntur dona ipse sit donum. utrum concedendum sit quod per donum dividatur ac dentur dona. Ad quod dicimus quod per donum quod est spiritus sanctus: singulis per propria dividuntur et ipsum communiter omnes boni habent. Unde Augustinus in libro de trinitate. ait. Per donum quod est spiritus sanctus in communione omnibus membris christi: multa dona que sunt quebusque propria dividuntur. Non enim singuli qui que habent omnia. sed hi illa: alii alia. Quis ipsum donum a quo cuique propria dividuntur omnes habeant. id est spiritus sanctus. Aperte dicit per donum dona donari.

Augusti.

Ista est distinctio decima septima in qua magister postquam egit de missione spiritus sancti visibiliter sub speciebus creatis agit de missione eius invisibiliter per infusionem charitatis. Et tria principaliter facit. Primo enim ostendit quod charitas secundum essentiam dicatur. Secundo subdit quod in nobis augetur. Tertio percludit quod actum dilectionis in nobis operatur. Primum facit versus ibi. Hic queritur si spiritus sanctus charitas est. Secundum ab inde versus ibi. Supra dictum est quod spiritus sanctus est charitas. Tertium vero versus ad finem distinctionis. et hec in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est. Spiritus sanctus existens charitas quidem et primus diligimus. tunc nobis invisibiliter mittitur vel datur cum talem dilectionem in nobis efficit vel operatur. Et per banur sic. Sola charitas que facit nos in deo manere et deus in nobis: est maximum dei donum. spiritus sanctus

ctus qui est maximum dei donum facit deum esse in nobis et nos manere in deo. igitur solus spiritus sanctus est charitas. Hanc sententiam magister ponens in sua dicit. quod spiritus sanctus qui temporaliter missione datur inuisibiliter est charitas qua deum et primum diligimus. Et tunc inuisibiliter mittitur vel datur cum huiusmodi dilectione dei et proximi in nobis occulte operatur. Et hoc probat magister auctoritate beati Augustini. Postea magister excludit instantiam qua posset dici deum esse charitatem. et hoc debere intelligi per causalitatem: sicut etiam dicitur Deus est patientia nostra et spes nostra. quia patientia et spes in nobis operatur et causatur. sic etiam dicitur deum esse charitatem id est charitatem in nobis causans. Sed hoc remouet magister et dicit quod hoc nomen consonat sacre scripture in qua bene reperitur. Deus patientia mea et spes mea. sed nullibi inuenitur dictum. Deus charitas mea. vel aliquid talium sed simpliciter dicitur. Deus charitas est. quod non fieret nisi essentialiter charitas esset. Secunda propositio est hec. Spiritus sanctus qui charitas est in nobis augeri vel minui sicut in ipso proficimus vel deficimus nullatenus catholice est negandum. Et probatur sic. Illud catholice de deo non negatur quod communiter reperitur. sed spiritus sanctus in nobis augeri vel minui sicut in ipso proficimus vel deficimus est huiusmodi. igitur illud catholice non negatur. Argumentum apparet euidentius et maior: sed minoris probatione magister ponit in textu. ubi obijcit contra sententiam in prima propositione. scilicet quod spiritus sanctus sit charitas. sequitur quod sicut charitas augeret in homine. et non habet daretur ei ea habeat. et huiusmodi ut plenus ea habeat. sic etiam spiritus sanctus augeret et minueret in homine. et daretur non huiusmodi. quia omnia sunt inconuenientia: ut apparet: eo quod videret ponere mutationem in deo. et ipsum non esse vbius. Ad quam magister respondet dicens. spiritus sanctus qui charitas sine omni mutatione augeri vel minui et dari non huiusmodi dicitur. quia non recipit magis aut minus in se essentialiter: sed in homine. et non augetur nec minuitur sibi. sed potius ipsi homini: vel in ipso homine a quo magis vel minus habet. sic dicitur etiam in nobis magnificari vel exaltari licet tamen in se magnificet vel exaltet. Dicit etiam dari non habenti: non quod alicubi veniat ubi prius non fuit. quod esse non potest esse sit vbius. sed quia alio modo alicubi esse incipit quod tibi prius non fuit. Postea adducit plures auctoritates quibus probatur spiritus sanctus ab aliquibus magis et ab aliquibus minus haberi. exemplificans illud per Helyseum prophetam qui duplicem Helyse petiit spiritum. Per alias etiam auctoritates probatur quod deus dicitur proficere eo quod homo in ea proficit. Tertia propositio est. Spiritus sanctus actus diligere dei per seipsum sine virtute media in nobis operatur. Et probatur sic. Et eodem argumento arguitur contra prius dicta. scilicet quod spiritus sanctus dicitur charitas. et arguitur sic dilectio qua nos diligimus deum non est dilectio qua deus diligit nos. igitur charitas qua nos diligimus deum non est spiritus sanctus. contra tenet per tanto quod dilectio qua nos diligit deus est spiritus sanctus. et ergo illa qua nos diligimus deum non est illa qua deus diligit nos. sequitur nostram charitatem non esse spiritus sanctum. Assumptum vero per auctoritatem beati Augustini. que habetur in e. huiusmodi distinctionis. Ad argumentum respondet magister negando ans. Ad auctoritatem beati Augustini respondet magister quod b. Augustinus non voluit dicere illis verbis quod alia esset charitas qua deus diligit nos. et alia qua nos diligimus deum. Sed voluit dicere quod nomen charitatis conuenit deo non solum quia ipse diligit nos. sed etiam quia nos per ipsam sui dilectionem facit. Secundo obijcit contra idem. Nihil est a seipso sed charitas est ab ipso spiritu sancto. igitur charitas non est ipse spiritus sanctus. Minoris probatur magister auctoritate Augustini dicens quod dilectio qua deum diligimus

est a spiritu sancto: sicut fides qua in deum credimus. Ad quod respondet magister dicens quod non est inconueniens idem esse a seipso non simpliciter. sed quia a seipso datur nobis. Et quantum ad hoc dicit b. Augustinus quod charitas a spiritu sancto est. et ipsa charitas est spiritus sanctus. fides autem quod non est deus. sed aliquid a deo datum. Tertio obijcit. Nulla affectio est essentialiter spiritus sanctus. sed charitas qua nos deum diligimus est affectio animi. igitur non est spiritus sanctus. Minoris est b. Augustini. dicens. Charitate voco motum animi etc. Et respondet magister dicens quod charitas ideo dicitur motus animi. quia nos ad diligendum effectiue mouet. Nec mirum est quod charitas qua spiritus sanctus est dicitur motus animi. cum de ipso diuina sapientia dicatur quod sit nobilior omnibus mobilibus. Istis autem sic positis magister soluit duas questiones. Quarum vna sumitur ex responsione tam ultimo dicta. Nam ex quo charitas mouet mentem ita bene ad credendum et ad sperandum sicut ad diligendum. quare non ita bene dicitur affectio mentis ad credendum ad sperandum sicut ad diligendum. Respondet magister quod hoc non potest fieri ideo. quia charitas siue spiritus sanctus alios actus et motus virtutum operatur mediis habitibus infusus. utpote credere mediante habitu fidei. sperare mediante habitu spei. sed actus diligendi per se sine quocumque habitu operatur. Alia quaestio. Utrum per donum quod est spiritus sanctus dentur alia omnia dona. Et respondet quod sic. et tamen non omnes qui habent spiritus sanctum habent omnia dona. sed aliqui illa. alii ista. et sic de alijs. Et predicta opinio magistris non tenetur nec debite soluit obiectionem. igitur etc.

Utrum eadem ratione spiritus sanctus dicatur donum et datum siue donatum.

Reterea diligenter considerandum est cum spiritus sanctus dicatur donum et datum. utrum et eadem ratione

utrumque nomen ei conueniat: quod vti quod videri potest.

Quare ita esse videtur.

Lumenque idem sit spiritus sanctum dari: et spiritus sanctum donari. ex eadem ratione videtur spiritus sanctus dici datum et donum. Hoc etiam videtur.

Aug. significare in xv. li. de trinitate. cum ait. Spiritus sanctus in tantum donus dei est in quantum datur eis quod datur. apud se autem deus est et si nemi datur. Ecce aperte dicit spiritus sanctum donum appellari: quia datur. Si autem ex eo tantum appellatur donum: quia datur. non ab eterno fuit donum: quia non datur nisi ex tempore.

Utrum quare datum siue donatum dicatur spiritus sanctus.

Ad quod dicimus quod spiritus sanctus et donum dicitur et datum siue donatum. si datum siue donatum ex eo tantum dicitur. quia datur vel donatur. quod habet tantum ex tempore.

DI. XVIII

Augusti.

Hic quare donum.

Donum vero dici

tur nō ex eo tñ q̄ donet. s̄ ex p̄petate quā habuit ab eterno. vñ ⁊ ab etno fuit donū. Sempitēne em̄ donū fuit nō q̄ daref: s̄ q̄ p̄cessit a p̄re ⁊ filio. **Uñ Aug. in. iij. li. de tri. ait.** Sic natū esse ē filio a p̄re esse. ita sp̄ritus sc̄dō donū dei esse ē a p̄re p̄cedere et a filio. **Hic apte ostendit q̄ sp̄ritus sc̄dō donū est q̄ p̄cedit a p̄re ⁊ a filio. sicut fili⁹ eo est a p̄re q̄ nat⁹ ē ab eo. Nō enī idē ē filio eē a p̄re ⁊ sp̄ritus sc̄dō. i. nō ea p̄rietate fili⁹ dicitur esse a p̄re q̄ sp̄ritus sc̄dō. Nā fili⁹ dicitur eē a p̄re: q̄ genit⁹ ē ab eo. Sp̄ritus sc̄dō nō dicitur eē a p̄re ⁊ a filio. q̄ sp̄ritus sc̄dō donū p̄ris ⁊ filij. i. q̄ p̄cedit ab vtroq̄. Eo enī dicitur sp̄ritus quo donū. ⁊ eo donū quo procedēs.** **Uñ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait.** Sp̄ritus sc̄dō nō ē trinitas: s̄ in trinitate intelligit̄. in eo q̄ p̄p̄e dicitur sp̄ritus sc̄dō: relatiue dicitur: cū ⁊ ad p̄rem ⁊ filiū referit̄. q̄ sp̄ritus sc̄dō ⁊ p̄ris ⁊ filij sp̄ritus est: s̄ ip̄a relatio nō apparet in hoc noīe. Apparet autē cū dicitur donū dei. donū est enī patris ⁊ filij. q̄ ⁊ a p̄re p̄cedit ⁊ a filio. **Ecce his v̄bis apte ostendit eadem relatione dici sp̄ritus sc̄dō ⁊ donū. Donum autē q̄ p̄cedit a patre ⁊ filio. p̄p̄etas ergo q̄ dicitur sp̄ritus sc̄dō vel donum: p̄cessio ip̄a est. de q̄ post plen⁹ agemus cum alijs.** **Lū ḡ ab eterno processerit ab vtroq̄ ⁊ ab eterno donū fuit. Nō ḡ sp̄ritus sc̄dō eo tñ dicitur donum: q̄ donat. Nam ⁊ aū fuit donū q̄ donaref. **Uñ Aug. in. v. li. de tri.** Sp̄ritus sc̄dō p̄cedit. ⁊ nō ex tēpe: s̄ ab eternitate p̄cedit. Sed q̄ sic p̄cedebat vt esset donabile: iam donū erat aūq̄ esset cui dōa retur. **Aliē em̄ intelligit̄ cum dicitur donū: aliē cum dicitur donatū. Nam donum p̄t esse etiam anteq̄ detur. donatum autem nisi datum fuerit nullo modo oīci potest. Sempitēne ergo sp̄ritus est donum temporali- ter autem donatum. Hic v̄bis aperte ostenditur: q̄ sicut sp̄ritus sc̄dō ab eterno procedit. ita ab eterno donum est: non quia donaretur a patre filio. vel a filio patri: s̄ q̄ ab eterno processit donabilis.****

Queritur cui donabilis.

Sed queritur cui

donabilis vtrū p̄ri ⁊ filio. an tñ nob̄ q̄ nō dū eram⁹. Si autē nō erat donabilis p̄ri ⁊ filio sed tñ nobis. ⁊ ex eo donū erat. q̄ sic donabilis p̄cedebat. videt̄ q̄ fili⁹ semp̄ ea

dem ratioe donū fuerit. q̄ ab eterno p̄ces- sit a patre donabilis nobis in tpe. Nam et de filio legitur q̄ datus est nobis. **Ad q̄ dicitur: q̄ sp̄ritus sc̄dō nobis tñ nō patri vel filio donabil⁹ p̄cessit: sicut ⁊ nobis tantum datus est. Et fili⁹ vere dat⁹ est nobis: ⁊ ab etno processit a p̄re. nō vt donabil⁹ tñ: sed vt genitus qui ⁊ donari posset.**

Processit ḡ vt genit⁹ ⁊ donabilis: s̄ sp̄ritus sc̄dō nō procedit vt genitus: sed tantū vt donū. Donum autē semp̄ fuit. nō solum quia donabilis: sed quia ab vtroq̄ processit: ⁊ quia donabilis fuit. Unde Augusti. in. v. libro. de trinitate. ait. **Coīpō q̄ datur⁹ erat cum deus: iam donum erat etiam an- teq̄ daretur. Et ideo donabilis est. sed aliter donabilis: q̄ filius. Nam ⁊ aliter dat⁹ ⁊ aliter processit q̄ filius. Filij enim proces- sio genitura est: vt natiuitas. Spiritus sc̄dō vero processio natiuitas non est. vtraq̄ vero ineffabilis est.**

Q̄ sicut fili⁹ nascendo accepit non tantum vt esset fili⁹. sed etia essentia. ita ⁊ sp̄ritus sc̄dō p̄cedēdo accepit non tñ vt esset donum. sed etiam vt esset essentia.

Et notādum qd̄ li-

cut filius nascendo accepit: non tñ vt fili⁹ sit s̄ oīno vt sit. ⁊ vt ip̄a substantia sit: ita et sp̄ritus sc̄dō a patre ⁊ filio p̄cedēdo acce- pit: non tñ vt sp̄ritus sc̄dō sit vel donus. s̄ etiam vt omnino sit: ⁊ vt ip̄a sit. quod vti- q̄ nō accepit ex eo quo dat⁹. Nam cū non det nisi ex tpe: si h̄ haberet ex eo q̄ datur: accepisset ḡ ex tēpe vt esset. **Unde Aug. in. v. li. de trinitate. Filius non hoc tñ habet nascendo vt sit filius: sed oīno vt sit. Queritur ergo: vtrum sp̄ritus sc̄dō eo q̄ datur habeat non tantū vt donum sit: sed omni- no vt sit: Quod si non est nisi quia datur. id est si non habet esse: nisi eo q̄ dat⁹. Sic fi- lius nascendo habet nō tñ vt sit filius qd̄ relatiue dicit̄. s̄ omnino vt sit ip̄a substan- tia: quomodo iam sp̄ritus sc̄dō erat ip̄a sub- stantia: cum nō prius daref q̄ esset cui da- retur. Non ergo eo q̄ datur: sed p̄cedēdo habet vt sit donus: ⁊ vt sit essentia. sicut fi- lius non eo q̄ datus est: sed nascendo acce- pit: non tantum vt sit filius. sed vt sit essen- tia. Unde Augustinus in. xv. libro de tri- nitate ait. Sicut filio p̄stat essentiam sine initio tēporis. sine mutabilitate nature de patre generatio Ita sp̄ritus sc̄dō p̄stat essen-**

Quid sit filio esse a patre et sp̄ritus sc̄dō.

Augusti.

Et dicitur sp̄ritus sc̄dō quo do- num. ⁊ eo do- num quo pro- cedens.

Q̄ sp̄ritus sc̄dō p̄cedit sp̄ritus sc̄dō.

Ad fili⁹ p̄ces- sit vt genitus et donabilis. sp̄ritus sc̄dō nō vt donū ⁊ do- nat⁹. ⁊ q̄ p̄- cedit ab vtro- q̄. ⁊ q̄ dona- bilis est.

Augusti.

Augusti.

tiam sine vlllo initio tempis. sine vlla mutabilitate nature de vtroq; processio.

Questio ex predictis videt q; filius non tm sit filius natiuitate. sed etiam. essentia de simili & spiritus sanctus processione.

Hic oritur questio

Si filius nascendo h3 non tm vt sit filius: sed vt sit essentia: & spū sanctus pcedendo non tm vt sit donū. s; vt sit essentia. q; & fili natiuitate essentia est. & spū sanctus pcessione est essentia. cum alibi dicat q; nec pater eo pater est quo deus. nec filius eo filius quo deus. nec spū sanctus eo donum quo deus.

Augusti.

Quia vt ait Aug. in. vii. lib. de trini. his nominibus relatiua eorū ostendunt: non essentia. vnde post plentius agemus. Ad qd breuiter respondentes dicimus: q; nec fili natiuitate essentia est: sed tm fili. Nec spiritus sanctus pcessioe essentia est. s; donum tm. & tm vterq; & ille nascendo: & iste pcedendo accepit vt esset essentia. Non em vt ait Hylarius in. v. li. de trini. p defectione aut ptenfione aut deriuatione ex deo deus est. sed ex virtute nature in naturam eandem natiuitate subsistit fili. & ex virtute nature in naturā eandē pcessione subsistit spū sanctus

Responso.

Hylarius.

Exponit verba Hylarij.

Quod ita intelligi

potest. Ex patre q; est virtus ingenerata: naturam quam habet eandem filius natiuitate id est nascendo. & spū sanctus processione id est procedendo habet. Unde ipse idem apertius eloquens quod dixerat apit dicens Natiuitas inquit dei non potest non eam de qua profecta est tenere naturā. Nō enim aliud q; deus subsistit quod non aliunde q; de deo subsistit. Ecce his verbis aperitur quomodo intelligendum sit illud De patre generatio prestat essentiam filio & de vtroq; processio prestat essentiam spiritus sancto. Non quia ille essentia sit filius & ista essentia sit spiritus sanctus. immo proprietate personalit: sed quia & ille nascendo & iste procedendo essentiam habet eandem & totam que in patre est.

Quod spiritus sanctus dicitur donum & donatū fm duos predictos modos processiois.

Ex predictis patet

q; spiritus sanctus sempiternus donum est: &

temporaliter datum vel donatum. Ex quo apparet illa & distinctio gemine processiois de qua supra egimus Nam fm alterā processioem dicitur donatum vt datum. fm alteram vero dicitur donum.

Scdm hoc q; donum est refert ad patrem & filium. fm q; datum ad eum qui dedit & ad eos quibus dedit.

Et secundū hoc qd

sempiternus donum est: refertur ad patrem & filium: fm h3 vō q; dicit datum vel donatum: & ad eum q; dedit. refert. & ad eos quibus datur & ei dicit esse q; dat. & illoz quibus datur Unde Aug. in. v. li. de tri. ait. Qd datum est: & ad eum q; dedit refert. & ad eos quibus dedit. Itaq; spū sanctus nō tm patris & filij q; dederunt. sed etiam noster dicit qui accepimus. Spūs ergo & dei est q; dedit: & nō q; accepimus. ille spūs noster quo sumus: q; ipse est spūs hois qui in ipso est: quō & illum spūm qui hominis dicit vtq; accepimus. sed aliter iste: aliter ille noster dicit.

Augusti.

Ad alie spūs factus dicit nō alie naturalis

Aliud est em quod accepimus vt essemus aliud quod accepimus vt sancti essemus: Quod aut spū sanctus noster dicit: scriptura ostendit. Scriptum est em de Johanne q; in spū hēlye veniret. Ecce dictus est hēlye spūs quem accepit hēlyas. s. spū sanctus. Et Moyse ait dominus Tollam de spiritu tuo. & dabo eis. id est dabo illis de spū sancto quē iam dedi tibi Ecce & hic dicitur est spiritus Moyse. Idem igitur: q; spiritus sanctus noster dicitur spiritus. sed quia nobis datus & datus vtq; ad hoc vt sancti essemus. Spiritus vero creatus ad hoc est datus vt essemus.

An fili cū sit nobis dat? possz dici noster vt spiritus sanctus.

Hic querit vtrum

& filius cū sit nobis datus dicat vel possit dici noster? Ad hoc qd dicim? q; fili dicitur noster panis noster redemptor: & hōis sed nō dicitur noster filius. quia filius dicitur tm relatiue ad eum qui genuit Et tō nō filius nō potest dici: s; patris tm. In eo aut q; dicitur datus. & ad eum qui dedit: et ad eos quibus datus est refert. vt spū sanctus qui etiam cum in scriptura (vt supra dictū est) dicat spūs noster: vel spūs tuus: vel illius. vt de Moyse & hēlyas dictus est. nisi q; tm in scriptura occurrit ita dici. spū sanctus noster vel tuus vel illius: sed spiritus

Ad nō s; spiritus factus nō sed spūs nō.

noster: vel tuus: vel illi: quia spiritus sanctus eo dicitur quo donum: et utrumque relatione dicitur ad patrem et ad filium et hoc sempiterna relatione. Si tamen aliquando dicitur donum nostrum. accipitur donum pro donato vel dato. Cum vero donum accipitur eo modo quo spiritus sanctus donum patris et filii dicitur: non hominis. Ita et filius sub hac appellatione non potest dici noster ut dicatur filius noster. sicut nec dicitur spiritus sanctus noster. et tamen de filio dicitur panis noster. et de spiritu spiritus noster. Ille noster panis: quia nos reficit nobis datus. iste noster spiritus quia nobis inspiratur a patre et filio. et in nobis spirat sicut vult.

Augusti

Unde Augusti. in. xv. lib. de trinitate. ait. Quod de patre natum est: ad patrem solum refertur cum dicitur filius. Et ideo filius patris est. et non noster. Dicimus tamen et panem nostrum da nobis: sicut dicimus spiritum nostrum.

Utrum spiritus sanctus ad seipsum referatur.

Post hec queritur utrum spiritus sanctus ad seipsum referatur: hoc enim videtur ex predictis posse probari. Si enim quod datur: refertur ad eum qui dat et ad eum cui datur. et spiritus sanctus datur a seipso. ut predictum est. ergo refertur ad seipsum. Huius questionis determinationem in posterum differimus donec tractemus de his que relative dicuntur de deo ex tempore: in quibus datum et donatum continentur.

Ista est distinctio decimo octava in qua magister postquam tractavit de processione spiritus sancti tam visibili quam invisibili. agit de proprietate secundum quam convenit spiritus sancto ipsi se procedere. scilicet de proprietate doni. Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit quod spiritus sanctus donum et datum dicitur. Secundo subdit unde ipsum donum esse singulariter sumat. Tertio excludit quod secundum rationes doni et dati diversimode referatur. Primum facit a principio distinctionis usque ibi. Et notandum. Secundum ab inde usque ibi. Et secundum hoc quod sempiternum. Tertium ab inde usque ad finem distinctionis. Et hoc in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est. Spiritus sanctus dicitur donum ex sua eterna processione. et datum ex temporali. Et probatur sic. Illud proprie de spiritu sancto dicitur ex eterna processione quod sibi convenit ante omnem creaturam et illud ex temporali quod cognorat vel coegit creaturarum existentiam. sed esse donum convenit sibi ante omnium creaturarum essentiam. igitur pars conclusionis probande vera. Ista ratione inuestigat magister in textu quodredo. An spiritus sanctus eadem ratione dicatur donum et datum. Et arguit quod sic: quod donum et datum sunt eiusdem rationis eo quod utrumque eorum dicitur a datione. Et respondet magister quod spiritus sanctus alia ratione dicitur donum. et alia ratione dicitur datum. Nam dicitur donum. eo quod ab eterno fuit donabilis nobis: qui futurum eramus in tem-

Hec questio non soluta hic. sed differtur in sequentia.

poro. Et dicitur datum seu datum ab actuali datione eo quod temporaliter nobis datur. Ex istis movetur dubium. Quare etiam filius non dicatur donum vel datum: cum etiam ab eterno processit ut donabilis nobis. quod patet ex hoc quod temporaliter datus est nobis. Iuxta illud. Etia. filius datus est nobis. Ad quod respondet. Licet filius temporaliter et eternaliter processit ut donabilis nobis. non tamen dicitur donum quia filius non solum procedit ut donabilis. sed etiam ut genitus. Spiritus vero sanctus procedit ut donabilis: et non ut genitus. Secunda propositio est hec. Non ex quacumque processione habet spiritus sanctus quod proprie dicitur donum: sed solum a processione eterna qua proprie procedit a patre et filio. Et probatur sic. Sicut filius se habet ad naturam. ita et spiritus sanctus habet se ad processionem scilicet filius eternaliter nascendo a patre et filio. igitur spiritus sanctus accepit eternaliter procedendo a patre et filio quod sit spiritus sanctus. Cum igitur spiritus sanctus ex inde habeat quod sit donum unde habet quod sit spiritus sanctus hoc non habet ex quacumque processione: sed tamen de processione eterna: qua processit a patre et filio. igitur ex eodem habet quod sit donum. Tertia propositio est hec. Spiritus sanctus secundum quod datum est possessive refertur tam ad patrem quam ad filium quam etiam ad nos. et sicut dicitur spiritus sanctus patris et filii: sic etiam dicitur spiritus sanctus noster. Hanc propositionem probat magister in. ix. c. huius distinctionis sic dicit. Quod spiritus sanctus secundum hoc quod sempiternum donum est refertur ad patrem et filium. secundum hoc vero quod dicitur datum vel datum refertur ad eos qui dedit. et ad eos quibus datur. Hec confirmat magister auctoritate beati Augusti. lib. de tri. que patent in textu. igitur. et c.

Hic de qualitate trium personarum.

Hinc postquam

DI. XIX

coeternitate trium personarum pro modulo facultatis nostre insinuavimus. Jam de earundem equalitate aliquid eloqui superest. Fides enim catholica sicut coeternas: ita et coaequales tres personas asserit. Equalis est enim in omnibus patri filio. et patri et filio spiritus sanctus. Quia ut ait Augusti. in lib. de fide ad peritum. breuiter aperiens quomodo intelligatur equalitas docet. Nullus horum alius aut procedit eternitate. aut excedit magnitudine. aut superat potestate. quia nec filio nec spiritu sancto quantum ad naturam diuinitatis unitatem pertinet: aut anterior: aut maior est pater filio: nec filius spiritu sancto. Eternum quippe et sine initio est: quod filio de natura patris extitit: et eternum ac sine initio est: quod spiritus sanctus de natura patris filiique procedit. Ob hoc ergo tres unum recte credimus et dicimus deum: quia una prorsus eternitas: una immensitas: una naturaliter est trium personarum diuinitas. Ecce breuiter assignauit Augusti. in quo trium personarum consistat equalitas. scilicet quod alia aliam non excellit: aut eternitate: aut magnitudine: aut potestate.

Q̄ternitas ⁊ magnitudo ⁊ potestas in deo sunt vnum. licet ponatur quasi diuersa.

Lūq̄ enumerent̄

ista quasi diuersa. in deo tamen vnū ⁊ idē sunt. scilicet essentia diuina simplex ⁊ incōmutabilis. **Uñ Aug.** in. vii. li. de tri. Non alio magnus alio deus est. sed eo magnus quo deus. q̄ nō ē illi aliud magnū eē aliud deū esse. Eadem quippe eius magnitudo ē que virtus ⁊ eadem essentia que magnitudo.

Augusti.

Q̄ magnitudo est dei essentia.
Q̄ potentia dei deus est.

Q̄ternitas dei deus est.

Supra egit de eternitate

Pater ḡ ⁊ filius sūt vna essentia ⁊ vna magnitudo. Ita etiam ⁊ potentia dei ⁊ essentia diuina est. **Uñ Aug.** in. vii. li. cōfess. Volūtas ⁊ potētia dei deus ipse est. Eternitas quoq̄ dei essentia diuina est. Quod **Aug.** ostendit super illū locū psal. In generatione ⁊ generationē anni tui. Est generatio generationū que nō trāsit collecta de oibus generatiōibus. i. sancti. In illa erūt anni dei qui non transeunt. i. eternitas dei Non enī sunt aliud anni dei. aliud ipse. sed anni dei eternitas dei ē. Eternitas nō ipsa dei suba est nihil habēs mutabile. Inconculse ergo teneam⁹ q̄ vnū ⁊ idē est. scilicet essentia diuina. dei eternitas. potētia. magnitudo. ⁊ tñ consueuit scriptura hec ⁊ his similia quasi distincte ponere. In his ergo verbis triū personarū equalitatē breuiter complexus est **Aug.** q̄ alius alium nec eternitate. nec magnitudine nec potētia superat

Q̄ aut̄ eternitate aliqua triū personarū aliā non excedat supra ostensū est vbi cōternitas triū personarū insinuata est.

Hic de magnitudine q̄ ea aliqua personarū aliā non excedit.

Nunc igitur super est ostendere q̄ magnitudine vel potentia alius alium nō excedat. ⁊ prius de magnitudine videamus.

Q̄ non est maior vna persona aliā nec mai⁹ aliquid due q̄ vna. nec tres vel due q̄ vna.

Sciendū est ergo

q̄ pater nō est maior filio. nec pater vī fili⁹ maior spūsc̄to. nec maius aliqd̄ due p̄sone simul sunt q̄ vna. nec tres sūt maius aliqd̄ q̄ due. nec maior est essentia in tribus q̄ i duabus. nec in duabus q̄ in vna. q̄ tota ē in singulis. **Uñ Jōh. Damas.** ait. Confitemur deitatis naturam omnem p̄fecte esse i

Jō. dam.

singula suarū hypostaseon. i. personarū omnem in patre. omnē in filio omnē in spūsc̄to. Ideo q̄ p̄fectus deus pater. p̄fect⁹ deus filius. p̄fectus deus spūsc̄tus. Quō dicit̄ esse de⁹ pater in filio ⁊ fili⁹ in p̄re. ⁊ spūsc̄to in vtroq̄ ⁊ singulus in singulis.

Et inde ē qd̄ pater

dicit̄ esse in filio. ⁊ fili⁹ in patre. ⁊ spūsc̄tus in vtroq̄. ⁊ singulus in singul. **Uñ Aug.** in li. de fide ad petrū. Propter vnitatē naturalē totus pater in filio ⁊ spūsc̄to ē: totus q̄ spūsc̄tus in patre ⁊ filio est. Nullus horū extra quēlibet ipsoꝝ est p̄pter diuine nature vnitatē. Ecce hic aperit aliq̄te nus. Non enī plene potest tñ ab homine serari archanū. ex qua intelligentia dicat̄ singula personarū tota esse in alijs. **Uñ etiam Hylarius** ista interius p̄quirens in li. iiii. de trini. ait. Affert plerisq̄ obscuritatem sermo dñi cum dicit. Ego in p̄re: ⁊ pater in me est: nec immerito. Natura enī intelligentie humane rationē dicti hui⁹ non capit. nec exemplū aliqd̄ rebus diuinis cōparatio hūana p̄stabit. Sed qd̄ nō intelligibile est hōi: deo possibile est. Lognoscedum itaq̄ atq̄ intelligendū est qd̄ sit illud

Augusti.

Hylarius.

Ego in patre: ⁊ pater in me est. Si tñ comprehendere hoc ita vt est valebimus. vt qd̄ natura rerum pati non posse estimatur: id diuine veritatis ratio consequat̄. **P**ater ergo in filio: ⁊ fili⁹ in patre esse. plenitudo in vtroq̄ diuinitatis p̄fecta est. quia plenitudo diuinitatis in filio: qd̄ in p̄re est: ⁊ in filio est. qd̄ in ingenito est: hoc in genito. alter ab altero. ⁊ vterq̄ vnū. **Jō. s.** qui est nihil habens qd̄ nō sit etiā in eo a q̄ est: non duo vnus: sed alius i alio. q̄ nō aliud in vtroq̄: vt vnus sint in fide nostra: vterq̄ q̄ nō vnus: nec eundem vtrūq̄: nec aliud confitemur. q̄ deum ex deo natū. nec eū / dem natiuitas: nec aliud esse p̄mittit **Sanctus** ergo in vtroq̄ ⁊ virtutis similitudinē ⁊ deitatis plenitudinē cōfitemur. q̄ veritas dicit. Ego in p̄re: ⁊ p̄ in me est. Omnia enī filius accepit a patre. **N**ā si p̄tem eius. dem q̄ genuit accepit. neuter ergo p̄fect⁹ est. deest enī ei vnd̄ decessit. nec plenitudo in eo erit q̄ ex portione confiterit **Neuter** ergo p̄fectus est: si plenitudinem suam ⁊ q̄ genuit amittit. nec qui natus est consequitur. Fateamur ergo q̄ p̄ est i filio. ⁊ fili⁹ i patre: ⁊ deus in deo. vt idem **Hylari⁹** ait

Thylarius.
Dec verba di
ligent ante de.

vij. li. de trini. Non p duplicē puententiū
generū punctionem. nec p insitiuam capa
tioris sbe naturā s p nature vnitam simili
tudinem: p natiuitatem viuentis ex viuē /
te natura dū res non differt. dū naturā dei
non degenerat natiuitas. dū nō aliō aliqd
ex deo q̄ deus nascit dū nihil in his nouū
ē nihil alienū. nihil sepabile. Ecce his ver
bis put humana pmitit infirmitas: aperi
tur ex quo sensu xps dixerit se esse in patre
z patrem in se: Ex eodē etiā sensu intelli
tur spūsanct⁹ esse in vtroq; z singula per
sonaz in singulis. q. s. in singulis est eadē
plenitudo diuinitatis. et vnita similitudo
nature. qz nō est maior diuina natura i ali
qua harū psonaz. sed vnus z indifferētis
nature sunt he tres pfone. Ideoq; altera i
altera esse d: vt p̄dictū est. Unde Ambro.
p̄dictorū pborum sniam nobis aplens su
per eplam. ij. ad Thōr. ait. p̄ter h̄ intelli
tur pater esse in filio. z filius in p̄re. qz vna
est eorū sba. Ibi enī est vnitas: vbi nllā di
uersitas. Ecce tribus illustriū virorū testi
monijs. s. Aug. Thylarij Amb. in idem cō
currentib⁹ reuelatiōe spūsancti i eis loq̄n
tis: pie credere volētib⁹ ostendit. tñ q̄si p
speculū z in enigmate: qualit̄ accipienduz
sit cum dicitur: pater in filio esse: vel filius
in patre: vel spiritus sanctus in vtroq;.

Ambrosi⁹.

Ad id qd̄ ceperat redit. s. vt osten
dat q magnitudine ali⁹ alium nō
superat.

Sed iam nunc ad

ppositum redeamus: ceptoq; insistamus
ostendentes q magnitudine nulla triū per
sonarū alia superat: quia nulla maior alijs
nec maius aliquid sunt due q̄ vna nec tres
q̄ due: nec maior deus q̄ singuli horum.
quia singulus horum perfectus est. nec est
quo crescat illa perfectio.

Q nulla personarum pars est i tri
nitate.

Nec ē aliqua triuz

psonarum ps dei vel diuine essentie. quia
singula harū verus z plenus deus est z to
ta z plena diuina essentia est. et ideo nulla
istarū in trinitate ps est. Vñ Aug. in li. ij.
cōtra Maximinū hereticū sic ait. Putas
deum patrē cū filio z spūsancto vnū deum
esse nō posse. times enī ne pat̄ sit ps vnus
dei: q̄ p̄stet ex tribus. Noli h̄ timere. Nul

Augusti.

la enī sit partū in deitatis vnitate diuisio:
vn⁹ est de⁹ pater z filius z spūsanct⁹. i. ipa
trinitas vnus est deus. Ergo inquis deus
pater est pars dei: absit. Tres enī persone
sunt pater z filius z spūsanctus. et hi tres
qz vnus substātie sunt: vnum sunt. z sum
me vnum sunt: vbi nulla naturarū: nulla ē
diuersitas volūtati. Si enim natura vnū
essent: z consensione nō essent: non summe
vnum essent Si p̄o natura dispares essent
nō summe vnū essent. Ibi q̄ tres qz vnū sūt
pp̄ ineffabile punctionē deitatis q̄ inef
fabiliter copulant vnus de⁹ est. Pars er
go trinitatis esse nō pōt q̄cumq; vn⁹ est in
tribus. Itē trinitate q̄ deus est z pater
deus est: z filius deus est: z spūsanct⁹ de⁹
est: z simul hi tres vn⁹ de⁹. Nec hui⁹ trini
tatis tertia pars est vnus. nec maius ali
qd̄ duo q̄ vnus est ibi: nec maius aliquid
sunt omnes q̄ singuli. qz spūalis non cor
poralis ē magnitudo Qui pōt capere capi
at: qui autē nō pōt: credat. z oret vt quod
credit: intelligat. Verū est enī qd̄ p̄ p̄phe
tam dicit. Nisi credideritis: non intelli
gatis. Ibis v̄bis apte ostendit indifferentem
magnitudinē triū psonarum. Item in co
dem. Tu nēpe dixisti vnū deū nō ex p
tibus est compositū. z hoc de p̄re tñ: vis
intelligi. Ille inq; virtus est ingenta sim
plex. z tñ in hac simplici vtute multa vide
ris cōmemorare cū dicitis. De⁹ deū genuit
bonus bonū genuit. sapiens sapientem cle
mens clementē. potens potentē. Nūqd̄ er
go bonitas z sapientia z clemētia z poten
tia partes sunt vnus vtutis quam simpli
cem esse dixisti: Si dixeris ptes sunt. Sim
plex q̄ virtus ex p̄tibus p̄stet. Et simplex
ista virtus te diffiniēte vnus est de⁹ ei go
deū ex p̄tibus cōpositū esse dicitis. Nō di
co inquis: nō sunt ptes. Si q̄ in vna perso
na patris z illa inuenis que plura vident
z ptes nō inuenieris. qz vna vtus simplex
est. Quanto magis pat̄ z filius z spūsan
ct⁹. z pp̄ indiuiduā deitātē vn⁹ de⁹ z pp̄
vnus cuiusq; p̄petatē tres psonae sunt. z p
pter singulorū p̄fectionē ptes vni⁹ dei n̄ sūt
Virt⁹ ē p̄r. vtus ē fili⁹. vtus ē spūsanct⁹.
hoc v̄z dicitis. S; qz vtutē de vtute genī
tā z vtutē de vtute p̄cedentē: nō vis eadē
habere naturā: hoc falsum dicitis. hoc p̄tra
fidem rectam z catholicā dicitis. Ibis v̄bis
apte docet. qz tres psonae ille nō sunt ptes
dei vel diuine essentie. Nulla qz illarū tri
nitatis ps dicēda est. nec vna maior alijs.

Argumenta
tio Augusti
ni cōtra here
ticos qua ostē
t it patres z fi
lius z spūsan
ctū nō ē p̄f
in trinitate.

Cū dicim⁹ tres psonas esse vnam
essentiā: nec vt gen⁹ de spēs⁹: nec
vt speciem de indiuiduis predica-
mus: qz non est essentia gen⁹ et p-
sona species: vel essentia species et
psona indiuidua. h

Hic aduiciendū est

q̄ tāta est equalitas triū psonarum atq; in
differēs magnitudo: q; cum dicam⁹ tres p-
sonas vnam esse essentiā vel substantiā: ne-
q; vt genus de speciebus: neq; vt speciem
de indiuiduis pdicamus. Nō em̄ essentia
diuina gen⁹ est: et tres psonae species: vt es-
sentia diuina species: et tres psonae indiui-
dua. Ad Aug⁹. ratiōibus pbabilib⁹ atq;
irrefragilibus aperte demonstrat in lib.
vij. de tri. dicēs. Si essentia gen⁹ est: speci-
es autē psona: vt nōnulli sentiunt: oportet
appellari tres substantias: vt appellant⁹ tres
psonae. Sicut cū sit aīal gen⁹ et equus speci-
es: appellant⁹ tres equi idēq; tria animalia
Nō em̄ ibi species pluralit⁹ dicit⁹: et gen⁹
singularit⁹: vt si diceret⁹: tres equi sūt vnū
animal: sed sicut tres equi speciali nomine
ita tria animalia nomine generali dicunt⁹:
Cum ergo tres psonas vnaz fateamur esse
essentiā: non tres essentias: cuz tres equi
tria animalia dicant⁹: non vnū. Patet no-
mine essentiae non significari genus: nec no-
mine psonae speciem.

Hic pbat q̄ non dicit⁹ vt species
de indiuiduis. i

Si vero dicūt no-
mine psonae nō spēm significari: s; aliqd sin-
gulare atq; indiuiduuz: et noie essentiae spe-
cie intelligi: vt psona non dicat⁹ sicut hō: s;
quō dicit⁹ hic hō: velut Abraaz Isaac Ja-
cob: vel quis alius q̄ etiam digito p̄ns de-
monstrari possit. Sic quoq; illos eadē ra-
tio confutabit. Sicut em̄ dicunt⁹ Abraam
Isaac Jacob tria indiuidua: ita tres homi-
nes et tria animalia. Cur ergo pater et fili⁹
et spūs sanctus. s. si fm̄ genus et species et in-
diuiduū ista differimus: non ita dicuntur
tres essentiae vt tres psonae.

Alio modo pbat idem. k

Alio quoq; modo

idem pbat Aug⁹. s. q̄ eēntia diuina nō est
genus: nec psonae spēs: vel eēntia nō ē spe-
cies: nec psonae indiuidua. Una inqt essen-

tia nō habet spēs: sicut vnū aīal non ha-
bet spēs. Pater q̄ et filius et spūs sanct⁹ non
sunt tres species vnus essentiae. Diuina q̄
eēntia genus nō est: s; nec species est eēntia
diuina: et psonae indiuiduae: sicut hō speci-
es ē. Indiuidua autē Abraam Isaac et Ja-
cob. Si em̄ essentia spēs est vt hō: sicut nō
dicit⁹ vn⁹ hō eē Abraam Isaac et Jacob ita
nō dicit⁹ vna essentia esse tres psonae. Non
itaq; fm̄ genus et spēs ista dicimus.

Nec fm̄ materialē cāz dicūt tres
psonae vna essentia. l

Notandū etiā qd

essentia diuina nō est materia trium perso-
narum: vt Augustinus in eodem libro do-
cet: tanq; fm̄ cōmunem eādēq; materiā
tres psonae dicant⁹ esse vna essentia: sicut ex
eodem auro si fierent tres statue: dicerem⁹
tres statues vnū aurū. Nō autē sic trinita-
tem. i. tres psonas dicim⁹ vnam essentiā et
deū vnū tanq; ex vna materia tria quedā
subsistant. In statue em̄ equalibus plus
auri est tres simul q̄ singule: et minus auri
est vna q̄ due. In illa vero essentia trini-
tatis nullo mō ita est. Non ergo fm̄ mate-
rialem causam tres psonas vnaz dicimus
esse substantiam vel essentiā: sicut tres sta-
tue dicunt⁹ vnū aurum.

Nec ita dicunt⁹ tres psonae vna es-
sentia: vt tres homines vna natu-
ra vel vnus nature. m

His quoq; adden-

dum est q̄ tres psonas non ita dicim⁹ esse
vnam essentiam vt Aug⁹. in eodez ait: vel
vnus essentiae: sicut dicimus aliquos tres
homines eiusdem sexus et eiusdē tempera-
tionis corp⁹: eiusdemq; animi: vnam esse
naturam vel vnus nature. Nam in his re-
bus non tñ est vnus homo quantum tres
homines simul: et plus aliqd sunt homines
duo q̄ vnus homo: sicut in statue esse di-
ximus: ac in deo non est ita. Nō em̄ maior
eēntia ē pater et filius simul q̄ solus pater
vel solus filius: sed tres simul ille persone
equales sunt singulis. Ex premissis patet
q̄ tres persone dicunt⁹ diuina essentia: nec
fm̄ materialē causam: vt tres statue vnuz
aurū: nec fm̄ complexionis similitudinē:
vt tres hoies vni⁹ nature: nec vt gen⁹ p-
dicat⁹ de spēs: vel vt spēs ex indiuiduis
i. p̄tines de p̄tens: mai⁹ de minorib⁹.

Que vidēt aduerfari pdictis. n

P: i⁹ pbat q̄
nō illud d: vt
gen⁹ de spēs⁹.

Argumenta
de Augusti.
mi corā here
tice qua est
et patres: et
lucy et spūsan
cū nō ē p̄d
in trinitate.

Augusti.

His aut videntur

aduersari que qdam sacre scripture tractatores catholici in suis scriptis tradiderunt In quibus significare vident q essentia diuina sit qdā comune et vniuersale velut species: tres xē psonae sunt tria particularia. tria indiuidua numero differentia. Unde **Joh. damasc.** **Joh. damascenus** inter doctores grecorū maximus in libro quem de trinitate scripsit: quem et papa Eugeni⁹ transferri fecit: ait. **Cōmunia** et vniuersalia predicant de subiectis sibiipsis particularibus **Cōmune** ḡ substantia est. **particulare** xō hypostasis. id est persona. **particulare** autem dicitur nō quod partem nature habet: sed **particulare** numero: vt at hom⁹. id est. indiuiduū. **Numero** enim et non natura differre videntur hypostases. **Item** in eodem. **Substantia** significat cōmunem et circūplexiua speciem homoydeon. id est. similiū specie. **hypostaseon**. i. psonarū: vtputa deus homo. **hypostasis** autem indiuiduū demonstrat: scz patrem filium et spūsanctum **Petrū Paulum** et huiusmodi. **Ecce** aperte dicit substantiā esse vniuersale. **hypostasim** xō particulare: et q deus est species vt hō: et q pater et filius et spūsanctus sunt indiuidua: sicut **Petrus** et **Paulus**: eo q numero differunt: que pmissē sententie Augustini penitus contradicere vident. **Quid** ergo dicemus ad hec: **Hoc** vtq; dicere possumus atq; debemus q ea que Augustin⁹ tradidit superius sine omni hesitatione tenenda sunt.

Verba Aug.
tenēda dicit.

Quae sane pnt intelligi que **Johānes** dicit et quō ostendit.

Hec autez que hic dicunt: licet in sermonis superficie aliqd a fi de alienum resonare videant: sane tñ intelligi queunt: piumq; lectorem atq; intellectorem plurimū efflagitant. In quorū explanatione malle silens alios audire: q loquendo maliuolis detrahendi occasioez prestare. **Vide** tamen mihi ita posse accipi: cum ait. **Substantia** est cōmune: et **hypostasis** est particulare. **Non** ita hoc accipit cum de deo dicant vt accipiunt in pbi losophica disciplina. **Sed** p similitudinez eorū que a philosphis dicunt locut⁹ est. vt sicut ibi cōmune vel vniuersale dicitur quod pdicat de pluribus: particulare xō vel indiuiduū quod de vno solo: ita hic est

Ex quo intel-
lectu dixerit:
q suba dei sit
spēs vniuersale
et psonae in
diuidua.

sentia diuina dicta est vniuersale: quia de omnib⁹ psonis simul: et de singulis separatim dicit. **particulare** vero singula quilibet psonarū: qz nec de alijs cōmuniter nec de aliqua aliarū singulariter pdicat. **Propter** similitudinē ergo pdicationis substantiā dei dixit vniuersale: et psonas particularia vel indiuidua. **Propter** hoc idē etiā eandē diuinā essentiā dixit esse speciē cōmunē et circūplexiua similiū specie psonarū. **Quia** sicut hec species hō de suis pdicat indiuiduis: velut de **Petro** et **Paulo** et alijs: nec ista specie differūt: sed **ueniunt**. Ita de⁹ de tribus pdicat psonis: que in diuinitate nō differunt: sed p omnia conueniūt. **Hanc** ḡ similitudinē inter res sempiternas et res tēporales ppendens **Johānes**: vniuersalitatis et particularitatis nomina: que rebus tēporalibus pprie cōueniunt: ad res eternas transtulit. **Aug⁹** vero maiorē videns dissimilitudinē q similitudinē inter res pdictas: ab excellentia trinitatis pdicta noia remouit.

Ex quo sensu dixerit psonas differre numero.

Quō aut Johānes

dicit hypostases differre nūero nō natura In eo q nō differre natura ait: verissime: et sine scrupulo loq̄. **Q** xō dicit differre numero: cauēduz est quō intelligat. **D**iuersis em modis dicunt aliq differre numero.

Quib⁹ modis dicant differre numero: et fm quē modū possit conuenire personis.

Dicuntur enim ali

qua differre numero: qñ ita differunt: vt hō nō sit illud nec aliqd qd illud est: vel in ipso est: qliter differunt **Socrates** et **Plato**: et hōi q apud pbos dicunt indiuidua vel particularia. **Iuxta** quē modū nō pnt dici tres psonae differre numero. **Dicuntur** q differre numero: que in enumeratione siue cōputatione nō sibi adiungunt: s; a se inuicem discernunt: vt cum de aliqbus rebus loquētes dicim⁹: vna: due: tres: et fm hūc modū forte dixit **Johes**: **hypostases**. i. psonas differre numero. **Possunt** em dicere: p̄ est vn⁹: et pater et filii sunt duo: et pater et filius et spūsanctus sunt tres **Et** itē **hec** psona est vna: et hō et illa sunt due: et hō et illa et alia sunt tres. **Cōuenienti⁹** tñ tres ille p/

fone proprietatib⁹ tm̄ distingui dicunt: de q̄
rum distinctiōe fm̄ proprietates in sequenti
tractabim⁹. Nunc x̄o ad inceptū redeam⁹:
q̄ dicta sunt repetentes: vt sepi⁹ versando
familiarius innotescant.

Q̄ vna p̄sona nō ē maior alia: nec
tres simul q̄ vna: ⁊ hoc rōe osten-
dit catholica.

Sciendum est ergo

tantā cōlitate esse in trinitate: vt ait Aug⁹.
in. viij. li. de tri. vt nō solū pat̄ nō sit maior
q̄ fili⁹: s̄ nec pater ⁊ fili⁹ sit mai⁹ aliq̄d sunt
q̄ spūsanctus: aut q̄libet p̄sona minus ali-
q̄d sit q̄ ip̄a trinitas. Q̄ autē ita sit: aliquo
modo si fieri potest demonstrādū est. Quā-
tum q̄ ip̄e creator adiuuat attendam⁹. In-
quit Aug⁹. in eodem: quomō in hac trini-
tate due vel tres p̄sone: non sunt maius ali-
quid q̄ vna earum.

Ratione vti⁹ subtilissima ad ostē-
dendū q̄ ita sit.

Quod ibi magnū

dicif: aliunde magnū nō est: q̄ eo quo ve-
re est: q̄ ibi magnitudo ipsa veritas est: ⁊
veritas essentia. Nō q̄ ibi mai⁹ est q̄ veri⁹
nō est. Nō autē veri⁹ est pat̄ ⁊ fili⁹ simul q̄
pat̄ solus vel fili⁹. Nō q̄ mai⁹ aliq̄d vtrūq̄
simul q̄ singulus eorū. Et q̄ eque vere est
etiaz spūsanctus: iō pater ⁊ fili⁹ simul non
sunt aliq̄d maius q̄ ip̄e: q̄ nec veri⁹ sunt.
Item in essentia veritatis hoc est ver⁹ esse
quod est esse: ⁊ hoc est esse q̄ est magnum
esse. hoc est q̄ magnum esse p̄d veruz esse.
Q̄d igit ibi eque verum est: ⁊ eq̄ magnum
est. Q̄d q̄ ibi plus veritatis nō habet: non
plus habet magnitudinis. Plus autē veri-
tatis non habet: quod verius nō est. Non
est autē verius vna p̄sona q̄ alia: vel due
q̄ vna: vel tres simul q̄ singula. Nō ergo
plus veritatis habet vna q̄ alia: vel due
q̄ vna: vel tres simul q̄ singula. Sic ergo
⁊ ip̄a trinitas non est maius aliq̄d q̄ vna:
queq̄ ibi p̄sona: sed tam magnuz q̄ singu-
la. Non em̄ ibi maior est que verior: nō est.
vbi ip̄a veritas est magnitudo. Ecce mo-
do p̄ueniēti ⁊ rōne catholica ostensuz est:
quō indifferēs sit magnitudo triū p̄sonaz
q̄ nec vna maior est alia: nec due vna: nec
tres simul mai⁹ aliq̄d q̄ singula.

Q̄ deus nō est dicendus triplex s̄
trinus.

Preterea cū deus

dicat̄ trinus: non tamen debet dici triplex
vbi em̄ non est triplicitas: vbi summa est
vnitas ⁊ indifferēs equalitas. Unde Au-
gustinus in li. vi. de trini. ait. Nō qm̄ de⁹
trinitas est: ideo triplex putandus est: alio
quin minor eēt pater solus vel filius solus
q̄ simul pater ⁊ filius. Cū itaq̄ tātus ē pa-
ter solus: vel solus fili⁹: vel solus spūsan-
ctus: quātus est simul pater ⁊ filius ⁊ spū-
sanctus: nullo mō triplex dicēdus est de⁹.
Nō em̄ pater cum filio ⁊ spiritu sancto ma-
ior deus est q̄ singuli eorū: quia nō est quo
crescat illa p̄fectio. Imperfectus autē est ⁊ pa-
ter ⁊ filius ⁊ spūsanct⁹: ⁊ p̄fectus dicif de-
us singulus eorū. Et iō trinitas potius q̄
triplex dici debet.

Q̄ nō est ita in rebus corporeis vt
in trinitate.

In rebus corporeis

is nō tm̄ est vna quātū tres sūt: ⁊ plus sunt
due q̄ vna res. In trinitate x̄o summa tā-
tum est vna p̄sona quātū tres simul: ⁊ tan-
tum sunt due quantum vna: ⁊ in se infinite
sunt: q̄ nō est finis magnitudinis earū. Ac
p̄ hoc aperif q̄d supius dictū est: quō sin-
gula sunt in singulis: ⁊ oia i singulis: ⁊ sin-
gula in oibus: ⁊ oia in oibus: ⁊ vnū in om-
nib⁹ est: ⁊ vnū oia. Ecce iam ostendimus
sufficiēter qualiter in trinitate aliqua p̄so-
na alia nō supet magnitudine.

Ista est distinctio decianona. In
qua m̄g⁹ postq̄ egit de diuinariū p̄sonaz distinctiōe
⁊ origine: hic incipit agere de eorūdem equalitate.
Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo ostendit quid req̄-
ratur ad equalitatem in cōi. Secōdo subdit applicati-
ones illorū ad p̄sonas diuinas. Tertio infert ex illis
conclusionem intentam. P̄mū facit a principio vs-
q̄ ibi. Sed iam nunc ad p̄positum. Secundū ab in-
de vsq̄ ibi. Sciendum est ergo. Tertium ab inde vs-
q̄ ad finem distinctiōis. In speciali vero sententia
m̄g⁹ stat in tribus p̄positionib⁹: quarū p̄ma ē bec.
Personę diuine quo ad eternitatem: magnitudinē:
⁊ potentia sunt equales. Et p̄bat sic. In illis perso-
ne diuine sunt cōles in q̄bus se mutcem nullateus
sunt excedentes. h̄mōi sunt eternitates: magnitudo
⁊ potentia: ergo in his tribus sibi p̄sone diuine sunt
equales: vt dicit p̄positio. Argumētū est euīdens ⁊
maior: s̄ minorē. s̄. q̄ in his trib⁹: eternitate: magnitu-
dine ⁊ potētia p̄sone diuine nō sunt se mutcē excedē-
tes: p̄bat p̄ hoc. s̄. q̄ ista tria. s̄. eternitas ⁊ c. sunt in
diuis p̄sonis vna essentia: licet sint diuersimode no-
minata: p̄pter quam etiam vnitate ⁊ consubstantiali-
tatem vna p̄sona dicif esse in alia: vt m̄g⁹ p̄bat di-
uersis sanctorū autoritatibus. igit. Secūda p̄posi-
tio est bec. Diuine p̄sone sunt nullius essentialis di-
uersitatis. Quam p̄bat sic. Personę diuine sunt
idem in diuina essentia: q̄ nec differunt situatē vt

Augusti.

Iterum aliter
idem p̄bat.

partes integrales in toto integrali: nec localiter: vt partes subiective in toto vniuersali: nec materialit' sicut diuerse aque comunicant in vna materia. Nec formaliter: sicut que conueniunt in forma. igitur nulla est inter eas essentialis diuersitas seu differentia. consequentia tenet ex sufficienti diuisione. Sed mgr antecedens in textu. pbat' p ordinem. Et pmo q' in diuinis no' sit diuersitas partiu' sicut in toto integra li. pbat' p hoc q' in diuinis est summe nature vntas cui' repugnat qualis: cuq' partium diuersitas. Secun do. pbat' q' ibi no' sit diuersitas pluriu': sicut i aliquo toto vniuersali. Nam si talis diuersitas esset ibi: illa attenderet penes comparisonem essentie ad psonas. vt si essentia esset quasi quoddam totuz vniuersale re- spectu psonarum: quod non est veru'. Quod probat' sic. Nam vbi est totu' vniuersale: pluralit' pdicatur de plurib' p'ibus suis: et no' est idē numero i eis. Nam hō ē q'dam vniuersale totu' respectu sortis et plato nis: et pdicatur pluralit' de eis dicens. Sortes et plato sunt hoīes: et etiā hūanitas no' est eadē nūero in sor- te et platone. Cur ergo essentia diuina no' pdicatur plu- ralit' de diuinis psonis. qz hec est falsa: pater et filius sūt essentie. No' est: qz essentia ē vna et eadē i eis ambo- bus: ideo essentia diuina no' habet se vt totu' vniuer- sale in diuinis. Tertio pbat' q' tres p'one diuine no' pueniūt in vna essentia sicut in toto materiali: ita q' vna essentia sit materia triu' psonaz. sic aurū multo- rum vasoz. Et arguit sic. Illa q' pueniūt in vna mate- ria: plus est de materia in plurib' eoz q' in vno: sic pl' ē in anul' qn' p' de auro q' vno: saltē si anul' sūt in pōdere eqles. Cū ergo no' plus est de essentia diuina in trib' p'one q' in vna tm: patz q' essentia no' hz se ad psonas sic totū materiale. Quarto oñdit q' due p'one no' pueniūt in essentia sic in p'p'etate formali. sic pueniūt in vna cōplexione: qui etiā p- pter hoc dicunt vntus nature. Nam in tali p'p'etate formali duo sunt aliqd' magis q' vnu': et tres q' duo. In diuinis aut' tres p'one in essentia pueniūt: et no' sunt aliqd' magis q' due. et due no' magis aliqd' q' vna. et p' psequēs no' pueniūt in essentia vt p'ca. Con- tra hec postea obijcit auctoritate Damas. di. q' diuina essentia est vniuersal' et cōis: sed tres p'one sunt tria p'icularia. Postea rōdet mgr ad hoc et dicit q' ver- ba Damas. non p'p'ie sed similitudinarie sunt intel- ligenda: sunt em' aliq' ibi q' similitudinē tenent rei cō- munitis: et aliqua rei p'icularis. Similitudinē q'dez rei cōis tenet essentia: et rei p'icularis similitudinē tenent p'one: vñ dicit p'onas numero differre: sicut p'icularia alicuius nature cōmunitis. Ad qd' respon- denduz est: q' aliqua differūt numero duplicatē. Vno mō sic q' vnu' no' sit aliud: seu aliqd' aliud ab alio: sic sortes et plato dicunt numero differre: qz sortes non est illud qd' est plato. Et talt'er diuine p'one non di- cunt differre numero: qz vna est illud qd' alia. Alio mō dicunt differre numero q' in enumeratōe seu cō- putatione a se inuicem discernunt: vt cum numeramus aliq's res dicim': vna: due: tres: et fm hunc mo- dum diuine p'one dicunt differre numero: qz possumus catholice dicere: p' est vnus: et p' et filius sunt duo: et p' et filius et spūs sanctus sunt tres. Tertia p- positio est hec. Q' omēs p'one diuine simul no' sunt maioris deitatis q' vna: et vna no' maioris nec mino- ris q' oēs. Et pbat' sic. Omēs p'one diuine sunt cū- lis magnitudinis et veritatis: ita q' oēs tres no' sunt maioris magnitudinis nec minoris veritatis q' vna ex quo magnū esse et verū esse in diuinis sunt idem. Patz qz sicut oēs p'one diuine sunt eqles magnitu- dinis et veritatis: ita etiā sunt equal' deitatis. Qd' p- bat mgr auctoritate. b. Augustini: que etiā vltim' concludit: q' quis deus sit trinus: nō tñ pōt dici tri-

plex: eo q' triplicitas ineq'itate p'adit. Nam vbi est tri- plicitas: ibi tria sunt aliqd' magis q' duo: et duo ali- qd' magis q' vnu'. Dec Aug' . igit' . etc.

Ostendo q' aliqua personarū aliā non supat magnitudine: nūc ostē dit q' alia non excedit aliā poten- tia.

Unc ostende

DI. XX.

re restat quō aliqua har' p'ona rum aliam nō excellat potentia vt sicut vna et indifferēs ē magnitudo triū ita vna et indifferēs ē magnitudo potentia triū. Sciendū est q' non est potētior pater filio: nec filius vel pater spūs sancto. Nec ma- iorem potentiam habent duo vel tres siml' q' singulus eoz: quia nec plus potest pa- ter simul et filius q' solus spūs sanctus. Nec hi tres simul plus possunt q' singulus eoz: quia omnipotentiam quaz habet pa- ter: et filius accepit nascendo: et spūs sanctus pcedendo. Quod Aug'. rationibus et au- toritatibus pbabiliter astruit in li. contra Maximinū: qui dicebat patrem meliorem ac potentiozem filio.

Et nō pōt min' filius q' pater.

Nihil iquit patre

Augusti.

Dicunt falsam traditōem hereticū.

minus habet ille qui dicit: Omnia que hz pater mea sunt. Nam si minus habet in po- testate aliqd' q' pater: non sunt eius omnia q' hz pater. Sz eius sunt omnia que habet pater: tantam q' habet potestātē filius: quan- tam pater. Equalis ergo est patri. Nō est potest qui accipit inqualis esse ei q' dedit. Tu aut' hoc de potentia sapis: q' potēs sit filius: sed potētior pater: vt fm doctrinā vestram potens potentem potuerit gene- rare vel gignere: et nō omnipotens omipo- tentem. Habet q' pater omnipotentia quā nō habet filius: et si hoc est: falsum est qd' ait filius. Oia que habet pater mea sunt.

Hoc ver' fatebat heretic' ex quo p'gredebatur ad falsa.

Sed inquis. pater

a nemine potentia accepit: filius aut' a p're fatemur et nos filius accepisse potentiam ab illo de quo natus est potēs: patri vero potentiam nullus dedit: quia nullus eum genuit. Signēdo enim dedit pater poten- tia filio. Sicut omnia que habet in substā- tia sua: gignendo dedit ei quem genuit de substantia.

Questio Augustini qua artat hereticum.

Sz queritur vtrū ei tantam: quanta ipsi est potentia pater filio dederit: an minorem? Si tantā nō solū potētē: sed etiā omnipotentē genuisse omnipotens intelligit. Si vō minorem: quō omnia que habet pater filij sunt. Si p̄ris omnipotentia filij nō est: nō omnia p̄culdubio que habet pater filij sunt. At omnia filij sunt: omnipotentia ergo patris etiam est filij. Non est ergo pater potentior filio.

Aliter pbat filiū equalē patri. e

Ite alio modo probat filiū equalē patri p̄tra Abariminū ita dicens. Tu dicis q̄ p̄r genuit filiū minorem seip̄o: in quo r̄ p̄ri derogas: q̄ si filium vni cum minore genuit: aut nō potuit: aut non voluit gignere eglem. Si dicis q̄: non voluit: cū inuidū esse dixisti. Si aut nō potuit: vbi est. oipotentia dei p̄ris. Porro ad hunc articulū res colligit: vt deus pater equalē sibi gignere filiū: aut nō potuerit aut noluerit. Si non potuit: infirmus. Si noluit inuidus inuenit. Sed vtrūq̄ hoc falsum est. p̄patri ḡ filius verus equalis ē. Genuit ḡ pater sibi equalē filiū: r̄ ab vtroq̄ p̄cedit vtriq̄ equalis sp̄s sanctus. Si enī formam suā (vt ait Aug⁹. p̄tra eundē) pater in vnico filio plenāz gignere potuit: nec tamē plenā genuit: sed minore. cogit enim patrem inuidū dicere. plenum ergo deum: r̄ equalē sibi genuit filium.

Per simile ostendit q̄ non minorem pater filium genuit. f

Hoc autē per similitudinem humanā ita esse demonstrat: inq̄dens. hō p̄r si potuisset: eglem filiū genuisset. Quis ḡ audeat dicere: q̄ hoc omnipotens nō potuit. Addo etiam. Si posset hō maiore melioreq̄ seip̄o gigneret filiū. Sz malus vel melius deo quicq̄ esse non p̄t. Deus ḡ cur non equalē (vt ais) filiū genuit. cui nec anni necessarij fuerūt: p̄ quos adimplet equalitas: nec omnipotentia defuit. An forte noluit: ergo (qd̄ absit) nuidit. Sed nō inuidit: equalē ergo genuit filium. Credamus ergo filij ei esse equalē. Opinione heretici ponit vt destruat. g

Sed forte dicis eo

ip̄o pater est maior filio: q̄ de nullo genit⁹ genuit sibi equalē? Ad quod cito respondo: imo ideo nō est pater maior filio: q̄ equalē genuit. Originis enī questio ista est. q̄s: de quo sit. Equalitatis autē qualis aut quantus sit: qd̄ est dicere. Ad originē p̄tinet questio qua querit q̄s: de quo sit: ad equalitē vō illa qua querit: qualis aut quantus q̄s sit. Nec cum dicit filius a patre genitus: ostēdit inequalitas sube: f̄ ordo nature. non quo alter p̄or esset altero: f̄ quo alter est ex altero. Nō ḡ fm̄ hoc q̄ pater genuit: r̄ filius genitus est: vel sp̄s sanctus ab vtroq̄ p̄cedit: equalitas vel inequalitas ibi existit: quia nō fm̄ hoc alia p̄sona alij equalis vel icqualis dicit. Ecce equalitas trinitatis: r̄ vna eademq̄ substantia: q̄tuz breuiter potuimus demonstrata est in superioribus: qualiter scz aliqua trium p̄sonarū quamlibet aliā nec eternitate: nec magnitudine: nec potentia excellat.

Ista est distinctio vicesima. In q̄ magister ostensa equalitate magnitudinis diuinarū p̄sonarū in essendo: ostendit equalitatem p̄tatis earundem in opando. Ep̄tuidit in tres p̄tes fm̄ tres rationes q̄bus p̄bat intentum. Prima p̄a est a principio distinctionis vsq̄ ibi. Item alio mō p̄bat. Secundum ab inde vsq̄ ibi. Hoc aut p̄ similitudinem. Tertium vsq̄ ad finem distinctionis. In sp̄ali sententia mgr̄i stat in vnica p̄positione. Patrem r̄ filij r̄ sp̄ritum sanctum in omnipotentia coequari tribus rationibus potest catholice p̄bari. Earum rationum p̄ma fundat sup̄ auctoritate euangelica. Secūda super diuina diuisione immediata. Tertia super similitudine in generatione humana. Prima ratio fundatur super auctoritate Iohannis. xvij. vbi dicit. Omnia dedit mihi pater. i. quicq̄ pater habet dedit mihi. sed pater habet omnipotentiam. igit dedit eā filio. r̄ p̄ consequens p̄sone sunt equalis potentie: ita q̄ omnes tres non sunt plus q̄ quelibet earū p̄ se. Secūda ratio fundatur super diuisione immediata sic. Si pater non generasset filium sibi equalē in omnipotentia: aut ergo hoc eēt: q̄ potuit: sed noluit: aut q̄ voluit: sed nō potuit: sed vtrūq̄ istorū est falsum. igit illud ex quo sequit. Et hoc ē oppositū p̄positionis p̄missē. igit p̄positio p̄missa est vera. Tenet argumentū r̄ maior. Sed minorem p̄bat magister i rextu sic. Nā si deus potuit filij generare sibi eglem r̄ noluit. tunc inuidus fuit non dando filio quod naturalis proprietatis requisit. Si voluit r̄ non potuit: tunc ip̄e pater infirmus fuisset r̄ non omnipotens. sequitur ergo q̄ pater voluit r̄ potuit: imo genuit filium in omnipotentia sibi equalē. Tertia ratio fundatur super similitudine in generatione naturali reperta: r̄ est ista. Deus pater est: r̄ non minus comunicatiuus generando filium deum q̄ hō generando filij hominem: sed hō pater si potuisset: equalēz sibi filium genuisset. igitur deus qui summe potuit: equalē sibi filium genuit. igitur r̄c.

Querit quō posset dici sol⁹ pater

Dic soluit oblectionem.

DLXX.
Si aut pat nō potuit vel non voluit gignere eglem filiū: infirm⁹ vel iudis inuenit.
Augusti.
Dicit post hō sum tradidit e hō heretico.
Aug⁹.
Dicit post hō sum tradidit e hō heretico.
Aug⁹.
Dicit post hō sum tradidit e hō heretico.
Aug⁹.

vel solus filius vel solus spiritus sanctus cum sint inseparabiles. a

DI. XXI.

Incipitur que

ratio trahens originem ex predictis. Dicitur enim supra quod tantus est solus pater: vel solus filius: vel solus spiritus sanctus: quantum simul illi tres: et quod due vel tres persone si non sunt maius aliquid quam una persona sola. **Incipit Augustinus.** in. vii. li. de tri. Quod sane dici potest: cum nec pater sit solus: nec filius: nec spiritus sanctus. Sed spiritus et inseparabilis: et filius cum patre: et pater cum filio: et spiritus sanctus cum utroque. Inseparabiles enim sunt he tres persone. Ad quod ita respondet Augustinus in eodem. Solus deus pater dicitur: non quod separet a filio vel a spiritu sancto: sed hoc dicitur significam: quod illi simul cum eo sunt pater. Solus enim pater pater est: quod non dicitur quod ipse sit solus. id est sine filio vel spiritu sancto: sed per hoc filius vel spiritus sanctus a paternitatis consortio excluduntur. Ita et cum dicitur: solus filius: vel solus spiritus sanctus: non dicitur filius a patre: vel spiritus sanctus ab utroque: sed a consortio filialis proprietatis excluduntur pater et spiritus sanctus: et a consortio precessibilis proprietatis pater et filius. Cum ergo dicitur: tantus est solus pater: quantum simul illi tres. Per hoc quod dicitur: solus: non separet ab aliis: sed hic est sensus. Solus pater. id est pater qui ita pater est: quod nec filius nec spiritus sanctus tantus est. Sic intellige cum dicitur: solus est filius: vel solus est spiritus sanctus. Solus ergo pater dicitur: ut ait Augustinus in eodem: quod non nisi ipse ibi pater est: et solus filius: quod non nisi ipse ibi filius est: et solus spiritus sanctus: quod non nisi ipse ibi spiritus sanctus est.

Utrum possit dici solus pater est deus solus filius est deus: vel solus spiritus sanctus est deus: vel pater est solus deus: vel filius est solus deus: vel spiritus sanctus est solus deus. **Incipit Augustinus.** in. vii. li. de tri. ita dicens. Trinitatem dicitur deum solum: quoniam spiritus sit cum spiritibus et aiabus sanctis: sed solum dicitur: quod non aliud quam ipsa trinitas deus est. Non enim illi cum illa deus sunt vel aliqua alia: sed ipsa trinitas trinitas: non illi vel alia deus est. Et si de patre solo predicta dicerentur. non tamen excluderetur filius et spiritus sanctus.

Post hec queritur

Utrum sic dicitur: solus pater est pater: vel solus filius est filius: ita possit dici: solus pater est deus: vel solus filius est deus: ita et de spiritu sancto. Aut pater est solus deus: filius est solus deus: Ad quod dicitur: quod pater et filius et spiritus sanctus dicitur etiam unus deus: et he trinitas si per se dicitur esse solus deus. sicut solus sapiens: solus potens. Sed non videtur debere dici a nobis quibus nris veteribus: nisi ubi sermo autoritatis occurrit: solus pater est deus: vel pater est solus deus: ita de

filio et spiritu sancto dicitur. **Incipit Augustinus.** in. vii. li. Augustinus. de tri. ait. Quomodo ostendimus quod possit dici solus pater vel solus filius: consideranda est illa sententia que dicitur: Non esse solum patrem deum verum solum: sed patrem et filium et spiritum sanctum. Ecce habes quod non solus pater dicitur esse verus deus: sed et filius et spiritus sanctus. Si quis interrogat: pater solus utrum sit deus: Quomodo respondebimus non esse nisi forte dicamus ita esse quod dicitur pater deus: sed non eum esse solum deum. Esse autem solum deum dicamus patrem et filium et spiritum sanctum. Ecce et hic habes: quod pater non debet dici solus deus atque hoc solum in parte subiecti tamen accipere quidam volunt. In parte vero predicati si sic cedunt quod pater est solus deus. Sed ex verbis Augustini videtur ostenditur: quod pro parte solus deus dicitur debeat tota trinitas. Et he trinitas (ut ait Augustinus) contra Maximinum intelligitur: cum apostolus dicit: Beatus et solus potens: et ibi. Solum sapiens deo. et ibi. Inuisibili soli deo. Non enim de solo patre habent accipienda sunt: ut predebat Maximinus et alii heretici: sed de trinitate. Sicut et illud: Solus habet immortalitatem: quod secundum rectam fidem ipsa trinitas est unus solus deus beatus potens: sapiens: inuisibilis. **Incipit Augustinus.** in eodem. Cum unus deus sit trinitas: hec sit nobis solutio questionis: ut intelligamus solum deum sapientem: solum potentem: patrem et filium et spiritum sanctum qui est unus et solus deus. Quomodo dicitur trinitas solus deus: cum ipsa sit cum spiritibus et animabus sanctis.

Bed iterum queritur

quod ipsam trinitatem dicitur solum deum cum sit cum spiritibus et aiabus sanctis: Ad quod respondet Augustinus in. vii. li. de tri. ita dicens. Trinitatem dicitur deum solum: quoniam spiritus sit cum spiritibus et aiabus sanctis: sed solum dicitur: quod non aliud quam ipsa trinitas deus est. Non enim illi cum illa deus sunt vel aliqua alia: sed ipsa trinitas trinitas: non illi vel alia deus est. Et si de patre solo predicta dicerentur. non tamen excluderetur filius et spiritus sanctus.

Verutamen ut ait

Augustinus. et si de solo patre predicta dicerentur: non tamen excluderetur filius vel spiritus sanctus: quod hi tres unus sunt: sicut in Apocalypsa de filio legitur quod hec nomen scriptum quod nemo scit nisi ipse. Non enim inde separet pater vel spiritus sanctus. Et cum dicitur. Nemo novit patrem nisi filius

Augustinus.

Responsio Augustini.

Quod pater non est idem solus deus sed trinitas.

Augustinus.

Augustinus.

Augustinus.

lius: nō inde sepat pater et spūs sanctus: qz in
sepabiles sunt. Aliquē etiam nominant pa-
ter et filius et taceť spūs sanctus: vt veritas
ad patrem loquens ait. Et cognoscant te
et quem misisti Jesum xpm esse vnū verū
deū. Cur ergo (inquit Aug⁹) tacuit de spi-
ritu sancto: Quia sequens est vt vbiqz
nominatur vnus: sicut pater et filius: tan-
ta pace vni adherens intelligat: etiam ipa
pax: Quis nō cōmēmoretur. vno ergo isto
rū nominato etiaz reliqui intelligūtur: qd
in pluribus scripture locis occurrit.

Ista est distinctio vicesimā prima

In qua quidem distinctione mgr postq declarauit
equalitatem magnitudinis diuinarū psonarū in cō-
do: et similiter equalitatem potestatis in operando.
Consequēter declarat qualiter dictōes exclusiue di-
cunt de deo. Et tria circa hoc facit. Nam pmo inquit
rit an termini psonales de psonalibus cum dictione
exclusiua dicant. Secōdo an termini essentialēs de p-
sonalibus cū exclusiue vere dicat. Tertio dat quē-
dam modū generalē: quō p dicta sanius intelligant.
Prīmū facit vsqz ibi. Post hec querit. Secōm vsqz ibi
Verūtamē vt ait Aug⁹. Tertū vsqz ad finē distin-
ctionis. In specialissimā mgr stat in tribus ppositi-
onibus. quarum pma est. Concedende sunt ppositi-
ones in qbus termini psonales de psonalibus termi-
nis cū dictione exclusiua sumptis pdicant. Istam p-
positionem mgr pbando inquit. Cū dictū sit q tan-
tus sit solus pater: vel solus filius: qti sunt illi tres.
quō est intelligendū cum dicit solus pater: vel solus
filius: cum non sit pater sine filio: nec filius sine patre
Hūc def q p hoc non excludit vna psona ab alia: sed
ppetas relatiua notat ibi cōuenire vni: ita q nō al-
teri. Hūc sensus est. Solus pater. i. qui ita est pater q non
filius. Similiter solus filius. i. q ita est filius q nulli al-
teri cōuenit filiatio diuina. Secōda ppositio est hec.
Negande sunt ppositiōes in qbus de terminis pso-
nalibus termini essentialēs cū exclusiue affirmant.
Hanc pbans querit de istis ppositiōib⁹: sol⁹ pater
est deus: vel spūs sanctus est solus deus: nec etiam ista
est cōcedenda. Pr⁹ est solus deus: vel filius est sol⁹ deus
qz esse solū deū toti puenit trinitati: et non solum vni
psonē. Tertia ppositio est hec. Personē diuine sūt
tante coherentie q vna earū nō exprimit: nisi alie
intelligantur. Hanc ppositionem probat magister
auctoritate beati Augustini. Igitur etc.

**De nominum differentia quibus
vtimur loquentes de deo.** a

De p dicta no

bis differendūz videt de nomi-
num diuersitate: quibus loquē-
tes de vnitāte ac trinitate ineffabili vtimur.
Deinde demonstrandū est quibus modis
de ea aliquid dicat. Illud q pcpue tenea-
mus: quedam esse nomina distincte ad sin-
gulas psonas ptenētia. vt ait Aug⁹. in. ix.
li. de trini. que de singulis tm dicunt pso-
nis. Quedam xō vnitatem essentie signifi-
cātia sunt: que et de singulis singillatim: et

de omnibus cōmuniter dicunt. Alia vero
sunt que translatiue ac p similitudinem de
deo dicunt. Unde Ambro. in. ij. li. de tri.
ait. Quo purius niteat fides: triptita vide-
tur deriuanda distinctio. Sunt enī nomina
quedam que euidenter pprietatem perso-
narū deitatis ostendunt. Et sunt quedā
que pspiciam diuine maiestatis exprimit
veritatem. Alia xō sunt que translatiue et
p similitudinē de deo dicunt. Proprieta-
tis itaqz indicia sunt: generatio: filius: ver-
bum: et hmoi. Unitatis vero eterne sapiē-
tia: virt⁹: veritas et hmoi. Similitudinis
vero splendor: character: speculū et hmoi.
Itemissis addit quedā esse nomina
que temporaliter deo conueniunt
et relatiue dicuntur.

His adiciēduz est

quedā esse nomina (vt Aug⁹. ait. in. v. lib. Augusti.
de trini.) que ex tēpore deo pueniunt: et re-
latiue ad creaturā dicuntur: quorū quedā
de omnibus dicuntur psonis: vt dñs: crea-
tor: refugium. Quedam autem nō de om-
nibus: vt donatus: datus missus.

De hoc nomine trinitas addit. c

Preterea est vnus

nomen quod d nulla psona singillatim di-
citur sed de omnib⁹ simul. i. trinitas. quod
non dicit p substantiā: sed quasi collecti-
uum pluralitatem designat psonarum.

**De alijs noibus que tpaliter deo
cōgruunt: et nō relatiue dicunt.** d

Sunt etiā quedaz

nomina que ex tēpore deo cōueniunt: nec
relatiue dicuntur: vt humanatus: incarna-
tus: et hmoi. Ecce sex nominū differentias
assignauimus: quibus vtimur loquentes
de deo: de quibus singulis agendum est.

q illa nomina que ad singulas p-
tinent psonas pprie relatiue dicū-
tur: ea vero que vnitātē essentie si-
gnificant ad se dicunt: et de singu-
lis: et de omnib⁹ cōmuniter dicun-
tur psonis et singulariter non plu-
raliter in sūma accipiuntur. e

Sciendūz est ergo

q illa q pprie ad singulas psonas ptenēt:
relatiue ad inuicem dicunt: sicut pater et fi-

Augusti.

lius: et utriusque donum spiritus sanctus. Ea vero que unitate essentie significant ad se dicuntur: et ea que ad se dicuntur: substantialiter utique dicuntur: et de omnibus communiter: et de singulis singulariter dicuntur personis: et singulariter non pluraliter accipiuntur in summa ut deus: bonus: potens: magnus et homini. Que autem relative dicuntur: substantialiter non dicuntur. Unde Augustinus in v. li. de trinitate ait: Quicquid ad se dicitur: prestantissima illa et diuina sublimitas substantialiter dicitur. Quod autem ad aliquid dicitur: non substantialiter dicitur: sed relative. Tantaque est vis eiusdem substantie in patre et filio et spiritu sancto ut quicquid de singulis ad seipsum dicitur non pluraliter in summa: sed singulariter accipiat. Vicimus enim: pater est deus: et filius est deus: et spiritus sanctus est deus: quod secundum substantiam dici nemo dubitat. Non tamen dicimus hanc trinitatem esse tres deos: sed unum deum. Ita dicitur pater magnus: filius magnus: et spiritus sanctus magnus: non tres magni: sed unus magnus. Ita etiam omnipotens pater: omnipotens filius: omnipotens spiritus sanctus. Non tamen tres omnipotentes: sed unus omnipotens. Quicquid ergo ad seipsum dicitur deus: et de singulis personis similiter dicitur: et simul de ipsa trinitate non pluraliter sed singulariter dicitur. Et quoniam non est aliud deo esse: et aliud magnum esse: sed hoc idem est illi esse: quod est magnum esse. Propterea sicut non dicimus tres essentias: sic non dicimus tres magnitudines: sed unam essentiam et unam magnitudinem.

Quod deus magnus est ea magnitudine quam deus est: sic de bonitate et de omnibus que secundum substantiam dicuntur.

Deus enim non est magnus ea magnitudine quam non est quod ipse: ut quasi princeps eius sit alioquin maior esset illa magnitudo quam deus. Deo autem non est aliquid maius: ea ergo magnitudine magnus est qua ipse est. Ideoque nec tres magnitudines dicimus: sed unam magnitudinem: nec tres magnos: sed unum magnum: quia non participatio magnitudinis deus magnus est: sed seipso magis magnus est: quia ipse est sua magnitudo. Ita et de bonitate et eternitate et omnipotentia dei dicendum est: et de omnibus omnino que de deo pronuntiantur subaliter quebus ad seipsum dicitur: non translative ac per similitudinem: sed proprie: sicut de illo proprie aliquid dicitur de homine dici potest. Ecce apte docuit quod nomina unitate diuine maiestatis significantia: et ad se di-

cunt de deo. id est sine relatione et de omnibus personis communiter: et de singulis diuinitatibus dicuntur nec pluraliter sed singulariter in summa accipiuntur. Illa vero nomina que proprie ad singulas personas pertinet: relative non substantialiter dicuntur. Quod enim proprie singula in trinitate persona dicitur: ut ait Augustinus in eodem: nullo modo ad seipsum: sed ad aliam inuicem vel ad creaturam dicitur. Et ideo relative non substantialiter dici manifestum est.

Augusti.

Ista est distinctio vicissim secundum. In qua magister pacto tractatu de diuinitatibus incipit agere de diuinitatibus nominibus. Et circa hoc duo facit. Nam primo ponit differentias diuinitatum nominum. Secundo subdit regulas predicationis eorum. Primum facit a principio distinctio usque ibi. Sciendum est ergo. Secundum ab inde usque ad finem distinctio. In speciali vero sententia magister stat in una propositione: cui magister annexit duas regulas. Propositio est hec. Nomina de deo dicta inueniuntur in septuplici differentia. Hanc magister deducit exemplariter dicens: quod quedam sunt nomina notionalia: seu personales exprimentia: ut generatio: verbum: donum: pater: filius: spiritus sanctus. Quedam essentialia seu unitate essentie referentia: ut deus: deitas: sapientia: potentia: bonitas: magnitudo: veritas et suba. Quedam transumptiuam. id est secundum similitudinem de deo predicata: ut spiritus doctor: cantor: lux: speculum: leo: agnus et similia. Quedam transumptiuam seu deo soli ex tempore conuenientia: et hoc dupliciter vel in respectu ad creaturas relatione extrinseca: ut dominus: creator: refugium: redemptor: saluator: et homini. Vel in respectu ad creaturas relatione intrinseca: ut incarnatus: humanatus. Et est aliud nomen quod solum de omnibus personis simul et de nulla singulariter dicitur: quod secundum relationem dicitur intrinseca: quia in se claudit terminos sue relationis: ut hoc nomen trinitas. Homini nomen diuinitatum septuplicem differentiam ponit magister in textu: ut dicitur propositio predicta: quam veram esse reputo. Primum harum regularum est quod nomina proprie ad singulas personas pertinentia non substantialiter sed relative dicuntur. Pater: quia non potest dici: pater est filius aut filius est pater: aut pater et filius sunt spiritus sanctus. et e converso: que est predicatio absolute essentialis et substantiuam. Sed bene dicitur: pater est filii pater: filius est patris filius: que est predicatio relativa. Secunda regula est: quod nomina ad unitatem essentie spectantia: ut sapientia: bonitas: potentia: virtus: magnitudo: et homini de singulis personis singulariter: et de omnibus simul non relative: sed substantialiter in singulari et non in plurali affirmantur. Nam bene dicitur. Pater est deus sapientia: potentia: bonitas: magnitudo: virtus. Et similiter de filio et spiritu sancto: et de omnibus simul. Unde bene dicitur. Pater filius et spiritus sanctus sunt deus: sapientia: bonitas et cetera. Non autem pluraliter dicitur potest. Pater et filius et spiritus sanctus sunt diuinitate: potentie: bonitates: virtutes. igitur et cetera.

De hoc nomine quod est persona quod cum secundum substantiam dicatur tamen pluraliter non singulariter in summa accipitur.

Benedictis adiungendum est: quia cum omnia nomina que secundum substantiam de deo dicuntur: sin-

DI. XXIII

p

gulariter et non pluraliter de omnibus in summa dicantur personis: ut supra ostensum est. Est tamen unum nomen scilicet persona: quod secundum substantiam dicitur de singulis personis: et pluraliter non singulariter in summa accipitur. Dicimus enim pater est persona: filius est persona: spiritus sanctus est persona: et hoc secundum substantiam dicitur. Nec tamen dicitur pater et filius et spiritus sanctus sunt una persona: sed tres persone. hoc ergo nomen excipitur a predicta regula nominum: quia secundum substantiam de deo dicuntur: quia cum hoc ad se dicitur: et secundum substantiam pluraliter tamen non singulariter in summa accipitur.

Aut oritas quod persona ad se dicitur: et secundum substantiam.

Quia autem persona

secundum substantiam dicitur Augustinus ostendit in vii. li. de tri. dicens: Non est aliud deo esse: aliud persona esse: sed omnino idem. Itaque in hac trinitate cum dicimus personam patris: non aliud dicimus quam substantiam patris. Quocirca ut substantia patris ipse pater est: non quo pater est: sed quo est. Ita et persona patris non aliud quam ipse pater est. Ad se quippe dicitur persona: non ad filium vel spiritum sanctum: sicut ad se deus dicitur et magnus: et bonus et iustus et homo. Et quemadmodum hoc illi est esse quod deum esse: quod magnum esse. quod bonum esse: ita hoc est illi esse quod persona esse. Ecce exprèsse habes quod persona secundum substantiam dicitur: ut cum dicitur: pater est persona: hoc sit sensus. Pater est diuina essentia. Sicut cum dicitur: filius est persona: spiritus sanctus est persona. id est essentia diuina.

Cur pater et filius et spiritus sanctus non dicantur una persona et una substantia: et unus deus.

Ideo oritur hic que-

stio difficilis quod dicitur: sed non inutilis: quia queritur. Cur non dicantur hi tres una persona sicut una essentia et unum deus? Quam questionem Augustinus diligenter tractat atque congrue explicat in vii. li. de tri. ita dicit. Cur non hec tria sint una persona nam dicimus sicut unam essentiam et unum deum sed dicimus tres personas: cum tamen tres deos: aut tres essentias non dicamus? Quia volumus vel unum aliquid vocabulum suare huic significationi quam intelligit trinitas: ne omnino tacere mus interrogati: quod tres essent: cum tres esse fateamur. Cum ergo queritur quod tres: ut ait Augustinus in li. v. de tri. Ad id quod per inopia humanum laborat eloquium: dictum est tamen tres per-

sona non ut illud diceretur: sed ne taceretur omnino. Non enim rei ineffabilis eminentia hoc vocabulo explicari valet. Ecce ostendit quod necessitate dicitur pluraliter persone: videlicet ut hoc uno nomine querentibus de tribus respondeamus.

Qua necessitate dictum sit tres persone a latinis: et a grecis tres hypostases vel substantie.

Qua necessitate non

solum a latinis primo: sed etiam grecis eadem penes super hac re laborans nominum penuria coartatur. Tamen Augustinus. quod a grecis vel latinis necessitate de ineffabili trinitate dictum sit aperiens in vii. li. de tri. ait: Loquendi causa de ineffabilibus ut fari aliquo modo possemus: dictum est a grecis: una essentia: tres substantie. una versus: tres hypostases. Aliter enim greci accipiunt substantiam quam latini. A latinis autem dictum est una essentia vel substantia: tres persone: quod non aliter in sermone nostro. id est latino essentia quam substantia solet intelligi. Et ut intelligatur saltem in enigmate: placuit ita dici: ut cum quereretur quod tria sint: aliquid diceretur: quod tria esse fides vera pronuntiat. Cum et preter non dicitur esse filium: et spiritum sanctum. id est donum dei: nec preter dicitur esse nec filium. Cum ergo queritur quod tria vel quod tres. proferimus nos ad iuveniendum aliquid nomen quo complectamur hec tria. Neque occurrit animo: quod super eminentiam diuinitatis versus eloquii facultate excedit. Verius enim cogitatur deus quam dicitur: et verius est quam cogitatur.

Quid hoc nomine tres significet. et

Pater ergo et filius

et spiritus sanctus scilicet quoniam tres sunt: quid tres sunt queramus: quid commune habeant. Non enim possunt dici tres patres: quia tantum pater ibi pater est: nec tres filii: cum nec pater ibi sit filius nec spiritus sanctus: nec tres spiritus sancti: quia spiritus sanctus propria significatione qua et donum dei dicitur: nec pater est nec filius. Quid ergo tres? Si tres persone esse dicuntur: commune est eis id quod persona est. Certe enim quia pater est persona: et filius est persona: et spiritus sanctus est persona: ideo tres persone dicuntur. Propterea ergo dicimus tres personas: quia commune est eis id quod persona est. Ex predictis apte intelligi potest: qua necessitate dictum sit a latinis tres persone: cum persona secundum substantiam dicitur. Unde et tribus commune est id quod persona est. id est hoc nomen persona.

Augusti.

De deo verius cogitatur quam dicitur: et verius est quam cogitatur.

Augusti.

Quod pater non eo est pater quo est.

Augusti.

Solutio.

Augusti.

Quare nō dicim⁹ tres deoseē patrem et filiū et spūm sanctū; vt dicimus tres psonas; cū id qđ deus est sit eis cōmune qz pater est de⁹ et filius est deus; et spūm sanctū est deus.

Sed queritur hic

cum dicamus patrem et filiū et spūm sanctū esse tres psonas; qz cōmune est eis qđ psona est. i. quia pater est psona; et filius est psona; et spūm sanctus est psona: cur nō dicamus similiter tres deos; cū et pater sit de⁹; et filius sit deus; et spūm sanctū sit deus. Quia scz illud scriptura contradicit: hoc autē et si non dicit; nō tñ p̄tradicit. **Aug⁹** hanc mouens questionē atq; diffiniēs in li. viij. de trini. ita ait. Si ideo dicimus p̄rem et filiū et spūm sanctū esse tres psonas. qz cōmune est eis id quod psona est: cur non etiam tres deos dicimus? Certe vt predictum est: quia pater est psona; et filius ē psona; et spūm sanctus est psona: ideo tres psonas dicunt. Quia ḡ pater est de⁹; et fili⁹ est deus; et spūm sanctus deus: cur nō dicatur tres dī. Ecce p̄posuit hanc questionē. At tēde qđ respondeat subdens. An ideo nō dicunt tres dī; qz sc̄ptura nō dicit tres deos. Sed nec tres psonas alicubi scripture textus cōmemorat. An ideo licuit loquendi disputatiue necessitate tres psonas dicere: nō qz scriptura dicit: sed qz scriptura non p̄tradicit. Si autem dicerem⁹ tres deos: contradiceret scriptura dicens. Audi s̄r̄: deus tuus de⁹ vnus est. Ecce absolutio questionis: quare potius dicam⁹ tres psonas q̄ tres deos: qz. s̄. illud non contra dicit scriptura.

Alia questio cur non dicim⁹ tres essentias vt tres psonas; cum scriptura nō contradicat.

Verum et hic alia

emergit questio quam **Aug⁹**. cōsequenter annectit dicens. Cur in q̄t et tres essentias non licet dicere: qđ similiter sc̄ptura sicut nō dicit: ita nō p̄tradicit? At si dicis q̄ p̄pter vnitatem trinitatis non dicunt tres essentias: sed vna essentia. Quero cur nō p̄p̄ eādem vnitatem trinitatis dicat vna psona et nō tres psonas? At em̄ illis cōmune nomen eēntie. ita vt singulus quisq; dicatur

essentia: sic illis cōmune est psona vocabulum. Quid igit restat: vt fateam nr loquēdi necessitate a grecis et latinis parta b vocabula aduersus insidias vel errores hereticorum. Lunq; conaret humana inopia loquendo p̄ferre ad hominū sensus: qđ in secretario mentis de deo tenet: siue p̄ piam fidem: siue p̄ qualem cūq; intelligentiaz: t̄muit dicere tres essentias: ne intelligeretur in illa summa equalitate vlla diuersitas. Rursum non poterat dicere: non esse tria qđā. Quod quia dixit Sabellius in heresim lapsus est. Quæsiuit ergo: quid tria diceret? Et dixit tres personas: siue tres substantias s̄m grecos.

Sicut nos dicim⁹ tres psonas ita greci tres substantias quas dicunt hypostasēs; aliter accipientes substantiam q̄ nos.

Quod enim de perso

nis s̄m nr̄am: hoc de substantijs s̄m cōsuetudinem grecorū oportet intelligi. Sic em̄ illi dicunt tres substantias vnā essentiaz. id est tres hypostasēs vnā vsiam: quemadmodum nos dicimus tres psonas vnā essentiam vel substantiam. Quamq; et illi si vellent sicut dicunt tres substantias tres hypostasēs: possent dicere tres personas tria prosopa. Illud autem maluerunt dicere: quia fortasse s̄m lingue sue p̄suetudinē apertius dicitur.

Qz in trinitate nō est diuersitas nec singularitas vel solitudo: sed vnitās et trinitas et distinctio et identitās.

Jam sufficiēter vt

puto ostēsum est: qđ necessitate dicam⁹ tres psonas: et q̄re nō s̄nt tres deos vel eēntias qz. s̄. in altero obuiat scriptura: in altero diuersitatis intelligētia: qz ibi nulla penitus est diuersitas: sicut nec singularitas vel solitudo sed vnitās et trinitas. Unde **Aug⁹**. in libro. viij. de trini. ait: humana inopia querens quid diceret tria: dixit tres personas vel substantias. Quibus nominibus nō diuersitatem voluit intelligi: sed singularitatem noluit: vt nō solum ibi vnitās intelligatur: ex eo qđ dicitur vna essentia: sed trinitas: ex eo qđ dicunt tres persone **hylarius** quoz in libro. viij. de trinitate ait. Domin⁹ dicit: Qui me videt: videt et pat

Augusti.

Augusti.

Augusti.

hylarius.

trem. Cum hoc dicitur: excluditur singularitas: atq; vnici. id est. solitarij intelligētia. Nam nec solitariuz sermo significat: et indifferentem tamen naturam p̄fessio docet. Vnus est enim in filio pater per nature vnitam similitudinem. Unum sunt eniz natus et generans: vnum sunt neq; vnus. Non itaq; solitarius filius est: nec singularis nec dispar. Item in eodē. Sicut in p̄re et filio credere duos deos impiū est: ita patrem et filiū singularē deum p̄dicare sacrilegium est. Nihil in his nouum: nihil diuersum: nihil alienuz: nihil separabile est. De hoc etiā Aug⁹. in libro questionū veteris ac noue legis ait: Unus ē deus: sed nō singularis. Item Ambro. in libro de trinitate. ait. Quod vni⁹ est substantie: separari nō potest: et si nō sit singularitatis s̄ vnitatis deus vnus cū dicat: nequaquā deitatis trinitatē excludit. Et ideo nō qđ singularitatis: sed quod vnitatis est p̄dicatur. Ecce ex p̄dictis ostēdit: qđ nec singularis: nec diuersus: nec vnicus vel solitarius p̄tendus ē deus: qđ singularitas vel solitudo p̄sonarū pluralitatē excludit: et diuersitas vnitatez essentie tollit. Diuersitas inducit separationē diuinitatis. Singularitas adimit distinctionē trinitatis. Ideo Ambro. in primo libro de trinitate. ait. Non est diuersa nec singularis equalitas. Nec iuxta Sabellianos p̄rem filiūq; p̄fundens. Nec iuxta Arianos p̄rem filiūq; secernēs. Pater enī et filius distinctionē habēt: separationē dō nō habent. Itē in eodē. Pater et filius diuinitate sunt vnū: nec est ibi substantie differētia nec vlla diuersitas. Alioquin quō vnus deuz dicim⁹: diuersitas enim plures facit. Cōstat ergo ex p̄dictis: qđ in trinitate nulla est diuersitas: si tñ aliqñ in scriptura inuenitur dictū tres diuersę p̄sone et hmoi. diuersas dicit distinctas.

Qđ nō dicitur de⁹ multiplex. **Et sicut in trinitate** te nō est diuersitas: ita nec multiplicitas: et ideo nō est dicēdus deus multiplex: sed trinus et simplex. Unde Amb. in .j. lib. de tri. ait. Est in p̄re et filio nō discrepans: sed vna diuinitas: nec p̄fusum qđ vnū est: nec multiplex esse pōt qđ indifferens ē. Multiplex itaq; deus nō est. **Ista est distinctio vicesimatertia** In qua mgr̄ postq̄ egit de nominibus diuinis generaliter: agit de hoc nomine p̄sona specialiter. Et tria

circa hoc fact. Nam p̄mo excipit hoc nomen persona de regula predicta que de his que substantialiter p̄dicantur dabatur. Secundo ostendit qđ hoc nomē p̄sona non singulariter: sed pluraliter de oibus p̄sonis p̄dicat. Tertio p̄cludit qđ in diuis nec diuersitas essentialis nec singularitas p̄sonalis p̄prie dicitur. Primum facit vsq; ibi. Ideo orit̄. Secundum ab inde vsq; ibi. Tā sufficienter. Tertium dō ab inde vsq; ad finem distinctionis. In speciali sentētia mgr̄ stat in tribus p̄positionibus: quarum p̄ma est. Hoc nomē persona non p̄sonaliter: sed substantialiter dicit de diuinis. Probat̄ sic. Omne nomen quod de diuinis predicatur non relative sed absolute: hoc est nō personaliter: sed substantialiter dicitur: sed hoc nomen persona est huiusmodi. igitur predicatur nō p̄sonaliter: sed substantialiter. Tenet argumentum et maior: sed minorem probat magister in textu: excipit hoc nomen p̄sona a regula prius dicta. Secunda p̄positio est hec. Hoc nomen persona de omnibus diuinis p̄sonis simul: non singulariter: s̄ pluraliter p̄dicatur. Et per hoc excipit a regula data superius in precedenti distinctione de nominibus que substantialiter dicunt̄ in diuinis: vbi dicebat qđ nomina que substantialiter dicuntur in diuinis: vel que spectant ad vnitatem essentie: de qualibet persona singularit̄: et de omnibus simul dicuntur in singulari. vt sic dicendo: pater et filius et sp̄s sanctus sunt tres persone: que est vera. Sed hec est falsa. Pater et filius et sp̄s sanctus sunt persona. Tertia p̄positio est hec. In diuinis nec diuersitas substantialis: nec singularitas p̄sonalis est ponenda: et cōcedenda. Et probatur ratione sic. Illa in diuinis non sunt concedenda: quibus concessis tolleretur essentie vnitas: et p̄sonarum diuersitas. Sed diuersitas substantialis et singularitas p̄sonalis sunt huiusmodi. igit non sunt in diuinis concedenda: vt dicit p̄positio p̄bata. Argumentuz tenet. et p̄missas p̄bat magister in textu. igitur etc.

Quid significetur his nominibus vnus vel vna: duo vel due: tres vel tria: trin⁹ vel trinitas: plures vel pluralitas: distinctio vel distincte: cum his vtimur de deo loquentes.

It̄ diligēter

inquiri oportet: cū in trinitate nō sit diuersitas vel singularitas: nec multiplicitas: vel solitudo quid significet his nominibus. s. vn⁹ vel vna: duo vel due: tres vel tria: trinus vel trinitas: plures vel pluralitas: distincte vel distinctio: cū dicat vn⁹ de⁹: due p̄sone vel tres p̄sone: plures p̄sone distincte sūt p̄sone: vel cū dicat distinctio p̄sonarū: pluralitas p̄sonarū trinitas p̄sonarum et hmoi. Videmur enī hoc dicentes numerorum quantitates et rerū multitudinē vel multiplicitatez in deo ponere. Quid ḡ ista ibi significant: ipso de quo loquimur ap̄criente insinuare curemus.

DI. XXIII

Augusti.

Ambrosi⁹.

Ambrosi⁹.

Diuerse dicuntur aliqui p̄sone. i. distincte

Ambrosi⁹.

Augusti.

Magis illa dicuntur ad excludendum ea que non sunt in deo quod ad ponendum aliqua.

Si diligenter premissis autoritatu verbis intendimus: ut dictorum intelligentiam capiamus: magis videtur horum verborum usus introductus ratione remouendi atque excludendi a simplicitate dei: tatis que ibi non sunt: que ponendi aliqua.

Quid pro vno significet cum dicitur vnus deus.

Lumen enim dicitur

vnus deus: multitudo deorum excluditur. nec numeri quantitas in diuinitate ponitur tanquam dicitur: deus est: nec multi sunt vel plures dei. *Ubi Ambrosius in libro de tri. ait: Lumen vnus dicitur deum: vnitas excludit numerum deorum: nec quantitate in deo ponit: quod nec numerus nec quantitas ibi est.*

Quo sensu dicitur vnus est pater: vel vnus est filius.

Similiter cum dicitur:

vnus est pater: vel vnus est filius: et huiusmodi: ratio dicitur hec est quod non sunt multi patres: vel multi filii: ita et de similibus. Item cum dicimus plures esse personas: singularitatem atque solitudinem excludimus: nec diuersitatem nec multipliciter ibi ponimus: quasi dicitur. Sine solitudine ac singularitate personas confitemur. *Unde Hilarius in libro de tri. sic ait Dixit deus. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Quero nunc an solum deum sibi locutum existimes: an hunc sermonem eius intelligas ad alterum extitisse? Si solum fuisse dicitur: ipse voce argueris dicentis. Faciamus et nostrum. Sustulit enim singularitatis ac solitudinis intelligentiam professione consortii: quia aliquod consortium esse non potest ipsi solitario: neque solitudo solitarii recipit faciamus: nec alieno a se diceret nostram. Attende lector: his verbis et vide: quod nomine consortii pluralitatem significauit. Professio ergo consortii est professio pluralitatis: quam professus est dicens. Faciamus et nostrum. pluraliter enim vtrumque dicitur. Sed hac professione pluralitatis non diuersitatem vel multitudinem posuit: sed solitudinem et singularitatem negauit. Sic ergo cum dicimus plures personas vel pluralitatem personarum: singularitatis et*

solitudinis intelligentiam excludimus.

Quid pro ternarium significet cum dicitur tres persone.

Ita etiam cum dicitur: tres personas: nomine ternarii non quantitatem numeri in deo ponimus: vel aliquam diuersitatem: sed intelligentiam: non ad aliam si ad patrem et filium et spiritum sanctum dirigenda significamus: ut sit huiusmodi dicitur intelligentiam. Tres persone sunt: vel tres sunt pater et filius et spiritus sanctus. id est nec tamen pater: nec tamen filius nec tamen pater et filius in deitate sunt: sed etiam spiritus sanctus: et non aliter ab his. Similiter non tamen est ibi hec persona: vel illa: vel hec et illa: sed hec et illa et illa: et non alia. Et hoc forte ita intelligendum Augustinus satis ostendit ubi dicit quod illo nomine non diuersitatem intelligi voluit: sed singularitatem noluit.

Quid pro duo cum dicitur due persone vel pater et filius duo sunt.

Similiter cum dicitur:

duo sunt: pater et filius: non dualitatis quantitate ibi ponimus: sed hoc significamus: quod non est tamen pater: nec tamen filius: sed pater et filius: et hic non est ille: ita et de aliis huiusmodi. Ita etiam cum dicimus: pater et filius sunt due persone: hoc significamus quod non tamen pater est persona: nec tamen filius est persona: sed pater est persona: et filius est persona: et hec non est illa.

Ex quo sensu dicitur in personis distinctio vel persone distincte.

Lumen autem dicitur

distincte sunt persone: vel distinctio est in personis: confusione atque permutatione excludimus: et hanc non esse illam significamus. Licet addimus distincte sunt persone proprietatibus siue differentes proprietatibus: aliam esse hanc personam: et aliam illam suis proprietatibus significamus. Et cum dicimus aliam et aliam non diuersitatem vel alienationem ibi ponimus: sed permutationem sabellianam excludimus.

Quomodo ibi accipiatur discretio.

Ita etiam dicuntur

discrete persone vel cum dicitur discretio in personis esse. eandem intelligentiam facimus. Eodem enim modo ibi accipitur distinctio. quo discretio. Et congrue dicitur ibi esse discretio vel distinctio: non diuersitas vel di-

Ambrosius.

Ex quo intelligitur etiam dicantur persone plures.

Hilarius.

Augustinus.

Ambrosi⁹. uisio siue separatio. *Uñ Ambro. in. i. li. de trini. Non est ipse pater qui filius: sed inf patrem et filium expressa distinctio est.*

Quò trinitas ibi accipiatur. **I**

Lum vero dicitur

trinitas id significari videt qd significatur cum dicit tres persone. vt sicut non potest dici pater est tres psona. vl filius est tres psona: ita non debet dici. pater est trinitas. vel filius est trinitas.

Hoc videtur contrarium esse pre dictis. **K**

Hic non est preter

mittendū qd cum supra dictum sit deū nec singularem nec multiplicem esse cōstitēdū idqz sanctorū autozitatibus sit confirmatū

Isidorus. In contrariū videt sentire Isido. dicens

Distinguendū est inter trinitatem et vnitate. Est enī vnitas simplex et singularis: trinitas vō multiplex et numerabilis. quia trinitas est trium vnitas. Ecce vnitate dicit esse singularem. et trinitatem multiplicem et numerabilem. Sed ad hoc dicimus. qd singularē accepit sicut et alij accipiūt vnū. multiplicem vō et numerabilem sicut alij dicunt trinum.

Ista est distinctio vicesima quarta. In qua magister ostensa significatiōe hui⁹ nominis psona. pat sumit pfe: agit de significatione eiusdem. pat sumit cū terminis numeralib⁹ sibi adiunctis Et circa hoc tria facit. Prīmō ostendit qd p terminos numerales in diuisis excludit multiplicem subalē. Secundo qd p ipos remouet solitudō psonalis. Tertio qd p eorum distinctionem secludatur confusio psonalis. Prīmū facit a pncipio distinctionis vsqz ibi Item etiam cum dicit⁹. Secundū ab inde vsqz ibi Cum autem dicimus distincte. Tertium ab inde vsqz ad finem distinctionis. Et tm̄ in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus ppositionibus quarū pma est hec. In diuinis pnomina numeralia ad vnitate essentie spectantia solam multiplicem excludimus. Hanc magister inuestigat querens ad: quid p terminos numerales et nomina pinentia ad pluralitatem seu multitudinem seu distinctionem in diuinis significet. Nam si vera dicunt de deo. vl dicitur suū significatū ponere in deo. Ad qd respōdens magister dicit. qd significatio talīū nominū vel terminorū nō admittit in diuinis ad aliquid ponēdū sed potius remouendū. qd declarat exemplo. Nam cum dicimus de⁹ vnus: vnus pater tm̄. per illuz terminum numeralē vnus nulla quantitas vel numer⁹ in deo ponitur: s; tm̄ deoz aut alioz excluditur pluralitas. Secūda ppositio est hec. Per nomina numeralia pluralitatem exprimentia in diuinis: singularitatem et solitudinem excludimus psonalem. Hāc mgr̄ pbat p hoc qd dicit. qd cū dicit pluralitas personarum non multitudo ponit. sed singularitas et similitudo excludit seu tollit. Cum enī dicimus tres negamus ibi esse solū duas. Et cum dicimus duas: negamus

ibi esse solum vnā. Tertia ppositio est hec. Cum enim psonas diuinas distinctas esse dicimus: tunc earū confusio et pmitcionem contra sabellianum excludimus. Hanc ppositionē mgr̄ probās dicit. qd in noie trinitatis discretio non diuersitas in deo ponit: sed cōmixtio et cōfusio negat. igit⁹ rē.

Quid significat cū dicitur pluraliter tres persone vel due persone. **A**

Reterea con

DL XXV

P siderandum est cum hoc nomine psona vt (predictū est) fm substantiam dicatur: que sit intelligentia dicit cum pluraliter profertur tres persone. vel due persone. et cum dicitur. Alia est persona patris. alia est persona filij. alia est persona spiritus sancti. Si enim in his locutionibus persone vocabulū essentie intelligentiam facit: plures essentias confiteri videtur. et ita plures deos. Si vō essentie significationem ibi nō tenet. Alia est huius nominis ratio cum dicitur. Pater est persona. vel filius est persona. et alia cum dicitur. Pater et filius et spiritus sanctus sunt tres persone. et cum dicitur. Alia est persona patris. alia filij. et huiusmodi.

Qd videtur fm essentia dicit alia est psona patris. alia filij. siue tres persone. vt cū dicitur. pater est persona. filius est persona. **B**

Persona enim vt

Augusti.

supra ait Aug⁹. ad se dicitur. et idem ē deo esse personam qd esse: sicut idem est ei esse qd deus esse. Unde manifeste colligit qd essentia diuinam pdicamus dicentes. Pater est persona: filius est persona: spiritus sanctus est persona. id est essentia diuina. et omnino vnus et idem significatur nomine persone. i. essentia diuina: cum dicitur. pater est persona. et filius est persona. qd significat nomine dei: cum dicitur. pater est deus. filius ē deus. Ita etiā idē significat cū dicitur. Deus est deus et deus est psona. Utroqz enī noie essentia diuina intelligit: qz vtrūqz fm subam dicitur. Cū vō dicitur. pater et filius et spūscūs sunt tres persone. quid noie psona significam⁹: an essentiam. Hoc enī videt si supraposita verba Aug⁹. diligenter scrutemur. Supra enim dixit qd ideo tres psonas dicimus qz id qd psona est: cōmune est tribus. Et item quia pater est psona. et filius est psona et spūscūs est psona. ideo tres persone dicunt. Videtur ergo eandem tenere significationem hoc nomen persona. cum dicitur tres persone

Qd noie psona id significat cum dicitur psona. qd significat nomine dei cū dicitur pater est deus.

quā habet cū dicitur. Pater est psona: fili
us est psona: spiritus sanctus est persona.
Quia vt ostendit Aug. hoc dicit. i. tres p
sone propter illud: quia id quod psona est
cōmune est eis. Id ē quod cōmune est eis
id est p̄ri et filio et sp̄s sancto videtur signi
ficari noie psonae: cum dicitur tres psonae.
Aliter etiā videt posse ostendi. q̄
p̄m essentiam dicatur. etiam cum
pluraliter profertur. c

Aliter etiā vide

tur posse ostendi: q̄ ibi nomie psonae signi
ficet essentia cū dicit tres psonae. Et eni su
pra dixit Aug. Ea necessitate dicim⁹ tres p/
sonas vt responderem⁹ q̄rentib⁹ q̄d tres vel
qd̄ tria. Cū ḡ q̄ritur q̄d tres vel qd̄ tria cō/
ueniēter r̄ndetur cū dicitur tres psonae. Et
cū q̄ritur: qd̄ tres vel qd̄ tria. p̄ter quid de
essentia queritur. Nō eni inuenitur qd̄ illi
tres sint nisi essentia. Si ḡ questioni recte
respondemus: oportet vt respondendo es
sentiam significemus: alioquin nō ostēdi /
mus qd̄ tres sint. Si nō r̄ndentes essentia
significam⁹: ip̄am essentia psonae noie intel
ligimus: cum dicitur tres persone.

Opinio quorūdam q̄ putant essen
tia significari noie persone cū dicit
mus tres personas d

Quibusdam vide

tur q̄ noie psonae significet essentia: cum d̄
tres psonae. Propterea q̄ Aug. dicit ideo
dicit tres psonas: q̄ cōmune est eis id qd̄ ē
psona: vt sit talis intelligentia. Pater et fi
lius et sp̄s sanctus sunt tres psonae. id ē sunt
tres id habentes cōmune qd̄ est psona. id
est tres sunt quorū quisq̄ est psona. id est
essentia. Sed quō iuxta hanc intelligentia
dicit: alia est psona p̄ris: alia filij. Et hoc
etiā ita volunt intelligere. s. alius est pat̄
et alius est filius: id t̄m cōe h̄ntes qd̄ est pso
na. Et hoc cōfirmant auctoritate Aug⁹. q̄ i
viij. lib. de trini. ait. Tres psonas eiusdem
essentie: vel tres psonas vnā essentia dicit
mus. Tres aut̄ psonas ex eadē essentia nō
dicimus: quasi aliud ibi sit qd̄ essentia est.
aliud quod psona est. Hac auctoritate et p̄/
missis conant̄ asserere in p̄dictis locutioni
bus nomen psonae essentia significare. S̄z
quid respondebunt ad id qd̄ ip̄e Aug⁹. in
li. de fide ad Pet̄rū dicit. s. q̄ alius est pat̄
in psona siue psonaliter. ali⁹ psonaliter fili
us: alius psonaliter sp̄s sanctus. Quō em̄

alius psonaliter pater: alius psonaliter fi
lius: alius psonaliter sp̄s sanctus. si inesse
psonam omnino cōueniunt. id est si psona
essentie t̄m intelligentia facit. Ideo nob̄ vi
detur aliter h̄ posse dici p̄gruentius iuxta
catholicorum doctorum auctoritates.

Q̄ hoc nomen persona tripliciter
in trinitate accipitur. et hec est vt
lis et catholica doctrina de perso
na et personis. e

Sciendū est igitur

q̄ hoc nomē psona multiplicē intelligentia
facit: nō vnā t̄m. Et vt Ilylari⁹ ait. in li. iij.
de trini. Intelligentia ditorū ex causis est
assumēda dicendi q̄ nō p̄moni res: sed rei
p̄mo subiectus est. Discernētes ḡ dicendi
cās hui⁹ nois. s. psona: significatiōz distin
guimus dicētes: q̄ hoc nomen. s. persona
p̄p̄e p̄m substantia dicit et essentia significat
sicut supra ostendit Aug. cū dicitur. De
est psona: pater est psona. Quada t̄m neces
sitate (vt supra dixit Aug.) translātū est h̄
nomen: vt pluraliter dicere tres psonae cū
quererēt. qd̄ tres vel qd̄ tria. vbi nō signi
ficat essentia. i. natura diuinā que cōis est
tribus psonis: s̄ substantias v̄l hyposta
ses p̄m grecos. Greci quippe (vt supra di
xit Aug⁹.) aliter accipiunt substantia. id est
hypostasim: aliter nos. Nos enim substan
tia dicim⁹ essentia siue natura. Personas
aut̄ dicimus sicut illi dicūt subas. i. hypo
stases. Si ergo nos ita accipimus psonas
vt illi accipiūt subas vel hypostases. Et illi
aliter accipiūt hypostases q̄ nos substan
tiam aliter ergo nos accipimus psonas q̄
subam. Cū ḡ dicimus tres psonas: non ibi
psonae nomie essentia significamus. Quid
ergo dicimus? Dicimus quia tres psonae
sunt. id est tres subsistētie. s. tres entes pro
quo greci dicunt tres hypostases.

Ostendit verba Augustini conue
nire huic sentētie. f

Ethic sensus adiu

uatur ex v̄bis Aug. p̄missis si interi⁹ intel
ligant. Quia em̄ pater est psona. i. essentia
et filius est psona: et spiritus sanctus psona
Ideo dicunt̄ tres psonae. i. tres subsistētie
tres entes. Nō em̄ p̄nt dici tres subsistētie
v̄l entes: nisi singulus eorū esset psona. i. es
sentia. Quia ḡ eis cōe est id qd̄ ē psona. i. es
sentia. Ideo recte dicunt̄ tres psonae. i. subsi
stētie vel subsistētes. vt sicut essentia que

Augusti.

Ilylarius.

Augusti.
Quid signifi
cet cum dicit
tres persone
tres subsisten
tie vel tres en
tes non tres
essentie.

Augusti.

Augusti.

Augusti.

eis est cois: vere ac ppe est: ita illi tres ve/ re ac pprie subsistentie vel entes intelliga/ tur. Ideoq; Aug^o causas ditorum discer/ nens: dicit tres personas esse vnam essenti/ am vel eiusdem essentie. Non ex eadē essen/ tia: ne aliud intelligatur ibi esse persona ali/ ud essentia. tres enim persone id est subsiste/ tie vna sunt essentia. r̄ vnus essentie nō au/ tem sunt vna persona vel vnus persone lz/ psona fm̄ subam dicatur aliqñ. naz si hoc/ diceretur: confusio fieret in personis.

Obiectiōi illorū hie r̄ndet qua ni/ tuntur. pbare psonas fm̄ essentia/ accipi. qz r̄ndem^o querētib^o quid/ tres vel quid tria.

Ad hoc autē quod

illi dicunt: cum queritur quid tres vel tria/ de essentia queritur. quia nō inuenitur qd/ illi tres sint nisi essentia. p hoc volētes nos/ inducere vt nomine persone essentiam itel/ ligamus. cum respōdemus tres personas/ ita dicimus. Indubitabiliter veruz est: qz/ non inuenitur vnū aliquid qd illi tres sint/ nisi essentia. Vnū enim sunt illi tres. i. essen/ tia diuina. vnde veritas ait. Ego r̄ p̄ vnū/ sumus. Verūtamen cum queritur. qd tres/ vel quid tria: non de essentia queritur: nec/ sibi quid ad essentiaz refertur. Sed cū fides/ catholica tres esse p̄fiterē: sicut Johānes/ in epla canonica ait Tres sunt qui testimo/ nium pbibent in celo. q̄rebaf̄ quid illi tres/ essent. i. an essent tres res: r̄ que tres res: r̄/ quo noic ille tres res significarēt. Et ideo/ loquendi necessitate inuentū est h nomen/ psona ad respōdendū. r̄ dictū ē tres p̄sone/ Quid tres res r̄ quid vna res hic/ dicitur.

Non autē te moue

at q; diximus tres res. Non eni hoc dicen/ tes diuersaz rerū numex ponimus in tri/ nitate. sed ita tres res dicimus vt easdē eē/ vnā quandā summā rem confiteamur. Vñ/ Aug^o in .i. li. de doc. chri. sic ait. Res qui/ bus fruendū est nos beatos faciunt. res ḡ/ qbus fruendū est sunt pater r̄ filius r̄ spūs/ sanctus. Eademq; trinitas vna quedā sū/ ma res est: cōmunisq; fruētibus ea. si ta/ men res r̄ non rerū oim causa sit. Non eni/ facile potest inueniri nomen qd tante excel/ lentie conueniat: nisi quod melius dicitur/ trinitas hec vnus deus. Sicut ergo tres/ res dicūtur. r̄ he sunt vna res: ita tres sub/

Augusti.

stantie dicunt r̄ he sunt vna essentia Ecce/ ostensum est que sit intelligentia huius no/ minis psona cū dicimus tres personas. Ex/ quo sensu dicat̄ alia est psona/ p̄ris. alia filij. alia spūs sancti.

Nūc inspiciamus

vrū fm̄ eandē rōnē r̄ cām dicat̄. alia ē p/ sona p̄ris. alia filij. alia spūs sancti. Quod/ vtiq; sane intelligi pōt. vt sit sensus talis. Alia/ est subsistētia vel hypostasis patris/ alia subsistentia filij. alia subsistentia spiri/ tussancti. Et alia subsistentia pater. alia fi/ lius. alia spiritussanctus.

Quō hec intelligant̄. alius in per/ sona pater. alius filius. ali^o spiri/ tussanctus.

Deinde queritur.

vrū fm̄ eandē rōnē accipiat̄ cū dicitur/ Alius est pater in psona. ali^o in psona fili^o/ alius in psona spūs sanctus. siue alius p̄/ naliter p̄r. alius p̄sonaliter filius. alius p/ sonaliter spūs sanctus? Ad quod dicim^o/ quia r̄ si possit eodem modo accipi. ḡgru/ entius tamē ex rōne dicit̄ alia variat̄ in/ telligentia. vt hic p̄sone nomine pprietas/ p̄sone intelligatur. vt sit sensus talis. Ali^o/ est in psona vel p̄sonaliter pater. i. proprie/ tate sua pater alius est q̄ filius. r̄ filius p̄/ prietate sua alius q̄ pater. Paternali enīz/ pp̄tate distinguit̄ hipostasis p̄ris ab hi/ postasi filij. r̄ hipostasis filij filiali pp̄rieta/ te discernit̄ a p̄re r̄ spūs sanctus ab vtroq; processibili proprietate distinguitur. Q; fm̄ hūc modū etiā in p̄dictis lo/ cutionibus pōt accipi.

Ad aliē h acci/ pit psona ḡ/ supra. h. p. p̄/ petate accipit

Hoc etiaz mō sane

pōt accipi psona in p̄missis locutionib^o cū/ dicit̄. alia ē psona p̄ris. alij filij. i. alia est p̄p̄e/ tas q̄ p̄r ē p̄r: alia q̄ filij ē filij. alia q̄ spūs s̄c/ tus est spūs s̄ctus Ita etiā noie p̄sone qdā/ pp̄tates itelligere volūt cū dicunt̄ tres p/ sone: sed meli^o ē vt subsistētias v̄l hiposta/ ses intelligamus cū dicimus tres psonas.

Sumā dicitō/ rum colligit.

Ex p̄dictis colligit̄ q; nomē p̄sone i trini/ tate triplicē tenet rōnē. Est enī vbi facit̄ itel/ ligentiam essentie: Et est vbi facit̄ intelli/ gentiam hipostasis r̄ est vbi facit̄ intelli/ etiā proprietatis.

Autozitatibus sanctorū ostendit/ quod dixit.

Quaerit s3m substā

tiā dicat & essentia aliqñ significet. supra
 ex dictis Aug. apte ostendim⁹. Qd̄ nō pro
 hipostasi atq; p̄tate accipiat: ex auctori
 tatis sanctorū ostendi oportet: ne conie
 cturā nr̄is aliqd̄ ausi dicere videamur. De
 hoc Hiero. in expositōe fidei catholice ad
 Alipium & Aug. ep̄os ita ait. Nō ē p̄fus
 aliq; in trinitate gradus nihilq; quod in /
 ferius superiusve dici possit: sed tota diui
 nitas sui p̄fectione equalis est: vt exceptis
 vocabulis que proprietatem indicant per
 sonaz: quicquid de vna p̄sona dicitur: de
 trib⁹ possit dignissime intelligi: atq; vt con
 futantes Arrium vnam eandemq; trinita
 tis dicim⁹ esse essentia vel substātia. & deū
 vnum in tribus p̄sonis fatemur. Ita etiaz
 impietatem Sabellij declinantes: tres per
 sonas expressas sub p̄tate distigim⁹
 non ip̄m sibi p̄rem. ip̄m sibi filiū. ip̄m sibi
 sp̄m sanctum esse dicentes: s̄ aliaz patris
 aliā filij. aliā sp̄s sancti esse p̄sonā. Nō enī
 noia tātm̄odo: s̄ etiā noim̄ p̄tates. i. p̄
 sonas: vt greci exp̄mūt hipostasēs. i. substi
 sistētias p̄ntemur. Nec p̄ filij vel sp̄s sancti
 p̄sonā aliqñ excludit. Nec fili⁹ vel sp̄s san
 ctus p̄ris nomē p̄sonāq; recipit: s̄ pat̄ sem
 per p̄r: & fili⁹ sp̄s fili⁹. & sp̄s sanctus sp̄s san
 ctus. Itaq; s̄ba vnū sunt: s̄ p̄sonis ac noi
 bus distinguunt. Ecce h̄ apte dicit Hiero.
 p̄tates eē p̄sonas. & p̄sonas esse substi
 stētias. An̄ manifestū sit qd̄ dixim⁹. s̄ p̄so
 ne noie significari et hipostasim & p̄tate
 Job. etiā Dam. p̄sonas dicit esse hiposta
 ses & eas dicit entes: ita inq̄ens. In deita
 te vnā naturā cōfitemur & tres hipostasēs
 s̄m veritatem entes. id est personas.

Hiero.

Jo. dam.

Ista est distinctio vicesimaquin
 ta. In qua mgr̄ postq̄ egit de noibus significātib⁹
 vnitatē & pluralitatē in diuinis. Incipit agere de quo
 dam noie qd̄ horū recipit additionē. s̄. de hoc nomi
 ne p̄sona. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo ostēdit
 qd̄ significet cum d̄: tres p̄sone vel due p̄sone. Se
 cūdo qd̄ importat p̄ hoc cū d̄: alia p̄sona p̄ris. alia
 filij. alia sp̄s sancti. Tertio qd̄ denotat cū d̄: Alius
 est in p̄sona p̄r. ali⁹ fili⁹ &c. Primū facit a p̄ncipio di
 stinctōis vsq; ibi. Hinc incipim⁹. Secūm ab inde vs
 q; ibi. Deinde q̄rē vtrū. Tertiu⁹ dō vsq; ad finē di
 stinctōis. In sp̄iali sn̄ia mgr̄i stat in trib⁹ p̄positiōi
 bus. quaz̄ p̄ma ē hec. qd̄ hoc nomē p̄sona qñq; stat
 id ē supponit p̄ essentia. Hāc p̄positiōne mgr̄ inue
 stigans q̄rē cū d̄: plaliter. pat̄ & filius & sp̄s sanctus
 sunt tres p̄sone. vel cū d̄: singularit̄. Alia est p̄sona
 p̄ris. alia p̄sona filij. & alia p̄sona sp̄s sancti. qd̄ ibi si
 gnificet nomē p̄sone. Si enī essentia significet. igitur
 variatur significatio p̄sone in singulari & in plurali.
 qd̄ videt̄ inusitatū. Postea obijcit ad alterā partem
 dicēdo: qd̄ tam in singulari q̄ in plali essentia signi

ficet. Qd̄ aut̄ in singulari essentia significet. p̄bat ex
 his que iam dixerat. Et qd̄ in plali essentiam signifi
 cet: p̄bat duab⁹ rōnibus. P̄ria est. b. Augu. dicen
 tis. Cum dicimus tres p̄sonas: significamus illd̄ qd̄
 cōmune est patri & filio & sp̄s sancto. sed nihil est cō
 mune eis nisi essentia. igit̄ nomine p̄sone pluraliter
 sumpto significatur essentia. Secūda ratio talis est
 Quid querit de essentialibus interrogantib⁹. quid
 est essentia. rādemus tres p̄sone. igit̄ hoc nomē p̄so
 na in plali significat essentiam. Secūda p̄positio est
 hec. Hoc nomē p̄sona capis qñq; p̄ hipostasi v̄l sub
 sistētia. Hanc magister p̄bat ponendo opinionem
 propriam d̄. qd̄ licet nomen persone de se significet
 substantiā tñ transferet qñq; p̄ penuriam vocabulo
 rum: ad significandū suppositū vel hipostasim. vñd̄
 sensus est. P̄ fili⁹ & spiritus sanct⁹ sunt tres p̄sone. i.
 tres hipostasēs vel tres subsistētes. Tertia p̄positi
 o est qd̄ hoc nomē p̄sona multoties supponit p̄ pro
 pietate p̄sonali sub et differētia. Hāc mgr̄ pulchre
 p̄bat in textu p̄ autoritates & exempla igit̄ &c.

**De proprietatib⁹ p̄sonarū. s3 p̄r
 de hoc noie hipostasēs.**

Hinc de pro

rietatibus p̄sonarū: q̄s fre
 quēter in hoc tractatu cōme
 morauim⁹: aliqd̄ loqui nos
 oportet. Sed p̄mū audiamus qd̄ de h̄ no
 mine hipostasēs. Hiero. dicit. Aut enī sub
 hoc noie venenū latere sed hoc dicit s̄m qd̄
 heretici eo vtebant̄ vt simplices seducerēt
 scz̄ p̄ p̄sona & p̄ essentia. vt siue diceretur
 vna tñ hipostasēs. siue tres. minus pitos
 ad incōueniēs deducerent. cum non erat h̄
 nomen ita apud catholicos vulgatu. nec
 ita eius significatio determinata vt modo
 Et ideo Hiero. dicit hoc nomē non vten
 dum fore sine distinctione vel expositione
 tunc. s̄. qñ cum hereticis contendebat: ita
 scribēs de fide catholica ad Damasum pa
 pam. Ab arrianorū p̄sule hipostasion no
 uellum nomen a me hoie romano exigitur
 Interrogam⁹: qd̄ tres hipostasēs arbitrē
 tur intelligi? Tres p̄sonas subsistētes aiūt.
 Respondemus nos ita credere. Nō suffi
 cit eis sensus. Ip̄m nomē est flagitāt. qd̄ nel
 scio qd̄ veneni in sillabis later. Clamamus
 Si quis tres hipostasēs. i. tres subsistētes
 p̄sonas nō p̄fiter̄: anathema sit. Si q̄s aut̄
 hipostasim vsiā intelligēs. nō tribus p̄so
 nis vnā hipostasim indicit. alienus a xp̄o
 est: qui. s̄. tres hipostasēs dicens sub nomi
 ne pietatis tres naturas conatur asserere.
 Sufficiat nobis dicere vnaz̄ subam & tres
 p̄sonas p̄fectas equales. taceam⁹ tres hi
 postasēs si placet. Nomen hoc non bone
 suspitōnis est: cum in eodem verbo sensus
 dissentiūt. Aut si rectum putatis: tres hi
 postasēs cum interpretationibus suis debe

DI. XX VI

Hiero.

renos dicere non negamus. Sed mihi cre dite: venenū sub melle latet. Transfiguratur enim se angelus sathane i angelū lucis. His vobis non negat vtendū esse noie hipostasias. sed hereticos eo prave vsos ostēdit cōtra quos cautela opus erat in distinctōe si gnificatiōis. alioqñ sibi cōtradiceret q̄ su pra tres hipostasies confitetur.

De proprietatib⁹ personarū ⁊ de nominibus earum relatiuis. b

Iā de proprietati⁹

bus psonarū videamus: que etiam notio nes siue relationes in scriptura plerūq; di cunt. In illa sancta trinitate que ideo a no bis repetit: vt cordi nro tenaci⁹ infigat ait Aug⁹. in li. de fide ad Petrū. Aliud est ge nuisse q̄ natum esse. aliudq; est pcedere q̄ genuisse vel natum esse. Unde manifestū est q; alius est pater: alius filius: alius spi ritus sanct⁹. Et est pprium solius p̄ris: nō qz non est natus ipse: sed qz vnū filiū gene rit. ppriumq; solius filij: non qz ipse nō ge nuit: sed qz de patris essentia natus ē. Pp rium ⁊o spū sancti: non qz nec natus est ipse nec genuit: sed qz solus d̄ patre filioq; pcedit. Ecce breuiter assignauit tres pro prietates trium personarū. quarū vna nō est alia. Hoc enī significauit cum dixit Ali ud est genuisse q̄ natum esse aliudq; proce dere. i. alia pprietas siue notio est genera tio: ⁊ alia natiuitas: alia pcessio que alijs nominib⁹ dicunt paternitas: filiatio. Has pprietas designant nomina psonarū. s. pater filius ⁊ spū sanctus: que relatiua sūt ⁊ ad seinuicem dicunt. qz notant relatiōes que nō sunt deo accidēt. les. sed in ip̄s p/ sonis ab eteruo sūt imutabiliter: vt nō mō appellatiōes relatiue. sed etiam relatiōes si ue notiones in rebus ip̄is. s. in psonis sint. Ex nō oīa que de deo dicuntur s̄m substātiā dicuntur. quedā em̄ s̄m relationem dicuntur. nihil tamen s̄m accidens.

Quo circa sciendū

est. non oē qd̄ d̄: de deo debz dici s̄m substātiā. quia quedam dicunt s̄m relatiōez qui non est accidens: quia non est mutabi lis. Unde Aug⁹ in. v. li. de trini. ait. Nihil in deo s̄m accidēs dicitur: quia nihil ei ac cidit. Rectamen omne quod dicitur: s̄m substātiā de deo dicitur. In rebus crea tis atq; mutabilibus quod nō s̄m substan

tiam dicit: restat vt s̄m accidens dicatur. In deo aut̄ nihil quidē s̄m accidens dicit quia nihil in eo mutabile est aut amissibile Nec tñ omne quod dicit s̄m substātiā dicit Dicit enī ad aliquid sicut pater ad filium: ⁊ filius ad patrem: qd̄ non est accidens. qz ⁊ ille sp̄ est pater: ⁊ ille sp̄ est filius: ⁊ ita sp̄. qz sp̄ natus est filius: nec cepit vnq; eē fili⁹. Qz si aliquando esse cepisset: aut aliqñ desi neret esse filius: s̄m accidēs diceret. Et qz pater non dicit pater nisi ex eo qz est ei fili⁹ ⁊ filius non dicit filius: nisi ex eo qz habet patrem: nō s̄m substātiā hec dicuntur sed ad iuicē ista dicunt. neq; tñ s̄m acci dens. qz ⁊ qz dicit pater: ⁊ qz dicitur filius ⁊ eternū atq; incommutabile est eis. Ecce apte his vobis ostendit quedā dici de deo s̄m substātiā: quedam s̄m relationem: nihil tñ s̄m accidens. Ostendit etiam pprietas patris esse qz habet filiū: ⁊ pprietas filij qz habet patrē. Ideoq; cum dixit eternū ⁊ in cōmutabile esse quod pater dicitur ⁊ qd̄ si lius dicit. ita intelligi voluit. i. pprietas qz pater est pater: ⁊ pprietas qua fili⁹ est filius eterna est ⁊ in cōmutabilis: qz ⁊ pater semp pater: ⁊ filius sp̄ filius. Vñ ⁊ hylari⁹ ppe rates psonarū assignās in. xij. li. de tri. ait. Si sp̄ patri pprium est qz sp̄ est p̄: necesse est sp̄ filio ppriū esse vt sp̄ est filius. Vbi enī sp̄ p̄ est: sp̄ ⁊ fili⁹ est. q̄ nō sp̄ p̄ est: nō sp̄ genuit. Itē in eodē. Nato deo: manifestum est pprium esse quod filius est.

Quare dicatur esse propriū vnige niti qz est fili⁹ dei. cum etiā homi nes sint filij dei.

Hic queritur quo

modo dicat propriū nato deo qz est dei filius vel genitus ex deo: cū etiā homines filij dei dicant ⁊ sint. s̄m illud. Filij excelsi om nes. Et ad Ososen de populo israel dñs ait. Filius meus p̄mogenitus israel. Sed magna est distantia. homines enī filij dei sunt factura: non natiuitatis proprietate: Deus autē filius originis p proprietate fili⁹ est: ⁊ veritate natiuitatis: non factura vel adoptione. ⁊ illi quidē ante sunt qz filij dei sunt. Fiunt em̄ filij: non nascuntur filij dei. Unde hylartus solum deum natum origi nis proprietate dei filiū ostendēs inter ip sum ⁊ homines filios dei euidentissime di stinguit in. xij. li. de trini. ita dicens. Vero deo patri qz ex deo nascitur vere filius ē: ⁊ nos quidē filij dei sumus: sed per facturā.

Hylari⁹ ppe rates psonarū filij dicitur nati.

Hylart⁹ auro ritate cont r. mat solutiōe 3. Apra disti nctio int̄ deū filij ⁊ hominē: li os qz ille nat⁹ filius. h̄i facti filij.

Augusti.

Quid sit pro priū patris. Quid sit pro prium filij. Quid sit pro priū spū sancti.

Hic de nomi bus relatiuis q̄ notant ip̄as relationes.

Augusti.

Augusti.

cti vel doni pater: et spiritus sanctus vel donum patris spiritus vel donum. Sed non ita est in omnibus relatiuis. Non enim omnia que relatiue dicuntur suis ad se inuicem respondent vocabulis. Unde Augustinus horum elidens opinionem in quanto libro de trinitate. Non te moueat inquit quonia diximus spiritum sanctum non ipsam trinitate: sed cum qui est in trinitate relatiue dicitur licet non ei respondeat vicissim vocabulum eius ad quem referatur. Dicimus enim spiritum sanctum patris sed non vicissim dicimus patrem spiritus sancti: ne filius eius intelligatur spiritus sanctus. Item dicimus spiritum sanctum filii: sed non dicimus filium spiritus sancti. ne patris eius intelligatur spiritus sanctus. In multis enim relatiuis hoc contingit: ut non inueniatur vocabulum quo sibi vicissim respondeant. Cum ergo dicimus donum patris et filii: non quidem possumus dicere patrem doni aut filium doni. Sed ut hec vicissim respondeant: dicimus donum donatoris et donatoris doni: quod potuit inueniri vilitatum vocabulum: illi non potuit. Donum ergo donatoris: et donator doni cum dicimus relatiue vtriusque ad inuicem dicimus: donator tamen non fuit deus nisi ex tempore. cum spiritu sanctus sit donum etiam ab eterno.

Ista est distinctio vicesima sexta.
In qua magister pacto tractatu de diuinis nominibus: inquit agere de proprietatibus ipsarum personarum a quibus nomina imponuntur. Circa quod tria facit. Nam primo ostendit propositum. scilicet que sit illa proprietates. Secundo mouet questionem quandam circa dicta et soluit eam. Tertio proponit aliam questionem quam discutit. Primum facit a principio distinctionis vtriusque ibi. Dic queritur quomodo. Secundum ab inde vtriusque ibi. Dic queri potest. Tertium vero ab inde vtriusque ad finem distinctionis. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. nomina proprietates personales significata nunquam accidentaliter: sed tamen relatiue predicantur. Diuini modi vero nomina sunt paternitas. filiatio. processio. genuisse. natum esse. generatio. natiuitas. pater filius. et spiritus sanctus. et huiusmodi. Hanc propositionem magister probans permittit primo quod hoc nomen hypostasis in primitiua ecclesia a catholicis illibenter in usum de diuinis assumebatur. non quia diuinis non conueniebat. sed quia sumptum pro supposito subsistente in natura diuina optime congruit. sed eo quia heretici abutebantur sumentes ipsum pro essentia. et sic simplices per ipsum decipiebant. Secundo subdit que sint proprietates personales de quibus vult agere dicens. quod quia non est proprietates patris in quantum pater quod ipse non sit natus: sed certe quod generat. Et proprietates filii est non quod non generat: sed certe quod sit generatus vel genitus. Et proprietates spiritus sancti est non quod ipse sit natus vel quod generat: sed a patre et filio procedat. Tamen proprietates personales patris est generare: filii generari. spiritus sancti procedere vel spirari. De autem proprietates sunt relationes quedam: quibus persone ad se inuicem relatiue distinguuntur. et illis nominibus nominatur pater

nitas. filiatio. spiratio. et nomina personarum. sicut pater et filius et spiritus sanctus a seipsis sumuntur. Tertio ostendit de nomine predicatis horum nominum: sub iugis probationem. propositio dicitur dicere: quod huiusmodi relatiue et non accidentaliter predicantur. eo quod ipse ad aliquid eterne et incommutabiliter dicuntur. Et hoc probat in gratia: ita beati Augustini que habet. in. c. huiusmodi distinctionis. Secunda propositio est hec. Sola secunda persona in deitate proprie dicitur filius dei. et tertia proprie dicitur donum dei. Hanc propositionem magister insinuans in textu querit. Quomodo hoc sit verum quod esse filium dei solum sit proprium secunde in deitate persone: cum tamen sepius inuentur in scriptura quod huiusmodi nomen filii dei. Ad quod respondet magister: quod licet inuentur scriptum quod homines sunt filii dei. hoc tamen non est nisi per gratiam vel per gratiam adoptionem. et non per generationem naturalem. ut homines sunt filii solum per temporalem factionem: non per generationem. sicut est secunda persona in deitate. Et est etiam alia differetia. Nam cum dicitur quod homo sit filius dei. ibi deus non supponit solum per personam patris. Sicut dicit de spiritu sancto: quod esse donum sit spiritus sancti. proprium. quod licet multa sint dei nomina: nulli tamen illorum conuenit esse donum et eternum. sicut spiritus sanctus in deitate dei conuenit: quod esse donum dei eterna processione. sicut filius dei eterna generatione. et sicut filius per generationem refertur ad patrem. ita spiritus sanctus per processionem refertur seu relatiue: ad patrem et filium: que quidem relatio licet non apparet aperte in hoc nomine. spiritus sanctus: manifeste tamen apparet in hoc nomine donum. Tertia propositio est hec. Quomodo hoc nomen. spiritus sanctus tertie persone diuine specialiter appropratur eo tamen omnes tres persone queque communiter nominantur. Hanc propositioem probans magister querit. Estruz sicut quilibet personarum potest dici spiritus sanctus. an etiam ita tota trinitas potest dici spiritus sanctus. Et respondet ad hoc autoritate. beati Augustini. dicitur. quod tam pater quam filius quam etiam tota trinitas potest dici spiritus sanctus. et respondet quod quilibet istarum sit spiritus et sanctus: et etiam tota trinitas sit spiritus et sancta. Sed quomodo aut pater aut filius aut tota trinitas dicitur spiritus sanctus. tunc spiritus sanctus non est nomen proprium personale neque relatiuum. Pro quo notandum quod spiritus potest accipi dupliciter. Uno modo. pur dicitur a spiritualitate. et tunc dicitur essentialiter. et conuenit cuilibet persone: et etiam trinitati. Alio modo ut dicitur a spiratione. et tunc dicitur relatiue. et conuenit solum tertie persone. Similiter ly spiritus sanctus potest accipi per duabus distinctionibus distinctis. et tunc conuenit tam patri quam filio et spiritus sancto. et etiam toti trinitati. Vel potest accipi pro vna sola dictione. et sic conuenit solum tertie persone in trinitate. Alio magister excludit errorem quorundam dicens quod isti termini spiritus sanctus et donum non sunt nomina personalia tertie persone in diuinis significata eo quod non dicuntur relatiue ad hos terminos scilicet patrem et filium. Quod probatur per hoc. quod non potest dici. pater est spiritus sancti pater. et filius non potest dici. filius est spiritus sancti filius. quod aliter sequeretur spiritus sanctum filium genuisse. quod falsum est. Ad gratiam respondet non obstantem quod pater et spiritus sanctus seu donum sibi inuicem non respondent vocabulis. nihilominus dicuntur relatiue quod in his oportet magis accipere vocabula secundum sensum relatiuis quam secundum sonum vocis. ut sic dicatur. Spiritus sanctus est spiratoris spiritus sanctus. et donum est de totis donum sicut etiam dicitur in creatis. Caput est capiti caput. et ala alati ala. igitur et c.

In eadem proprietates assignet Augustinus et Iulianus et an iste sunt que dicuntur paternitas et filiatio et processio.

DI. XX VII

Acqueri pot.

Utrum proprietates quas Hilarius supra assignavit. scilicet pater semper est pater. et filius semper est filius: sint ille eadem proprietates quas Augustinus superius distinguit dicens proprium esse patris quod genuit filium. et proprium filii quod genitus est a patre. et spiritus sancti quod ab utroque procedit. Ac deinde utrum et iste sint ille que dicuntur paternitas: filiatio: processio? Vide tur quod non sint eadem proprietates quas ponit Hilarius et ille quas ponit Augustinus? Si enim eadem sunt. idem est ergo pater et pater: et genuisse filium. quod utique quidam concedunt. Si autem hoc est. cui ergo conuenit ut sit pater: ei conuenit genuisse filium. Natura ergo diuina si pater est genuit filium. Si vero non genuit: pater non est. Sed quis audeat dicere. aut quod ipsa genuit filium. aut quod ipsa pater non sit. Si autem ipsa pater est nec filium genuit. Non est ergo idem dicere aliquid esse patrem et gignere filium. Et ita non videtur vna eademque esse proprietates. **B**isio ubi ostendit easdem esse proprietates.

Quod non videtur eadem proprietates quas ponit Hilarius et Augustinus.

Ad quod sine pre-

judicio aliorum dicimus. quod easdem proprietates notauit uterque: licet diuersis verbis. Ad enim Hilarius ait ita intelligi debet. Proprietas patris est quod semper pater est. id est proprietates patris est: qua semper pater est. Semper vero pater est. quod semper genuit filium. Ita et proprietas filii est quod semper filius est. id est proprietates filii est: qua semper filius est. Filius vero semper est. quia semper genitus est. Ergo proprietates qua pater est: est quia semper genuit. Et hec eadem dicitur paternitas vel generatio. Et proprietates qua filius semper est filius. quod semper genitus est a patre. et hec eadem dicitur filiatio vel genitura: vel natiuitas. vel origo. vel nascibilitas. Sic et proprietates qua spiritus sanctus est spiritus sanctus vel donum est. quod procedit ab utroque. et hec eadem dicitur processio. In premissis ergo locutionibus eadem significare sunt proprietates.

Quod sint intellectus dicta verba Hilarii.

Quod non est omnino idem dicere esse patrem et genuisse vel habere filium ita et de alijs.

Nec tamen videtur

nobis omnino esse idem dicere aliquid esse patrem et genuisse filium: vel aliquid esse fi-

lium: et habere patrem: vel esse spiritum sanctum et procedere ab utroque. alioquin pater non esset nomen hypostasis. id est. persone sed proprietatis tantum. similiter filius et spiritus sanctus. Et ita non per tria nomina significarentur tres persone. Ideoque dicimus: quod patris nomen non tantum relationem nota: sed etiam hypostasis. id est substantiam significat. ita et filius et spiritus sanctus. Relationum vero vocabula. scilicet paternitas filiatio. processio. vel gignere vel gigni. procedere. ipsas tantum relationes: non hypostases significant: siue habere filium et habere patrem. ut verbi gratia. cum dicimus deus est pater. nomine patris et relationem notamus et diuinam hypostasis significamus: ut sit intelligentia talis: Deus vel diuina essentia est pater. id est ille qui genuit. id est. hypostasis que habet filium. Similiter deus est filius. id est hypostasis genita vel habens patrem. Ita etiam deus est spiritus sanctus. id est hypostasis procedens ab utroque: siue ille qui procedit. Cum vero nomina relationum ponimus in predicatis: notiones ipsas tantum significamus. non hypostases. ut cum dicimus. deus genuit. id est habet filium. et deus genitus est. id est habet patrem. Et tunc oportet intelligi in subiectis hypostases tantum non essentiam que illis proprietatibus determinantur.

Dicendum patet et filius et spiritus sanctus non tantum relationes. sed etiam hypostases significant.

Relationum vero vocabula sunt paternitas filiatio. processio. nec personarum significant. Quid intelligatur cum dicitur deus est filius. et deus est spiritus sanctus.

Quid intelligatur cum dicitur deus genuit. et deus genitus est.

Proprietates determinant hypostases. non substantiam. id est naturam.

Ille enim proprie-

tates singule singulis proprie ueniunt personis. et per eas persone determinantur: et se inuicem differunt: sed a se non secedunt. Unde Johannes Damascenus. Non differunt ab inuicem hypostases secundum substantiam: sed secundum characteristicam idiomata. id est determinatiuas proprietates. Characteristica vero. id est determinatiua sunt hypostaseon et non nature. etenim hypostases determinant. Item esse quidem in temporaliter et eternaliter dicimus diuinam uerbi hypostasis simplicem: omnia habentem que habet pater ut eius homouision. id est consubstantialem: natiuitatis modo et habitudine a paterna hypostasi differentem: nunquam uero a paterna hypostasi secedente. Idem apertius exprimitur personales proprietates in eodem ait Differentiam hypostaseon. id est personarum in tribus proprietatibus. id est paterna et

Jo. dam.

Hic distinguitur proprietates aperte.

filiali et processibili recognoscimus. Insecer-
sibiles autem ipsas hypostasas et indistabi-
les inuicem, et unitas quidem inconfusibi-
liter. Tres enim sunt et si unite, diuisas autem
indistanter. Etenim singula perfecta est hi-
postasis, et propriam proprietatem, scilicet exis-
tie modum proprium possidet: sed unite sunt
substantia et non distant neque secedunt a pa-
ternali hypostasi. Ecce habes distinctas
tres illas proprietates: que supra diuersas
significate sunt modis.

¶ Sunt alia nomina personarum eadem pro-
prietates notantia, scilicet genitus, geni-
tor, verbum, imago.

Hic non est preter-

mitendum: quod sicut pater et filius et spiritus sanctus no-
mina personarum sunt, et proprietates persona-
les designant, ita etiam sunt et alia nomina per-
sonarum, id est que ipsas personas significant, et ea-
rum proprietates denotant, et easdem quas
et nomina predicta. Unde et relative dicuntur, scilicet
genitor, genitus, verbum, imago. Unde Au-
gustinus in v. libro de trinitate ait. Videndum est in-
quit hoc significari cum dicitur ingenitum, quod
significat cum dicitur filius. Ideo enim filius
quia genitus, et quia filius utriusque genitus:
Sicut autem filius ad patrem: sic genitus ad
genitorem refertur: et sicut pater ad filium
ita genitor ad genitum. Idem in sexto libro
de trinitate. Verbum quidem solus filius
accipitur: non simul pater et filius tamquam am-
bo sint unum verbum. Sic enim verbum
dicitur quomodo imago, non autem pater
et filius simul ambo imago: sed filius solus
est imago patris: quemadmodum et filius.
Idem in vii. libro de trinitate. Verbum secundum
quod sapientia est et essentia, hoc est quod pa-
ter, secundum quod verbum: non hoc est quod pater:
quia verbum non est pater: et verbum rela-
tiue dicitur: sicut filius. Item in eodem.

Sicut filius ad patrem refertur, ita et verbum
ad eum cuius est verbum refertur cum dicitur
verbum. Et propterea non eo verbo quo sapien-
tia dicitur: quia verbum non ad se dicitur, sed
relative dicitur ad eum cuius est verbum, sicut
filius ad patrem. Eo quippe est filius quo
verbum, et eo est verbum quo filius. Sapien-
tia vero quo essentia, et ideo quia pater et
filius sunt una essentia et una sapientia. Item
in eodem. Non est pater ipse verbum sicut nec
filius nec imago. Quid autem absurdius quam
imaginem ad se dici. Idem in v. dicitur re-
latiue filius, relative etiam dicitur verbum et ima-

go, et in omnibus his vocabulis ad patrem re-
fertur. Nihil autem horum pater dicitur.

Breuiter summam colligit intelli-
gentie predictorum.

Septem ostensum est

quod sicut filius vel genitus relative dicitur ad
patrem: ita verbum et imago. Et quod eo dicitur
verbum siue imago quo filius, id est eadem proprietate si-
ue notione dicitur verbum et imago qua filius,
sed non eo quo verbum dicitur sapientia vel
essentia, quia non notione qua dicitur ver-
bum dicitur sapientia. Nam sapientia di-
tur secundum essentiam non secundum relationem.

Generalis regula eorum que ad se, et
eorum que relative dicuntur, quicquid
enim ad se simul ab eo dicuntur, sed non
ita in predictis relatiuis.

Et est hic aduertentia

quod quedam generalis regula eorum que ad
se, et eorum que relative dicuntur de patre et
filio. Quicquid enim ad se dicuntur: ut ait
Augustinus in vii. libro de trinitate, non dicitur
alter sine altero, id est quicquid dicuntur
quod substantia eorum ostendat: ambo si-
mul dicuntur. Ergo nec pater est deus sine
filio: nec filius sine patre: sed ambo simul
deus: sed non ambo simul pater: non ambo
simul filius: vel verbum vel imago.

An secundum substantiam dicatur deus de
deo, et homini.

Hic queritur cum

dicitur: deus de deo: lumen de lumine, et
hominem, utrum dicantur secundum substantiam.
Nam secundum relationem constat ista non dici. Si vero secundum substantiam
dicuntur simul ambo, scilicet pater et filius, possunt dici
deus de deo: lumen de lumine secundum predictam regu-
lam. Ad quod dicimus, quod licet deus secundum substantiam
dicatur: et lumen: et sapientia: et homini, et nunquam
relative accipiantur, aliquando tamen pro relati-
uis, id est personis sed non relative accipiuntur
ut cum dicitur: deus genuit deum, alterum pro
patre: alterum pro filio ponimus: similiter
cum dicitur: deus de deo lumen de lumine.

In aliis quoque locutionibus sepe reperiuntur
nomina essentie ad significationem personarum
deducta, ut cum dicitur: deus natus: deus
mortuus: deus passus, ubi filius tamen signifi-
catur. Ita et de solo filio intelligitur cum di-
citur deus de deo: et homini. Unde Augustinus, que-
rens quomodo homini dicatur in vii. libro de

Augusti.

De nomine Verbi
et imaginis.

¶ Non eo ver-
bo dicitur quo
sapientia.

Quo dicitur
verbum et quo
filius.

Augusti.

Responso ubi
nomen substan-
tie dicitur alii
quam ponitur pro
sonis.

Augusti.

trinita. ait. Quomodo deus de deo: lumē de lumine dicitur? Non enim simul ambo deus de deo sed solus filius de deo. scz patre. nec ambo simul lumen de lumine: s; solus filius de lumine patre.

Et rātum fm nomen substantie dicitur illud de illo, non fm nomia personarum.

Et est sciendum qd

Fm noia substātie tm̄ dicit illd de illo. licet ibi illa nomina substantiam nō significent. Secundū hō eadē noia psonaz: nunq̄ dicitur illud de illo: sicut xbum de vbo. vel fili⁹ de filio. qz hōi noia diuersis psonis cōuenire nō pnt. Quod Augu. licet obscure in eodem li. ita dicit. Hoc solū de eis dicit non potest illud de illo: quod simul ābo non sunt. i. illo solo noie nō possumus vti ad ostendendū vni de vno. quod sil am / bobus non cōuenit. Sicut xbum de vbo dicit nō pōt. qz non simul ambo verbū. nec imago de imagine. nec filius de filio. quia non simul ambo filius vel imago. Et sicut noia substantie aliqui intelligentiā psonaz distincte faciūt. ita etiam interdum totius trinitatis simul. Unde. Aug. in eodem li. ait. In p̄is noie ip̄e p̄ se p̄nunciatur. In dei hō noie r̄ ip̄e pater r̄ fili⁹ r̄ sp̄s sanctus: vt cū dicitur. Nemo bon⁹: nisi solus deus: quia trinitas est vnus deus.

Ista est distinctio vicelimeseptima. In qua magister postq̄ egit de tribus p̄petati bus p̄sonalibus. s; paternitate. filiatione r̄ spiratioe fm q̄ significantur nomib⁹ proprijs. agit de eisdem fm q̄ significantur nomibus alienis. Et tria circa hoc facit. qz primo agit de his. put significantur terminis equalentibus p̄sonalibus. Secūdo agit de eis. put significantur terminis essentialibus. Primum facit a p̄ncipio distinctionis vsq; ibi. Nō est p̄tereundū. Secūdo vsq; ibi. Et est hic aduertenda. Tertium ab inde vsq; ad finem distinctionis. In sp̄ali hō sententia mgr̄i stat in tribus p̄positionibus: quarū prima est hec. Omnia vocabula alicui p̄sone. p̄prie significānt nisi vnam p̄prietatem ex parte rei qua illa persona. p̄prie distinguitur ab alijs p̄sonis determinatiue. r̄ p̄bat sic. Eadem est. p̄prietas que significat istis nominibus pater. paternitas. generatio actiua respectu p̄ris. Et istis filius. filiatio. generatio passiua respectu filij. Et istis sp̄s sc̄i spiratio passiuaz. p̄cedere ab vtriusq; respectu sp̄s sc̄i. S; istis p̄prietatibus p̄sone. p̄prie distinguunt ab inuicē determinatiue igit oīa vocabula alicui p̄sone. p̄prie r̄. Ista sententiam mgr̄i ponens q̄rit: an eadē p̄prietas sit q̄ ipoztatur nomie p̄ris. paternitatis. generatiōis actiue. Et silr̄ an eadē sit q̄ impoztat noie filij r̄ filiationis generatiōis passiue. Quā q̄stionē mgr̄i ponens sub his v̄bis querit. Utz sit idem esse p̄rem r̄ genuisse filiu. Et vtrū idē sit esse filiu r̄ natum a p̄re: Ad qd mgr̄i respondens dicit q̄ licet eadem. p̄prietas signifi

Augusti.

Qd nota sub stantie aliqui trinitatis itel ligētiā signifi cant.

cetū istis noibus. s. esse patrē r̄ genuisse filium. seu p̄r r̄ paternitas. hoc tm̄ est sub diuersis rōib⁹. Nam nominibus p̄sonarū cuiusmodi sunt pat̄. fili⁹ r̄ sp̄ritus sanctus: significat non p̄petas tm̄. s; hypostasis. Sed noibus. p̄prietatū cuiusmodi sunt paternitas: r̄ filiatio: significant ip̄e p̄prietates fm se vel actus ipsarum p̄prietatum. vt generare nasci vl̄ generari. Secunda p̄positio est hec. Nec nomia genitus. verbum imago non substantialiter ex parte rei seu ad se sed ad patrem dicuntur relatiue. Et probatur sic. Illa noia q̄ p̄prie filio cōueniunt: r̄ eius p̄sonalē. p̄prietatem p̄ se exp̄mūt: nō substantialiter sed respectiue respectu p̄ris dicit p̄nt. sed ista noia xbum imago genit⁹ sunt hōi. ergo nō substantialiter ex parte rei seu ad se dicuntur: sed relatiue ad patrem. Argumentum tenet r̄ maior. Sed minor. p̄batur in textu autoritate. be. Augu. que dicere intendit q̄ genitus dicit genito r̄ genitus. r̄ verbum dicentis xbum. r̄ imago imaginati imago: que oīa solū filio cōueniunt respectu patris. ergo minor vera. r̄ p̄ consequēs p̄positio p̄bāda. Tertia p̄positio est hec. Solū essentialia de pl̄ibus sil r̄ de seip̄is affirmant. Et p̄ hoc q̄ bñ potest dici. Pater r̄ filius r̄ sp̄s sanctus sunt deus. vel potētia diuina. sc̄ia r̄ bonitas diuina sunt deus. S; nō pōt dicit. p̄r r̄ filius sunt pater vel sunt filius. An p̄r q̄ soluz essentialis possunt sil a pluribus dici. vt dicit. p̄positio. p̄bāda. etiam illa solū dicitur de se vt lumen de lumine. de deo. qd nō pōt dici de nominibus relatiuis. non em̄ pōt dici pater de patre. aut filius de filio. Qd p̄bat autoritate. be. Aug. vj. de tri. c. v. dicens. Hoc solū de eis dicit nō pōt. illd de illo. quod simul ambo nō sunt. i. illo noie nō possumus vti ad ostendendū vni de vno. qd simul am. bobus non cōuenit. sicut xbum de verbo. qd non simul ambo xbum. nec filia de filio: qd non sil am. Et subiungit magister: q̄ sicut illa essentialia nomia aliqui intelligentiam distinctionū p̄sonarū faciūt. ita r̄ interdū r̄ otus verba simul. qd probat autoritate Augustini li. de tri. c. iij. dicens. In p̄ris nomie ip̄e pater pronunciat p̄ se. In dei aut noie r̄ ip̄e r̄ filius r̄ sp̄ritus sanctus. vt cuz d̄r. Nemo beatus nisi solus deus. quia trinitas est vn⁹ deus. Et hec ē sententia magistri in hac distinctione in specialī.

Non tantum tres predicte p̄prietates sunt in personis. s; etiaz que alijs significantur nominib⁹ vti ingenitus.

Reterea cōsi

DI. XX VIII

Derari oportet q̄ non tm̄ tres p̄dicte p̄prietates siue notiones in p̄sonis sunt: verū etiam alie que alijs notant noib⁹. Nā etiā h̄ nomē ingenit⁹ relatiue d̄r de p̄re tm̄. r̄ aliā designat notionē q̄ p̄r vl̄ genitor: Nō est em̄ idē esse p̄rem r̄ eē ingenitū. i. nō ea notioe p̄r dicit q̄ ingenit⁹. Pater em̄ (vt p̄dictū est) dicit fm p̄prietatem generatiōis. Ingenit⁹ aut fm p̄prietatem innascibilitatis. Differt ḡ pater a filio autoritate generatiōis. differt etiā p̄prietate innascibilitatis. id est qz ingenit⁹. An Aug. distinguēs inter p̄prietatē q̄ p̄r dicit. r̄ illā qua dicit ingenitus in. v. li. de

Augusti.

De ingenito
plana assigna
tio scz qd rela
tione dicitur et alta
est notio qua
dicitur ingenit⁹
aa liqua pat.

Exēplis vtr⁹
ad hoc ostēn
dendū.

Q tñ valet
nō genit⁹ qñ
tū ingenit⁹ et
tāxundē non
filius.

Nota q omne
ingenitū ē nō
genitū. s3 non
econuerso.

trini. sic ait. Nō est hoc dicere ingenitū qd
est patrem dicere : qz : si filiū nō genuisset
nihil phiberet dicere eum ingenitū . Et si
gignat quis filium : non ex eo ipse est inge
tus : qz geniti homines gignūt alios. Non
ergo ideo dicitur pater : qz ingenitus. Ideo
qz cum de deo patre vtrūqz dicat. alia no
tio est qua intelligit genitor : alia qua inge
nitus. Genitor enī dicitur ad genitū. id est fi
lium. Cū vō ingenitus dicitur nō quid sit
sed qd nō sit ostēditur. Hoc exemplis pla
num faciendum est. Q dicitur ingenit⁹ :
hoc ostēditur q nō sit filius : sed genitus ⁊
ingenitus cōmode dicitur : fili⁹ autē latine
dicitur. Sed vt dicitur infilius nō admittit
loquendi consuetudo : nihil tamen intel
lectui demit : si dicatur nō fili⁹. quēadmo
dū etiā si dicatur nō genitus. p eo qd dicitur
ingenitus nihil aliud dicitur. Ideo nō
est in rebus cōsiderandū qd vt sinat vel nō
sinat dici vsus s̄monis nostri : sed qd rerū
ipaz intellectus eluceat. Nō ergo iam
tantū dicamus ingenitū : sed etiam non ge
nitum : qd tñ valet. Nūquid g aliud dicitur
q non filiū? Negatiua porro p̄tula
nō id efficit vt qd sine illa relative dicitur ea
de p̄posita substantiale dicat : s̄ id tñ nega
tur quod sine illa aiebat sicut i alijs predi
camentis cum dicimus homo est. substan
tiam designamus. Qui g dicit non homo
est : non aliud genus p̄dicamenti enūciat :
sed tñ illud negat. Sicut g s̄m substantiaz
aio homo est : sic s̄m substantiā nego cū di
co nō hō est. At si tñ valet qd dicitur genit⁹
q̄tum valet quod dicitur fili⁹. Tantūdem
g valet quod dicitur nō genitus q̄tum va
let quod dicitur non fili⁹ Relatiue autē ne
gamus dicendo non genitus . Ingenitus
porro quid est : nisi non genitus. Non g re
ceditur a relatiuo p̄dicamento cū ingenit⁹
dicitur. Sicut enī genitus nō ad se dicitur
s̄ q ex genitore sit : ita cū dicitur ingenit⁹
nō ad se dicitur : s̄ q ex genitore nō sit osten
ditur . Vtrūqz tñ relative dicitur . Quod
autē relative p̄nūciatur : nō indicat substan
tiam. Quāuis ergo diuersum sit genitus ⁊
ingenitus : tñ nō indicat diuersam substan
tiam : quia sicut filius ad patrem : ⁊ nō fili⁹
ad non patrem refertur . ita genitus ad ge
nitorem : ⁊ non genitus ad nongenitorē rel
feratur : necesse est Ecce euidenter ostēdit q
ingenit⁹ relative dicitur : ⁊ de solo p̄re accipi
tur. Aliaqz notio est qua dicitur ingenit⁹ :
alia qua pater. Atqz tñ valet cū dicitur in
genitus : q̄tum nongenitus vel non filius.

An sicut solus pater dicitur ingenitus
tū dici debeat non genitus , vel
non filius.

Ideo solet queri.

vtum sicut solus pater dicitur ingenitus
ita ipse solus debeat dici nongenitus : vel
nonfilius : vt nec etiam spūsanctus possit
dici nonfilius vel nongenitus? Quibus
dam videtur q pater solus debeat dici nō
genitus vel nonfilius. Spiritus vō sc̄tus
sicut nō dicitur ingenitus . ita inqunt non
est dicendus nongenitus vel nonfili⁹. Ver
ber quidem dici ⁊ credi spūsanctus non es
se genitus vel non esse filius . sed non debet
dici esse nongenitus vel non filius. Alijs
autem videtur q cum spiritussanctus non
possit dici ingenitus . potest tamen dici nō
genitus vel non filius. Q autem Augusti
nus supra ait : tantum valere cum dicitur
ingenitus quantum cum dicitur non geni
tus vel nonfilius : ethymologiam nominis
ostendendo cum hoc dixisse dicunt . non
rationē predicationis.

Que sit proprietates s̄m quaz dicitur
pater ingenitus.

Si autem vis sci

re que sit pprietas s̄m quā dicitur pater i/
genitus : audi hylarium ipsam vocantem
innascibilitatem in. iiii. lib. de trinitate ita
aientem. Est vnus ab vno scilicet ab inge
nito genitus . proprietate videlicet in vno
quoqz et originis et innascibilitatis . Si
gnificata ergo in scripturis personarum in
telligentia et distincto innascibilitatis na
uitatisqz sensu solitarius deus non est opi
nandus. Discretio ergo vel distinctio per
sonarum in scripturis posita ē. in nullo au
tem nature distinctio.

Arriani nitebatur pbare alterius
substantie p̄rem . alterius filiū . qz il
le ingenit⁹ . iste genit⁹ . qbus rñdēs
Ambrosi⁹ dixit se hoc nomē i scri
pturis non legisse diuinis.

Illud etiam taceri

nō oportet . q arriani ex eo pbare niteban
tur alterius substantie esse patrem : alteri⁹
filiū : quia ille ingenitus . ⁊ iste genit⁹ dicitur
cum diuersum sit esse ingenitus ⁊ esse geni
tum. Unde Ambro. eorum q̄stioni respō/
dēs : dicit se in diuinis sc̄pturis hoc nomen

Opinio quo
rundam.

Aliorum opi
nio.

Hylarius.

Ambrosi⁹.

DL XX
VIII

at Augusti

scz ingenuus nō legisse. Ita in quibus in. iij. libro de spū sancto. Cum duduz audierint quidam dicentibus nobis filium dei q̄ generatus est patri qui generauit inequalem esse nō posse: quous ille generatus sit iste generauit. quia generatio ē nature aduersus quidem illam questionem vocem sibi arbi trant acclufam. sed in tergierfatōne dam nabili in eodē loco vestigium vertūt vt putent mutationē fieri q̄stionis mutatiōe ser monis dicētes. Quomodo possunt esse ingenuus et genitus vnus nature atq; sube Ergo vt respondeam mihi p̄posite q̄stio ni: primo oim in diuinis scripturis ingenuus nūq̄ iuenio. nō legi: nō audiui. Cuius ḡ mutabilitatis sūt hoies hmōi. vt nos dicat ea vsurpare q̄ nō sūt sc̄pta. cuz ea q̄ sunt scripta dicamus: et ipsi obijciāt qd̄ scrip̄tū non sit. Nonne ipsi sibi aduersantur. et auctoritatem calumnie sue derogant. Attēde lector: qm̄ hoc nomine ingenuus nolebat vti Ambrosius p̄pter hereticos. Ita et nos subtrahere qd̄a oportet p̄pter calumniantū insidias: q̄ catholicis ac p̄s lectoribus se cure credi possunt. Sunt etem quedā que nō tante sunt religiois et auctoritatis: vt eis nos oporteat sp̄ritendo ac recipiēdo iseruire. verū silentio aliq̄ p̄teriri queūt. nec illius tñ sunt p̄uersitatis. qm̄ cū oportunū fuerit eis vti liberum habeamus.

An diuersum sit esse patrem et esse filium.

Preterea queri so

let cū supra dictū sit: qz aliud est dicere ingenuitū: aliud patrē. Et qz diuersum sit genit⁹ et ingenuit⁹: vtrū silr diuersum sit esse patrē et esse filiū ad idē? Ad qd̄ dicim⁹ qz ex eodē sensu quo dicim⁹ diuersum genitus et ingenuus. et quo d̄: non esse idē dicere genitū et ingenuitū. p̄dest dici non esse idē: s̄ diuersuz esse patrē et esse filiū. vel esse spū sanctū: qz nō ea notioe p̄ est p̄ q̄ filius est filius. vel qua spū sanctus est spiritus sanct⁹. Ideo qz ex hoc sensu p̄cedim⁹ qz aliud est esse patrē et aliud est esse filiū. qz alia notio est qua p̄ ē pater. alia q̄ fili⁹ est fili⁹. S̄z si trāsponas vt dicas aliud est patrē esse: aliud filiū eē. variat̄ intelligētia. et ideo nō cōcedit. Est em̄ sensus talis. ac si dicat̄: aliud est q̄ pater nō quidē pater: s̄ est: aliud quo filius est. non quidē filius: sed est: quod penit⁹ falsum est. Eo enīz pater est quo pater deus est. i. per essentiam vel naturam. Ac fili⁹ eo et eius est

Ratio vbi dicit esse diuersuz eē p̄rem et esse filiū. s̄z nō patrem esse et filiū esse.

quo pater deus est. Eo ergo filius est quo pater est. Et ita idem est patrē esse et filium esse: sed nō est idē esse patrē et esse filiū. Vñ Aug. in. v. li. de tri. ait. Quāuis diuersum sit esse patrē et esse filiū nō est tñ diuersa substantia. quia non hoc s̄m substantiā dicit̄ s̄ s̄m relatiū: quod tñ relatiū nō est accidens: qz non est mutabile. Ecce diuersum esse dicit̄ esse patrē et esse filium qd̄ iuxta rationem predictā accipi oportet. qz. s. alia notio est qua est pater. alia qua est filius. Nō em̄ s̄m essentiam pater dicitur pater: vel filius filius: sed s̄m relationem.

Quō dicat̄ sapientia genita vel nata. an s̄m relationez an s̄m substantiam.

Sciendum quoqz

est: qz sicut solus filius dicit̄ verbū vel imago: ita etiam ipse solus dicit̄ sapientia nata vel genita. Et ideo querit̄ vtrum hoc relatiue dicat̄. et si relatiue dicit̄: an s̄m eandē relationem qua dicitur verbum et imago? De hoc Aug. in. vii. li. de trinita. ita ait. Ad dici accipiamus cum dicit̄ verbuz: ac si dicatur nata sapientia: vt sit filius et imago. Et hec duo cum dicunt̄. i. nata sapientia: in vno eorū: eo qz est nata et vbi et imago et filius intelligat̄. Et in his omnib⁹ nominib⁹ non ostendat̄ essentia: quia relatiue dicunt̄. At in altero qd̄ est sapia: etiam essentia demonstrat̄: quoniam ad se dicitur seipsa em̄ est sapiens. Et hoc est ei⁹ esse qd̄ sapere: Unde pater et filius simul vna sapientia: quia vna essentia. Cū lector: qualiter hoc intelligas quod hic dicit̄ Augustinus. Videtur enim dicere qz cum dicit̄ nata sapientia: ibi sapientia essentiam significet: et nata relationem notet. Quod si ita est cogimur dicere essentiam diuinam esse natam: quod superiorib⁹ repugnat. Sed ad hoc dicimus: qz in altero. id est in eo qz nata est: eadem notio intelligatur: que notatur cum dicitur verbum et imago. In altero vero scilicet sapientia demonstratur essentia. id est demonstratur qz filius sit essentia. quia sapientia s̄m essentiam dicitur. Et ideo cum dicitur nata sapientia: intelligatur qz ipse qui natus est: essentia est: ibi tamen sapientia nō pro essentia: sed pro hypostasi facit intelligentiam: vt sicut quando dicit̄ verbuz vel filius: intelligit̄ hypostasis cum sua p̄p̄tate. Item cum dicitur nata sapientia: idē intelligitur. id est genit⁹

Augusti.

Augusti.

Qualit̄ intelligenda sint p̄missa vba Augustini.

Quō dicatur sapia genita vel nata et an s̄m relationē an s̄m substantiam

nia esse ex deo: vt ait Augustinus de natu-
ra boni: omnes vtiq; naturas intelligere
debemus: et omnia que naturalia sunt. Non
enim ex ipso sunt peccata: que natura non
seruant: sed vitiant: que ex voluntate pec-
cantium nascuntur. Omnium ergo que
naturaliter sunt: vnum principium est pater
cum filio et spiritu sancto: et hoc esse cepit. Ab eter-
no autem pater principium est filij generati-
one: et pater et filius vnum principium spiri-
tus sancti. Unde Aug^o. in. v. li. de trini. ita
ait Dicitur relative pater: idemq; relative
dicitur principium. Sed pater ad filium dicitur
principium vero ad omnia que ab ipso sunt.
Et principium dicitur filius. Luz em di cere
tur ei Tu qs es? Respondit principium qui
et loquor vobis. Sed nuquid patris prin-
cipium est: imo creator se voluit ostendere:
cum se dixit esse principium: sicut et pater prin-
cipium est creature quia ab illo sunt oia. Cum
vero dicimus et patrem principium et filium prin-
cipium: non duo principia creature dicim⁹
quia pater et filius simul ad creaturam vnum
principium est: sicut vnus creator. Si autez
quicquid in se manet et gignit vel operatur
aliquid: principium est eius rei qua gignit:
vel eius qua operatur. Non possumus nega-
re etiam spiritum sanctum recte dici principium: quia
non eum sepamus ab appellatione creatoris.
quia scriptum est de illo quod operatur: et vtiq; in se
manens operatur. Non enim in aliquid eorum
quod operatur ipse mutat et vertitur. Vnus
ergo principium ad creaturam cum patre et
filio est spiritus sanctus: non duo vel tria prin-
cipia. Ecce apte ostendit Aug^o. patrem et
filium et spiritum sanctum esse vnum principium rerum
creatarum. i. vno eodemq; modo esse prin-
cipium: et illud modum satis aperuit: quia seorsum
operatur omnia: et quod similiter operantur hi
tres: ideo vnum principium esse dicunt.
Ihic ostendit quod pater sit princi-
pium filij: et ipse et filius principium
spiritus sancti.

Deinde in eodem li

bro continue ostendit quod pater dicatur princi-
pium ad filium: et ad spiritum sanctum ipse filius: dicens
ideo esse patrem principium filij: quia genuit eum.
et patrem et filium esse principium spiritus sancti: quia spiri-
tus sanctus procedit vel dat ab utroq;. Ait
enim ita. Si gignens ad id quod gignit princi-
pium est: pater ad filium principium est: quia ge-
nuit eum. Utrum autem et ad spiritum sanctum prin-
cipium sit pater: quia dictum est de patre. pce-

dit: non parua questio est: Ad si ita est: non
iam principium eius tantum erit rei quam gi-
gnit vel facit: sed et eius qua dat: et a proce-
dit ab ipso. Si ergo quod dat vel quod pro-
cedit: principium habet a quo dat vel proce-
dit: fatendum est patrem vel filium vnum prin-
cipium esse spiritus sancti: non duo principia.
Sed sicut pater et filius ad creaturam rela-
tue vnus creator et vnus dominus dicitur: sic re-
latue ad spiritum sanctum vnum principium.
Ad creaturam vero pater et filius et spiritus san-
ctus vnum principium: sicut vnus creator et
vnus dominus. Ecce habes quod pater prin-
cipium filij dicitur: quia genuit eum. Qua ergo no-
tione est pater: ea principium filij dicitur. id est
generatione: secundum quam etiam dicitur auctor
filij. Unde Hylarius in. iiii. li. de tri. ita ait:
Ipso quo pater dicitur eius quem genuit au-
ctor ostendit: id nomen habens quod neque
ex alio profectum intelligatur: et ex quo is qui
genitus est substitit deo. Nouit eccle-
sia vnum innascibilem deum. Nouit vnigeni-
tum dei filium. Constat preterea ab origine libe-
rum: constat et filij origine ab initio: non ip-
sum ab initio: sed ab initiali: non per seipsum: sed ab
eo qui a nemine est natum ab eterno: natu-
ritatem. scilicet ex paterna eternitate sumentem.
Edita est hic fidei confessio: sed confessionis ra-
tio nondum exposita est: et ideo querenda. scilicet
quod intelligendum sit quod ait filij origine esse
ab initio: et non ipsum esse ab initio: sed ab initia-
bili. Hoc vtiq; subdistinguitur: determinauit quod
acceperit initium: in quibus origine filij esse
ab initio: Ac si diceret. Non ita intelligas
origine filij esse ab initio: quasi ipse filius
habeat initium: sed quia ipse est ab initiabili.
id est a patre a quo sunt omnia. Nam licet
filius sit principium de principio: non est tamen co-
cedendum quod filius habeat principium. Cumque fi-
lius sit principium de principio: et pater prin-
cipium non de principio. Non est princi-
pium de principio: principium sine princi-
pio: sicut filius non est pater. Neque tamen duo
principia: sed vnum sicut pater et filius non
duo creatores: sed vnus creator.

Cum pater et filius sint vnus prin-
cipium spiritus sancti: queritur an
eadem notione.

Vnum autez prin-
cipium sunt pater et filius: non tantum crea-
turarum: vt dictum est supra: sed etiam spi-
ritus sancti. Ideo queri solet vtrum eadem
notione pater sit principium spiritus sancti et

Quod pater ab eter-
no est principium
filij: et pater et filii
us spiritus sancti.

Augusti.

Dic adiungit
de spiritu sancto quod
ipse principium sit

Ex his colligi-
tur quod pater co-
est principium filij
quo pater gene-
raturus est et co-
de etiam auctor
filij.

Hylarius.

Nota quod dicit
filius non esse ab
initio sed ab ini-
tiabili.

Apt ex quo
sensu illa dicitur
rit Hylarius.

Responsio

filii: an sit alia notio qua pater dicat pncipiu spiritus sancti: et alia qua filius: Ad quod dicimus: cum pater dicatur pncipiu spiritus sancti et filius: quia spiritus sanctus pcedit vel dat ab utroq: nec alie pcedit vel datur a patre q̄ a filio. Sane intelligi potest patrem et filium eadem relatione vel notione pncipium dici spūs sancti

Querit q̄ sit notio qua pat̄ et filius dicat pncipiu spūs sancti.

Si vero queritur que sit illa notio qua ibi notat pncipium. Nomen eius non habemus: sed nō est ipsa paternitas vel filia: imo notio quedā que patris est et filij: qz ab eterno pater et filius vnū pncipium est spiritus sancti. Donato: aut̄ (vt pdictū est) dicitur pater vel filius ex tēpore: sicut spiritus sanctus donum vel donatū.

Ista est distinctio vicesumanona.

In qua mgr postq̄ egit de innascibilitate. put signficatur hoc nomine ingentus: agit de cōi spiratioe. put significat hoc nomine pncipium. Et diuiditur in tres ptes. In quarum pma ostenditur qualiter tota trinitas per hoc nomen pncipium se habet ad creaturas. In secunda subdit quomō p idem nomen. s. pncipium psonē se habeant ad inuicē. In tertia subiungit cōcludendo qz non sit aliquod cōe nomē quo exprimat̄ relatio patris et filij et spūs sancti: sicut per nomen pncipium exprimitur relatio patris ad spūs sanctū. Prīmū facit a pncipio distinctionis vsqz ibi. Deinde in eodē libro. Scdm ab inde vsqz ibi. Anū aut̄ pncipium. Tertium facit ab inde vsqz ad finem. distinctionis. Et tñ in generali. In speciali sentētia magistri stat in tribus ppositionibus quarum pma est hec. Pater et filius et spūs sanctus sunt vnū pncipium creaturarū temporaliter. Hanc ppositionē magister pbans dicit qz hoc nomen pncipium fm qz relatiue dicit̄ in diuinit̄ importat tñ relatiōem dei ad creaturas vel relatiōē psonarū ad inuicem. Et postea dicit qz quilibet psona et tota trinitas dicit pncipiu creaturarū et eorū que naturaliter esse habent nō aut̄ peccatorū: qz naturā vitiānt: et hoc est ratioe creatōis: ppter quam creationem relatio intelligit̄ inter deum et creaturas. Sunt em̄ oēs psonē vnū pncipiū respectu creature: et hoc ex tēpe nō ab eterno. ppter ea dicit qz vna psona est pncipiū alterius. Nam pater est pncipiū filij: qz ip̄um genuit: et pater et filius sunt pncipium spūs sancti: et hoc non ex tēpore et essentialiter: sed notionaliter. Secunda ppositio est hec. Pater est pncipium filij: pater et filius sunt vnū pncipiū spūs sancti. Hoc magister declarat auctoritate beati Augustini que sententialiter pmissa est. Tertia ppositio est hec. Relatio qua pater et filius referunt ad spūs sanctum non habet aliq̄ nomen ppiū vsualiter. Hanc ppositionē magister pbans querit. Utrum pater et filius sunt eadem notione vnū pncipium spūs sancti. Et respōdet qz sic. licet non habeamus nomen illā notionem exprimens. Nam nomen illud. s. communis spiratio quo doctores illam notionem nominant tēporibus magistri nondum fuit in vsu. nec ad huc inuentum. Postremo notandū est qz hoc nomen pncipium trāsniens in predicationem diuino: nō semp sumitur vniformiter. Nam quandoqz accipitur personaliter vt cum dicitur pncipium de pncipio: et qñqz notionaliter: vt cū dicitur. Pater et filius sunt vnū pncipium spiritus sancti. : quandoqz essentialiter: vt cū

dicitur. Pater et filius et spiritus sanctus sunt vnū pncipium creature. Et tñ in speciali.

De his que tpaliter de deo dicuntur et relatiue fm accidens quod non deo sed creaturis accidit.

¶ Vnt eniz que

DI. XXX

dam que ex tpe de deo dicuntur: ei qz temporaliter pueniūt sine sui mutatione: et relatiue dicunt fm accidens non qz accidit deo: sed qz accidit creaturis vt creator: dominus: refugiu: datū vel donatum et hmoi. De his Aug. in. v. lib. de trinit. ait. Creator relatiue dicit ad creaturam sicut dñs ad seruū. Item nō aliquem moueat qz spūs sanctus cum sit coetern⁹ patri et filio: dicit tñ aliquid ex tēpe: veluti hoc ip̄m quod donatū diximus. Nam sempiternus spūs sanctus est donū: tpaliter aut̄ donatū. Et si dñs non dicit nisi cū h̄re incipit seruū: etiam ista appellatio relatiua ex tēpore est deo. Nō em̄ sempiterna creatura est: cuius ille domin⁹ est. ergo dñm esse non sempiternū habet: ne cogamur etiam creaturam sempiternā dicere. quia ille sempiternus nō dominaretur: nisi etiam ista sempiternus famularetur. Sicut autem nō potest esse seruus qui non habet dominū. sic nec dominus qui non habet seruū.

Augusti.

Oppositio qz non ex tēpore sit dominus quia est dominus tēporis quod non est ex tēpore.

¶ Sed hic aliquis dicit

qz nō ex tēpore cōpetit deo hec appellatio qua dicit dñs: qz non est tantū dñs rerum que ex tēpe ceperūt: sed etiam illius rei que non cepit ex tpe. i. ip̄ius tēporis. Quod non cepit ex tēpe: quia nō erat ante tempus q̄ inciperet. Et ideo non cepit eē domin⁹ ex tēpe. Ad quod dici potest quia licet non cepit ex tēpe dñs esse tēporis: cepit tñ esse dñs tēpis: qz non semp fuit tempus: et ip̄ius homis ex tpe cepit eē domin⁹. De hoc Aug. in eodem li. continet ita ait. Quisqz extiterit q̄ eternū deus solum dicat: tempa vō nō esse eterna ppter varietatē et mutabilitatē: sed tamen ipsa tēpora non in tpe esse cepisse: qz non erat tps anteq̄ tpa incipient. Et ideo non in tpe accideret deo vt dñs esset: qz ip̄orum temporum dominus erat: que vtiqz non in tēpore esse ceperūt. Quid respōdebit de homine qui in tempore factus est: cui⁹ vtiqz

Quis tps cepit de? cepit esse dñs: nec ante tps fuit dominus: s; cū tpe nō ex tpe vel tēpe: qz nō an fuit q̄ ip̄e dñs sed simul.

Rūfio.

Augusti.

dñs non erat anteq̄ esset. Certe vt dñs ho-
minis esset ex tpe accidit deo: ⁊ vt omnis
amoueat cōtrouersia: certe vt tuus domi-
nus esset vel meus qui mō esse cepimus: ex
tpe habuit. Quō ḡ obtinebimus nihil
fm accidens dici deum: nisi q̄ ipsi nature
nihil accidit: quo mutet: vt ea sint acciden-
tia relatiua: que cū aliqua mutatiōe reruz
de q̄bus dicunt accidunt: sicut amic⁹ rela-
tiue dicit. Non enī amicus esse incipit: ni-
si cum amare cepit. Fit ergo aliqua muta-
tio voluntatis vt amicus dicat. Num⁹
dō cum dicit p̄cium: relatiue dicit: nec tñ
mutatus est cum esse ceperit p̄cium: nec cū
dicitur pignus: ⁊ hmōi. Si ergo num⁹
potest nulla sui mutatione totiens dici re-
latiue: vt neq̄ cum incipit dici: neq̄ cū de-
sinit aliquid in eius natura vel forma qua
numus est mutationis fiat: q̄to facili⁹ de
illa incommutabili dei substantia debem⁹
accipere q̄ ita dicat relatiue aliquid ad crea-
turam: vel q̄uis temporaliter incipiat di-
ci. non tñ ipsi substantie dei accidisse aliqd
intelligat: sed illi creature ad quam dicit.
qualiter etiam refugium nostrum dicitur.
Refugiū enī nostrum dicitur de⁹ relatiue.
ad nos enī refertur: ⁊ tunc refugiū nostrū
sit cum ad eum refugimus. Nunqd̄ tūc sit
aliquid in ei⁹ natura quod anteq̄ refuge-
remus ad eum non erat? In nobis ergo fit
aliqua mutatio: qui ad eum refugiendo ef-
ficimur meliores. In illo autē nulla. Sicut
pater noster esse incipit: cum p̄ eius gratiā
regeneramur: qui dedit nobis potestātē fi-
lios dei fieri. Substantia ergo nra mutat
in melius: cum filij eius efficimur. Similit̄
⁊ ille pater noster esse incipit: s̄ nulla sui cō-
mutatione substantie. Ergo temporalit̄
dici incipit deus: quod antea non dicebat
manifestum est relatiue dicit: non tñ fm ac-
cidēs dei q̄ aliquid ei acciderit. sed plane
fm accidens eius: ad quod dici aliqd de⁹
incipit relatiue. Ex his apte ostenditur
q̄ quedam de deo t̄paliter dicunt relatiue
ad creaturas sine mutatione deitatis: s̄ nō
sine mutatione creature: ⁊ ita accidens est
in creatura nō in creatore: ⁊ appellatio qua
creatura dicit relatiue ad creatorez: relati-
ua est: ⁊ relationē notat q̄ est in ipsa creatu-
ra. Appellatio vero illa qua creator relati-
ue dicit ad creaturā: relatiue quidē est: sed
nullā notat relationem que fit in creatore.
Hic soluit̄ questio qua querebat
vtrū spūs sanctus dicat datum: re

Quō intelligē
dū sit nihil di-
ci deo fm ac-
cidēs: ⁊ q̄ sit
accidens rela-
tiua.

Per similitudī-
nē ostendit q̄
pōt deus dici
q̄d an nō dice-
batur sine sui
mutatione: vt
numus dicitur
p̄cium.

Q̄ de⁹: refu-
giū relatiue et
ex tpe sine sui
mutatione.

Ad pater di-
cit relatiue.

Sūmātm̄ p̄-
dictorū intelli-
gētiā p̄strigit

latiue ad se cum ipse det se.

Hic potest solui q̄

stio superius p̄posita: vbi querebat cū spi-
ritus sanctus datus dicat vel donatus. Ad
autē dat⁹ refertur ad eum q̄ dat: ⁊ ad illū cui
datur: ⁊ spūs sanctus det seipm: vtrū ad se-
ipm relatiue dicatur cum dicit dari vlt̄ do-
nari? Cui questionī respondentes dicit:
mus spūs sanctum dici datum vlt̄ donatū
relatiue: ⁊ ad dantem ⁊ ad illum cui datur
Dans autem siue donator est pater cuz fi-
lius ⁊ spūs sancto. Nectamen dicimus spūs
sanctum referri ad se: sed appellatio dati vlt̄
donati refertur ad dantem ⁊ ad recipientēz
quia non potest aliquid dici datum nisi ab
aliquo ⁊ alicui datur. Cum autem spiritus
sanctus dari a se vel datus a se dicitur: re-
latiue quidem dicitur ad illum cui datur:
⁊ est appellatio relatiua: ⁊ in illo cui datur
mutatio fit: non in dante.

Ista est distinctio tricesima hui⁹

p̄mi libri. In qua mgr̄ postq̄ egit de innascibilitate
⁊ cōmuni inspiratione: agit incidentaliter de q̄busdāz
relationibus que pueniūt deo ex tpe. Et tria facit.
Nam p̄mo ostendit deum ad creaturā ex tpe referri.
Secundo subdit deū p̄ talem relationem nō mutari.
Tertio exemplificat hoc p̄ spūs sanctū ⁊ dicit t̄paliter
dari. P̄mū facit a p̄ncipio distinctiōis vsq̄ h̄i.
Quō ergo obtinebim⁹. Scdm̄ ab inde vsq̄ ibi. Dic
pōt solui. Tertū ab inde vsq̄ ad finē distinctiōis. Et
hec est snia huius distinctiōis in generalī. In sp̄ali
sententia mgr̄ stat in trib⁹ p̄positiōib⁹: quaz p̄ma
est hec. Constat deū ad creaturaz ex tpe referri.
Hāc p̄positiōnē mgr̄ p̄bens dicit: q̄ illa que dicunt̄
de deo relatiue temporaliter dicunt de ipō fm acci-
dens: nō fm accidens q̄d in deo sit: sed quod in crea-
turis ē: ⁊ exemplificat hoc p̄ hmōi nomina creator:
dominus: refugiū: ⁊ similia: que nō possunt deo cō-
uenisse ab eterno: cū ab eterno nō habuit creaturaz
ad se refugientē seu serū: sed incipit h̄re ex tempo-
re. Contra q̄d magister obijciēs dicit q̄ de⁹ nō ince-
pit esse dñs t̄pis: q̄ nō incipit in tpe nec ex tpe. Ad
q̄d magister respōdens dicit: q̄ de⁹ incipit esse dñs
t̄pis: q̄n̄ t̄pis incipit esse. Qū sicut t̄pis nō incipit esse
in tpe seu ex tpe: ita de⁹ nō incipit esse dñs t̄pis in t̄-
pore seu ex tpe: sed cum tpe. Secda p̄positio est hec.
Deus p̄ relationem q̄ refert ad creaturā non mutat.
Huius p̄positiōis rationē veritatis mgr̄ assignat
di. q̄ ipsa relatio est solū in creatura reali: sed tñ ei⁹
appellatio est in deo respectu creaturaz. Ad exem-
plificans dicit: q̄ sicut numus fit p̄cium seu incipit
esse p̄cium sine sui mutatione: ita deus sine sui muta-
tione fit creator. Tertia p̄positio est hec: q̄ spūs san-
ctus sine sui mutatione puris mentibus dat. Hanc
p̄positiōnē mgr̄ p̄bat soluēdo questionem suā quā
supius distinctiōe. viij. reliq̄rat insolūtā. Vtrū scz
spūs sanctus dās seipm possit referri ad seipm. Et re-
spondet q̄ cū spūs sanctus dicitur datus vel missus a
se: tunc relatiue dicit ad eū cui dat: ⁊ est relatio fm
nomen: ⁊ non fm rem: ⁊ fit mutatio in illo cui datur
nulla mutatione facta in ipō donante. Et tñ de seu
tētia magistrī in hac distinctiōe in generalī.

Solutio.

Quomodo dicatur filius equalis patri: an secundum substantiam: an secundum relationem ita et similis.

Reterea consi

DI. XXXI. p

derari oportet: cum tres persone coequales sibi sint: utrum relati-

ue hoc dicatur: an secundum substantiam: et si relatiue: utrum secundum relationem an secundum essentiam consideranda sit equalitas: Deinde quid sit ipsa equalitas: Ad quod dicimus quia sicut simile nihil sibi est. Similitudo enim (ut ait Iulianus) sibi ipsi non est: ita et egle aliquid sibi non dicitur: ac per hoc sicut simile ita et equale relatiue dicitur. Dicitur ergo relatiue filius equalis patri: et utriusque spiritus sanctus. Est tamen equalis patri filius: et utriusque spiritus sanctus propter summam simplicitatem essentie et unitatem. Equalis est ergo filius patri secundum substantiam: non secundum relationem. Unde Augustinus in v. li. de trinitate ait: Querimus secundum quid equalis sit patri filius? non secundum hoc quod ad patrem dicitur filius equalis est patri. Restat ergo ut secundum id equalis sit quod ad se dicitur. Quicquid autem ad se dicitur: secundum substantiam dicitur. Restat ergo ut secundum substantiam sit equalis. Eadem ergo est utriusque substantia. Item in sexto libro Satis est videre nullo modo filium equalem esse patri: si in aliquo. scilicet quod pertinet ad significandam eius substantiam unequal inuenitur. In omnibus ergo equalis est pater filius: et est eiusdem substantie. Equalis est etiam spiritus sanctus: et in omnibus equalis propter summam simplicitatem illius substantie. Ex his perspicuum sit quod secundum substantiam filius est equalis patri: et utriusque spiritus sanctus et appellatio tantum relatiua est. Equalitas ergo patris et filii non est relatio vel notio. sed naturalis unitas et idempritas.

Hic quomodo dicatur similis: et quid sit similitudo.

Hoc idem etiam di

cimus de simili et similitudine. Cum enim dicitur filius similis patri: relatiue quidem dicitur: sed similis est patri propter unitatem essentie. Est ergo appellatio tantum relatiua. Similitudo vero indifferens essentie. Unde quibusdam non indocte videtur nomine equalitatis vel similitudinis non aliquid poni: sed remoueri: ut ea ratione dicatur filius equalis patri: quia nec maior est eo nec minor: et hoc propter unitatem essentie. Ita et si-

milis dicitur: quia nec diuersus: nec alienus nec in aliquo dissimilis. Et hoc propter essentie simplicitatem. Non ergo secundum quod filius est genitus a patre: equalis vel inequalis est patri: nec similis vel dissimilis: sed equalis et similis secundum substantiam.

De sancti Iulianus qua in trinitate personarum propria ostendit.

Non est igitur hic

permittendum quod vir illustris Iulianus proprietates personarum assignans: dicit in patre esse eternitatem: speciem in imagine: usum in munere. Que tante difficultatis sunt verba: ut in eorum intelligentia atque explanatione vehementer laborauerit Augustinus. ut ipse ostendit in sexto libro de trinitate. ita dicens: Quidam cum vellet breuissime singularium in trinitate personarum insinuare propria Eternitas est inquit in patre: species in imagine: usus in munere. Et quia non me-

Ex quo sensu intelligenda sunt verba Iulianus docet Augustinus. et prius quare pater eternitas tribuatur. Iulianus in libro de synodo dicit Imago eius usque ad quam imaginatur species indifferens est. Neque enim ipse sibi dicitur imago est sed eius cuius imago est necesse est ut imago demonstrat. Imago ergo est rei ad rem coequanda et imaginata et indiscreta similitudo. Est ergo pater: est etiam filius: quia imago patris est filius. Et quod imago est ut rei imago sit spiritum necesse est esse naturam et essentiam secundum quod imago est in se habeat auctoritatis.

diocris auctoritatis in tractatione scripturarum et assertionem fidei vir extitit. Hec enim Iulianus in libris suis posuit. horum verborum id est patris et imaginis et muneris eternitatis speciei et usus abditam scrutatus intelligentiam: quantum valeo non eo secutum arbitror in eternitatis vocabulo: nisi quod pater non habet patrem de quo sit filius autem de patre est ut sit: atque ut illi coeternus sit. Imago enim si perfecte implet illud cuius imago est: ipsa coequatur ei: non illud imagine sue: in qua imagine speciem nominant. Credo propter pulchritudinem ubi tanta est congruentia et prima equalitas. et prima similitudo nulla in re dissidens: et nullo modo inequalis: et nulla ex parte dissimilis: sed ad idem respondens ei cuius imago est: ubi est prima et summa unitas cui non est aliud viuere et aliud esse: sed idem et primus ac summus intellectus: cui non est aliud viuere et aliud intelligere: sed idem hoc est vnum tanquam verbum perfectum: cui non desit aliquid: et ars quedam omnipotentis et sapientis dei: plena omnium rationum viuentium incommutabilium: et omnes vnum in ea: sicut ipsa vnum de vno cum quo vnum: ibi nouit omnia deus que fecit per ipsam. Hic de spiritu sancto quare usus dicitur.

Est autem ineffabilis

quidam complexus patris et imaginis quod non est sine participatione: sine charitate: sine gaudio

Iulianus

Augustinus

Quid sit equalitas.

Quibusdam videtur quod notio equalitatis vel similitudinis non ponitur aliquid: sed remouetur.

Illa ergo dilectio: delectatio: felicitas vel beatitudo: si tñ aliqua humana voce dig- ne dicit vsus ab illo appellata est breuiter: **z** est in trinitate spūssanctus: nō genitus: sed genitoris genitiq; suauitas: igeniti lar- gitate atq; ybertate pfundens oēs creatu- ras p captu earum. Itaq; illa tria si a se in uicem determinari videntur: **z** in se infini- ta sunt. Qui videt hoc vel ex pte vel p spe- culum in enigmate: gaudeat cognosces de- um **z** gratias agat. Qui vero nō videt: tē- dat p pietatē ad videndū: nō p cecitatem ad calūniandū: qm̄ vn̄ est deus: sed tñ tri- nitas. Ecce habes qliter verba hylarij pmissa accipiēda sunt: licet tate sint pfun- ditatis: vt etiā adhibita expositiōe vix ali- quatenus ea intelligere valeat humanus sensus: cum **z** ipa eorum explanatio quaz hic Augustinus edidit: plurimuz in se ha- beat difficultatis **z** ambiguitatis.

Quoniam hanc expositionem non di- stinguuntur ibi proprietates per- sonarum tres.

Non enī scdm̄ pre- missam expositionem distinguunt hie tres ille pprietates superi assignate: sed ipse hy- postases distincte ab inuicē monstrantur.

Eternitatis tñ nomine eadem videtur de- signata pprietas: quā notat hoc nomē in- genitus. Sed videam⁹ quid sit quod ait: **I**mago si pfecte implet cui⁹ imago est: ip- sa coequat ei: nō illud sue imagini. Vide- em̄ dicere qd filij⁹ qui est imago patris: pa- tri coequat: nō pater filio: cū **z** filius dica- tur equalis p̄ri in scriptura: **z** pater filio: s̄ filij⁹ hoc h̄z a p̄re: vt sit ei equalis: pater au- tē nō h̄z a filio: **z** tñ filij⁹ plene ac pfecte eq- lis est patri. i. imago ei cui⁹ est imago.

Quare dicatur hylarius ppria p- sonarum assignasse in verbis pre- dictis: cum ibi non sint expresse p- prietates.

Propria ergo pso- narū in pdictis verbis assignasse dicit hylari⁹: qz relatiua noia psonaz posuit. i. pa- tris imaginis et muneris: que relatiue di- cunt de psonis: **z** pprietates notant qbus distinguunt psonē. Ita em̄ dicit spūssan- ctus munus relatiue sicut donū. Verūta- men ipas pprietates alijs trib⁹ nominib⁹ non significauit: iuxta pdictā Aug. expo- sitionem: nisi solo nomine eternitatis: quo

Q nō mō illa verba hylarij s̄ explanatio Augu. sup his obicurissima ē

non ipam paternitatē: sed eā voluit intelli- gi notionem qua dicitur ingenitus.

Quare undē psonarū distinctionez notat Aug⁹. alijs verbis sine ex- pressionē trium pprietatū.

Illud etiā sciri op- tet qd earundē triū psonarū distinctionem Aug⁹ ostendere volens: sine exp̄ssiōe illa rum triū p̄petatum supius cōmemoratarū in p̄mo li. de doctrina christiana sic ait **I**n p̄re est vnitas: in filio eq̄litas: in spūssancto vnitatis equalitatisq; p̄cordia **E**t hec tria vnum omnia ppter patrem: equalia omnia ppter filium: cōnexa omnia ppter spiritū sanctum. Itaq; pater **z** filius **z** spūssanct⁹ **z** singulus quisq; horum deus est: **z** simul omnes vnus deus: **z** singulus quisq; ho- rū plena substantia est: **z** simul omēs vna substantia: pater nec filius est nec spūssan- ctus **z** filius nec pater est nec spūssanctus. Spiritussanct⁹ nec pater ē nec filij⁹: sed pa- ter tñ pater: **z** filius tñ filius: **z** spūssanct⁹ tñ spūssanctus. Eadē tribus eternitas: ea- dē incōmutabilitas eadem maiestas: eadē potestas. **I**n his verbis aperte insinuat personarum trium distinctio.

Quare patri attribuitur vnitas: et filio equalitas.

Sed plurimos mo- uet qd patri attribuit vnitatē: filio equalita- tem. Cū em̄ vnitas dicat̄ fm̄ subam: nō tā- tum in patre est: s̄ etiam in filio **z** in spūsan- cto: **z** equalitas vna est patris **z** filij⁹ **z** spi- ritussancti. Cur ḡ patri attribuit vnitas: **z** filio equalitas. Forte eadē ratione attri- buitur patri vnitas fm̄ Augustinus: qua supra eadē eternitas fm̄ hylariū: qz vide- licet pater ita est: vt ab alio nō sit. **E**t quia filij⁹ genuit vnū secū deum: **z** spūssanctus ab eo p̄cedit vnus cum eo deus. Vnitas ergo in patre esse dicit̄: qz nec est aliqd̄ ali- ud a quo sit. **N**on em̄ ab alio est: nec ab eo aliqd̄ vel aliquid est ab eterno: qd vnū cū eo nō sit: filij⁹ em̄ **z** spūssanct⁹ vnū sūt cū pa- tre. **U**n̄ veritas ait. **E**go **z** pater vnū sum⁹.

Quare pater **z** filius dicantur eē vnū vel vnus deus sed nō vnus: quia res eiusdem nature recte pos- sunt dici vnū simpliciter esse **z** cū adiectione. Res vero diuerse na- ture non possunt dici vnus nisi di-

Dylar⁹ in lib. d̄ synodis. Si q̄s innascibilē **z** sine initio di- cat filij⁹ quasi duo sine p̄nci- pio: **z** duo ina- scibilia: **z** duo in- nata: dicens duos faciat de- os: anathema sit. Caput eū qd est p̄ncipiū oīm filius. Ca- put aut qd est p̄ncipiū xp̄i de⁹. Sic enim ad vnū initia- bile oīm: initi- um p̄ filij⁹ vni- uersa fferim⁹ filij⁹ innascibilē cōfiteri ip̄ij⁹ mū est. **I**n em̄ nō erit vn⁹ de- us: qz deū vnū p̄dicari natu- ra vn⁹ innasci- bilis dei exigit. Cū ergo deus vn⁹ sit duo in- nascibiles esse nō p̄t cum id circo de⁹ vnus sit cū **z** p̄ de⁹ sit: **z** filius dei de⁹ sit: qz in- nascibilitas sola penes vnū sita filij⁹ autē idcir- co de⁹: qz ex i- nascibili essen- tia nat⁹ existat. Caput. n. oīm filij⁹ ē s̄ caput filij⁹ deus est: **z** ad vnū deum om̄ia hoc ḡda **z** hac p̄fessiōe referū cū ab eo sumant vni- uersa p̄ncipiū cū ip̄e p̄ncipiū sit. **I**dē in eo- dē d̄ibus cre- aturis substā- tiaz voluntas dei attrahit: sed naturaz dedit filio ex innas- cibili ac nō nata substātia p̄fec- ta natiuitas. **I** Talia em̄ cun- cta creata sūt qualia de⁹ esse voluit: filij⁹ au- tē nat⁹ ex deo subsistit tal⁹ qd deus est. Nec

diffiles sul ed
dit natura na
tura: s; ex sub
stantia dei ge
nit? nature fm
origine attulit
no fm creatu
ras volutatias
essentiam.

Hic dici oportz qd

pater z filius z spūsanct? recte dicunt esse
vnu z vn? de? s; nō vnus. Res em̄ due vl
ples recte pnt dici vnu esse: si sint vnus ef
sentie: z earū vna sit natura. Anus autem
vel vna nō pōt dici de diuersis rebus: nisi
addat qd vn? vel vna. Quo addito recte
pōt dici de reb? z vni? z diuerse sube. In
Aug? .in. vj. li. de trini. sic ait. Nescio vtz
inuentat in scripturis dictū vnu sunt: quo
rū est diuersa natura. Si autē z aliq? plura
sunt eiusdem nature z diuersa sentiant: nō
sunt vnu in q̄tū diuersa sentiat. Cū ḡ sic di
cūt vnu: vt nō addat qd vnu: z pla vnu di
cunt eadem natura atq; essentia: non dissi
dens neq; dissentis significat. An p̄ dau
lus z apollo: q̄ z ambo hoies crāt et idem
sentiebant: vnu esse dicunt cū dicit. Et qui
plantat z qui rigat vnu sunt. Cū ḡ addit
qd vnu: pōt significari aliquid ex plurib?
vnu factuz: q̄uis diuersa natura: sicut aia
et corpus non pnt vtiq; dici vnum. Quid
em̄ tam diuersum. nisi addat vel subintel
ligatur quid vnu. i. vnus hō. Unde ap̄ls:
Qui adheret in q̄t dño: spūs vn? ē. Nō di
plantat z qui rigat vnu sunt: sed addidit spūs
diuersi sunt em̄ natura spūs hois et spiri
tus dei: sed inherendo fit spūs hois vnus
spūs cū deo: q; p̄iceps fit veritatis z bea
titudinis illi? . Si ḡ de his que diuerse sbe
sunt: recte dicit q; sint vnus spūs: q̄toma
gis qui vnus sube sunt: recte dicunt vn?
deus esse. Pater ḡ z filius vnu sunt vtiq;
fm vnitatē essentie z vn? deus. In quo et
arriana heresis damnat: que p̄rem z filiū
z spūsanctum (vt ait Aug? .in. li. de here
si) nō vult esse vni? eiusdemq; sube atq; na
ture: vel vt exp̄lius dicat essentie: q̄ grece
dicit v̄sia: s; filiū esse creaturā. Necnō z sa
belliana: q̄ (vt ait Aug? .in. eodem li.) dice
bat xp̄m eundē ip̄m z patrē z spūsanctuz
esse: vt esset trinitas noim sine subsistētia p
sonarū. Estranq; pestem (vt ait Aug? .sup
Job) elidit veritas dicens. Ego z pater
vnu sumus. Atq; q; audi z aduerte z vnu
z sumus: z a caribdi z a scilla liberaberis.
Quenim dixit vnuz: liberat te ab Arrio: q;
dixit sum? : liberat te a Sabellio. Si vnuz
ergo non diuersum: si sumus ergo pater z
filius. Sumus em̄ non diceret de vno: nec
vnum de diuerso. Erubescant ergo sabel
liani qui dicunt ip̄m esse p̄rem qui est fili?
z fundentes p̄sonas: qui z dicti sunt patrē

Dylari? in lib.
de synodis.
Dinus forte
exp̄s videtur
de indifferēti
situdine p̄ris
z filij hōes lo
cuta ē: cū de
patre z filio z
spūscō ita sen
serit significa
tā in nob? . p.
p̄iaz vnuscu
tusq; notatorū
subam z ordi
nē z gloriā vt
sunt qdē p sub
stantiaz tria p
p̄ionantia. Nō
vnu solēs er
go cōgregata
sancto? syno
dus ip̄tatez;
cā p̄mere que
vntatē p̄ris z
filij z spūsci
noim numero
illuderet: vt n̄
subsistente cā
vnuscuusq;
nomis triplex
nūcupatio ob
tineret sub fal
sitate nominū
vntonē z p̄ so
lus atq; vnus
idē z ip̄e habe
ret z spūscū
nomen z filij.
Idcirco tres
subas eē dixe
rūt: subsisten
tiū p̄sonas: s;
p subam edo
cētes nisi sub
stantiā p̄ris et
filij diuersita
te distincta eēn
tie sepantes.
Ad autem di
ctuz est: vt sint
qdē: p̄ substan
tiā tria p cōso
nātiā. Nō vnu
nō bz calūniā

passiani: q̄ dicunt patrem fuisse passū. Ar
riani ḡo dicunt aliud patrē esse: aliud filiū
nō vnā subam: sed duas: patrē maiorē fili
um minorē. Noli hoc dicere tu catholice.
In medio ḡ nauiga: vtrūq; p̄culosuz lat?
deuita: z dic. P̄at p̄r est: z fili? fili? ē. Ali?
pater: alius fili?: sed nō aliud: imo hoc ip
sum: q; vn? deus. Ecce ostensum ē quare
vnitas in patre esse dicat: cū tres vnu sint.

Quare dicit esse equalitas i filio:
cū sit vna equalitas trium.

Nunc videamus
q̄re eq̄litas dicat esse in filio: cū vna z sum
ma eq̄litas sit triū. Hoc ideo forte dictū est
q; filius genitus est a patre equalis gignē
ti z dono qd ab vtroq; p̄cedit: z ideo illa
tria dicunt esse eq̄lia p̄rē filiū. Fili? em̄ bz
a p̄re vt sit ei equalis z spūscō: z spūsan
ctus ab vtroq; habet: vt sit equalis vtriq;
hoc autē sine assertionis sup̄cilio z maio
ris intelligentie p̄iudicio dicimus: malen
tes in apertione tam clausorum sermonuz
peritiores audire q̄ aliquid alijs influere.

**Quare in spūsancto dicit esse vtri
usq; cōcordia vel connerio.**

Qd autē in spiritu
sancto dicit esse vtriusq; cōcordia: z p̄ euz
om̄ia p̄nera: facilior est intelligētia nobis
p̄missa ad mentem reuocantib?. Supra. n.
fm autoritates sanctorū dictuz est: q; spūs
sanctus amor est quo pater diligit filiū: z fi
lius patrē. Recte ḡ spūsanctus dicit con
nerio vel cōcordia patris z filij: z p̄ eū om
nia p̄nera. An Aug? .in. v. li. de trini. Cō
munio quadā cōsubstantialis patris z fi
lij est amborū spūsanctus. Idē in. vj. li.
de trini. Spūsanctus est summa charitas
vtrūq; plungens: nosq; subiungens.

Ista est distinctio tricesima prima
huius p̄mi libri. In q̄ m̄gr postq; egit de p̄petand?
p̄sonaruz p̄p̄rijs: incipit agere de appropriatis. Et
tria facit. Nam p̄mo ostendit quedam nomia: cōmu
nia appropriabilia aliquibus p̄sonis. In sc̄do ostēdit
significationē quorundā nominū cōmuniū: s; appro
priabilū fm Dylariū. Terno assignat rōem appro
priatorū p̄us dicatorū. P̄mū facit vsq; ibi. Nō est p̄
tereundū. Sc̄dm vsq; ibi. Hic dicit oportz. Tertium
ḡo ab inde vsq; ad finē distinctōnis. Et hec est snia
m̄grī in generali. In sp̄ali snia m̄grī stat in trib?
p̄positionibus: quaz p̄ma est hec. Eq̄litas z similitu
do sunt in diuinis relationes tm̄ fm rōnes. Et m̄gr
hanc p̄positionem p̄bans querit tres questiones.
Et p̄ma est. Vtrū hoc nomē eq̄le in diuis dicat sub
stantiā vel relationē. Et r̄ndet q; relatiue dicit: eo q; si
cut nihil p̄p̄rie dicit sibi ip̄si simile: ita etiam nō pōt

q; cognofato
spū. i. p̄adyto
p̄sonatē p̄r?
q; essentie p̄ si
militudinem
sbe predicari
cōuenit vnita
tē Itē in eod.
Cū deū patrē
p̄ntemur z crī
stū dei filiūz p̄
dicam? z inter
hec diuortium
deoz sit irrēli
giosa cōfessio:
nō p̄nt fm na
ture indifferē
tiā z nomē in
differens non
nomē nō lz eē
nisi vnu nō. n.
religiosa vnt
tas nois ex in
differentis na
ture eēntia cō
liliturā p̄sonaz
genite ademit
essentie: vt vna
ca ac singula
ris dei substā
tia p̄ vnionem
nois itelligat
cū vtriusq; eēn
tie noim. id est
vn? de?: ob in
discrete i vtro
q; nature idē
similē substan
tiam p̄dicet.

dici equale pprie. Sedo querit. Utrū equitas fm essentia vel relatione attendat. Et rñdet q fm essentiam non fm relatione. Ad pbat autoritate. b. Augustini dicentis. Querimus fm quid sit equalis pater filius: nō fm hoc q ad p̄em d: filius equalis est patri. Restat ergo q fm hoc eq̄lis sit qd ad se dicit: q̄cqd aut ad se dicit fm subaz dicitur. restat ergo q fm subam est equalis. Tertio querit qd sit ip̄a eq̄litas in diuinis. Et rñdet q sit quedaz relatio fm nomen solum. i. relatio rationis: z realiter nihil aliud est q̄ idemptitas virtutis diuinariū psonarum. Et addit q̄ idem dicendū est de similitudine in diuis. s. q̄ dicat z attendat fm substantiam seu vnitatem essentie. Et q̄ sit relatiū fm nomen. Et postea ex predictis approbat opinionē quorundā dicentū. s. q̄ simile z equale in diuinis non dicunt positue: sed negatiue: eo q̄ equalitas excludit differentē magnitudinem. Similitudo autē excludit omnē diuersitatē. Secunda ppositio est hec. In diuis fm appropationē affirmantē de p̄e eternitas z vnitatis: de filio imago z equalitas: de sp̄s sancto ambozū nexus z caritas. Hanc magister insinuat ex verbis Hylarij atq; reddens rōem ex dictis. b. Augusti. q̄ dicit eternitatē patri appropiari: qz cum eternitas p̄uenit p̄ncipium. ideo cōuenit patri: q̄ ppter p̄ncipij p̄uationem inaccessibilis affirmat. Imaginem: eq̄litatē: sp̄m z pulchritudinem dicit appropiari filio: ppter p̄fectam z p̄portionatā representatiōz p̄ris. Rep̄ntat em̄ filio cum summa similitudine z eq̄litate. Munus autē z nexum charitatis z vsum ascribit sp̄s sancto: eo q̄ p̄ ip̄m z ab ip̄o om̄ia nobis donant z infunduntur ad nr̄am vtilitatē. Tertia ppositio est hec. Quamuis p̄ z filius z sp̄s sanctus vni sunt: nō tñ dici debent vn̄: nisi cū additōe: vt dicat: vn̄ deus: vn̄ creator. Cuius rō est: qz neutriū genus refert ad eētā: ideo cum d: p̄ z filius z sp̄s sanctus sunt vn̄: intelligit essentialiter: vel aliqd̄ talium Masculinū. Hō genus refert ad p̄sonam seu hypostasim: z non cum dicit: pater z filius z sp̄s sanctus sunt vn̄: nisi fieret ad dicitō vt diceret vnus deus vel vnus potens vel vn̄ sciens: tolleretur distinctio personarū vel poneretur ipsarum confusio. Et tñ de sententia in speciali.

Utrum pater vel filius spiritus sancto diligat cum diligere idēz deo sit quod esse.

DI. XXXII

Iconitur que

stio ex p̄dictis deducta: dicitur est em̄ supra atq; sanctorū autoritatibus ostensum qz sp̄s sanctus est communio patris z filij z amor: quo p̄ z filius se inuicem diligunt. Ideo querit. Utrū pater vel filius p̄ sp̄m sanctum diligat: Quod vtiq; videt oportere dici fm autoritates suprapositas: quibus ostendit sp̄m sanctū esse quo genitus a gignente diligatur: genitorem qz suū diligat. Sed e contra si pater vel filius dicatur diligere p̄ sp̄m sanctū: videtur esse p̄ spiritū sanctū: qz non est aliud deo esse z aliud diligere: sed idem: qz vt ait Augusti. in. xv. li. de trini. Quicqd̄ fm qualitates in illa simplici natura dici videtur fm essentiam est intelligendū: vt bon̄: ma-

Augusti.

lus: immortalis: sapiēs: diligens: z hmōi. Ideo: si pater vel filius diligit p̄ spiritū sanctū: p̄ ip̄m spiritū esse videtur: neq; tñ essentia sua diligit: sed etiam dono.

Hec questio insolubilis est humanum superās sensum in qua autoritates libi occurrunt.

Huic questionī cū

alitudine nimie p̄funditatis p̄nearit̄dolum rñdemus qd̄ Auḡ. significare videt̄ scz qz pater z filius se diligat z vnitatē fuerit. non solū essentia sua: sed suo dono pprio: qd̄ licet supra positum sit: iterare tñ nō piget: qz sic expedit. Sit q̄ Auḡ. in. vj. li. de trini. ita: Manifestū est qz nō aliq̄s duoz est quo vterq; p̄iungit quo genitus a gignente diligatur genitorēz suum diligat sintq; nō p̄cipitōe: sed essentia sua neq; dono superioris alicui: sed suo pprio seruantes vnitatē pacis. Ecce hic dicit qz essentia sua z dono seruāt vnitatē. Idem in. xv. li. de trini. ait. In illa trinitate quis audeat dicere patrem nec se nec filiū nec spiritū sanctū diligere: nisi p̄ spiritū sanctum. Hic apte ostendit patrē non tñ p̄ spiritū sanctum diligere. Non autem simpliciter dicit patrem nō diligere p̄ spiritū sanctum.

Augusti.

Apte dicit qz pater et filius eētā z dono suo diligūt se z pacē seruāt

Utrum pater sit sapiens sapientia quam genuit: sicut diligit amore qui ab ipso procedit.

Preterea diligenter inuestigari oportet vtruz pat̄ sapiēs sit sapientia quaz genuit que tñ filius est: Ad videt̄ a simili posse p̄bari. Si em̄ p̄ diligit amore qui ab ip̄o p̄cedit: cur non z sapientia vel intelligentia quā ip̄e genuit sapit vt̄ intelligit: hanc questionem vrgere videt̄ vt ait Auḡ. in. vj. lib. de tri. quod scripsit ap̄lus dicens christi dei virtutem z dei sapientiam. Ubi querit: vtrum ita sit pater sapientie z virtutis sue: vt hac sapia sapiēs sit quā genuit: z hac virtute potēs quaz genuit: Sed absit vt ita sit: qz si hoc est ibi eē qd̄ sapere: non p̄ illam sapiam quā genuit sapiēs dicit̄ pater: alioq̄n non ip̄a ab illo sed ille ab ip̄a est. Si em̄ sapientia quaz genuit causa est illi vt sapiens sit: etiā vt sit ip̄a illi causa est: quod fieri non p̄t: nisi gignendo eum aut faciendo: s̄ nec genitricēz nec p̄ditricem p̄ris vllō mō d̄sq; dixerit sapientia. Quid em̄ est insani: Ergo p̄ ip̄a

Hic determinat dicens p̄es nō esse sapiētē sapientia quam genuit.

Aug. in li. lx. rxiij. questi. Cū sapiēs deo dicitur et sapia sapiens dicitur sine qua eum vltu iste aliquid: vlt esse posse nefas est credere: nūc picipatiōe sapiētie sapiens dicitur: sicut aia q̄ esse et nō esse sapiēs pōt: s; q̄ ipse eā genuerit q̄ sapiens dicitur sapientia. Ania dicitur lector: p̄ez dicitur sapiētē gentia sapia quod eū alijs obuiat testimonij. Ex hoc Augustinus corripit in li. retracta. in quibus dicitur in li. lxxij. q̄stionum de p̄ez: q̄ eam genuit q̄ sapiens dicitur sapia. Sed melius q̄stionē illi. postea de trinitate tractant.

sapia est qua sapiens est. Filius vero dicitur sapiētia patris: et virtus patris: nō q̄ pater p̄ eum sit sapiens vel potens: sed q̄ filius sapia et virtus est de p̄e sapia et virtute. Ex his ḡ patet q̄ pater nō est sapiēs sapientia genita: s; seipso sapientia ingenita. Utruz filius sit sapiens sapientia genita vel ingenita.

Post hec queri so let a q̄busdā vtrum filius sit sapiens sapientia genita vel ingenita. Si eū nō est sapiēs sapia genita: nec seipso sapiens ē. Si vō sapientia genita sapiens est: nō videt sapiens esse sapia ingenita: et ita nō videt esse sapiens a patre cuz a patre habeat oia: Ad qd̄ dicimus: q̄ vna est sapientia patris et filij et spūs sancti sicut vna essentia: q̄ sapia in illius nature simplicitate est essentia: et tñ filius nō est sapientia genita: et pater tñ est sapientia ingenita: vel a sapientia ingenita. Et cū ipse sit ibi esse qd̄ sapientē esse relinq̄tur vt sapia genita sit sapiens de sapientia ingenita. Nō ḡ filius dicitur sapiētia dei tan q̄ ipse solus intelligens sit vel sapiēs sibi et patri et spūs sancto: q̄ vt ait Aug. in. xv. li. de tri. Si solus ibi filius intelligit et sibi et patri et spūs sancto: ad illā redit absurditate vt pater nō sit sapiens de seipso: s; de filio. Nec sapientia sapiam genuerit: s; ea sapientia pater dicat sapiens esse quā genuit. Ubi eū nō est intelligētia: nec sapiētia pōt esse. Iōq; si pater nō intelligit ipse sibi: sed filij intelligit patri p̄fecto filius patre sapientē facit. Et si hoc est deo esse qd̄ sapere: et ea illi est essentia que sapiētia nō filij a patre qd̄ verū est: s; a filio potius pater habet essentiā: qd̄ absurdissimum atq; falsissimū est. Est ḡ deo pater sapiēs ea que ipse ē sua sapientia: et filij sapientia patris est sapiens de sapientia que est pater: de quo ē genitus filius. Ita et pater est intelligēs ea q̄ ipse est sua intelligētia. Nō eū esset sapiēs qui nō esset intelligens. Filius aut̄ intelligētia patris: de intelligētia genitus est que ē pater: de qua et intelligēs est. Proinde pater est sapia: et filij sapia: et vlt̄ vna est sapientia: et tñ solus pater est ingenita sapia: et filij solus genita sapia: nec tñ alia sapiētia dat: alia sapia filius: s; vna eademq; est: sicut pater est deus ingenitus: et filij est deus genitus: nec deus genitus est deus ingenitus: nō ideo tñ alius deus est pater alius filij: sed vnus deus vterq; nō aut̄ vnus. Alius est

P̄ est sapiēs ea sapientia q̄ ipse est et de ea filij est genitus et sapiēs illa ingenita hec vna tñ sapientia.

eū genitus: alius ingenitus: s; nō alij deo. imo vterq; vnū siue vnus deo. Ita nō est sapiētia genita sapientia ingenita: sed alia est sapientia genita: alia ingenita: nō tñ est alia sapientia: sed vna eadēq; sapientia. An filius sit sapiens seipso vel per seipsum.

Ex p̄dictis constat q̄ filius nō est sapiēs a se: nec de se: sed de patre et a patre. Querit aut̄ solet: vtruz filius sit sapiens seipso vel p̄ seipm? Quidā dicitur multiplicem hic fieri intelligentia: et ideo distinguendū fore: ita vt cum dicis filium esse sapientem seipso vel p̄ seipm. Si sui natura et essentia sapientem intelligas: verus sit intellectus. Si vō a seipso vel de seipso sapientem esse intelligas: falsitati subiectam habes intelligentiam. Alij vero simplicit̄ et absq; determinatiōe cōcedunt h̄mōi locutiōes: filius est sapiens p̄ se: sed nō a se vlt̄ de se: et filius est deus p̄ se: et est p̄ se: sed nō a se vel de se. Hoc cōfirmātes verbis hylarij qui filij non a se: sed p̄ se agere in li. ix. de trini. ait: Nature inquit cui con tradicis heretice hec vnitas est: vt ita p̄ se agat filius ne a se agat: et ita non a se agat. vt p̄ se agat. Intellige filium agentem: et p̄ eum patrem agentem. Non a se agit: cū pater in eo manere monstratur. p̄ se agit: cum s; natiuitatem filij agit ipse que placita sunt. Infirmitas sit non a se agendo: nisi a deo ipse agit: non sit vō in vnitate nature si que agit: et in quibus placet non per se agit. Sicut ergo inquit: filius p̄ se agit: s; non a se. Ita et filius debet dici sapiēs p̄ se: sed nō a se. Sic et ipse p̄ se deus est vel esse dicēdus est (vt aiunt) sed nō a se vel de se. An vna tantū sit sapiētia p̄is.

Solutio s; quosdam.

Alio: si debet determinatio.

hylarius.

Post hec a quibus dam solet queri: vtrum vna tñ sit sapiētia p̄is: Quod non esse nitunt̄ pbare h̄mō. Filius inquit est sapientia p̄is genita: q̄ pater sapiens non est. Est igit̄ aliqua sapientia patris qua sapiens nō est. Est aut̄ et sapientia patris ingenita: et ea pater sapiens est. Est ergo quedam sapientia patris qua sapiens est: et ipsa non est illa sapiētia patris qua pater sapiens non est. Non est ḡ vna tantū sapientia patris. Item sapiētia ingenita est sapientia patris: et sapiētia genita est sapientia patris. Non est autem sapientia ingenita sapientia genita. Nō est

Quō nitunt̄ quidā pbare q̄ non vna tñ est sapia p̄is.

Quod rursus, in
digna sunt hec
et his similia.

Igitur vna tantū patris sapientia. Hec et
his similia tanq̄s sophistica et a veritate lo-
ginqua: cunctisq; in theologia peritis pa-
tencia abijcimus: responso indigna aduer-
tentes. Ad tamen adijcetes quia vna est
tantū sapientia patris: sed non vno mō di-
citur. Nam sapientia patris dicitur illa quā
genuit: et sapientia patris dicitur ea qua sapi-
ens est. Diuersa ē ergo ratio dicti. Illa em̄
dicitur patris: quia eam genuit: et ea dicitur sa-
pientia patris: quia ea sapit. Vna ē tamen
sapientia patris: quia sapientia genita ē ea-
dem sapientia et ea qua sapiens est: siue ea
qua sapiens est intelligat p̄sona patris siue
essentia patris: quia p̄sona patris que intelli-
git cum dicitur sapientia ingenita: et p̄sona fi-
lij que significat cum dicitur sapientia geni-
ta: vna eadēq; sapientia est: que essentia di-
uina intelligit communis tribus p̄sonis.

Quod in trinitate est dilectio que ē tri-
nitas et tamen spiritus sanctus est
dilectio que non est trinitas: nec
ideo due sunt dilectiones: ita et de
sapientia.

Et sicut in trinitate

dilectio est: quod est pater: filius et spiritus sanctus
que est ipsa essentia deitatis: et tamen spiritus sanctus
dilectio est: que non est pater vel filius: nec
ideo due dilectiones sunt in trinitate: quia
dilectio que proprie spiritus sanctus est: est dile-
ctio que trinitas est: non tamen ipsa trinitas est
sicut spiritus sanctus est essentia quod trinitas est:
non tamen ipse trinitas est. Ita in trinitate
sapientia est que est pater et filius et spiritus
sanctus: que est essentia diuina: et tamen fi-
lius est sapientia que non est pater vel spi-
ritus sanctus. Nec ideo due sapientie ibi sunt
quia sapientia que proprie est filius: est sa-
pientia que est trinitas: ipsa tamen non est
trinitas sicut filius est essentia que est trini-
tas: ipse tamen non est trinitas.

Qua ratione pater non dicitur sapi-
ens ea sapientia quam genuit: ea-
dem videtur debere dici quod non sit
diligens pater vel filius dilectio-
ne qua ab utroque procedit.

Pretere ad diligenter

notandum est quod ea ratione qua pater non di-
citur sapiens ea sapientia quam genuit: videtur
fore dicendum quod pater non diligit filium:
vel filius patrem ea dilectione que ab utroque

procedit. scilicet que proprie spiritus sanctus est. Si-
cut enim ideo est deo sapere quod esse: ita est
ei ideo diligere quod esse. Ideoque sicut nega-
tur pater esse sapiens sapientia quam genuit
quod si ea diceretur sapiens: non ipsa ab eo: sed ip-
se ab ea intelligeret esse. Ita videtur non de-
bere concedi quod pater vel filius diligit dile-
ctione que tamen spiritus sanctus est: quod si ea: dili-
git pater vel filius: non spiritus sanctus videtur
esse a patre et filio: sed pater et filius a spiri-
tus sancto: quia idem est ibi diligere quod esse.
At supra dictus est: atque autoritate Augu-
stini sanctum: quod in trinitate tria sunt: vnus
diligens cum qui de illo est: et vnus diligens
cum de quo est: et ipsa dilectio: et non est ali-
quis duorum quo genitus a genente diligitur:
genitorum suum diligit. Quibus verbis
aperte significatur patrem filium: et filium
patrem diligere: ea scilicet dilectione que non est
aliquis eorum: sed tantum spiritus sanctus.
Cum idem ergo sit ibi diligere quod esse:
quomodo dicitur pater vel filius non esse
ea dilectione qua alter alterum diligit. Cum
ideo pater negetur sapere sapientia quam
genuit ne ea esse intelligatur.

Quod et hec questio inexplicabilis est
que excellit infirmitatem homi-
nis.

Difficilem mihi fa-

teor: hanc questionem precipue cum ex pre-
dictis oritur que similem videtur habere
rationem: quod mee intelligentie atten-
dens infirmitas turbatur: cupiens magis
ex dictis sanctorum referre quam afferre. Opti-
mus enim lector est: inquit Iulianus in .j. lib.
de tri. qui dictorum intelligentiam expectet
ex dictis potius quam imponat: et retulerit ma-
gis quam attulerit: neque cogat id videri dictis
contineri quod ante lectionem presumpserit
intelligendum. Cum ergo de rebus dei sermo
est: concedam? deo sui cognitionem dicitur
eius pia veneratio famulemur. Inuesti-
get ergo diligenter pius lector rationem di-
ctorum: si forte dictorum aliquam valeat repe-
rire causam quam nota ipsa premissa questio ali-
tenus explicari valeat. Ego autem hanc que-
stionem non absoluens: sed errorem exclu-
dens profiteor: non esse dictum patrem diligere
filium vel filium patrem: ea dilectione que ab
utroque procedit: quod non est aliquis eorum: sed tan-
tum spiritus sanctus tanquam ea dilectione pater sit
vel filius. Sed sic ea pater diligit filium et filius
patrem: ut etiam pater per se ea que ipse est di-

Iulianus

lectione diligit: sic et filius: non autem sic ut pater pro se non diligit et filius: sed pro eam tantum. Quis hec in illa trinitate (inquit Augustinus.) opinari vel affirmare presumat. Eam tamen questionem lectorum diligentie plenius dilucidandam atque absolvendam relinquitur ad hoc minus sufficientes.

Ista est distinctio tricesima secundum da huius primi libri. In qua magister postquam assignationem quorundam appropriatorum determinavit: quasdam duobus rationibus ex assignatione huiusmodi emergentes determinat. Et tria facit. Nam primo determinat qualiter persone compantur secundum proprium et appropriatum spiritus sancti. Secundo quod circa appropriatum filii. Tertio quod circa utrumque simul. Primum facit a principio distinctionis usque ibi. Preterea diligenter est iue. Secundo ab inde usque ibi. Preterea diligenter est notandum. Tertium vero abunde usque ad finem distinctio. Et tamen de ista huius distinctionis in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Prater filium diligunt se mutuo. scilicet ab ipso. procedente. Hanc magister probans querit. An pater et filius diligunt se. scilicet ab ipso procedente. Et arguit quod non. Nam diligere et esse in diuisis sunt idem: si ergo pater et filius diligunt se. scilicet ab ipso. videlicet ipsos habere esse pro seipsum: quod absurdum est. Et magister respondet quod pater et filius diligunt se capiendos diligere notionali. scilicet. putat idem est quod coispiratio. et sic differt diligere ab essentia secundum rationem: et per hunc factum argumentum pro illa parte non claudit.

Secunda propositio est hec. Nec pater nec filius sapit sapientia genita vel nascente. Hanc propositionem magister probans tres determinat questiones. Prima est. Utrum pater dicatur sapiens sapientia quam genuit? Et arguit quod sic quod pater diligit amorem quod ab ipso procedit: ideo videtur quod etiam sapit sapientia eadem quam genuit. Et respondet quod ista non est concedenda: pater sapit sapientia genita: seu pater sapit pro illam sapientiam quam genuit: ne filius quod est sapientia genita videatur esse causa sapientie in patre: et hoc confirmat autoritate beati Augustini. Secunda questio est. Utrum filius sit sapiens sapientia genita vel ingenta. Et respondet magister dicens: quod filius debet dici sapiens sapientia ingenta: eo quod ipse sit sapiens sapientia genita sicut pater. Circa quod notandum quod iste due propositiones. scilicet. pater est sapiens sapientia ingenta: et filius est sapiens sapientia ingenta: sunt ambivere: sed differunt secundum quod hi ablatiu in eis positi diuersimode construi possunt. Uno modo in habitu ne principij formalis: et secundum illum modum pater est sapiens sapientia ingenta: et huius propositionis est sensus: quia sapientia ingenta est ipse pater: et sic seipso sapiens est formaliter: cum sit idem sibi esse et sapere et secundum illum sensum intellectus est falsus: filius est sapiens sapientia ingenta: quod designat filium formaliter esse sapientem patre: et per consequens patrem formaliter esse filium propter idem proprietatem sapientie et esse in filio. Alio modo potest ille ablatiuus construi in habitu ne principij effectiu: et sic ista est falsa: pater est sapiens sapientia ingenta: quod significat patrem esse de sapientia ingenta: et sic esset a seipso: quod falsum est. Illa vero filius est sapiens sapientia ingenta isto modo est vera: quod sensus est quod filius sit de sapientia ingenta: ad illum intellectum concedit a magistro in littera. Tertia questio. Utrum filius possit dici sapiens sapientia genita seipso quod idem est. Et respondet quod aliqui concedunt istam propositionem: filius est sapiens sapientia genita vel seipso: non tamen filius est sapiens a seipso: quod intelligi debet filius est sapiens sapientia genita vel a seipso

quod idem est: verum est formaliter: sed non effectiue. Tertia propositio est hec. Tanta una et eadem est sapientia patris ingenta et genita secundum rem: et differunt solum secundum rationem. Hanc magister probans querit. Utrum tamen una sit sapientia patris et filii. Et arguit quod non: quia alia est sapientia genita et ingenta: et ergo non est tamen una. Et magister respondet argumentum non valere: eo quod ibi committitur fallacia figure dictionis: quia quoniam sapientia sumitur cum his terminis genita et ingenta trahitur ad standum pro persona. Sed quoniam simpliciter stat sine additioe tunc supponit pro essentia. Et subdit: sicut in deitate est dilectio que est pater et filius et spiritus sanctus. scilicet. ipsa diuina essentia: et tamen spiritus sanctus est dilectio que nec est pater nec filius: non tamen sunt due dilectiones in deo: sed una tantum. Sic in deo est una sapientia que est pater et filius et spiritus sanctus scilicet diuina essentia: et sapientia genita que nec est pater nec spiritus sanctus: sed filius: non tamen sunt plures sapientie: sed una tantum: et per hunc sapientia ingenta dicitur sapientia patris: eo quod per eam formaliter sapit: sapientia etiam genita dicitur sapientia patris: non tamen quod ea formaliter sapit: sed quod eam genuit: non tamen sequitur quod sint due sapientie: sed tamen una que est diuina essentia. Secunda questio est. Cur pater non dicatur sapere sapientia genita vel ab ipso procedente: sicut dicitur diligere dilectione ab ipso procedente: cum tamen idem est ibi sapere et esse et similiter idem diligere et esse. Ad quod respondet magister quod diligere potest capi essentialiter: et tunc tamen secundum rem quod etiam secundum modum significandi absolute diligere non est aliud quod esse et quod diuina essentia: et sic capiendos diligere: pater nullo modo potest se diligere spiritus sancto seu amore procedente a se. Alio modo potest capi notionali pro spiratione passiva: et licet sic non est aliud quod essentia diuina secundum rem: non tamen secundum modum significandi est idem: quod essentia diuina seu esse quia essentia seu esse dicitur absolute: diligere autem relatione. Et ideo non sequitur pater spiritus sancto vel amore diligere. igitur spiritus sancto vel amore procedente est. Sicut non sequitur pater paternitate est pater. ergo pater paternitate est. Sic non sequitur homo diligit hominem amore ab ipso procedente. igitur homo amor est. Cum ergo sapere in diuinis semper sumatur essentialiter et nunquam notionali sicut diligere. igitur propter sapientia genita sapere: sequetur ipsum esse sapiens genitum. Ad diligere autem non sequitur diligere dilectione producta: et per hunc licet pater non dicatur sapere sapientia genita. potest tamen dici diligere dilectione procedente seu producta. Et hec est sententia magistri in speciali.

Utrum proprietates personarum sint ipse persone vel deus. id est diuina essentia.

Dist supradicta DI. XXX.

Procta interius considerari atque subtiliter inquiri oportet. Utrum proprietates personarum quibus ipse personae ne determinantur sint ipse personae: et sint deus id est diuina essentia: an ita sint in personis: ut non sint personae: ac per hoc nec diuina essentia. Quoniam enim in personis sint proprietates: nec officium audet: cum apte clamet autoritas: quod in personis est proprietates et in essentia unitas. Superius quod multis sanctorum testimoniis astruimus personas per proprietates distingui atque determinari: ipsasque proprietates tres. scilicet. proprietates ex

¶ Proprietates sunt persone.

¶ Similimus vocabulis. Cuius proprietates ipse ab eterno fuerint: quibus ipse persone determinantur et differunt: quomodo essent si in eis non essent et quod in eis essent: et ipse persone non essent quin ibi esset multiplicitas. Quo circa sic proprietates esse in personis: ita et eas personas esse confitemur: sicut supra auctoritate Hieronymi. ut non pigeat reuocare ad mentem: parte statim sumus in expositione fidei ita dicentis

Hieronymus breuiter tangit quod supra posita sunt ut aliud addat.

Sabellii heresim declinantes: tres personas expressas sub proprietate distinguimus. Non enim nomina tantum: sed etiam nomina proprietates. id est personas. ut ut greci exprimit hypostasibus hoc est substantias ostenditur. Ecce aperte dicit personas proprietatibus distinguit: et ipsas proprietates esse personas: cuius hic verba perstringimus: quod supra latius posuimus. ¶ Proprietates sunt diuina essentia.

¶ Nunquam de simplicitate deitatis supra differerem? auctorem sanctorum. s. Aug. hyl. 3. id. necno et Boetij.

evidentem monstrauimus deum esse omnino quod in se habet: excepto quod per habet filium: nec est filius: et filius habet patrem: nec est pater: et sic esse in natura trinum: ut quod habet sit quod habet: et totum quod ibi est unum esse unam vitam esse: quod modo non iterum? ne fastidii lectori ingeram? Si proprietates ibi sunt: singula earum est id in quo est: et unum eademque vita singule sunt. Fateamur ergo et proprietates esse in tribus personis: et ipsas esse personas atque diuinam essentiam.

Auctoritate astruit quod proprietates sit natura.

¶ Quod enim proprietates

etiam diuina natura sit: ostendit Hieronymus dicens natiuitatem filii esse naturam. In in. vii. li. de trini. ait: Trinusque natura non differt. unum sunt pater et filius. hoc est hoc sacri natiuitas ut complectatur in se et nomen et naturam et patet quod natiuitas non potest non esse ea natura unde nascatur filius. Idem in. vi. Natiuitas proprietates est: veritas est. Idem in. vii. dicit: quod nature natiuitas sit intelligenda esse in natura dei. Supra enim dixit quod proprium patris est quod spiritus patris est: et proprium filii est quod spiritus filii est: significans quod proprietates patris est pater: et proprietates filii est filius. His aliisque pluribus auctoritatibus aperte significari videtur. quod proprietates filii filius sit: sic et deus: ita et proprietates patris et proprietates spiritus sancti.

Quidam negant scilicet proprietates esse personas et diuinam naturam et quare. d

Et subditis concludit proprietates esse personas et unam essentiam.

Hieronymus

Hoc autem aliqui

negant: dicentes quod proprietates in personis esse: non esse personas ipsas. quod ita dicunt esse in personis vel in essentia diuina: ut non sint interius sicut ea sunt que per substantiam dicunt de deo: ut bonitas: iusticia: sed extrinsecus affixa sunt: atque ita esse rationibus probare contendunt. Si enim inquirunt proprietates sunt persone: non eis persone determinantur. Contra quod dicimus: quia etiam seipsis persone differunt: sicut supra Hieronymus loquens de patre et filio et spiritu sancto dicit. Substantia unum sunt: sed personis ac nominibus distinguuntur. Sed iterum addunt. Si proprietates ipse diuina essentia sunt cum essentia non differant tres persone: nec proprietatibus differunt. Quomodo enim differt pater a filio: eo quod diuina essentia est cum in essentia unum sunt. Responsio ad premissa auctoritate nitens.

Obiectio eorum prima qua voluit probare proprietates non esse personas.

Secunda obiectio.

Horum doctrinis non

uis et humanis commentis verbo Hieronymi respondet. Immensum est quod exigit et in comprehensibile: extra significantiam est sermone: extra sensus intentionem: non enunciat: non attingit: non tenet: horum significantiam rei ipsius natura consumit. Sensus contemplationem in inspicabile lumine obcecat: intelligentie capacitate quod sine nullo continet: excedit. Obiicit quod in sensu labes est: in intelligentia stupor est. In sermone vero non tantum infirmitatem: sed silentium confitebor: piculosum nimis est de rebus tantis ac tantum recedunt aliquid ultra prescriptum celestem perferre: ut ultra prescriptionem dei sermo de deo sit: forma fidei certa est. Non ergo aliquid addendum est: sed modus constituendus audacie: quicquid ultra queritur: non intelligitur.

Quomodo improbi heretici insistant alia addentes.

¶ Ceterum hereticorum

improbitas instinctu diaboli fraudulenter excitata nondum quiescit: sed in tanta rerum questione addit. Si paternitas et filiatione in deo siue in diuina essentia sunt: eademque ergo res sibi pater est et filius. Nam in quo paternitas est: pater est: et in quo filiatione est: filius est. Si ergo una eademque res habet in se paternitatem et filiationem. ipsa generat et generatur: quod dicentes in Sabellianam heresim pertrahunt

Obiectio tertia.

eritendentes patrē in filiū cū ipm sibi filiū
ipm pponat 7 patrē. Si ūo negauerint in
vna dei essentia paternitatē esse 7 filiationē.
quō 7 dicūt esse deū. hīs atq; alijs argu/
mentorū aculeis vtuntur in sue opinionis
assertione. vt veritatis formam dissecant.
Bissio contra hāc eorū opinionē
vbi traditur q; proprietates nō pe
nitus ita esse in dei essentia sicut in
hypostasibus dicuntur.

Quorū audacie re

sistentēs atq; ignorantie puidētes audebi
mus aliquid sup hoc loqui. Paternitas 7
filiatio nō ita esse omnino in diuina sba di
cunt sicut in ipis hypostasis in quibus
ita sunt q; eas determināt. vt ait. Johan.
Damasc. Characteristica ideomata sunt. i.
determinatiue pprietates hypostaseos et
nō nature. etenim hypostasim determinant 7
nō naturā. Ideo q; licet paternitas 7 filia
tio sint in diuina essentia. cū eā nō determi
nent. nō iō pōt dici: q; diuina essentia 7 ge
neret 7 generet. Vel q; eadē res sit sibi pa
ter 7 filius. Ita em pprietas determinat p
sonam: vt hac pprietas hypostasis sit gene
rans. 7 illa alia hypostasis sit genita. 7 ita
nō idē generat 7 generat. sed alter alterū.

Queritur quō proprietates pos
sunt esse in natura. nec eam deter
minant.

Sed forte queres

cū he pprietates non possunt esse in perso
nis qn eas determinēt: quō in diuina essen
tia esse possunt: ita vt non eam determinēt.
Respondeo tibi 7 hic cum hylario. Ego
nescio non requiro. 7 consolabor me tamē
archangeli nesciūt. angeli non audierunt.
secula non tenent. propheta nō sensit. apłs
non interrogauit: filius ipse nō edidit. Les
set ergo dolor querelarū. non putet homo
sua intelligentia generatiōis sacramentū
posse consequi. Absolute tamen intelligen
tus est pater 7 filius 7 spūs sanctus. Stat in
hoc sine intelligentia. 7 borum. Est filius a
patre qui est vnigenitus ab ingenito. pro
genies a parente: viuus a viuo: non natu
ra deitatis alia 7 alia. q; ambo vnus. Hoc
credendo incipe: pcurre: p̄siste. 7 si nōn p/
uenturū sciam. tñ gratulabor profecturum
Qui em pie infinita prosequit. 7 si nō p̄tin
gat: aliqñ tamen p̄ficiet p̄deundo. Sz ne
te inseras in illud secretū 7 archanū inopi

nabilis natiuitatis: ne te imergas summas
intelligentie comprehendere p̄sumens. s; in
tellige incomprehensibilia esse. hīs alijsq;
multis euidēt ostendit nobis nullatenus
licere maiestates p̄scrutari. ius ponere po
testati: modū circūscribere infinito.

Quib; autoritatib; opinionē suā
scz q; proprietates patris vel filij nō
sit deus. muniant.

Veruntamē non

dum desistunt in patientie spū agitati: sed
opinionem suam etiam sanctorū autoritati
bus munitre conant q; bus ostendere volūt
proprietatē qua pater est pater: 7 proprie
tatē qua filius est filius: nō eē deū. ad hoc
inducentes vba Aug. sup illū locū psal.
Et non est sba ita dicentis. Deus em que
dam sba est. Unde etiā in fide catholica
sic edificamur: vt dicamus patrē 7 filiū et
sp̄ritum sanctū vnus esse substātie. Quid
est vnus sube? Quicquid est pater qd deus
est: hoc est filius: hoc est spūs sanctus. Luz
aut pater est: non illud est qd vel quo est.
Pater em nō ad se: s; ad filiū dicit. ad se au
tem deus dicit. Eo igitur quod vel q; de
est: substātia est. Et quia eiusdem substan
tie est filius. p̄culdubio 7 filius est deus. At
ūo quod pater est: q; non substantie est. s;
refertur ad filiū: nō sic dicimus filium pa
trē esse sicut dicimus filium deū esse. Ex his
vobis significari dicūt: q; pprietas p̄ris vt
pprietas filij non sit deus vel essentia diui
na. Lum em dicit: eo q; deus est substātia
est: sed q; pater est: substātia non est. aper
te inqunt ostendit id esse substantiam quo
deus est. Id ūo quo pater est: non esse sub
stantiam. Itē cū ait. Pater nō illud est qd
est ostendit eū nō esse patrē eo q; substātia
est. Nō em simpliciter dixit. Pater nō est
illud qd est: s; ait. Cū p̄ est: nō ē illud qd ē
significans quo p̄ est nō esse illud quo est.
id est essentia. hęc illi ita exponētes sua cō
menta simplicibus 7 incautis vca videri
faciūt. Nos aut aliter fore ista intelligē
da dicimus. Dices em eo q; deus est: sba
est. s; q; pater est sba nō ē. hoc intelligi vo
luit: quia essentia deus est. 7 deitate substā
tia est. Eo em substātia est q; deus est. 7 econ
uerso: cuius ea est deitas q; est sba. 7 sba
q; deitas: sed q; pater est nō est sba. id est
non quo pater est eo substātia est: q; p̄p̄e
tate generationis pater est qua substantia
nō est. Ipam tñ proprietatē substātia esse
non negauit. Ita etiam illud intelligendū

Qualit̄ refer
quent vcrba
Aug. ad suā
p̄auitatem.

Qualit̄ int̄
gēda sunt illa
vba q; dicit.

est quod ait. Cū pater est nō illud est qd ē
id est nō illo pater est. quod vel quo ipse est
id est essentia: sed notione.

Alijs etiā verbis Augustini vtun-
tur. vt asserant quod dicunt. s. p-
prietates personarū non esse dei
substantiam. k

Item illis verbis

Augustini vehementer insistant superius
positis. s. q. verbū sūm q. sapientia est et es-
sentia. hoc est q. pater sūm q. vobis nō hoc
est qd pater. Si inquit verbum non est
hoc qd pater sūm hoc q. est vobis. Id ergo
quo vobis est non est illud quod pater est
Proprietates ergo quo verbum est: non est
id quod pater est. nō est igitur diuina essen-
tia: Ad qd dicimus. q. licet sūm q. verbū
nō sit: hoc qd pater est. ea tñ pprietates qua
verbum est: est id qd pater est. id est diui-
na essentia. sed nō est hypostasis patris.

Responsio

Ista est distinctio tricesimatertia
huius pmi libri. In qua mgr postq. egit de proprijs
et appropriatis. incipit agere de differentia commu-
nium et proprijs. Et tria facit. Nam pmo determi-
nat unitatem. Secundo respondet ad contrarias ra-
tiones. Tertio ad contrarias auctoritates. Primum
quidem facit a principio distinctionis vsq. ibi. Hoc autē
aliqui negant et. Secundū ab inde vsq. ibi. Verū-
tamen non desistunt. Tertium ad finem. In speciali
sententia magistri stat in tribus ppositiōibus. qua-
rum pma est hec. Proprietates psonales sunt idem
cum psonis et natura diuina. Hanc mgr pbās que-
rit. Vtrū pprietates sint ipse psona. et vtrum sint ip-
sa diuina essentia. Postea soluit dicens. q. proprie-
tates tripliciter sint in psonis. Intra illud. b. Grego-
rij in pfectione dicentis. Et in psonis proprietates.
et in essentia unitas. proprietates enim fuerunt ab
eterno. et non potest dici q. fuerunt sine subiecto. igitur
videtur fore dicendum q. fuerunt in psonis. Se-
cundo ostendit q. proprietates sunt ipse psona. Nam
proprietates sunt in psonis. sed in psonis nulla ē
diuersitas. igitur proprietates sunt ipse psona. Et
hoc confirmat auctoritate beati Hiero. Tertio ostendit
q. pprietates sūt ipa diuina essentia seu natura. qd
probat sic. Propter diuinam simplicitatem deus est
quodlibet vbi non repugnat relatiua oppositio
sed diuina essentia habet proprietates. ergo pprie-
tates sunt diuina essentia seu natura. Hanc rationem
magister confirmat auctoritatibus diuersorum aucto-
rum: que patent in textu. Secunda ppositio est hec
Errant qui ex hoc q. pprietates personales sunt di-
uina essentia inferunt diuinam essentiam posse gene-
rare. Hanc probans magister ponit errorem quorū-
dam dicentium. q. licet sint pprietates in psonis.
non tñ sunt ipse psona. sed sunt quasi extrinsecus af-
fixe. Postea sūm hunc errorem inducunt tres ratio-
nes. Quaz pma talis est. Si pprietates sint psona
ergo nō distinguunt neq. determinant psonas. pna
pater ex hoc q. nihil distinguitur neq. determinat se
ipso. Respondet magister negando consequentiam
Ad pbationē dicit nō esse inconueniēs idem distin-
gui seu determinari se ipso. quod pbat auctoritate. b.

Hiero. Secundo sic. Si proprietates sunt diuina
essentia ergo sicut psona dicunt cōuenire in essentia.
ita etiā debet dici psonas cōuenire in proprietatibus
quod falsum est. Respondendo magister dicit istam
materiam propter nimiam sui altitudinem humanū
excedere intellectum. quod probat auctoritate Hyla-
rij. Tertio sic. In quocūq. est paternitas in diuinis
hoc generat: sed in essentia est paternitas. ergo ge-
nerat. Et sūm arguit de filiatiōe. Et respondet mgr
p distinctionē dicens. q. pprietates esse in aliquo po-
test intelligi dupliciter. Vno mō illud in quo sunt de-
terminando et distinguendo. Et isto mō in psonis. et
in quocūq. isto modo est paternitas hoc potest gene-
rare. Alio mō illud in quo sunt nō determinando ne-
q. distinguendo. et sic dicunt esse in diuina essentia. et
in quocūq. sic est paternitas: illi nō cōuenit genera-
re. nec illi ē quo sic est filiatio puenit generari. cū er-
go pprietates sunt in diuina essentia nō determinā-
do ea. pty argumētū ad ppositū nō pcludere. Con-
tra solutionē mgr insisti qrendo. Si pprietates non
possunt esse in psonis nisi eas determinēt. quō tunc
possunt esse in essentia ea nō determinādo. Et rīdet
q. hoc expmre est sup. intellectu humanū. quod cō-
firmat mgr auctoritate b. Hylarij. Tertia ppositio
est hec. Falluntur qui ex idempnitate paternitatis et
essentie arguunt seu concludunt paternitate patres
esse deū. Huius ratio est. q. pprietates sunt in diuis
vt determinantes et distinguentes. cuiusmodi sunt in
psonis. Et pfirmat auctoritate. b. Augu. Et tñ de
sententia magistri huius distinctionis in spēali.

Opinio quorūdam non idem esse
personam et essentiam vel naturā
dicentium et eandē essentiam non
posse esse patrem et filium et spiri-
tum sanctum. a

Redictis autē

adijciendū est. q. quidā peruer-
si sensus homines in tantā pro-
fuerunt insaniam: vt dicerent non idē esse
naturam dei et psonam siue hypostasim. di-
centes eandem essentiam nō posse esse patrem
et filiū siue psonarū confusione. Si enī inq-
unt ea essentia que pater est: filius est. idē
sibi p̄ est et filius. Si hāc rem dicis esse pa-
trem: aliā quere quā dicis esse filiū. Si vō
aliā nō quæseris: sed eandē dixeris. idem
genuit et genit' est. Prop̄ hec et hmoi intē
naturā et psonam diuidunt ita vt non reci-
piannt vnam deitatis naturam et simplicē
esse tres psonas. Idē testimonio Hylarij
defendere nitunt. qui in. viij. li. de tri. que-
rens: vtrum ap̄s sp̄m dei nominās et spi-
ritū xp̄i: idem significauerit. vtroq. verbo
inquit ita. Sentū p̄dicatoz volens natu-
re unitatē in patre et filio ait. Sp̄s dei in
vobis est. Si quis autem sp̄m xp̄i nō ha-
bet: hic non est eius. Si autē sp̄s eius qui
suscitauit Iesum et. Sp̄s oēs sumus
si in nobis est dei sp̄s. et hic sp̄s dei est

DI. XXX
III

Auctoritatem
q. p. eis face-
re videt post
belli. Hylarij

Et spiritus xpi. Et cum xpi spiritus in nobis est: eius spiritus in nobis est qui suscitavit xpm. Et cum eius qui suscitavit christum in nobis est spiritus: et spiritus in nobis est xpi. Nec tamen non dei est spiritus qui in nobis est. Discerne ergo heretice spiritum xpi a spiritu dei: et excitati a mortuis spiritu xpi a spiritu dei xpm a mortuis excitantis. Cui qui habitat in nobis spiritus xpi: spiritus dei sit. et spiritus xpi a mortuis excitati spiritus dei tantum sit christus a mortuis excitantis.

Et quero nunc in spiritu dei. utrum naturam rem nature significat existimes? Non est enim idem natura quod res nature sicut non idez est homo et quod hominis est: nec idez est ignis et quod ipsius ignis est: et sic hoc non est idem deus et quod dei est.

Huius dicti occasione prefati heretici dogmatizauerunt non idem esse personam et naturam dei. asserentes naturam dei non esse tres personas. Intelligentes in his premissis verbis hylarij per rem nature personam. et nomine nature diuinam naturam. Et ideo dicunt hylarij interrogasse hereticum. utrum per spiritum dei putaret significatam esse naturam an rem nature. ut sic ostenderet distinguendum esse inter naturam et rem nature. id est personam. Hic docet quomodo eis obusat ipsius scripture circumstantia: et qualiter predicta intelligi debeant et quod spiritus sanctus est res vni nature patris et filij. et est ipsa natura.

Hoc quidem dicunt non intelligentes pia diligentia scripture circumstantiam: qua considerata percipi potest: quomodo premissa dixerit hylarius. Subsequenter enim in eadem serie ostendit in spiritu dei aliquam significari patrem. ut cum dicitur. Spiritus domini super me. Aliquam significari filium ut cum dicit. In spiritu dei eicio demonia: nature sue prete se demones eijcere demonstrans. Aliquando spiritum sanctum ut ibi. Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Quod dicit consummatum fuisse cum apostoli spiritu sancto misso omnibus linguis locuti sunt. Deinde quare hanc distinctionem fecerit: et quod in superioribus per verba apostoli idem spiritus sanctus significatus sit. et quod ipse sit res vnius nature patris et filij: aperte ostendit iniquis ita: Hec idcirco sunt demonstrata: ut quacunq; parte heretica falsitas se contulisset: simbus veritatis con-

cluderet. Habitat enim in nobis christus. quod habitante habitat deus. et cum habitat in nobis spiritus christi: non aliud habitat quam spiritus dei: quod si per spiritum sanctum christus in nobis intelligitur esse hunc tamen ita spiritum dei ut spiritum christi esse noscendum est: et cum per naturam dei natura filij credit esse a patre: cum spiritus sanctus qui est spiritus christi et spiritus dei: res nature demonstret vnius. Quero nunc ergo quomodo non ex natura vni sunt. A patre procedit spiritus veritatis. a filio mittitur: et a filio accipit. Sed oia que huiusmodi sunt filij sunt. Idcirco qui ab eo accipit: dei spiritus est: et idem spiritus christi est. Res nature filij est: sed et eadem res et nature patris est et dei exercitantis christum a mortuis spiritus est: et idem spiritus christi est a mortuis excitati: In aliquo differt christi et dei natura: ne eadem sit si prestari potest. ut spiritus qui dei est: non sit etiam christi. Est ergo in nobis spiritus dei. et est in nobis spiritus christi: et cum spiritus christi inest: inest spiritus dei Ita cum quod dei est et christi est: et quod christi est dei est. non potest quid aliud diuersus christus esse quam deus est. Deus igitur christus est vnus cum deo spiritus: sic illud. Ego et pater vnum sumus. In quo docet veritas vnitatem esse nature: non solitudinem vniionis. Ecce si hec verba diligenter attendas. inuenis spiritum sanctum rem nature dici patris et filij: et eundem dici esse naturam dei vbi dicitur per naturam dei natura ipsa habitat in nobis: si per spiritum sanctum christus est in nobis Ita que in trinitate non ita distinguendum est inter naturam et rem nature sicut in rebus creatis. Quia ut ait hyla. copatio terrenorum ad deum nulla est: et si qua copationum exemplum interdum afferunt: nemo ea existit met absolute in serationis perfectione pertinere. Non enim humano sensu de deo loquendum est. Quia propter res creatas illud dixerit: non idem est natura et res nature.

Ad naturam ergo rerum creatarum respiciens inquit. Non idem est natura quod res nature: subiiciens exempla de ipsis creaturis. Inde ostendens erroris esse sub mensura creaturarum metiri creatorem: addit. et sic non idem est deus: et quod dei est: ac si diceret Si ad instar creaturarum de creatore sentis: coges fateri quod non idem est deus et quod dei est: quod dicere impium est cum spiritus dei deus sit: et dei filius sit deus.

Verba hylarij ponit quibus premissorum intelligentia aperit.

Discutit pre dicta verba. et non ita esse distinguendum in trinitate sicut in creaturis.

Questio hylarij. utrum in spiritu dei natura vel res nature significata sit idem.

Ad non est natura quod res nature.

Ondit quem sensus trahat ex illis verbis.

DI. XXXIII

in effe
tura
non
spiri
a
aut
perueri
ita pro
ide esse
efim. di
epatry
tenti in
est. idz
as esse pa
u. Si vo
ris. idem
omni in
mon rec
simplic
hylarij
tri. que
nas et spi
os verbo
ens natu
pno dei in
xpi non ha
de eius qui
oes sumus
spas dei et

Quod non aliud est deus et que suasunt. ita ut insint. alia enim sunt que insunt alia que non insunt.

Non ergo secundum modos

porales modos: (ut in eadem subdit serie) accipienda sunt hec que de deo dicuntur: ubi euacuatis opinionem eorum que ita putant aliud deum esse: et aliud quod dei est. aliudque naturam dei et rem nature. ut est increaturis. Aperte docet non aliud esse deum et que sua sunt: ita ut insint illi sic dicens homo aut aliud ei simile cum alicubi erit: alibi non erit: quia id quod est: illic continetur ubi fuerit in forma: ut non ubique sit que insistens alicubi sit. Deus autem immense virtutis virtutis potestas. que nusquam non asit: nec desit ubique: que se omnes per sua edocet: et sua non aliud quam se esse significat. ut ubi sua insint ipse esse per sua intelligat. Non autem corporalimodo cum alicubi sit. non etiam ubique esse credatur: cum per sua in omnibus esse non definat. Non autem aliud sunt que quod ipse est que sua sunt. Et hec propter nature intelligentiam dicta sunt. His verbis aperte significatur: si tamen intelligis heretice. quod diuina natura non aliud est ab his que sua sunt: ita ut insint. et per illa in omnibus suis est que non insunt. Sua enim sunt etiam que non insunt. id est omnes creature: et sua sunt que insunt: ut tres persone que sunt eiusdem nature et eadem natura: sicut supra Augustini testimonio firmavimus dicentis: tres personas esse eiusdem essentie vel eandem essentiam: sed non ex eadem essentia: ne aliud intelligatur essentia: aliud persona. Non tamen diffitemur aliquam distinctionem habendam fore secundum intelligentie rationem cum dicitur hypostasis. et cum dicitur essentia. quia ibi significatur quod est commune tribus: hic vero non. Est tamen hypostasis essentia: et e converso. Fateamur ergo unum atque idem esse tres personas secundum essentiam differentes autem proprietatibus. Unde Augustinus super locum preteritum psalmi. ait. Queris quid sit pater: Respondetur deus. Queris quid sit filius: Respondetur deus. Queris quid sit pater et filius: Respondetur deus. De singulis interrogatus: deus responde. De utroque interrogatus: non deos: sed deum responde. Non sic in hominibus. Tanta enim est ibi substantie unitas ut equalitatem admittat. pluralitatem non admittat. Si ergo tibi dictum fuerit cum di-

Quod aliud est ratione intelligentie distinctio cum de: hypostasis et cum dicitur essentia.

Augustinus super psalmi.

cis filium esse quod pater est: profecto filius pater est. Responde secundum substantiam tibi dixi: hoc esse filium quod pater est. non secundum id quod ad aliud dicitur. Ad se enim dicitur deus: ad patrem dicitur filius. Rursumque pater ad se dicitur deus: ad filium dicitur pater. Quod pater ad filium dicitur non est filius quod dicitur filius ad patrem non est pater. Quod dicitur pater ad se: filius ad se: hoc est pater et filius. id est deus.

Utrum ita possit dici deus trium personarum vel tres persone unius dei. ut dicitur. una essentia trium personarum et tres persone unius essentie.

Hic considerandum

est. cum deus sit diuina essentia: et ita dicitur unus deus esse tres persone: sicut una essentia dicitur tres persone: utrum ita valeat sane dici. unus deus trium personarum. vel tres persone unius dei: sicut dicitur. una essentia trium personarum: et tres persone unius essentie? In his locutionibus scripturae usus nobis emulatus videtur. ubi frequenter reperitur ita dictum. Una est essentia trium: et tres sunt persone unius essentie: nusquam autem occurrit legisse unum deum trium personarum: vel tres persone unius dei

Alsum scripturae in his sequentibus tradit.

Quod ideo puto sanctos doctores vitasse: ne ita forte acciperetur in diuinis personis: ut accipitur cum de creaturis simile quid dicitur. Dicitur enim deus Abraham Isaac et Jacob: et deus omnis creature. Quod utique dicitur propter principium creationis vel gratie privilegii: et creature subjectionem vel seruitutem. Cum ergo in trinitate nihil sit creatum vel seruicium vel subiectum non admittit fides in trinitate tale locutionis modum. Ita etiam e converso non dicitur de dei essentia: quod ipsa sit essentia Abraham Isaac et Jacob: vel alicuius creature: ne creatoris vel creature nature confundere videamur. Quod licet potentia. sapientia. bonitas de deo secundum substantiam dicantur in scriptura. tamen solent hec nomina distincte ad personas interdum referri.

Quare non est sicut fuerat scriptura dicere unum deum trium personarum: et e converso cum dicitur unam essentiam trium personarum.

Ex predictis constat

quod sicut essentia: ita potentia. sapientia. bonitas de deo dicuntur secundum substantiam. Que autem secundum substantiam de deo dicuntur: tri-

bus psonis pariter cōueniunt. Una est ergo potentia. sapientia. bonitas patris et filii et spūs sancti: et hi tres eadem potentia: eadem sapientia: eadē bonitas. Unde aperitur in trinitate summa esse pfectio. Si enim sibi deesset potentia: vel sapientia vel bonitas: non esset summum bonum. Sed quia sibi est perfecta potentia: infinita sapientia incomprehensibilis bonitas: recte dicitur et creditur summum bonum. Cuius unum et idem penitus sit in deo potentia: sapientia: bonitas: in sacra tamen scriptura frequenter solent hec nomia distinte ad personas referri: vt patri potentia: filio sapientia: spiritui sancto bonitas attribuat: quod quare fiat: non est ociosum inquirere.

Quare id fiat. s. q. p̄ri potētia. filio sapientia attribuat.

Id ergo sacri elo

quij prudentia facere curauit. ne dei imensitatem similitudine creature metiret. **Di** xerat enim scriptura sacra. Quia deus pater est. et q. deus filius est: et audiuit h. homo qui hominem patrem viderat: deū patrem non viderat: et cogitare cepit ita esse in creatore: vt viderat esse i. creaturis. a q. bus hec nomia translata sunt ad creatore.

In quibus pater est prior filio: filius ē posterior: pater: et ex antiquitate in patre defensus. ex posteritate in filio imperfectio sensus solet notari. Ideo occurrit scriptura dicens patrem potentem. ne videatur p̄or filio: et ideo minus potens. et filii sapientem ne videat posterior p̄re: et iō min⁹ sapiēs.

Quare spiritui sancto bonitas attribuat.

Dictus est etiā spi

ritus sanctus deus: et dictus est habere spiritum deus. et videbatur hoc quasi nomen inflationis et tumoris. Unde humana cōscientia ad deum pro rigore et crudelitate accedere metuit. Ideo scriptura tempora uit sermonem suum spiritum bonum nominans: ne crudelis putaretur qui mitis erat non q. pater solus sit potēs vel magis potens: et filius solus sapiēs vel magis sapiens: et spiritus sanctus solus bonus vel magis bonus. Una est ergo potentia. sapientia. bonitas triū sicut vna eētia. Ideo q. sicut dicitur filius homouision. i. cōsubstantialis patri: ita et coomnipotens.

De hoc nomine homouision, vbi in autoritate receptum sit, et quid significet.

Hic non est preter

mittendū quod Augustinus in libro secundo contra Maximinū dicit de hoc nomine homouision: quo latini tractatores frequenter vtunt. Pater inquit et filius vnus sūt eiusdemq. substantie. Hoc ē illud homouision quod in concilio Niceno aduersus hereticos Arrianos a catholicis patribus veritatis autoritate firmatum est. Quod postea in concilio ariminenſi ppter nouitatem verbi minus q. potuit intellectam. quam tñ si des antiqua peperat multis paucor. frau de deceptis: heretica impietas sub heretico impatore constantino labefacta re temptauit. Sed post non longum tps libertate fidei catholice preualēte. postq. vis verbi sicut debuit intellecta est. homouision illud catholice fidei sanitate longe lateq. defensum est et diffusum. Quid enim est homouision nisi vnus eiusdemq. substantie. Quid est in quā homouision: nisi ego et p̄ vnus sumus. Non ergo inter prophanas vocum nouitates hoc vitandum est.

Benoijs que translative et p̄ similitudinem de deo dicuntur.

Preterea sciendū

est q. in assignatione distinctionis nominis inter alia que supra diligēter executi sumus quedam diximus translative et p̄ similitudinē de deo dici. vt speculū. splendor. character. figura et huiusmodi. de quibus p̄ loctori breuiter trado qd. sentio. vt. s. rōe similitudinis p̄siderata ex causis dicēdi dicto intelligentiam assumat sed catholicam.

Nihil dignū excellētia ineffabilis trinitatis se tradidisse dicit ad alia trāsiturus.

De sacramēto vni

tatis atq. trinitatis summe et ineffabilis: multa iam diximus. Nihil tamen eius ineffabilitate dignū credidisse p̄stemur. sed potius ex nobis mirificam eius scientiaz: nec potuisse nos ad illā peruenire.

Ista est distinctio tricesima quarta huius p̄mi libri. In qua postq. egit de cōpatione p̄petatū ad p̄sonas. agit de cōpatione p̄prietatum ad essentiā. Et tria facit Nam p̄mo agit de p̄one essen

de diuersitate. Secundo tractat de essentia ad personas
causalitate. Tertio recapitulat de attributorum con-
gruitate. Primum facit a principio h^o d^o v^o q^o ibi. Dic
p^o sideradū est. Secūm v^o q^o ibi. Et p^o d^o c^o stat. Ter-
tū ab inde vsq^o ad finē d^o d^o. Et tū de s^o i^o generalit^o
In sp^o all^o s^o i^o ma. stat in tri. p^o p^o. q^o s^o p^o ma est bec.
Tos catholici tenemur p^o nas diuinas asserere esse
idē cū diuina essentia. et eas solū rōe differre. D^o c^o p^o
positiōe m^o p^o b^o s^o p^o p^o i^o q^o d^o q^o d^o hereticū
dixerūt essentia et p^o nā nō esse idē. q^o s^o s^o eadē
essentia p^o q^o s^o fil^o. ergo eadē res generat et generat.
Et istud cōfirmat autoritate D^o l^o d^o. q^o res nature
et natura nō sunt idē. sed p^o nā diuina ē res diuine
nature. essentia autē d^o i^o p^o a natura. ergo differunt.
Rūdo q^o v^o b^o D^o l^o. in creaturis intelligēdū ē nō in
diuis vbi natura et res nature sunt idē. q^o d^o p^o t^o au-
toritate D^o l^o d^o. q^o de^o nō ē aliud ab his q^o insunt. i.
attributis et p^o nō s. Postea m^o p^o r^o d^o ad rōem d^o.
q^o s^o m^o rōem differūt eētia et hypostasis et dicit q^o ge-
nerās et generatū p^o uenit in suba. nō tū p^o uenit in
p^o nō s. Secūda p^o positio est bec. Quāuis tres p^o
sonas vnus esse essentia debeam^o dicere. nō tū vnū
deū trū p^o nō s v^o s^o t^o locutiōe debemus asserere
Danc p^o positioē m^o p^o b^o s^o q^o r^o. Ex quo de^o sit d^o
vna essentia. vtrū ita dicat vnus deus tres p^o sone et
vtrū ita valeat sane dici vnus de^o trū p^o nō s. vel
tres p^o sone vn^o dei. sicut d^o vna essentia trū p^o nō s.
rum. et tres p^o sone vn^o essentia. Et r^o d^o q^o non. q^o
sic de^o significat in aliq^o habitudine p^o nō s respe-
ctu p^o nō s. Nec est s^o de essentia. q^o aliud ē mod^o
significādi noie dei. et ali^o noie eētie. Cui^o ratio est.
q^o ly de^o significat in rōe p^o nō s effectū. essentia ve-
ro non. Tertia p^o positio ē bec. Attribuem^o p^o nō s
tentiā. filio sapientiā. et sp^o s^o i^o bonitatē nō obsta-
te q^o oib^o eque essentiaē sine distinctiōe s^o p^o uenit
Danc m^o p^o b^o s^o dicit. q^o attribuem^o p^o nō s potētiam
eo q^o in creaturis p^o nō s inesse consuevit debilitas.
Sciām filio. eo q^o in creaturis filij solent esse ignari
Et bonitatē sp^o s^o i^o. eo q^o l^o creaturis sp^o s^o i^o tumo-
rem et inflationē importat. Postea dicit q^o hoc nomē
homouision ab antiq^o p^o nō s fuit p^o cessum. tandē p^o p^o
malū vsum hereticorū fuit damnatū et p^o b^o i^o. S^o
finaliter. p^o p^o veritatē rei iterato fuit receptum. De
num dicit de noib^o translative. et nō vult aliud dice-
re nisi q^o assignāda est rō s^o m^o quā transferuntur. Et
tū de sententia huius distinctiōis in sp^o all^o

De quibusdam que s^o m^o substantiā de
deo dicunt q^o sp^o ealē efflagitāt tra-
ctatū. i. de scia et p^o scia et p^o uiden-
tia. et dispositiōe. p^o destinatione
voluntate et potentia. a

DI. XXX
V

Unde supra

differuerim^o ac plura dixerim^o
mus d^o his cōiter q^o s^o m^o s^o b^o am
de deo dicunt. eoz tū quedā

specialē efflagitant tractatū: de quibus am-
modo tractandū est. id est de scientia. p^o sci-
entia. p^o uidentia. dispositiōe. p^o destinatione
voluntate et potentia. Sciendū ergo est
q^o sapientia vel scientia dei: cum sit vna et
simplex: tamen p^o p^o varios rerum stat^o:
et diuersos effectus plura ac diuersa sortit^o

De sapia dei
cuz sit vna. tū
prop^o varios
stat^o rerū pla-
fortitur voca-
bula.

nomina. Dicit em̄ non tū scientia: s^o eti-
am p^o scientia vel p^o uidentia. dispositio. p^o re-
destinatio et p^o uidentia. Et est p^o scientia si-
ue p^o uidentia non de futuris tantū: sed de
omnibus. de bonis. i. et d^o malis. Dispositio
h^o de faciendis. P^o destinatione de omni-
bus saluandis: et de omnibus bonis. qui-
bus et hic liberant^o et in futuro coronabun-
tur. P^o destinatione em̄ deus ab eterno ho-
mines ad bona eligendo: et p^o destinatione eis
bona p^o parando. Et homines p^o destinatione
ap^o s ostendit dicens. P^o destinatione quos
p^o sciunt fieri conformes imaginis filij sui. et
alibi. Elegit nos añ mūdi p^o s^o tutione: vt
essemus sancti et immaculati. Et aut bona
eis p^o pauerit: p^o p^o eta Esaias oñdit dicens
Oculus non vidit deus abs te q^o p^o parasti
diligentibus vel expectantib^o te. Ergo ab
eterno p^o destinatione q^o d^o futuros bonos et
beatos. i. elegit vt essent boni et beati: et bo-
na eis p^o destinatione. i. p^o parauit. P^o uiden-
tia aut est gubernandorū. que vtiq^o eodez
mō videt accipi quo dispositio. Interduz
tamē p^o uidentia accipit p^o p^o scientia. Sa-
pientia h^o vel scia que de omnibus est. i. bo-
nis et malis: et de p^o s^o t^o p^o s^o t^o et futuris
et nō tū de t^o p^o s^o t^o s^o t^o et eternis. Nō
em̄ ita scit deus ista t^o p^o s^o t^o: vt seipm̄ nesci-
at: s^o ipe solus seipm̄ p^o s^o t^o nouit: cui^o scie-
cō p^o s^o t^o ois creature scia i^o p^o s^o t^o est.

Utrū scia vel p^o scia vel dispositio
vel p^o destinatione potuerit esse i deo
si nulla fuissent futura. b

Hic considerari op-
tet. vtrū scia vel p^o scia vel dispositio vel p^o-
destinatio potuerit esse in deo si nulla fuisset
futura: Et si p^o scia sit futurorū et dis-
positio faciendorū: et p^o destinatione saluādo-
rū si nulla essent futura: si nihil esset factu-
rus deus: vt aliq^o saluaturus: non videt
potuisse in deo esse p^o scientia vel dispositio
vel p^o destinatione potuit dū de^o nulla p^o sci-
re futura: potuit non creare aliq^o vel non
saluare aliquos. Potuit q^o in deo nō esse p^o
scientia vel dispositio vel p^o destinatione. Ad
hoc aut ita a quibusdam opponit. Si inq^o /
unt potuit p^o scientia dei nō esse in deo ab
eterno et potuit non esse. Si h^o potuit nō
esse cū p^o scientia dei sit ei^o scia et scia sit ei^o
essentia. Potuit q^o nō esse ab eterno: id q^o
est diuina essentia. Ita et de dispositione et
p^o destinatione q^o est diuina essentia obij-
ciunt. Addunt quoq^o et alia ita loquentes

De q^o sit p^o sci-
entia vel p^o uiden-
tia.

De q^o sit dis-
positio.
De q^o sit p^o re-
destinatio.

Et h^o h^o s^o p^o destinatione ad
bona. et bona
hoibus.

De q^o sit p^o uiden-
tia.
De sapia vel
scia et de qui-
bus.

Dispositio

Si potuit deus nō prescire aliqua: cū idē sit deo prescire qd scire & scire qd esse: potuit ergo nō esse scire. Cū idē sit deū prescium esse: & deum esse si potuit non esse prescius potuit nō esse deus. Potuit autē nō esse prescius: si potuit nulla prescire. Et potuit nulla prescire: quia potuit nulla facere.

Responso q̄ prescia & dispositio & predestinatio quasi relatiue dicūt ad futuras res vel faciendas. c

Ad hoc iuxta modū

nostre intelligētie ita dicimus. Prescitiā & dispositio vel predestinatio ad aliqd dici vidēt. Sicut em̄ creator ad creaturā relatiue dicit: ita prescia vel prescius ad futura referri vidēt. & dispositio ad faciēda ac p̄destinatio ad saluanda. Verū tamen creator ita relatiue dicit: vt essentiam non significet. Prescitiā nō vel prescius & in respectu futuroꝝ dicit: & essentiā designat. Ita etiā dispositio & predestinatio. Ideoq; cum dicit. Si nulla essent futura nō esset in deo prescitiā: vel nō esset deus prescius. Quia varia est ibi causa dicendi distingui oportet rationem dicti. Cum ergo dicit. Si nulla essent futura: nō esset in deo prescitiā: vel nō esset prescius. Si in dicendo hanc causam attendis. s. quia nulla essent subiecta eius prescitiā: vnde ipsa possit dici prescitiā vel ipse prescius: qd vtrunq; dicitur propter futura. verus est intellectus. Sin autē ea ratione id dicit qd non sit in eo scia qua prescit futura vltq; ipse non sit deus qui est futuroꝝ prescius: falsa est intelligētia. Similiter & illocutiones determinande sunt. Potuit non esse prescitiā dei: vel ponit nō esse prescius: & potuit deus nō prescire aliqua. i. potuit esse qd nulla futura subiecta essent eius sciētie: & ita non posset dici prescius vel prescire vel sciētia eius prescitiā. non tñ eo minus ipse esset: vel eius sciētia. Sed nō posset dici prescius vel prescire vel prescia si ei sciētie futura nullo forent subiecta. Similiter de dispositione & predestinatione vel prouidentia. Hec enim vt dictum est ad temporalia referunt: & de temporalibus tñ sunt.

Sciētia dei nō tñ est de temporalibus s; etiam de eternis.

Sciētia verō vel sapientia non tñ de temporalibus: sed etiā de eternis est. Ideoq; & si nulla fuissent fu-

tura: esset tamen in deo sciētia eadem quē modo est: nec minor esset q̄ modo. nec maior est q̄ esset. Sciuit ergo deus ab eterno eternum: & omne quod futurum erat & sciuit immutabiliter. Scit quoq; non minus preterita & futura q̄ presentia. & sua eterna sapientia & imutabili: scit ipse omnia que sciuntur. His em̄ ratio superne & eterne sapientie (vt ait Ambrosius) in eo est. qz oēm sapientiā & essentiā capit sua imensa sapia.

Quare omnia dicunt esse in deo & quod factum est. habet vitā esse in eo.

Propterea omnia

dicunt esse in deo & fuisse ab eterno. **Aug. sup Gen. Hec visibilia inquit ante q̄ fierent non erant quomō ergo nota deo erant q̄ non erant? Et rursus. Quomō ea faceret que sibi nota non erant: non em̄ q̄ fecit ignorans. Nota ergo fecit: non facta cognouit. Proinde anteq̄ fierent & erāt & non erant. Erant in dei sciētia. nō erant in sua natura. Ipsi autē deo nō audeo dicere alio modo innotuisse cum ea fecisset: q̄ illo quo ea nouerat vt faceret. Apd quē non est trāsmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Ecce hic habes qd hec visibilia anteq̄ fierent in dei sciētia erant. Ex hoc ergo sensu omnia dicunt esse in deo. & omne quod factum est dicit vitā esse in ipso: non ideo qd creatura sit creator. vel qz ista temporalia essentialiter sint in deo. sed quia in eius sciētia semper sunt que vitā est.**

Quare eadem rōe dicuntur oia & ei presentia.

Inde est etiam qd

oia dicunt ei presentia esse: nō solū ea que sunt: sed etiam ea que preterierūt: & ea que futura sunt: s; illud. Qui vocat ea q̄ non sunt tanq̄ ea que sūt. Quia vt ait Ambrosius in libro de trinitate. Ita cognoscit ea que non sunt vt ea que sunt. Et hac rōe omnia dicunt esse in eo vel apud eū siue ei presentia. **Aug. sup illum locum psal. Et pulchritudo agri mecum est. Id inquit mecum est: qz apud deū nihil p̄terit: nihil futurum est. Cum illo sunt omnia futura: et ei non detrahunt iam p̄terita. Cum illo sunt omnia cognitione quadam ineffabili sapientie dei. Ecce hic apud Augu. ex qua intelligit gentia accipiēda sunt hmoi x̄ba oia sunt**

Augusti. super Gen.

Ambrosius.

Augusti.

deo presentia. in deo sunt omnia vel cum deo vel apud deum: vel in eo vita. quia ineffabilis omnium cognitio in eo est.

Ista est distinctio tricesimaquinta huius primi libri. In qua magister postquam egit de deo et conditionibus eius que ipsum concernunt in essendo: incipit agere de ipso secundum conditiones que ipsum respiciunt in operando. Et tria circa hoc facit. Nam primo ostendit quomodo multipliciter accipiat scientia dei. Secundo inquirat an scientia dei dependet a rebus scitis. Tertio inquirat que sint a deo scita et qualiter. Primum facit a principio versus ibi. Sic considerari oportet. Secundum versus ibi. Propterea omnia dicuntur Tertium vero versus ad finem distinctionis. Et hec est sententia magistri in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Unica et invariabilis est dei scientia. que propter varios rerum status diversis nominat vocabulis. Hanc magister probans dicit que scientia dei que est una de attributis essentialibus: specialem requirit tractatum et non solum scientia: sed etiam prescientia. dispositio. predestinatio et providentia. Prescientia enim dicitur respectu omnium futurorum: siue honorum siue malorum. dispositio vero respectu sciendorum. Predestinatio est de bonis salvandis. et de bonis quibus hic a malo liberantur: et in futuro coronabuntur. Providentia est de gubernandis. et similiter dispositio. sed differunt. quia dispositio ad fieri et esse rei. providentia autem spectat ad bene habentem et ad rei conservationem. Interdum tamen providentia accipitur pro prescientia. Scia vero siue sapientia dicitur respectu omnium universiter: siue presentium preteritorum. futurorum. honorum. et malorum. et non solum respectu temporalium. sed etiam respectu eternorum. Secunda propositio est hec. Quod si nulla essent futura tunc respectu in deo scia non diceretur. Hanc propositionem magister inuestigat quatuor. Utrum si nulla essent vel fuissent futura an adhuc prescientia. dispositio. predestinatio in deo fuissent. Et arguit primo quod non. Nam omnia ista dicitur prescientia ad futura. ergo si nulla essent vel fuissent futura ista in deo locum non habuissent. In contrarium arguit sic. Predestinatio dei dispositio et prescientia sunt idem quod scia dei. scia est idem quod essentia. ergo a primo ad ultimum prescientia dei est idem quod essentia. Sed essentia dei esset dato etiam quod nullum futurum esset. ergo prescientia dei fuisset in deo circumscripto omni futuro. Et rursus magister quod si nulla fuissent futura: tolleretur prescientia dei quantum ad respectum et antecessionem quam importat ad futura. sed non quantum ad essentiam que tali respectu subsistat. prescientia enim sciam dicitur cum respectu. ablata vero respectu scia manet: que deo ab eterno competit. et propter creaturarum existentiam vel differentiam in nullo augetur vel minuitur. Tertia propositio est hec. De omni preterito et omne futurum ut sibi presentia intuetur. Et probatur sic. Omne illud deus tanquam presentis intuetur quod in eius essentia actualiter continetur. sed omnia preterita presentia et futura sunt et fuerunt ab eterno in dei essentia. ergo deus omne preteritum et futurum tanquam sibi actualiter presentia intuetur. consequentia tenet. sed maior ratio sunt magistri in textu. ergo propositio vera est tamen de sententia etc.

Utrum concedendum sit omnia esse in dei essentia vel in eo per essentiam ut omnia dicuntur esse in dei cognitione vel presentia. a

¶ Let hic que

ri cum omnia dicantur esse in dei cognitione seu presentia vel in deo per cognitionem et eius cognitio vel presentia sit divina essentia. utrum concedendum sit omnia esse in divina essentia: vel in deo per essentiam?

Ad quod dicimus quod dei cognitio eius utique essentia est. et eius presentia in qua sunt omnia: ipsius cognitio est. nec tamen omnia que sunt in eius presentia vel cognitione: in eius essentia esse dici debent. Si enim hoc diceretur: intelligeretur esse eiusdem cum deo essentie. In deo enim dicitur esse per essentiam quod est divina essentia quod est deus habens deus apud se in presentia sua: que non habet in sui natura. Unde Augustinus de verbis apostoli ita ait. Elegit nos ante mundi constitutionem. Quis sufficit hoc explicare? Eliguntur qui non sunt: nec erat que eligitur: nec vane eligitur. Eliguntur tamen et habent electos quos creatur est eligendos: quos habuit apud semetipsum non in natura sua: sed in presentia sua nondum erant quibus permittebat: sed et ipsi permitti sunt quibus permittebat. Ecce hic apte dicitur deum apud semetipsum habere electos ante mundum: non in natura sua: sed in presentia sua. cum tamen eius presentia non aliud sit quam eius natura: quod ipsius presentia eius est noticia. Probat tamen ad electos referri cum ait. In natura sua. id est. illorum: illos quippe habuit ab eterno apud se: non in natura sua. id est. illorum: quia nondum erant. sed in sua presentia: quod eos ita novit ac si essent.

Utrum mala debeant dici esse in deo ubi sunt omnia bona. cum utraque sunt in eius cognitione et presentia. omnia enim cognoscit.

¶ Post predicta queritur. cum omnia dicantur esse in deo non per essentiam nature. sed per cognitionem scie. et deus sciat bona et mala. utrum procedendum sit simpliciter mala esse in deo. siue esse in deo per cognitionem? Scit enim deus et scit spiritus omnia. tamen bona quam mala. etiam ante quam fierent. et presciuit ab eterno ea futura. Ideoque cum omnia bona diximus esse in deo propter presentiam cognitionis: eadem ratione videtur dicendum omnia mala esse in eo: cum ea spiritus nouerit. et per cognitionem ei presentia fuerint. Probre cognouit enim deus ab eterno quosdam futuros malos et eorum malitiam (ut ait Augustinus). presciuit: sed non preparauit. Quia ergo peccata omnia sciat. nunquam intelligendum est ea includi in illa generalitate locutionis. qua dicitur apostolus omnia esse in deo. Ex ipso inquit et per ipsum et in ipso sunt omnia. Sed quis nisi infans?

Responso.

Augustinus.

Que intelligatur esse in deo.

dixerit mala esse in deo? Illa enim esse in deo intelliguntur: que ex ipso et per ipsum sunt. Ea vero per ipsum sunt et ex ipso quorum auctor est: sed non est auctor nisi bonorum. Non ergo ex ipso et per ipsum sunt nisi bona: ita ergo non in ipso sunt nisi bona. Non ergo mala in deo sunt: quia licet ea noscat: non tamen ita omnino noscat ut bona: mala quasi de longe cognoscit. ut ait propheta: Et alta a longe cognoscit. id est supbia. Et alibi ad deum loquens de malis ait. De absconditis tuis adimpletus est venter eorum. Quod exponens Augusti. Abscondita inquit peccata sunt: que a lumine tue veritatis absconduntur. Sed quod peccata a lumine veritatis divine absconduntur cum a deo sciantur. Si enim non sciret quod de illis iudicaret et pro illis malos damnaret? Alibi propheta. Quia neque ab oriente neque ab occidente deest. Quod exponens Cassiodorus. inquit. Neque a bonis neque a malis deest deus: sed omnibus presentis et cognitor est. Cognoscit ergo deus et bona et mala per scientiam: sed bona cognoscit etiam per approbationem et per beneplacitum: mala vero non. Unde Cassiodorus super psalmum dicit. Peccata abscondita deo sunt: quia non nouit. id est approbat. Et ex eo sensu Augustinus dixit ea abscondita a lumine dei. Qui etiam in libro ad Hebræos insinuat cognitionem dei variis modis accipiendam inquitens. Si ad scientiam referas non ignorat deus aliquos vel aliqua: qui tamen in iudicio quibusdam dicit. Non noui vos: sed eorum improbatio hoc verbo insinuata est. Ecce non cognoscere dicitur deus que non approbat: que ei non placent.

Apparet itaque verum esse quod diximus. scilicet quia quodammodo cognoscit deus bona quo non cognoscit mala. Pariter quidem utraque eodem modo noscit quantum ad noticiam. sed bona etiam approbatione et beneplacito cognoscit.

Hic aperit quare bona tamen dicantur esse in deo et non mala.

Et inde est quod bona

tamen dicuntur esse in deo non mala. et illa prope. hec longe: quia licet in deo aliqua dicantur esse propter cognitionis presentiam. et deus bona et mala cognoscit: mala tamen non cognoscit nisi per noticiam: bona vero non solum per scientiam: sed etiam per approbationem et beneplacitum. Et ob talem cognitionem aliqua dicuntur esse in deo. scilicet quia ita ea scit ut etiam approbet et placeant. id

est ita scit ut eorum sit auctor.

Quod idem est omnia esse ex deo. et per ipsum et in ipso.

Proinde si diligenter

inspiciamus: idem videtur esse omnia esse ex deo: et per ipsum et in ipso. Unde Ambrosius in libro de spiritu sancto. Hec tria ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia unum esse supra diximus. Cum dicitur per ipsum esse omnia. non negauit in ipso esse omnia. Et eandem vim habent omnia hec: scilicet cum ipso et in ipso et per ipsum. et unum in his atque consimile: non contrarium intelligitur. Ecce habes quod ex eadem intelligentia scriptura dicit omnia esse in ipso: et per ipsum: et ex ipso: et cum ipso. Cum ergo ex eadem ratione ostendantur esse ex deo vel per ipsum. non solum quod scit: sed etiam quia eorum auctor est. sequitur ut eadem ratione ita esse in deo dicantur: scilicet quod scit et eorum auctor esse dicitur: quod in illo viuimus et mouemur et sumus. quia eo auctore sumus mouemur et viuimus. Cum ergo non sit auctor nisi bonorum: merito sola bona in eo esse dicuntur sicut ex ipso et per ipsum. Cum ergo in eius cognitione vel presentia sint omnia scilicet bona et mala: in eo tamen non dicuntur esse: nisi bona quorum auctor est. Unde Augustinus in libro de natura boni. Cum audimus inquit ex deo et per ipsum et in ipso esse omnia: omnes utique naturas intelligere debemus et omnia que naturaliter sunt. Neque enim ex ipso sunt peccata que naturam non seruant: sed viciantur que ex voluntate peccantium nascuntur omnia. Hic aperte dicitur quod in illa generalitate locutionis bona tamen continentur.

Quod omnia ex patre et per patrem et in patre sunt. ita et de filio et de spiritu sancto est dicendum. licet propter personas fiat distinctio.

Preterea sciendum

est: quod licet ibi indicetur distinctio personarum cum dicitur ex ipso et per ipsum et in ipso: omnia tamen ex patre et per patrem et in patre sunt. Sicut de filio et spiritu sancto accipiendum est. Unde Augustinus in libro de trinitate. Non profuse inquit accipiendum est quod ait apostolus ex ipso et per ipsum et in ipso. Ex ipso dicitur propter patrem. per ipsum propter filium: in ipso propter spiritum sanctum. Sigillatim autem attende: ne quod patrem volens intelligi dixit ex ipso: sic intelligas omnia esse ex patre ut neges omnia esse ex filio vel ex spiritu sancto: cum ex patre et per patrem et in patre omnia esse sane dici possunt: sicut et de filio et de spiritu sancto dicendum est.

Ambrosi.

Augusti.

Augusti.

Quod non omnia que ex deo sunt etiam de ipso sunt, sed e converso.

Illud etiam hic an

nectendum est: quod non omnia que dicuntur esse ex deo: etiam de ipso esse dici debeant:

Augusti.

Quia ut ait Augustinus in libro de natura boni. Non hoc significat penitus ex ipso quod de ipso. Quod enim de ipso est: potest dici esse ex ipso. sed non omne quod ex ipso est: potest dici esse de ipso: quia non est de sua substantia. Ex ipso enim sunt celum et terra: quia ipse fecit ea: non autem de ipso: quia non de substantia sua. Sicut aliquis homo generat filium vel faciat domum. Ex ipso est filius: ex ipso est et domus: sed filius de ipso: domus vero de terra et ligno: non de ipso. **Que dicta sunt summatim colligit.**

Expremissis aper-

tum est quod in dei cognitione siue presentia sunt omnia: scilicet bona et mala. sed non omni modo sunt ibi mala quo bona: et quod in deo bona tantum sunt: sicut ex ipso et per ipsum: non mala. Et ex quo sensu hec accipienda sunt assignatum est. Et quod de ipso non dicitur esse proprie quod aliud est ab ipso. Ex ipso autem esse dicuntur omnia que eo autore sunt.

Ista est distinctio tricesimasexta.

huius primi libri. In qua magister postquam egit de scientia dei secundum se. agit de comprehensione rerum scitarum ad scientiam. Et tria facit. Nam primo ostendit quod non omnia sunt in dei essentia sicut sunt in dei scientia. Secundo subdit qualiter se habeat scientia dei ad bona et mala. Tertio concludit quod non omnia que sunt ex deo patre possunt dici de ipso. Primum facit a principio distinctionis versus ibi. Post predicta querit. Secundum versus ibi. Illud etiam hic advertendum. Tertium vero versus ad hanc distinctionem. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus. quarum prima est hec. Quod licet omnia sint in dei scientia: non tamen omnia sunt in eius essentia. Hanc magister probat respondens ad hanc questionem. An omnia que deus cognoscit possunt dici esse in eius essentia: sicut dicitur esse in dei scientia. que idem est quod sua essentia. Et respondet quod non omnia que sunt in essentia divina sunt eiusdem nature cum deo. Ea autem que sunt in eius scientia: non sunt eiusdem nature cum deo. Ideo omnia cognita a deo possunt dici esse in divina scientia. licet non possunt dici esse in eius essentia. Secunda propositio est hec. Stat deum aliquo qualiter cognoscere bona qualiter non cognoscit mala. Hanc magister probans querit. An mala que cognoscuntur a deo possunt dici esse in deo? Et respondet quod non: quia illa solus dicunt esse in deo ad que deus se habet in ratione principij. non autem sic se habet deus ad mala. Tertia propositio est hec. Licet omnia que sunt de deo possunt dici ex ipso: non e converso omnia que sunt ex ipso possunt dici de ipso. Dec. p.

positio que patet per hoc: quod esse de deo dicitur ab ipso secundum substantialitatem. Sed esse ex deo denotat generalem participationem. Unde patet quod nihil de deo proprie dicitur: nisi quod est de eius substantia. Sed ex deo dicuntur esse omnia que quovis modo sunt ab ipso participata. Si ergo omne illud quod est ex eo dicitur esse de deo. omnes creature dicerentur esse substantiales ipsi deo. quod falsum est. sed solum persone filij et spiritus sancti que sunt de patre possunt dici ipsi consubstantiales. Et tamen in speciali.

Quibus modis dicatur de esse in rebus a

Quoniam de

DI. XXXVII

monstratum est ex parte: quomodo omnia dicantur esse in deo addendum videtur hic quibus modis dicatur deus esse in rebus: si tamen id humana mens vel ex parte digne valeat cogitare. vel lingua sufficit eloqui.

Sciendum ergo est quod deus incommutabiliter semper in se existens: potentialiter: potentialiter: essentialiter est in omni natura siue essentia sine sui diffinitione: et in omni loco sine circumscriptione. et in omni tempore sine mutabilitate. Et preterea in sanctis spiritibus et angelis est excellentius. scilicet per gratiam inhabitans: et in homine christo excellentissime: in quo plenitudo divinitatis corporaliter habitat: ut ait apostolus. In eo enim deus habitavit non per gratiam adoptionis: sed per gratiam unionis. Ne autem ista quod capacitate humane intelligentie excedunt: falsitates arguere aliqui presumant: sanctorum autoritatibus munienda mihi videntur. Beatus Gregorius super cantica canticorum inquit. Licet deus communi modo omnibus rebus insit presentia: potentia: subiecta: tantum familiariori modo per gratiam deus esse in illis que misericordiam operum dei acutius et fidelius considerant. De hoc enim eodem Augustinus ad Bernardum in libro de presentia dei ait. Cum deus sit natura incorporea et incommutabiliter vivat eterna stabilitate in seipso manens: totum addest rebus omnibus: et singulis totum: sed in quibus habitat: habent eum per sue capacitatis diversitate. alij amplius. alij minus quos ipse sibi dilectissimum templum gratia sue bonitatis edificat. Hilarius quoque in viij libro de tripartito apertissime docet deum ubique esse. Deus inquit in mensis virtutis vivens potestas quantum nusquam non assit: non desit usque. se omnem per sua edocet ut ubi sua sint ipse esse intelligat. Non autem corporaliter modo cum alicubi sit: non etiam ubique esse credat: cum et in omnibus esse non desinat. Ambrosius in j libro de spiritu sancto. Spiritus sanctus probat non esse creaturam. quia ubique est: quod est proprium divinitatis ita dicens. Cum omnis creatura certis nature sue sit circumscripta limit

Quod deus in omni est essentia potentia: sed in sanctis per gratiam. et in homine christo per unionem persone.

Auctoribus ita esse confirmat.

Gregori.

Augusti.

Hilarius.

Ambrosi.

tibus: quō quis a uideat creaturā appellare spūm sanctū: qui nō habet circūscriptā de- terminatam: q̄ ut tūc: que ⁊ in oibus ⁊ ubi- q̄ sp̄ est. quod vtiq̄ diuinitatis ⁊ domina- tionis est. p̄p̄m. Idē in eodē. Dñi est oia cōplere qui dicit. Celū ⁊ terrā ego cōpleo. Si ergo dñs est qui celū cōplet ⁊ terrā: q̄s ergo potest spūm sanctū iudicare dñatōis ⁊ diuine potestatis exortē qui repleuit or- bem: ⁊ q̄ plus est repleuit ⁊ iesum totū mundi redemptorē. Ex his alijsq̄ plu- ribus autoritatib⁹ aperte monstrat. q̄ de- us ubiq̄ ⁊ in omni creatura essentialiter p̄ sentialiter: potentialiter est.

Q̄ in sc̄tis nō mō est s̄z etiam habi- tat qui nō vbiq̄ est habitat. **b**

In sc̄tis vero etiā

habitat in q̄bus est p̄ gratiam: nō enī vbi- cūq̄ est ibi habitat: vbi nō habitat ibi est. In solis bonis habitat: qui sunt tēplū ei⁹: ⁊ sedes eius. Unde p̄ Esaiam dñs ait. Cel- lum mihi sedes est. terra autē scabellū pedū meorū: q̄ in electis q̄ sunt celū habitat de- us ⁊ regnat: qui eius voluntati deuoti ob- temperat. Balos nō q̄ sunt terra: iudiciū distinctione calcāt. Unde in lib. Sap. dicitur. Thronus sapientie antea iusti. q̄ in iu- stis specialius est q̄ in alijs rebus: in q̄b⁹ tñ oibus totus est. Quē admodū aia (vt ait Aug. in epla ad Hicero. de origine aie) p̄ omēs p̄ticular corp̄is tota adest simul. nec minor in minoribus. nec maior in ma- ioribus: sed tñ in alijs intensius: et in alijs remissius opat: cū in singulis p̄ticularis cor- poris essentialiter tota sit. Ita ⁊ deus cum sit in oibus essentialiter ac totus. in illis tñ plenius esse dicit q̄s inhabitat. i. in quib⁹ ita est vt faciat eos tēplum suū. ⁊ hi tales cum eo sunt iam ex pte: sed in beatitudine p̄fecte. Ad alijs vero ⁊ si ibi sunt vbi ip̄e est q̄ nulq̄ deest. nō tñ sunt cū eo. Vñ Aug. sup Joh. Non satis fuit dicere. vbi ego sum ⁊ illi sint. s̄z addidit mecū: q̄ ⁊ ibi miseri pos- sant esse vbi ⁊ ille est: qui nulq̄ deest. Sed beati sunt cū illo. q̄ nō sunt beati nisi ex eo q̄ cū illo sūt. q̄ fruunt eo: ⁊ vidēt illū sic ē. Ad ali nō sunt cū illo: vt ceci in luce nō sunt cū luce. nec boni ita nunc sunt cū eo vt videāt p̄ sp̄m: ⁊ si sunt aliquo mō cū eo p̄ fidem. Quō autē deus habitat in bonis: ex illis aliquatenus itelligere valebis que supra dicta sunt: cū de spiritu sancti p̄ces- sione tp̄ali agere⁹ vbi licet ex pte exponit

ex parte enī cognoscimus ⁊ ex parte p̄phe- tamus: quō spūm sanctus habitat in nobis: qui non sine patre ⁊ filio inhabitat.

Vbi erat vel habitabat deus ante q̄s esset creatura.

Si aut queris vbi

habitat deus an q̄ facti essent? Dicim⁹ q̄ i se habitat. Vñ Aug. in li. 7 tra. Q̄da r̄iminū. In templo inquit suo habitat de⁹ sc̄z in sanctis qui sunt templū dei mō fm fi- dem ambulātes: ⁊ templū dei erunt aliq̄ fm speciem: qualiter etiā nunc tēplum dei sunt angeli. Sed dicit aliq̄s. Anteq̄ face- ret deus celū ⁊ terrā: anteq̄ faceret sc̄tōs vbi habitat? In se habitat de⁹. apud te ha- bitat: ⁊ apud se est. Nō q̄ sancti sic sunt do- mus dei: vt ea subtracta cadat de⁹. Immo sic habitat de⁹ i sc̄tis vt si ip̄e discesserit cadāt. Abulta hic breuiter docet que cō- firmant predicta.

Sciendū est etiam

q̄ vt ait Aug. in li. ad Bardanū. Dicit nī- si stultissime nequit. spūm sanctū nō habe- re locū in nro corpe: q̄ totū aia nra imple- uerit. Multius etiā dicit angustijs alicubi impediri trinitatē. vt p̄ ⁊ filius ⁊ spūm san- ctus alicubi s̄l esse nō p̄nt. Verum illud ē multū mirabilius: q̄ cū deus vbiq̄ sit to- tus: non tñ in oibus habitat. Quis porro audeat opinari: nisi inseparabilitatē trinita- tis penitus ignoret: q̄ in aliq̄ possit habita- re p̄ ⁊ filius in q̄ non habitat spūm sanctus. Aut in aliquo spūm sanctus in q̄ nō habitat pater ⁊ filius. Fatendū est q̄ vbiq̄ esse deū p̄ diuinitatis p̄sentia: s̄ nō vbiq̄ p̄ inhabi- tationis gratia. Propter hanc enī habita- tionē gr̄e nō dicimus p̄ nē q̄s vbiq̄. cū ⁊ ⁊ vbiq̄ sit s̄ qui es in celis. i. in sanctis: in quibus est quodā excellentiori modo.

Q̄ de⁹ habitator est quorū dā non dū cognoscētū deū. ⁊ nō quorū- dam cognoscentium.

Illud quoq̄ mira- bile est

quia vt ait Aug. in eodē. De⁹ ē in habitator quorū dā nō dū cognoscētū deū. ⁊ nō quorū dā cognoscētū deū. Illi enī ad templū dei nō p̄tinēt: q̄ cognoscentes deū nō sicut deū glorificāt. Ad templū dei p̄ti- nent puuli sanctificati sacro xpi ⁊ remune- rati spūm sc̄tō: q̄ nō dū valēt cognoscere deū.

Augusti.

Augusti.

Augusti.

Augusti.

Si vis intelli- gere quō ha- bitet: req̄re p̄ dicta de spiri- tus sancto.

Ergo quæ potuerunt illi nosse nec hñe: isti potuerunt hñe an qñ nosse. Bñssimi aut sunt illi quib⁹ est deū habere qd nosse. Hic aliquaten⁹ apit Aug. quod de⁹ habitat in aliquo. id est habeat. cū videlicet ita est i aliquo vt ab eo cognoscat ⁊ diligatnr.

Quod deus totus vbiq; sit p essentiam. non potest itelligi ab humano sensu.

Ex predictis patet

q deus vbiq; totus est p essentia. ⁊ in sanctis habitat p gram. Lūq; supius licet tenuiter ostensum sit q rōe dicat habitare in quibusdā. efflagitaret ordinis ratio id etiā assignari quod vbiq; p essentia ⁊ tot⁹ sit nisi huius p̄sideratiōis sublimitas atq; imensitas hūane mētis sensum oīno excederet.

Chriſ.

Ueni ait Chriſ. sup eplam ad heb. Sic multa de deo intelligimus q loqui penitus nō valemus. ita multa loqmur q intelligere non sumus idonei. Verbi grā. Ex vtiq; deus est: scimus ⁊ dicimus. quod aut vbiq; sit: intellectu nō capimus. Itē. Ex est icor: porca qdā x̄tus: q oim est cā bonoz scim⁹ quod aut vel q ista sit: penitus ignoramus.

Quorūdam opinio qui presumūt ostendere quod de⁹ vbiq; sit p essentiam. potentiam. presentiam.

Quidam tamē im-

mensa ingenio suo metiri p̄sumentes h̄ ita fore itelligendū tradiderūt q deus vbiq; p essentia esse dicif: non q dei essentia p̄p̄ sit in omni loco ⁊ in oi creatura. s̄ q: ois natura atq; oīne qd naturalit̄ est: in quocūq; loco sit p eū h̄ esse: ⁊ ois locus in q illud ē. Idē etiā dicunt ideo deū vbiq; dici esse p p̄sentia vel p potentia: qz cuncta loca sunt ei p̄sentia. ⁊ q in eis sunt: nec in eis aliquid opari cessat. Nā ⁊ ipa loca ⁊ qd in eis ē nisi ip̄e cōseruet manere nō p̄nt. In eis q̄ p̄ subam deus esse dicif: vt aiūt. qz p virtutē pp̄rie sube sue facit: vt etiā loca sint ⁊ oia q in eis sunt. S̄ licet hec vera sint q̄ asserunt in explanandis intelligētis p̄dictozū. In illis tñ verbis quibus dicif de⁹ vbiq; esse p essentia plus cōtineri credendū est q̄ homini uicns capere non valet.

Qz de⁹ cū sit i oib⁹ rebus. nō tñ sordibus rerū inquinatur.

Solet etiam ab eis

dem queri. quod deus subaliter insit oibus rebus ⁊ corpaliū sordidū in q̄nationib⁹ non p̄tingat qd tñ frivoluū est: vt nec respōsiōe sit dignū. cū etiā spūs creat⁹ sordid⁹ corporeis etiā leprosi vel q̄tumcūq; polluti in q̄nari nā posset. Sol q̄ radios suos sine sui pollutiōe effundit sup loca ⁊ corpa nō solum mūda: s̄ etiā imunda ac sordid⁹. ferentia quoz p̄tactu hoies ⁊ alie qdā res inficiunt. Solis p̄o radij impolluti ⁊ incōtaminati ea p̄tingētes existūt. Nō est q̄ mirādū si essentia diuina oīno simplex ⁊ incōmutabilis oia replet loca. ⁊ oib⁹ creaturis essentialiter inest: nec tñ cuiusq; rei sordibus cōtaminat⁹ vel p̄tingat. Uñ Aug. in li. de natura boni. Lū in deo inquit sunt oia q̄ p̄didit: nō tñ inquinatū eū illi q̄ peccat. De cui⁹ etiā sapia q̄ attingit a fine vsq; ad finē fortiter: dicif attingit oia p̄pter suā mundiciā ⁊ nihil inquinatū in eā incurrit. Postremo respōdeat: qd potius de deo respōdendū existimēt: vel q̄ nūsq; p essentia sit: vel vbiq; vel q̄ alicubi ita q̄ nō vbiq;: S̄ q̄s audeat dicere q̄ nūsq; diuina essentia sit. vel q̄ alicubi ⁊ non vbiq; sit. Si em̄ ita est alicubi q̄ nō vbiq;: ḡ localis est. Est ḡ vbiq; tota q̄ p̄tinet totū. ⁊ penetrat totū: q̄ nec p̄ sui simplicitate diuidi: nec p̄ sui puritate maculari: nec p̄ sui inēitate villo mō cōprehendi p̄t. Uñ Augu. Deus vbiq; est cui nō locis s̄ actionibus p̄p̄inquamus.

Qz deus vbiq; sit ⁊ in omni tēpore non tñ localis est. non circumscrip̄tibilis. nec loco nec tpe mouet. ⁊

Lumq; diuina natura

veracit̄ ⁊ essentialit̄ sit in oi loco et in omni tpe. nō tñ mouet p̄ loca vel p̄ tēpa nec temporalis nec localis est. Localis nō ē qz penitus non circūscribit loco. quia nec ita est in vno loco q̄ nō sit in alio. Neq; dimensionem habet: sicut corpus cui s̄m locum assignat p̄ncipium: medium ⁊ finis ⁊ aū ⁊ retro: dextra ⁊ sinistra. sursum ⁊ deorsū quod sui interpositione facit distantia circūstantiū. Duob⁹ nāq; his modis dicif in scriptura aliqd locale siue incircūscriptibile ⁊ ecōuerso. s̄. v̄ qz dimensionē capiēs longitudis: altitudis: ⁊ latitudis distantia facit in loco: vt corpus: vel quia loco diffinitur ac determinat⁹: quoniā cū sit alicubi nō vbiq; inuenit. quod non solum corpore: sed etiam omni creato spiritui congruit. Omne ergo corpus omnimodo locale est:

Per s̄le ⁊ minus ostendit Aug. de agone xp̄iano. Timent qdā q fieri nō potest sc̄z ne hūana carne vitas ⁊ substantia dei inquinet ⁊ tñ p̄dicat istuz v̄ s̄ibile soles ⁊ a dios suos p̄ oīnes feces ⁊ sordes sparere. ⁊ eos mūdos ⁊ sūccros suari. Si ergo visibilia nulla a visibilibus imūdis cōtingi p̄nt et nō inquinari. q̄tomagis inuisibilib⁹ ⁊ incōmutabilis veritas.

Per inconueniens est dicit deū vbiq; esse

Quib⁹ modis aliqd dicitur locale vel circūscriptibile.

De spu creato q fm alterum modum nec local nec circum scribit est fm alteru ho est: corp ho omnino locale et circumscribibile de illocalis z circumscribibil.

Spus vero creat quodammodo est localis: z quodammodo no est localis. Localis quidem dicitur: qz diffinitioe loci terminat: qm cum alicubi pns sit totus: alibi no inuenit. No aut ita localis est: vt dimensione capiēs distantiā in loco faciat. Diuina g sola eēntia oino illocalis z incircumscribibilis est: que nec locis mouet aliquo modo. s. vel determinatione finita: vel dimensione suscepta: nec teporibus. s. affectu z cognitione. His eniz duobus modis. s. loco vel tpe fit mutatio creature: q longe est a creatore. An Aug. super Gen. Deus inqt omnipotens incōmutabili eternitate: voluntate: veritate sp idē mouet post tepus creaturam spūalem: mouet etiā p tepus z locū creaturā corpale: vt eo motu naturas quas cōdidit administrat.

Augusti.

Q de est ite: rior: antiqoz z nouioz oibus

Cū g tale aliquid agit: no debem opinari ei substantiā qua de est tpe lociqz mutabilē: siue p tpa z loca mobilem: cū sit ipse z interior omni re: qz in ipso sunt omnia. z exterior omni re: qz ipse est sup oia: z antiquior omnibus: qz ipse idē est ante oia: et nouior omnib: qz ipse idē est post oia: scz post oim in ita. Ecce hic apte ostendit q nec locis nec teporibus mutat vel mouetur deus. Spūalis aut creatura p tepus mouet: corpalis ho etiā p tepus z locū: Quid sit mutari fm tempus. k

Mutari aut p tempus est variari fm qitates interiores vel exteriores q sunt in ipa re que mutatur: vt qn suscipit vicissitudinē gaudij: dolor: sciētie: obliuionis: vel variationē forme: siue alicui qtitatis exterioris. Hec enī mutatio q fit fm tps: variatio est qtitatū q fit i corpali vl spūali creatura: z iō vocat tps Opinio quorundā qui dicunt spiritus creatos no moueri loco nec esse locales. l

De mutatione ho loci magna inter conquiretes disceptatio versat. Sunt enī qui dicūt nullū spūm ali quo modo posse mutari loco: ab oī spū locum vniuersaliter remouere volentes: qm fm dimensionē tñ z circumscriptionē locū constare asserunt: atqz id solū esse locale: vel in loco esse dicūt qd dimensionē recipit z distantiā in loco facit. Et hoc dicunt Augu. sensisse mutationē tēpis tñ spirituali creature tribuentē: loci vero z tēpis corporee. Hic respondetur eis. m

Aug. sba p dicta p se face re dicunt.

Sed vt supra diximus: dupliciter dicitur res esse localis vel circumscribibilis. s. vel qz dimensionē recipit z distantiā facit: vel qz loci termino diffinitur: quozū vtrūqz cōuenit corporee creature: alterū vero tñ spūali. Nā vt supra diximus corpalis creatura ita est localis vel circumscribibilis q determinat diffinitioe loci: z q dimensionē recipiens distantiā facit. Spūalis ho tantū diffinitioe loci pcludit: cū ita sit alicubi q no alibi Sed nec dimensionē recipit: nec distantiā in loco facit: qz si multi essent spūs hic: non eo coangustarent locū: quo min de corpore cōtineret. Ideo qz Aug. attribuit mutationē loci corporei: non spiritui: qz licet spiritus transeat de loco ad locū: no tñ ita vt dimensionibus circumscribitur interpositione sui faciat distantiā circūstantiū sicut corpus.

Cōclusio ex pdictis q spiritus creati sunt locales z circumscribibilis quodammodo. Spūs vero dei omnino incircumscribibilis. n

Sūtergo spiritus creati in loco: z transeūt de loco ad locum. z quodammodo locales z circumscribibilis: no omni modo quo creature corporee. Spiritus aut increatus qui deus est: in loco quidē est et in omni loco: sed oino illocalis z incircumscribibilis. An Beda sup Lucas ait: Cū ad nos angeli veniūt: sic exterius implent ministeriū: vt tñ ante deū interior p ptemplationē assistant: qz z si angelus est spūs circumscribitus: sumus tñ spūs q deus est: incircumscribitus est: intra quē currit angelus quocūqz mittat. Ecce hic dicit qz spūs angelicus circumscribitus est. Spūs aut q deus est incircumscribitus. Alibi etiā Ambrosius distantiā ostendēs inter spūm increatū z spiritū creatū dicit seraphin de loco ad locū transire inquit ita in li. de tri. Dixit Elias: qz missus est ad me vnus de seraphin. Et spūs quidē sanctus dicit missus: s. seraphin ad vnū: spūs ho ad oēs. Seraphin mittit in ministerio: spūs opat ministeriū Seraphin de loco ad locū transit. No enī cōplet oia: s. ipse replet a spiritu. Hic apte ostendit q angeli quodammodo locales sunt. Cum repetitione superiorum cōfirmat autoritatibus deū esse vbiqz sine locali motu. d

Beda

Ambrosi.

k

Fateamur itaqz

diuinā naturā p̄ imensitate sui nūq̄ dees-
se: eamqz solā oīno localē: z oīno incircum-
scribibilē: nullo p̄cludi loco: s̄ a fine vsqz
ad finē attingere: nō tñ spaciōsa magnitu-
dine nec locali motu: s̄ imēsitate atqz imo-
bilitate sue essentie. **Uñ Aug.** ad **Barda-**
nū ait: **Nō** q̄si spaciōsa magnitudine opi-
nemur deū p̄ cūcta diffundi: s̄c̄ fumus aut
lux ista diffundit: s̄ potius sicut in duobz
sapiētibus: quoz alter altero corpe grādi-
or est: s̄ sapiētior nō est: vna sapiā est: nec ē
in maiore maior: nec in minore minor: nec
minor in vno q̄ in duobz: ita de^o sine labo-
re regēs z p̄tinens mundū: i celo tot^o ē: in
terra tot^o: z in vtroqz tot^o: z nullo p̄tētus
loco: s̄ in seipso vbiqz tot^o. **Idē** q̄ sup̄ p̄s.
ait. **Ad** x̄bū dei p̄tinet nō esse i pte s̄ vbiqz
ēē p̄ seipm. **h**ec em̄ est sapiā dei q̄ attingit
a fine vsqz ad finē fortit: nō tñ motu locali
s̄ imobilitate sui: velut si moles aliq̄ saxeā
impleat aliquē locū: dicif q̄ attingit a fine
illius loci vsqz ad finē: cū tñ alterū nō dese-
rat alterz occupādo. **Nō** q̄ hz motū localē
x̄bum illud: z sapiā illa solida est z vbiqz.
Ex p̄dictis innotescit q̄ de^o est ita vbiqz
p̄ essentia: q̄ nec spaciōsa magnitudine dif-
fundit: nec vno deserto loco aliū occupat
q̄ localē motū non hz. **Idē** q̄ **Aug.** vo-
lēs p̄scindere a dei puritate oēz localē mo-
tū z localē circūscriptionē: poti^o dicit oīa
esse in illo q̄ ipm ēē alicubi: nec tñ ipm esse
locū qui nō est in loco. in li. lxxxiij. q. ita in
quies. **De^o** nō alicubi est: qd̄ alicubi ē p̄ri-
nef loco: qd̄ p̄tinet loco: corpus ē. **De^o** at
nō ē corpus: nō q̄ alicubi est: z tñ q̄ ē z in
loco nō est. in illo sunt potius oīa q̄ ille ali-
cubi: nec tñ ita i illo vt ipse sit locus. **Loc^o**
em̄ in spacio est: qd̄ longitudine z latitudi-
ne z altitudine corpis occupat: nec de^o ta-
le aliquid est: z oīa q̄ in ipso sunt: z locus n̄
est: nec in loco ē. **Locus** tñ dei: s̄ iproprie
dicif tēplum dei: nō q̄ eo p̄tineat. **Id** aut
nihil melius q̄ aīa munda intelligit. **Ecce**
hic dicit deū non ēē in loco: s̄ intelligēduz
est eum non esse in loco localit. s. qz nec cir-
cūscriptionē: nec localē motum habet.

Oppositio qua videtur p̄bari q̄
deus mutetur loco.

Ad hoc autē solet
opponi sic **Quod** die hūit creature que ante
nō erāt z in eis deus ē: cū añ nō esset i eis. ē

q̄ vbi añ non erat: iōqz mutabilē esse videt.
Sz q̄tidie incipiat esse i creaturis in qui-
bus añ nō erat: qz ille non erāt. hoc tñ fit si
ne sui mutatione: q̄liter in mundo cepit eē
quem fecit: tñ sine mutabilitate: z s̄c̄ de-
nit eē i quibus añ erat sine sui mutatione:
nec tñ ipse deserit locū: s̄ locus desinit esse.
Epilog^o vbi exponit quare in p̄di-
ctam venerit disceptationem. **q**

Jam sufficiēter de

monstratum esse videt: quō oīa dicant eē

in deo: z deus i oibus: quā disceptationē

q̄si incidēt suscepimus qz id videbat po-

stulare res: circa quaz n̄ versabat sermo.

Disserebamus em̄ de scia siue sapiā dei: et

cum doceremus deum scire oīa: q̄situm est

vtum p̄pter cognitionē quā de oibus ha-

bet: dicent oīa esse in deo: an alia ratione s̄

diceret scriptura. **h**uius q̄ q̄stiois occasio

in p̄missam nos deduxit disputationē.

Ista est distinctio tricesimaseptia

h̄ur^o p̄mi lib: i. In qua magister postq̄ egit quomo-

do res sint in deo: hic incipit agere quō de^o est in re-

bus. **E**t tria circa hoc facit. **N**am primo ostēdit mo-

dos veros q̄bus deus est in rebus. **S**ecdo remouet

falsos modos quibz nō est in ipsis. **T**ertio ostendit

qualiter de nouo incipit esse: z desinit esse in creatu-

ris. **P**rimū facit a principio distinctiois vsqz ibi. **C**ū

q̄ diuina natura. **S**ecū ab inde vsqz ibi. **A**d hoc au-

tē solet. **T**ertiu vsqz ad finē distinctionis. **E**t tñ i ge-

nerali. **I**n speciali sentētia mgr̄i stat in tribus p̄po-

sitionibus. **Q**uarū prima est hec. **Q**uāuis deus sit

in omnibz creaturis p̄sentialiter: potēcialiter z eēn-

tialiter in solis iustis est tanq̄ in p̄pria habitatione.

Hanc mgr̄ p̄bans p̄ponit deū esse in oibus rebus.

Vno mō cōmuniter p̄ potentia: p̄sentia z essentiam

In oī natura z essentia sine sui dispositioe. **I**n omni

loco sine sui circūscriptioe. **I**n oī tpe sine mutabil-

itate sui. **A**lio mō specialiter est in sanctis: quos per

gr̄am inhabitās templū suū ipos est efficiēs. **T**ertio

mō dicit sp̄cialissime esse in hoīe x̄po. in quo plentitudo

diuinitatis corporaliter habitat p̄ gr̄am vnionis: z

hunc tertiu modū mgr̄ dimittit: eo q̄ p̄tineat ad ter-

tū lib: i sententiaz. **P**ostea mgr̄ p̄dicta affirmat p̄

autoritates. **E**t subdit postmoduz q̄ q̄uis de^o sit in

rebus oibus. nō tñ credendū est diuinaz puritatem

quouis mō posse maculari: p̄ hoc q̄ i rebus inūdis

p̄ns extitit: sicut nec sp̄s human^o p̄ vnionē ip̄s^o ad

corpus leprosum inquinat: nec sol q̄n suis radijs fe-

da attingit defedat. **E**t iustus inhabitare dicit de-

us: q̄n t̄pialiter z ad nos in eos p̄cedit. **S**ecda p̄po-

sitio est hec. **D**eus solus vbiqz exis: nō variat qua-

litēqz loco vel t̄p̄is mutatioe. **D**ec p̄positio p̄ponit

p̄mo: q̄ diuina natura sit in loco: non tñ circūscribit

vel diffinit a loco. **A**d ostēdit p̄ hoc q̄ duplex muta-

tio inuenit in natura. **C**reatura em̄ corporalis loco dif-

finit z circūscribit: sp̄ialis aut solū diffinit. **I**te cor-

poralis creatura p̄ t̄p̄is z locū mouet sp̄ialis aut p̄

t̄p̄is: aut s̄m t̄p̄is mutari p̄t s̄m affectiones t̄p̄i sub-

iacentes. **P**ostea querit. **U**trū mutari p̄ locū conue-

niat spiritui. **E**t r̄ndet q̄ transire de loco ad locum:

ita q̄ diffinitat z nō circūscribat hoc p̄uenit spiritib^o

sed transire de loco ad locū circūscriptiue eis nō cōuenit. Deinde addit q̄ locabile ⁊ circūscriptibile et mutabile deo non cōuenit. Tertia p̄positio est hec. Deus sine sui mutatione de nouo incipit vel desinit esse in creaturis. Ista p̄positio p̄z in textu in penul. c. hui⁹ distinctionis circa finē. Et tñ in speciali.

Hic redit ad p̄positū: repetens superius dicta ut addat alia.

Hinc ergo ad

ppositū reuertentes: cepto insiſtamus. Supra dictū est q̄ p̄scia dei futurozū tñ est: s̄ oīm tā bonozū ⁊ malozū. Scia x̄o vel sapia nō mō defuturis: s̄ etiā de p̄ntibus ⁊ futuris: nec tñ de tpalibus: s̄ etiā de eternis: q̄ seipm nouit deus. Hic orit̄ q̄stio nō dissimulāda ytrū. s̄ scia vel p̄scia sit causa rerum: an res sint causa scie vel p̄scie dei. Videt̄ em̄ p̄scia dei cā esse eozū q̄ ei subsunt: ac necessitate eueniēdi eis facere: q̄ nec aliq̄ futura fuissent: nisi deus ea p̄scisset: nec p̄nt non euenire: cū deus ea p̄sciuerit. Si autē ip̄ssibile est ea non euenire: q̄ p̄scita sunt: videt̄ q̄ ipsa p̄scia q̄ p̄scita sunt eis eē cā eueniēdi. Impossibile est ea nō euenire: cū p̄scita sint: q̄ si non euenirēt cū p̄scita sint falleret̄ dei p̄scia. At dei p̄scia falli nō p̄t. Impossibile est q̄ ea nō euenire cū p̄scita sunt. Sic q̄ p̄scia causa eozū esse videt̄ q̄ p̄scita sunt. Hoc idē ⁊ de scia d̄. s̄ q̄ de antiq̄ nouit ideo sint. Cui sine Aug. attestari videt̄ in. xv. li. de tri. sic di. Non ista ex aliq̄ tēpe coguit deus: s̄ futura oīa tpalia atq̄ in eis etiam q̄d ⁊ q̄n ab illo p̄turi fueramus: ⁊ q̄s ⁊ de quib⁹ rebus v̄ exauditurus vel non exauditur⁹ esset: sine initio an̄ p̄sciuit. Aniuersas autē creaturas ⁊ spūales ⁊ corpales: non q̄ sunt iō nouit: sed ideo sunt q̄ nouit: non em̄ nesciuit que fuerat creaturus: q̄ q̄ sciuit: creauit: nō q̄ creauit: sciuit. nec aliter sciuit creata q̄ creanda. Non em̄ ei⁹ sapie aliquid accessit ex eis: sed illis existentib⁹ sicut oportebat ille ⁊ q̄n oportebat: māsit vt erat. An̄ in ecclesiastico: Ante q̄ crearent⁹: oīa nota sunt illi: sic ⁊ post q̄ p̄summata sunt. Ecce his ⁊ bis videt̄ Aug. innuere sciētā ⁊ p̄sciam dei causam esse eozū que sunt: cū dicit ideo ea esse q̄ deus nouit. Idē q̄ in. vj. li. dice/re videt̄. Lū inquit decedat ⁊ succedat tēpora: nō decedit aliquid vel succedit scientie dei: in q̄ nouit oīa q̄ fecit p̄ ip̄am. Non em̄ hec que creata sūt iō sciunt a deo: quia facta sunt: s̄ poti⁹ iō facta sunt: q̄ imutabi

liter ab eo sciunt. Et hic etiā significare videt̄ dei scientiā cām eozū esse q̄ sunt: dicēs nō ideo deū ea nouisse: q̄ facta sunt: s̄ ideo facta sunt q̄ nouit ea deus. Ideoq̄ videt̄ dei scia vel p̄scietia cā esse eozū q̄ nouit. Inconuenientia ostendit que seq̄rent̄ si diceret̄ scia vel p̄scia causa omnium rerum que eis subsunt.

Quod si ita est. est

ergo cā omnium malozū: cuz omnia mala sciunt ⁊ p̄sciant a deo: q̄d longe est a veritate. Si em̄ dei scia vel p̄scientia causa eēt malozū: esset vtiq̄ deus auctor malozū: q̄d penitus falsum est. Non q̄ scientia vel p̄scientia dei causa est omnium que ei subsunt. Res future nō sunt causa sciētie vel p̄scientie dei.

Neq̄ etiam res future

cā sunt dei p̄scie: licet em̄ non essent future nisi p̄scirent a deo: nō tñ ideo p̄sciunt q̄ future sunt. Si em̄ hoc esset: tūc eius q̄d eternū est aliq̄d existeret cā ab eo alienum ab eo diuersum: ⁊ ex creaturis p̄deret scientia creatoris: ⁊ creatum causa eēt increati. Origenes tñ sup eplam ad Roma. ait: Non p̄pterea aliq̄d erit: q̄ id scit de⁹ futurum: sed q̄ futurū est: ideo scitur a deo ante q̄ fiat. Hoc videtur p̄missis verbis Augustini obuiare. Hic em̄ significari videtur q̄ res future causa sint p̄scientie. Ibi vero q̄ p̄scietia causa sit rerū futurarū.

Doc p̄dictis videt̄ p̄trariū

Quid ex p̄dictis tenēdū sit cū de terminatione auctoritatū.

Hac igitur que videtur

repugnantia de medio tollere cupientes: dicimus res futuras nullaten⁹ causaz esse p̄scientie vel scie dei: nec ideo p̄sciri v̄ sciri: q̄ future vel facte sunt: ita exponentes q̄d ait Orige. q̄ futurū eū: ideo scitur a deo ante q̄ fiat. id est q̄ futurū est scitur a deo ante q̄ fiat: neq̄ sciret nisi futurū esset: vt nō notet̄ ibi causa: nisi sine qua non fieret. Ita etiā dicimus sciētā vel p̄scietia dei nō esse causam eozū que sūt: nisi tale sine qua nō sūt: si tñ sciētā ad noticiam tñ referamus. Si vero noie scie includit etiā bñplacitū atq̄ dispositio: tūc recte potest dici cā eozū que deus facit. His em̄ duobus modis: vt supius p̄taxatū est accipitur cognitio vel scia dei. scz p̄ noticia sola:

DI. XXX VIII.

Questio an scia vel p̄scia sit cā rez: vel res sint causa p̄scientie.

Quare scia vel p̄scia videt̄ causa rerū.

Aug. auētes p̄ponit q̄ videtur hoc asserere.

vel p noticia simul et bñplacito. Hoc mō forte accepit Aug^o. dicens. Ideo sunt qz nouit. i. qz scienti placuit: et quia disposuit h̄sensus ex eo adiunat: qz de bonis ibi tm̄ agit Aug. s. de creaturis: de his q̄ de^o fac. q̄ oia nouit: nō solū scia: s̄ etiaz bñplacito ac dispositione. Si ḡ ibi accipit dei cognitio vt nō mō noticiā: s̄ etiā bñplacituz dei significet. Mala x̄o scit de^o et p̄scit anq̄ si ant: s̄ sola noticiā: non bñplacito. P̄scit em̄ de^o et p̄dicat etiā q̄ nō est ipse factor: si cut p̄sciuit et p̄dixit infidelitatē iudeoz: s̄ nō fecit. Nec iō: qz p̄sciuit ad pctm̄ infidelitatis eos coegit: nec p̄scisset vel p̄dixisset eoz mala nisi eēt ea hituri. Vñ Aug. sup Job. De^o inq̄ futuroz p̄scit: p̄ ppham p̄dixit infidelitatē iudeoz: s̄ nō fecit: neqz p̄scisset mala eoz: nisi ea h̄rent. Nō enim iō quēq̄ ad peccandū cogit: qz futura hominū pctā p̄renouit Illoz em̄ p̄sciuit pctā nō sua. Iō qz si ea q̄ ille p̄sciuit ipsoz non sūt: nō x̄a ille p̄sciuit. Sz qz illi^o p̄scia falli nō p̄t: sine dubio nō ali^o: s̄ ipsi peccant q̄s de^o pctōres esse p̄sciuit. Et iō si nō malū s̄ bonū facere voluissent: nō malū facturi p̄uiderent ab eo q̄ nouit qd sit quisqz factur^o. His x̄bis apte oñdit si diligēter at tēdam p̄sciam dei nō esse cām maloꝝ q̄ p̄scit: qz nō ea p̄scit tanq̄ factur^o: nec tanq̄ sua: s̄ etiā illoꝝ qui sunt ea facturi vt hituri. P̄sciuit ḡ illa sola noticiā: nō bñplacito autoritatis. Vñ dat̄ intelligi qz deus ecōuerso p̄scit bona tanq̄ sua: tā qz ea que factur^o est: vt illa p̄scienda sūt fuerit ipsius noticiā et autoritatis bñplacitū.

Cōtra hoc qd dictū est p̄scētiam dei nō posse falli oppositio.

Ad hoc autē quod supradictū est. s. p̄sciam dei falli nō posse: solet a quibusdā ita exponi. De^o p̄sciuit hunc lecturū vel aliqd̄ hm̄oi: s̄ p̄t esse vt iste nō legat: ḡ p̄t aliter eē q̄ de^o p̄sciuit ḡ p̄t falli dei p̄scia: qd oino falsū est. p̄t equidē nō fieri aliquid: et illud tm̄ p̄scituz est fieri. Nō ideo tm̄ p̄t falli dei p̄scia: qz si illud nō fieret: nec a deo p̄scitū esset fieri. Sed adhuc vrgent questioneꝝ dicētes. Aut aliter p̄t fieri q̄ de^o p̄sciuit: aut nō aliter. Si nō aliter: ergo necessario cuncta eueniūt. Si x̄o aliter p̄t ḡ dei p̄scia falli vt mutari. Sed p̄t aliter fieri: qz p̄t aliter fieri q̄ fiat. Ita aut̄ sit vt p̄scitū est: aliter ergo p̄t fieri q̄ p̄scituz est. **Ad qd**

Responso.

dicimus illam locutionē multiplicē facere intelligentiā. scz aliter p̄t fieri q̄ deus p̄sciuit et hm̄oi: vt potest nō esse qd de^o p̄sciuit: et impossibile est nō esse qd deus p̄sciuit: et impossibile est nō esse p̄scita oia que sunt: et hm̄oi. p̄t eniz hec iunctim intelligi: vt conditio sit implicita et disiunctim. Si em̄ ita intelligas nō p̄t aliter fieri q̄ deus p̄sciuit. i. non p̄t vtrūqz sit esse. scz qz deus ita p̄sciuerit fieri et aliter fiat: verū intelligis. Si autem p̄ disiunctionez intelligas: vt dicas hoc aliter nō posse euenire q̄ euenit. quō futurū deus p̄sciuit: falsum est: hoc em̄ aliter potest euenire q̄ euenit: et tamen de^o hoc modo futurū p̄sciuit. Similiter et alia determinatio. s. impossibile est illud nō euenire qd deus p̄sciuit: vel cū deus p̄scierit. Si cōiunctim intelligas: verū dicis. Si disiunctim: falsum. Ita etiā et illud. Impossibile est non esse p̄scitum omne qd sit: id nō potest esse vtrūqz simul: scz vt fiat et nō sit p̄scituz. hic sensus verus est. Si x̄o dicis deū nō potuisse non p̄scire omne quod sit: falsum est. Potuit enim facere vt non fieret: et ita nō esse p̄scitum.

Ista est distinctio tricesimo octaua huius p̄mi libri. In qua magister postq̄ egit de scientia dei sine se et de compatide rerum scitarū: incipit agere de compatitione scientie ad res scitas. Et tria facit. Nam p̄mo querit vtruz scientia dei sit causa rerum scitarum. Secūdo subdit determinationē questionis mote. Tertio mouet et soluit dubitationē ex determinatione questionis mote emergentem. Primum facit a principio distinctionis vsqz ibi. Hanc ergo que videtur. Secundum ab inde vsqz ibi. Ad hoc autem quod supra dictum est. Tertium ab inde vsqz ad finem distinctionis. Et tm̄ de sentētia in hac distinctione in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus: quaruz prima est hec. Deus scientia appropriationis nō est causa simpliciter omnū futurorū contingentium: sed tantum bonorū. Hanc magister p̄bans querit. Vtrū scientia dei vel p̄scientia sit causa rerū scitarū vel ecōuerso. Et p̄bat qz p̄scientia dei sit causa rerū: qz nec alē qua futura essent nisi deus p̄sciuisset: et que p̄sciuit: impossibile est ea nō euenire. Et ad hoc p̄bandum mgr̄ adducit multas autoritates: que patēt in textu. Postea obijcit in contrariū sic. Si scientia dei esset causa rerū scitarū: sequeretur deum esse causam malorum: eo qz mala sunt ab eo scita et p̄scita: sed illud cōsequēs est falsum. ergo et p̄clusio ex qua sequit̄. Nec etiā res sunt causa scientie dei: qz sic tēporale et creatū esset causa eterni: qd stare nō potest. Et respōdet magister qz res scite a deo nullatenus sunt causa scientie vel p̄scientie dei: nisi forte causa sine qua nō: et sic etiā intelligēde sunt sanctorū autoritates: quibus oppositū dici videt̄: vtz qz res non sunt aliter causa p̄scientie dei: nisi cā sine qua nō. i. sine q̄bus non diceretur p̄scia. Et p̄sequēter notat talē distinctionē de scientia dei et scia dei vel cognitio dei p̄t accipi p̄ sola simplici noticiā. Et dicit scientia simplicis noticie: et

sic accepta nullius rei pprie est causa: nisi forte causa sine qua no. No em deus queng cogit peccare p hoc qd pscit eu peccaturuz. Et pot accipi p noticia simul z bñplacito: z sic accepta est causa rerum. Ex his pater solutio ad argumentum. s. de malo. Nam deus no noscit malu: nisi scientia simplicis noticie. Cum ergo sim hanc cognitione no sit causa reru: vt pater ex pdicta distinctione ergo no valet argumentum cu arguitur. Deus cognoscit malu. ergo est causa mali. Ex pdictis simul sumptis z signanter ex distinctione predicta infero secundā ppositiones que est. Ineffabilis dei pscientia est causa sine qua no omniū bonorum z maloz. Et pater ex pmissis Tertia ppositio est hec. Cum ineffabili dei pscientia fiat indifferens vel libera futurorum effectuum cōtingētia. Hanc magister inuestigans arguit qd sciētia dei sit fallibilis. z hoc sic. futurum cōtingens est pscitū a deo. vel ergo potest aliter euenire qd pscitū est vel non. Si non. ergo scientia dei rebuz scitis necessitate imponit: z per consequēs contingentia tollit. Si ergo potest aliter euenire qd pscitū est ponatur in esse qd aliter eueniat: z sequitur statum scientiam dei esse fallibilem z incertam. Istud magister soluit p sensum compositū z diuisum dicens: qd si talis ppositio. impossibile est non euenire quod deus pscit euenturū. z possibile est non euenire quod deus pscit euenturū: z consimiles intelligant coniunctum in sensu composito: tunc sunt false. Ideo qd impossibile sit pscientiam dei esse de aliquare euenti simul cum contrario euentu. Si aut tales ppositiones intelligant diuisim vel in sensu diuiso: tunc vere sunt z possibiles: p:out considerant sine respectu ad dei pscientia. Et tñ in speciali.

Utrū scia dei possit augeri vel minui vel aliquo mō mutari: vtrūqz enim videtur posse pbari.

Reterea que

Pri solet: vtruz scientia dei possit augeri vel minui: vtrūqz eniz videt posse pbari. Ex diuina sciētia possit augeri vel mutari hoc modo pbatur: quia potest deus scire quod nunqz scit. Est eniz aliquis qui non est lecturus hodie: z tamē potest esse vt legat hodie: potest em hodie legere. Nihil autem potest fieri quod non possit a deo sciri. Potest g deus scire hunc lecturū hodie: potest g aliquid scire qd no scit. ergo potest eius sciētia augeri vel mutari: eademqz videtur posse minui. Est em aliquis hodie lecturus quem deus scit lecturū. Et potest esse vt no legat: ergo pot deus non scire hunc lecturuz: potest ergo non scire aliquid quod scit. ergo potest minui eius scientia vel mutari? Ad quod dicimus: quia dei scientia oino immutabilis est: nec augeri potest vel minui. Nam vt ait Aug. in. xv. lib. de trinitē. Scientia dei est ipsa sapientia: z sapientia est ipsa essētia siue substantia dei: qz in illi? nature simplicitate mirabili no est aliud sapere z alii

ud esse: s qd est sapere. hoc est z esse. Iōqz nouit omnia verbū que nouit pater: sed ei nosse de patre est sicut esse. Nosse em z esse sibi vnū est. Et ideo patri sicut esse no est a filio: ita nec nosse. Proinde tanqz seipsum dicens. Pater genuit verbum sibi equale p omnia. Non enim seipsum integre perfecte dixisset: si aliquid minus aut amplius esset in eius verbo qd in seipso. Hoc est ergo omnino verbū quod pater: no tamē est pater: quia iste filius: ille pater. Sciūt ergo inuicem pater z filius: sed ille gignendo: iste nascendo. Et omnia que sunt in eorum scientia: in eorum sapientia: in eorum essentia vnusquisqz eozū simul videt: non particulatim aut singulatim velut alternāte conspectu hinc illinc z inde: huc z rursum inde: vt inde in aliud atqz aliud: vt aliqua videre no possit: nisi non videns alia: sed omnia simul videt: quoz nullum est quod non semp videat z sciat. Eius itaqz sciētia inamissibilis z inuariabilis est. Nostra vero scientia z amissibilis z receptibilis est: qz non hoc est nobis esse quod scire. Propter hoc sicut nostra scientia illi sciētie dei dissimilis est: sic z nostrū verbū qd nascit de sciētia nostra: dissimile est illi verbo qd natum est de patre scientia. Ex hac autoritate clare ostenditur scientiaz dei omnino inuariabilem esse: sicut ipsa essentia dei omnino inuariabilis est: z qd pater z filius euz spiritus sancto simul omnia sciunt z vident. Sicut ergo no potest augeri vel minui diuina essentia. ita nec diuina sciētia: z tamē conceditur posse scire quod no scit: z posse non scire quod scit. quia posset aliquid esse subiectū eius scientie quod no est: z posset non esse subiectuz aliquid quod est sine pmutatione ipsius scientie.

Oppositio an deus possit nouiter vel ex tempore scire vel pscire aliquid.

Hic opponit a quibusdā ita. Si deus pot aliquid scire vel pscire qd nunqz sciuit vel psciuit. Pot ergo ex tēpore aliquid scire vel pscire? Ad qd dicimus. Pot quidē deus scire vel pscire omne qd pot facere: z pot facere qd nūqz fiet. Pot ergo scire vel pscire qd nunqz fiet: nec est nec fuit: nec illud scit vel nesciuit neqz pscit vel psciuit qz sciētia eius no ē: nisi de his que sunt vel fuerūt: vel erūt: et pscia non est nisi de futuris. Et licet possit

Responsio

DI. XXX IX.

Risio cū de-terminatiōe.

scire vel prescire quod nunquam est vel erit: non tamen potest aliquid scire vel prescire ex tempore. Potest utique scire vel prescire quod nunquam est nec erit: nec illud scitum vel prescitum est ab eterno. Nec tamen potest incipere scire vel prescire illud sed ita potest modo scire vel prescire: sicut potest fuisse vel prescisse ab eterno. Si enim dicas eum modo posse scire vel prescire quod ab eterno non sciuit vel presciuit. id est ita quod ab eterno non sciuerit vel presciuerit quasi utrumque simul esse possit: falsum est. Si vero dicas eum modo posse scire vel prescire quod ab eterno non sciuit vel presciuit. id est habere potentiam sciendi vel presciendi ab eterno et modo aliquid: nec tamen illud prescitum est vel futurum: verum est. Non potest ergo nouiter vel ex tempore scire vel prescire aliquid: sicut non potest nouiter vel ex tempore vel le aliquid: et tamen potest velle quod nunquam voluit.

Utrum deus possit scire plura quam scit.

Item a quibusdam

dicitur deus posse plura scire quam sciat: quia potest scire omnia que scit: et potest aliqua facere que nunquam erunt: et illa potest scire. non enim aliqua incognita facere potest. Si vero omnia essent que modo sunt: et alia quedam faceret que non sunt nec erunt: et illa omnia sciret. Procerto plura sciret quam modo sciat: nec tamen eius scientia augeri potest: quia doctorum fieri posset sine mutabilitate scientie. Constat ergo dei scientiam omnino esse immutabilem: nec augeri posse vel minui: sed esse subiecta.

Quod videtur aduersum illi sententie qua supra dictum est deum seipsum et simul scire omnia.

Ei vero quod pre-

Hiero.

dictum est. scilicet quod deus omnia seipsum videt et simul videt obuiare quod ait Hieronymus in expositione Abachuc Absurdum est inquit ab hoc deducere dei maiestatem: ut sciat per momenta singula quot culices nascentur: quotue moriantur: quota pulicium et muscarum sit multitudo quotue pisces nati in aquis: et similia. Non simus tam fatui adulatores dei ut dum providentiam eius etiam ad ima retrudimus: in nos ipsos iniuriosi simus: eandem irrationabili et rationabili prudentiam esse dicentes. Hic videtur dicere Hieronymus quod deus illorum minorum scientiam siue prudentiam non habeat: quod si hoc est: tunc non omnia simul scit et semper. Ex tali itaque sensu illud dictum esse nouerim? ut deum illa alternatim vel parti-

Quod premissa
verba Hiero.
sunt intelligenda.

ticulatim scire neget: nec per diuersa temporum momenta sic illa cognouit sicut per varia momenta illorum quedam deficiunt: quedam incipiunt. Nec illis aliisque irrationabilibus ita prouidet quemadmodum rationabilibus. Primum quid enim (ut ait apostolus) cura est deo de bobus: et sicut non est cura deo de bobus: ita nec de aliis irrationabilibus. Dicit tamen scriptura: quia ipsi est cura de omnibus. Prouidentiam ergo et curam vniuersaliter de cunctis que condidit habet ut habeat unumquodque quod sibi debet et conuenit. Sed specialem prudentiam atque curam habet de rationabilibus quibus precepta tradidit: eisque recte viuendi legem prescripsit: ac premia promissit. Hanc prudentiam et curam de irrationabilibus non habet. Ideo dicit apostolus: quia non est cura deo de bobus: prouidet tamen omnibus et curat. id est gubernat omnia qui omnibus solus suum facit oriri: et pluuiam dat. Scit itaque deus quanta sit multitudo pulicium culicum et muscarum et piscium: et quot nascentur quotue moriantur: sed non scit hoc per momenta singula: imo simul et seipsum omnia. Nec ita scit: ut eandem habeat prudentiam irrationabilium et rationabilium. id est ut eodem penitus modo prouideat irrationabilibus et rationabilibus. Rationabilibus enim et precepta dedit et angelos ad custodiam delegauit.

Breuis summa predictorum cum additione quorundam.

Simul itaque et immutabiliter scit deus omnia que fuerunt et sunt et erunt: tam bona quam mala: prescit quam omnia futura tam bona quam mala.

Ista est distinctio tricesimanona

In qua magister postquam ostensum est qualiter scilicet deus se habeat causaliter respectu rerum creaturarum: consequenter agit de ipsius scientie immutabilitate. Et tria facit. Primum inquit an scientia dei possit augeri vel minui. Secundo inquit an deus possit scire quod modo nescit. Tertio quandam obiectionem et eius solutionem adducit. Primum facit a principio distinctio versus ibi. Dic opponit. Secundo ab inde versus ibi. Et hoc quod predictum est. Tertium vero versus ad finem distinctio. Et tamen de sententia huius distinctio in generali. In specialiter sententia magistri stat in tribus propositionibus: quarum prima est hec. Deus vnica et inuariabilis scientia scit simul presentia omnia preterita et futura. Hanc magister probans querit an scientia dei possit augeri vel minui: et per consequens mutari. Et arguit quod sic. Nam deus potest hodie aliquid scire quod nunquam ante scuit. scilicet aliquem legere vel mori: qui nunquam ante legit vel moriebatur. et per consequens eius scientia potest augeri vel minui. Similiter scit hodie aliquid quod nunquam postea sciet: quia scit hodie aliquem legere quem nunquam post hoc sciet legere. ergo scientia eius potest minui: et per consequens mutari. Respondet magister ad hoc scientiam dei omnino esse immutabilem.

lem. Cuius ratio est quia scientia dei nihil aliud est: q̄ diuina essentia que variari non pot̄. ergo scientia dei etiam variari non potest. Atq̄ aliqd potest esse subiectum sc̄e dei quod pus non fuit ei subiectum. quia non fuit. Et potest esse iam aliqd subiectū sc̄e dei quod postea non erit sibi subiectū: eo q̄ post ea non erit. Et hoc non sequit̄ aliqua augmentatio vel diminutio seu variatio fieri in scientia: cū sic deo potest sc̄re que nescit: et nescire que scit. Secūda p̄positio potest sc̄re plura q̄ scit atq̄ paucriora. Hanc magister pb̄as sic arguit. Si aliquid potest esse subiectum diuine scientie quod prius non fuit sibi subiectum. ergo deus potest aliquid sc̄re de nouo ex tempore. Ad qd̄ magister respondens dicit deum posse sc̄re quod nescit: et quod non vult potest velle absq̄ mutatione facta in ip̄o. Et addit q̄ iste p̄positiones deus potest sc̄re quod nescit et confimiles p̄nt intel ligi v̄ iunctim v̄ diuisim. Cōiunctim intellectu sūt false. Nam ista: deus potest sc̄re quod nescit: sic intel lecta: designat deū aliquid posse sc̄re quod nunc non scit vel ante non sciuit. Diuisim h̄o intellectu sūt vere: vnde ista. Deus potest sc̄re quod nescit: in isto sensu sumpta est vera: quia designat deū libertatez et potentiam habere omnia sciendi vel non sciendi. sicut habuit ab eterno: et hoc loquēdo de scientia ap probationis: s̄m quā oēs res sunt sc̄ibiles et nō sc̄ibi les. Postea dicit s̄m opinionē quorūdam dicentium q̄ deus potest plura sc̄re q̄ scit et conuerso paucriora pot̄ sc̄re q̄ scit: saltem s̄m scientiā visionis. Nam deus pot̄ multa facere que nunq̄ facturus est. et si il la faceret: plura q̄ scit scientiā visionis sc̄ret. Silit̄ multa que facit potest nō facere: q̄ si nō faceret paucriora q̄ scit sc̄ret scientiā visionis. Sed illud nō ha bet veritatem de scientia simplicis intelligentie: qua rum differentia patebit in conclusione. Tertia p̄positio est hec. Dei simplicis p̄videntia gubernantur simul oēs creature. Hanc mgr̄ pb̄ans p̄ponit quā dam autoritatem. b. Hiero. super Abachuc in qua videtur dicere q̄ deus non scit omnia et q̄ sua p̄videntia non sit omniū. Et respondet magister q̄ beatus Hiero. non vult dicere q̄ deus aliquid nesciat. sed q̄ sua scientia non mutat̄ p̄ temporum momenta et qd̄ non equaliter p̄videat rationalibus et irrationalibus: quia rationalia ordinat ad vitam eter nam. bruta vero nō. Et t̄m in specialit̄.

Quid sit p̄destinatio et in quo differat a p̄scientia.

P̄destinatio

h̄o de bonis salutarib⁹ est: et de hoib⁹ saluādis. vt em̄ ait Aug.

In li. de p̄destinatōe sc̄toꝝ. P̄destinatio est gr̄e p̄paratio: q̄ sine p̄sc̄ia esse nō pot̄. Pot̄ aut̄ sine p̄destinatione esse p̄sc̄ia. P̄destinatione quippe de⁹ ea p̄sc̄iuit q̄ fuerat ipse facturus: s̄ p̄sc̄iuit ea de⁹ etiā q̄ non est ip̄e factur⁹. i. oia mala. P̄destinauit eos q̄s elegit: reliq̄s h̄o reprobaui. id ē ad mortē eternā p̄sc̄iuit peccaturos. An aliquis p̄destinatorum possit dānari vel reproboꝝ saluari.

P̄destinatorum

nullus videt̄ posse dānari: nec reproboꝝ aliq̄s posse saluari. In Aug⁹. in li. de cor̄ rectiōe et gr̄a. In Apocal. inq̄t dicit̄. Te ne qd̄ habes: ne ali⁹ accipiat coronā tuāz. Si ali⁹ non est acceptur⁹ nisi iste p̄diderit: cert⁹ ē electoꝝ numer⁹. i. nō pot̄ augeri vel minui. Ad hoc aut̄ obijciunt qd̄ā nitentes pb̄are numez electoꝝz posse augeri et minui sic. Possēt de⁹ nō apponere gr̄am q̄b⁹ apponit: et possēt subtrahere quib⁹ nō subtrahit: qd̄ si faceret vtiq̄ dānaret. Possēt q̄ dānari isti q̄ t̄m saluabunt. Possēt itaq̄ minui electoꝝ numer⁹. Ita etiā possēt augeri: qz possēt apponi gr̄a q̄b⁹ nō apponit p̄ quā saluarent. Possēt q̄ saluari h̄ita gr̄a qui t̄m sine ea dānabunt: possēt itaq̄ augeri numer⁹ electoꝝ. Quibus r̄ndem⁹ et ea rōne dictū esse: et verū esse numez electoꝝ nō posse augeri vel minui: qz nō pot̄ vtrūq̄ sit esse. s. vt aliquis saluet̄ et nō sit p̄destinatus: vel vt aliquis p̄destinatus sit et dānet̄. Intelligētia em̄ p̄ditionis implicite veritatem facit in dicto: et impossibilitatē in vero. Si h̄o simpliciter intelligat̄: impossibilitas nō admittit̄: vt cū dicit̄: p̄destinatus pot̄ vel nō pot̄ dānari. et reprobus pot̄ saluari. In his em̄ et h̄mōi locutionib⁹ ex rōe dicti d̄judicanda est s̄nia dictiōis. Alia nāq̄ sit intelligētia: si p̄ iunctionē hec accipiant̄ dicta: atq̄ alia si p̄ disunctionē: vt supra cū de p̄sc̄ia agebat̄ p̄taxatū est. Si em̄ cū dicit̄ p̄destinatus nō pot̄ dānari intelligas ita. i. nō pot̄ esse vt p̄destinatus sit et dānet̄: verū dicit̄: qz iunctim intelligis: falsum aut̄ si disiunctim vt si intelligas istū nō posse dānari quē dico p̄destinatū. potuit. n. nō esse p̄destinatus: et ita damnaret̄.

Quo adhuc instant questioni.

Verūtamē adhuc

instant: et s̄m coniunctionē argumentādo ita p̄cedunt. Nō em̄ inquit̄ pot̄ esse vt aliquis p̄destinatus sit et damnet̄. Vtrūq̄ istorum sit esse non pot̄: sed alterum horū non pot̄ non eē. s. qn̄ iste sit p̄destinatus: ab eter no em̄ p̄destinatus est: et nō pot̄ mō non eē p̄destinatus. Cuz q̄ impossibile sit simul vtrūq̄ esse: et impossibile sit alterū non esse videt̄ non posse alterū esse. s. vt damnetur. Quod si est. q̄ non pot̄ eē: vt non saluetur.

In hui⁹ questionis solutiōe mallē alios audire q̄ docere. Dicit̄ t̄m de p̄sc̄ia s̄kem posse moueri questioneꝝ. Ideo qz tā dic̄ q̄ ibi vnā facim⁹ responsioneꝝ dicētes

Augusti.

Oppositio.

Responsio.

Solutio in q̄ vellet magis alios audire q̄ docere.

DI.XL.

determinandū fore illud cui innitit̄ tota h̄
questio. s. impossibile est alterū istorū non
esse. s. q̄n̄ iste mō sit p̄destinatus: ab eterno
em̄ iste p̄destinatus est. Distinguendū. n.
est cū ait. Iste nō pōt mō nō esse p̄destina-
tus: vel nō pōt mō esse quin sit p̄destinat⁹
hoc em̄ cōiunctim vel disiunctim intelli-
gī pōt. Nō em̄ pōt esse vt ab eterno sit p̄desti-
nat⁹: ⁊ mō non sit p̄destinat⁹: nec pōt eē si-
mul vt sit p̄destinatus: ⁊ nō sit p̄destinat⁹
s̄ tñ potuit eē ab eterno q̄ nō eēt p̄destina-
tus: si potuit ab eterno nō esse p̄destinat⁹.
Et sicut ab eterno de⁹ potuit eū nō p̄desti-
nare: ita p̄cedit̄ q̄busdā q̄ ⁊ mō pōt deus
eū nō p̄destinasse: ab eterno q̄ pōt de⁹ non
p̄destinasse eū: q̄ pōt iste nō fuisse p̄destina-
tus. Si x̄o nō fuisset p̄destinatus nec mō
esset p̄destinat⁹. q̄ mō pōt nō esse p̄destina-
nat⁹. Ita ⁊ de p̄scia ⁊ de p̄scitis dicūt:
q̄d in actionib⁹ vel in opationib⁹ dei ⁊ ho-
minū nullaten⁹ p̄cedunt. Ex q̄ em̄ aliquid
factū est vel dictū nō p̄cedunt q̄ possit non
esse vel nō fuisse: imo ipossibile est non esse
vel nō fuisse q̄d factū ē vel dictū: referētes
possibilitatē vel ipossibilitatē ad naturam
rei existētis. Cū x̄o de p̄scia vel de p̄desti-
natione dei agūt: possibilitas vel ipossibili-
tas ad potētā dei referūt: q̄ sp̄ eadē fuit ⁊ ē
q̄ p̄destinatio: p̄scia: potētia: vnū i deo ē.
Quid sit reprobatio dei: et in qui-
bus consideret: et quis sit p̄desti-
nationis effectus.

¶ Nunq̄ p̄destina-
tio sit gratie p̄paratio. i. diuina electio qua
elegit quos voluit añ mūdi p̄stitutionem:
vt ait ap̄lus. Reprobatio ecōuerso intelli-
gēda est p̄scia iniquitatis quo: undā ⁊ p̄re-
paratio dānationis eorū dē. Sicut em̄ p̄re-
destinationis effect⁹ illa gr̄a est: q̄ in p̄senti
iustificamur atq̄ ad recte viuendū ⁊ in bo-
no p̄seuerādū adiuuamur ⁊ illa q̄ in futu-
ro beatificamur. Ita reprobatio dei q̄ ab
eterno nō eligendo q̄sdam reprobauit: s̄m
duo p̄siderat: quoꝝ alter p̄scit ⁊ nō p̄re-
parat. i. iniquitatē: alterū p̄scit ⁊ p̄parat. s.
eternā penā. Vñ Aug⁹. ad p̄speꝝ ⁊ h̄yla-
riū. Ihec inq̄t regula incōcūsse tenēda est:
peccatores in p̄ctis p̄scitos esse nō p̄pa-
ratos: penā autē esse p̄paratā. P̄parat
uit em̄ deus (vt ait Aug⁹. in li. de bono p̄-
seuerantie) in p̄scia sua quib⁹ voluit bona
sua: ⁊ q̄buscūq̄ donat p̄culdubio se dona-
turū esse p̄sciuit. P̄parauit etiā deus

(vt ait Fulgentius) malis ignē eternū: s̄
lis vtiq̄ quos iuste p̄parauit ad luēda sup-
plicia: nec tñ p̄parauit ad faciēda p̄ctā.
P̄parauit em̄ deus q̄d diuina eq̄tas red-
deret: non q̄d hūana iniquitas admitteret
Nō em̄ sicut p̄parauit sanctos ad iustici-
am p̄cipiēdā: sic p̄parauit iniq̄s ad iniu-
sticiā amittēdā: q̄ p̄auitatis p̄parator
nūq̄ fuit. Sicut q̄ p̄destinatio dei p̄prie
est p̄scia ⁊ p̄paratio b̄nficioꝝ dei: qui-
bus certissime liberant̄ quicūq̄ liberant̄:
ita reprobatio dei est p̄scia malicie in
quibusdā non finiēde: ⁊ p̄paratio pene
non termināde. Et sicut p̄destinationis ef-
fectus est gr̄e appositio. ita reprobationis
eterne quodāmodō effectus esse videt̄ obdu-
ratio. Nec obdurat deus (vt ait Augusti-
nus ad Sixtū) impartēdo maliciā: s̄ non
impartēdo gratiā: sicut nec digni sunt.
Quib⁹ em̄ non impartit̄: nec digni sūt: nec
merent̄ potius vt non impartiat̄: hoc di-
gni sunt: hoc merent̄. Unde ap̄ls ait. Lu-
ius vult miseret̄ deus: ⁊ quē vult indurat
misericiā appellans p̄destinationē: et
p̄cipue p̄destinationis effectū. i. gratie
apositionē: obdurationē vero gr̄e p̄uatio-
nem. Non em̄ (vt ait Aug⁹. ad Simplici-
num) intelligendū est q̄ deus ita induret:
quali quenq̄ peccare cogat: sed tñ quibus-
dam peccatoribus misericordiam iustificatiōis
sue non largit̄: ⁊ ob hoc eos indurare dici-
tur: q̄ non eoꝝ miseretur: non q̄ impellit
vt peccent. Eoꝝ autē non miseret̄: quib⁹
gratiā non esse p̄bendā equitate occultis-
sima ⁊ ab hūanis sensib⁹ remotissima iudi-
cat: quā non ap̄it: s̄ mirat̄ ap̄ls dicens: O
altitudo diuinarū sapie ⁊ scientie dei.

¶ Ista est distinctio. xl. hui⁹ primū li-
bri. In qua magister postq̄ egit de scientia dei in ge-
nerali. hic incipit agere de q̄dam eius specie. scz de
p̄destinatione in sp̄iali. Et tria circa hoc facit: Nam
p̄mo ostendit q̄d sit p̄destinatio. Secundo subdit cō-
parationem p̄destinationis ⁊ p̄destinatorū. Tertio
subiungit quis sit effectus tam p̄destinationis q̄ re-
probationis. Primum facit a p̄ncipio huius disti-
nctionis vsq̄ ibi. P̄destinato nū nullus videt̄ posse
damnari. Secundū ab inde vsq̄ ibi. Cūq̄ p̄destina-
tio. Tertium x̄o vsq̄ ad finem distinctionis. Et tan-
tum in generali. In speciali sententiā magistri stat i
tribus p̄pationibus: quarum p̄ma est hec. Diuina
p̄destinatio est tam gratie q̄ glorie p̄paratio. Hanc
ingr̄ probat auctoritate beati Augustini: qua etiam
ostendit quomō p̄destinatio se hobeat ad p̄scientiā
dicens: q̄ p̄destinatio p̄supponit p̄scientiam: sed non econ-
uerso. Cuius ratio est: quia deus nihil p̄re-
destinavit nisi quod ip̄e scit̄ est facturum. igit̄ omnis
p̄destinatio p̄supponit p̄scientiam: sed non econ-
uerso omne q̄d deus p̄scit̄ est factur⁹: quia omnia
mala p̄scit̄: nō nunq̄ est ea factur⁹: igit̄ nō omnis p̄

Fulgenti⁹.

Aug⁹. in lib.
de bono perse-
uerantie.Obduratio
quō effect⁹ sit
reprobatiōis.
Aug⁹. quō di-
cat̄ de obdu-
rare.Dic̄ dicit̄ quid
sit p̄destinatio
nis effectus.Dic̄ s̄m q̄ cōsi-
deretur repro-
batio.

Augusti.

scientia est p̄destinatio: sed magis eōverso. Et subdit p̄destinationem esse solum respectu saluandorum p̄scientiā nō esse respectu reprobandorum seu dānandorum. Sēc̄a p̄positio est hec. Numerus p̄destinatorum non potest augeri vel minui. Hanc inḡ probans dicit numerū p̄destinatorū esse ideo certū. qz nullus damnandus potest saluari: neqz quicūqz p̄destinatus potest damnari: quod probat autoritate beati Augustini. Deinde obijcit contra predicta sic Deus p̄t dare gr̄am illis quibus nō dat: et subtrahere illis quibus dat: qz alias nō esset liber. ergo videt qz numerus p̄destinatorū augeri possit vel minui et p̄sequens nō est certus. Ad qd̄ magister respondens dicit qz iste p̄positio: p̄destinatus p̄t dānari: p̄positus potest saluari: et alie consiles p̄positiones possunt intelligi coniunctim vel diuisim: coniunctim si intelligant: tunc sunt falsae: quia designant illum posse saluari quem deus p̄uidit damnandum. que nunq̄ possunt simul stare vere ratione certitudinis diuine. p̄uidentie. Si intelligant diuisim: vel si p̄destinatus consideret non vt p̄destinatus: sed vt hic homo absolutus: et sic omnes tales sunt vere: qz nō hīsalid denotant nisi qz talis homo possit damnari et talis saluari: quod verū est quocūqz homine denotato: eo qz q̄libet in q̄tum in se est nō magis se habet ad vnū q̄ ad reliquū. Illud eōsequens magis declarat dicens: qz p̄destinatus in q̄tum p̄destinat nūq̄ potest damnari: et p̄scitus in q̄tum p̄scitus nunq̄ potest saluari. Unde hoc additum est inquantū p̄positionem veram facit impossibilem: et falsam reddidit veram. Postea obijcit. Si p̄destinatus in q̄tū p̄destinatus non possit damnari. Igit̄ cum quilibet p̄destinat nō possit nō esse p̄destinatus: videt certe qz nullo mō p̄cedendū sit p̄destinatū posse damnari. Ad qd̄ respondens maḡ dicit qz p̄destinatus nō p̄t nō esse p̄destinatus. Hec iunctim intellecta est vera: qz eius sensus est qz ille q̄ ab eterno est p̄destinatus. postea nō p̄t nō esse p̄destinatus. Cuius op̄posito dato sequeret scientie diuine mutatio. S̄z diuisim ip̄am intelligendo est falsa: quia designat qz p̄destinatū quem deus ab eterno poruit non p̄destinare: iam nō posset nō p̄destinare: quod est falsum: qz cum actus diuinus nō transeat p̄teritū. Ideo sicut quemlibet p̄destinatum potuit ab eterno non p̄destinare: ita p̄t quemlibet modo p̄destinatū non p̄destinare: sed in actibus hominum qui transeunt in preteritum talis distinctio locum non habet. Tertia p̄positio est hec. Effectus p̄destinationis est saluatio: et reprobationis damnatio. Hanc p̄bat magister diuersis sanctorū autoritatibus: que patent in littera. Et tū in speciali.

Utrū aliquod sit meritum obdurationis et misericordie.

I aut querimus meritū obdurationis et misericordie: obdurationis meritū inuenimus: misericordie aut meritū nō inuenimus: qz nullū est misericordie meritū

ne gratia vacuet si nō gratis donetur: sed meritis reddat. Obiseref itaqz p̄m gratiaz que gratis dat. obdurat aut p̄m iudicium qd̄ meritis reddat. Unde dat̄ intelligi: vt sicut reprobatio dei ē nolle misereri: ita ob

DI. XLI

Hic sumatim colligit p̄dicta vt addat alia.

duratio dei sit nō misereri: vt non ab illo fr̄rogetur aliquid quo sit homo deterior: sed tū quo sit melior nō erogat. Et his aperte ostendit quid misericordiam: quid obduratione intellexit ap̄ls: et qz misericordia nullū aduocat meritū. obduratio nō non est sine merito et misericordie verbo: hic accipit̄ p̄destinationis: et p̄cipue p̄destinationis effectus: obdurationis nō nō ipsa dei eterna reprobatio: qz eius nullum est meritū: sed gratie p̄uatio siue subtractio: que quodāmodo est reprobationis effectus. Accipit̄ tamen aliquādo reprobatio p̄ obduratione: sicut et p̄destinatio p̄ suo effectus: qui est gratia app̄posita. Gratia em̄ que apponit̄ effectus est p̄destinationis. Tū ergo gratie que apponit̄ homini ad iustificationē nulla sunt merita. multominus et ip̄ius p̄destinationis. qua ab eterno elegit deus quos voluit: ali qua p̄nt existerē merita. Ita nec reprobationis qua ab eterno q̄sdā p̄sciuit futuros malos et dānandos: sicut elegit Jacob: et reprobauit Esau: qd̄ nō fuit p̄meritis eorū q̄ tūc haberēt: qz nulla habebāt qm̄ nec ipsi existerāt: nec p̄pter futura merita q̄ p̄uideret: vt v̄ illū elegit v̄ illū reprobauit. Opinio quorūdam in qua fuit aliquādo Augustinus: sed postea retractauit.

Opinati sūt tamē

quidā deū ideo elegisse Jacob: qz talem futurū p̄sciuit: q̄ in euz crederet et ei seruiret. qd̄ aliqui Aug. se sensisse dicit in li. retrac. vbi apte ostendit qz si p̄pter futura merita electus esset: iam nō ex gratia esset electio. Non ḡ ideo electus est a deo: qz talis futurus erat: sed ex electioe talis est factus ita dicens. Disputans quid elegerit deus in nondū nato: cui dixit fuiturū esse maiore. et quid in eodē maiore similiter nondū nato reprobauerit: Ad hoc p̄duxit ratiocinationē vt dicerē. Non ḡ elegit deo opera cuiusqz in p̄scia que ip̄e datur est: sed fides elegit in p̄scia: et que sibi creditur esse p̄sciuit: ip̄m elegit cui sp̄m sanctū daret: vt bona opando etiā eternā vitā p̄sequerē.

Ecce hic apte dicit nō p̄pter opera euz elegisse: sed p̄pter fidem qua eū p̄uidit crediturum: sed qz et in fide meritū est sicuti et in opibus: hoc retractauit dicens. Nō dū diligētius que fuerā nec adhuc inueneraz qualis sit electio gratie: de qua dicit ap̄ls: Reliquie p̄ electionē gr̄e salue fiet: q̄ vtiqz

Exēplū ponit d̄ iacob et Esau dicens qz nec illū elegit nec illū reprobauit deo p̄meritis

Aug. in lib. retrac.

Explanat sententiā p̄dictorū verborum.

non ex gratia si ex meritis pcedit: vt iā qđ
 dat: non fm gratiam: s̄ fm debitū sibi red
 dat potius cū meritis: q̄ donec. Perinde
 qđ ptinē dixi. Dicit em̄ idem ap̄ls. Idez
 deus qui opatur oīa in oībus. Nusq̄ aut̄
 dictū est. Be² credit omnia in oībus: ac de
 inde subiunxi. Ad q̄ credimus n̄m est: qđ
 vero bonū opamur illi² est qui credētibz
 dat sp̄m sanctū: pfecto nō dicerē si iam sci
 rem etiā ip̄am fidem inter dei munera repe
 riri que dan̄ in eodē sp̄u. Vtrūq̄ q̄ nostz
 est ppter arbitriū volūtatis: 7 vtrūq̄ da
 tū est p spiritū fidei 7 charitatis. Et q̄ pau
 lopost dixi. Nostz em̄ est eū credere 7 vel
 le. Illius aut̄ dare credētibz 7 volentibz
 facultatē bene opandi p sp̄m sanctū: per
 quē charitas dei diffundit in cordibus no
 stris. Verū est quidē: s̄ eadez regula est: et
 vtrūq̄ ipsius est: qz ip̄e pparat voluntatē
 7 vtrūq̄ n̄m: qz non sit nisi volentibz no
 bis: ergo 7 meritū fidei de misericōdia dei ve
 nit. Non q̄ ppter fidem vel aliqua merita
 elegit deus aliquos ab eterno: vel apposu
 it gratiā iustificationis in tēpore: sed gra
 tuita bonitate sua elegit vt boni essent. An
 de Aug². in li. de predesti. san. Non qz fu
 tures nos tales esse p̄sciuit ideo elegit: sed
 vt essemus tales p ipsam electionez gratie
 sue: qua gratificauit nos i dilecto filio suo.

Hic videtur contrariū quod ali
 bi ait Augustinus. C

His tamen aduer
 sari videt qđ dicit Aug². sup. Malachiā
 pphetam: vbi scriptum est. Jacob dilexi.
 Esau aut̄ odio habui. Cui vult inq̄t mise
 retur deus: 7 quē vult indurat: sed hec vo
 lūtas dei iniusta esse nō pōt. Venit em̄ de
 occultissimis meritis: qz et ipsi pctōres cū
 ppter generale peccatū vnā massam fece
 rūt: tñ nōnulla inter eos diuersitas. Prece
 dit q̄ aliquid in peccatoribz: quo quis nō
 dū sint iustificati: digni efficiant̄ iustificati
 one. Et itē pcedit in alijs pctōribz: quo
 digni sunt obtusione. Ecce hic videt Au
 gusti. dicere qz 7 ipsa dei voluntas q̄ alios
 elegit alios reprobare ex meritis pueniat:
 sed occultissimis. i. qđ p meritis alios vo
 luerit eligere: alios reprobare: 7 qđ p mer
 tis alijs apponit gratiā iustificationis alijs
 nō: vnde obtundunt. Sed quid intellige
 re voluerit: ignorat: nisi forte hoc dicatur
 intellexisse qđ supra diximus eū retractas
 se. Nā ibidem etiā quedā alia cōtinue sub

dit que in li. retrac. apte retractat: qđ vtrū
 qz legenti patebit. Unde verisile est in pre
 missis etiā hoc retractasse. Quidā tñ ex
 eo sensu accipiūt fore dictum: non qz aliq̄s
 predestinet p meritis vel iustificationis gra
 tiā mereat: sed qz aliqui nō adeo mali sūt:
 vt mereant sibi grām nō impartiri. Null²
 em̄ dei grām mereri pōt p quā iustificatur
 pōt tñ mereri vt non apponat: vt penitus
 abijciat. Et quidē aliq̄ in tñ pfundū iniq̄
 tatis deuenerūt vt h̄ mereant: vt h̄ digni
 sint: aliq̄ nō ita viuūt: vt si nō mereant gra
 tiā iustificationis. nō tñ merent oīno repel
 li 7 grām sibi subtrahi. Iō qz dixit in qui
 busdā precedere q̄ digni sint iustificatōe: 7
 in alijs q̄ digni sint obtusione: s̄ h̄ friuolū ē.
 Opinio quorūdam falsa de occul
 tis dei differentiū carnaliter. D

Multum vero de isto

pfundo querentes reddere rōnez atqz fm
 p̄iecturas cordis sui inscrutabilem altitu
 dinem iudiciorū dei cogitare conātes i fa
 bulas vanitatis abierūt dicētes. Qz aīe sur
 sum in celo peccat: 7 fm peccata sua ad cor
 pora p meritis dirigunt: 7 dignis sibi q̄si
 carceribus includunt. Verūt hī tales post
 cogitatioes suas: 7 volentes disputare de
 dei pfundo: n̄si sunt in pfundum dicētes
 aimas in celo ante pueritatas 7 ibi aliquid
 boni vel mali egisse: 7 p meritis ad corpo
 ra terrena detrusas esse. Hoc aut̄ respuit ca
 tholica fides ppter euidentē ap̄li sententiā
 qua ait. Cū nondū nati essent: aut aliquid
 boni vel mali egissent zc. Melior est ergo
 fidel' ignorātia: q̄ temeraria scia. Elegit q̄
 eos quos voluit gratuita misericōdia: non qz
 fideles futuri erant: sed vt fideles essent: eis
 qz gratiam dedit: non qz fideles erant: sed
 vt fierent. Ait em̄ ap̄ls: Misericōdiam p̄secu
 tus sū: vt fidelis essez: nō ait: qz fidelis erā.
 Dat quidē 7 fideli: s̄ data est etiā p̄us vt
 esset fidelis. Ita etiā reprobauit q̄s voluit
 nō ppter futura merita q̄ pvideret: verita
 te tñ rectissima 7 a n̄ris sensibus remota.

Questio.

Sed querit vtruz

sicut dicit elegisse quosdā vt boni fierēt: et
 fideles: ita etiā pcedi debeat reprobasse q̄s
 dam vt mali essent 7 infideles: 7 obdurare
 vt peccēt: Ad nullatenus cōcedi oportet.
 Nō em̄ reprobatio ita est cā mali sicut pre
 destinatio est causa boni: neqz obduratio

Pōt tñ ex tali
 sensu dictū in
 telligi.

Aug². de ver
 bis ap̄li.

Aug². in līb.
 retracta.

Responsio

Retractatio.

Augusti.

Augusti.

Pōt dici hoc
 retractasse.

ita facit hominē malum: quēadmoduz mi
sericordia facit bonum.

**En ea que semel scit deus vel pre-
scit semp sciat ⁊ p̄sciat; et semper
scierit vel prescierit.**

Præterea cōsidera
ri oportet: vtrū ea oia que sel scit vel p̄scit
deus sp sciat ⁊ scierit: ac p̄sciat ⁊ prescierit
an olim scierit vel p̄scierit qd̄ mō nō scit v̄l
p̄scit. De p̄scia p̄mo r̄ndem⁹ dicētes multa
eū p̄scisse q̄ mō nō p̄scit. cū em̄ eius p̄scia n̄
sit nisi de futuris: ex q̄ illa q̄ futura erāt p̄-
sentia hūit vel p̄tereūt: sub dei p̄scia esse de-
finūt: sub scia x̄o sp sunt. p̄desciuit ḡ de⁹
oia ab ēfno q̄ futura erāt: neq; p̄scire desi-
nit nisi cū futura esse definūt. Neq; cū p̄sci-
re definit aliq̄ q̄ añ p̄sciebat min⁹ ea noscit
ḡ añ cognoscebat. Non em̄ d̄r ex defectu
scie dei q̄ aliq̄ p̄scierit aliqñ que mō non p̄-
sciat: s̄ ex rōe v̄bi qd̄ est p̄scia. p̄descire. n.
est añ scire aliqd̄ q̄ fiat. Ideoq; nō p̄t di-
ci deus p̄scire: nisi ea que futura sunt.

**Hic de scientia dicens deum sem-
per scire que semel scit.**

De scientia autem

aliter dicim⁹. Scit em̄ deus sp oia q̄ aliqñ
scit. oēm em̄ sciam quā aliqñ h̄z sp habuit:
⁊ h̄z ⁊ habebit. Ad h̄ aut̄ opponit̄ ita. **Quis
scit hunc hoīem nasciturū q̄ natus ē: mō
nō scit eū nasciturū. Scit ḡ aliqd̄ qd̄ mō
nō scit. Itē scit mundū esse creandū: mō
nō scit eū esse creandū. aliquid ḡ scit qd̄
mō non scit. ⁊ alia hmōi infinita dici p̄nt.**

Solutio. Sed ad h̄ dicimus q̄ idē de natiuitate hu-
ius hoīs ⁊ mūdi creatione nūc etiā scit qd̄
sciebat añq; fierent: h̄z tunc ⁊ nūc h̄ac sciaz
eius diuersis exp̄mi v̄bis oportet. Nā qd̄
tunc futurū erat: nūc p̄teritū est. Itēq; ver-
ba cōmutāda sunt ad ip̄m designādū. Sic
diuersis tp̄ibus loquētes eandē dīcē: mō p̄
h̄ aduerbiū cras designam⁹ dū adhuc fu-
tura est: mō p̄ hodie duz p̄ns ē: mō p̄ heri
dū p̄terita est. Itaq; añq; crearet mūdus
sciebat de⁹ hunc creandū: postq; creat⁹ est
scit eū creatū: nec est hoc scire diuersa: s̄ oī
no idē de creatione mūdi. Sic antiq; p̄res
crediderūt xp̄m nasciturū ⁊ mortuū: nos
aut̄ credimus eū natū ⁊ mortuū: nec tñ di-
uersa credim⁹ nos ⁊ illi: s̄ eadē. Tpa enim
(vt ait Aug⁹.) variata sunt: ⁊ iō v̄ba sunt
mutata non fides. Indubitanē ḡ teneam⁹
deum semp oia scire que aliqñ scit.

De p̄scia p̄us
r̄ndet dicens
deum nō sp p̄
scire q̄ olim p̄
scit.

Oppositio.

Solutio.

Augusti.

**Ista est distinctio. xli. hui⁹ primi
libri.** In qua magister postq; egit quid sit predestina-
tio ⁊ q̄s sit effectus e⁹: inq̄rit de causa ip̄s. Et tria
facit. Nam p̄mo ponit sententiā veritatis. Secūdo
elidit falsitatem. Tertio concludit q̄ nulla mutatio
fit in scientia deitatis. Prīmū facit a principio distin-
ctionis vsq; ibi. Opinati sunt tñ quidam. Secūdū
ab inde vsq; ibi. Præterea considerari oportet. Ter-
tium vsq; ad finem distinctionis. Et tñ in generali.
In sp̄ali sententiā mgr̄i stat in tribus p̄positionib⁹
quarū p̄ma est hec. Predestinatio nō cadit sub me-
rito: sicut obduratio. Hāc mgr̄. pbans dicit q̄ obdu-
rationē cadere sub merito: ibi noie obduratiōis nō
intelligit ip̄am diuinā p̄sciam q̄ ab eterno est: iō nul-
lam p̄t habere causam: sed intelligit p̄ eam subtra-
ctionē vel carentiā gr̄e quam qd̄az suis peccatis me-
rent: q̄iter non est de p̄destinatiōe que nec quo ad il-
lud quod in eo eternū est. s̄. diuinā electōez: nec quo
ad illud quod in ip̄a tempale est. s̄. gr̄e appositionez
p̄t mereri: saltem intelligendo quo ad p̄mā gr̄am:
que sub p̄prio merito non existit. Sc̄a p̄posi-
tio est hec. De⁹ p̄pter nulla futura merita vel demer-
ita: sed libere ab eterno elegit vel reprobauit. Hāc
mgr̄. pbans ponit opinionē quorūdā. q̄ opinati sunt
q̄ p̄pter futura merita aliqui p̄destinant̄ vel repro-
bant̄ a deo. Et ad hoc iducit auctoritates. b. Augu-
stini q̄bus videt̄ dicere q̄ futura fides in Jacob fuit
causa sue p̄destinatiōis: sed vt dicit mgr̄ hoc br̄s
Aug⁹. postea retractauit. Et postremo addit q̄ re-
probatio dei nō est causa peccati: sed p̄destinatio e⁹
est causa boni. ⁊ in. viij. c. ponit exp̄sse sn̄am huius
p̄positiōis. Tertia p̄positio est hec. Q̄ h̄z deus
omnia sciat que p̄us scit: non tñ p̄scit que p̄scit.
Hanc pbans mgr̄ querit an scia dei possit diminui.
Et r̄ndet q̄ p̄scientia p̄t diminui: sed non scientia.
Multa em̄ deus p̄scit que mō nō p̄scit: qz nō sunt
futura: sed quod scit scit. Postea obicit in contra-
rium sic. De⁹ scit me nasciturū ⁊ mūdum creandū
⁊ hoc mō nescit. ergo nō oia q̄ scit scit. Et respon-
det q̄ oēm rem quā deus scit scit. Et argumentū
p̄cedit diuersimode quo ad modum sciendū qui im-
portatur p̄ enunciabilia. Et tñ in speciali.

**De oipotencia dei vbi pri⁹ cōside-
rat̄ quare dicat̄ oipotens.**

Hinc de omni

potētia dei agēdum ē: vbi p̄ma
p̄sideratio occurrit quō vere de
us dicat̄ oipotens: an qz oia possit: an tñ
q̄rea possit q̄ vult. Quē em̄ deus oia possit:
pluribus auctoritatib⁹ cōprobaf. Aut enīz
Aug⁹. in li. q. veteris ac noue legis. Oia q̄
dē p̄t de⁹: s̄ non facit nisi qd̄ conuenit ve-
ritati ei⁹ ⁊ iusticie. Idē i eodē. Potuit de-
us cuncta facere sil: s̄ ratio p̄hibuit. i. vo-
lūtas. Rationē nēpe ibi voluntatē dei ap-
pellauit: qz dei volūtas rationabilē ⁊ eq̄s-
sima. Fatendū est ḡ deum oia posse.

**Quomodo dicat̄ de⁹ omnia pos-
se: cum nos multa possumus que
ipse non potest.**

Sed queritur quō

DI. XLII

Augusti.

De p̄scia p̄us
r̄ndet dicens
deum nō sp p̄
scire q̄ olim p̄
scit.
Aug⁹. in li. q.
veteris ac noue
legis.
Oia q̄ dē p̄t de⁹:
s̄ non facit nisi
qd̄ conuenit ve-
ritati ei⁹ ⁊ iusticie.
Idē i eodē.
Potuit deus
cuncta facere sil:
s̄ ratio p̄hibuit.
i. volūtas.
Rationē nēpe
ibi voluntatē dei
appellauit: qz
dei volūtas
rationabilē ⁊
eq̄ssima.
Fatendū est ḡ
deum oia posse.
Quomodo dicat̄
de⁹ omnia posse:
cum nos multa
possumus que
ipse non potest.
Sed queritur quō

Responsio

oia posse dicat: cu nos eadā possim⁹ que
ipse nō pot: Nō pot em ambulare: loqui et
hmōi: q a natura diuinitatis sunt penitus
aliena: cū horū instrumēta nullaten⁹ habe
re queat in corpore et simplex suba. Quib⁹
id rēndendū arbitror q hmōi actōes ambu
latio. s. et locutio et hmōi a dei potētia alie
ne non sunt: s ad ipam ptinent. Licet eniz
hmōi actiones in se deus habere nō possit
non em pot ambulare vel loqui: et hmōi.
eas tñ in creaturis pot opari. facit eniz vt
hō abulet et loquat: et hmōi. Nō g p istas
actiones diuine potētie detrahif aliqd: qz
et hoc potest facere omnipotens.

De alijs obijcitur.

Sed sunt alia que

dam q deus nullaten⁹ facere pot: vt pctā.
Nō em pot mentiri: nō pot peccare: s non
ideo omnipotētie dei in aliquo detrahatur
vel derogat si peccare nō posse d: qz non
eēt h potētie: s infirmitatis. Si. n. h posset
oipotens nō esset. Nō g impotētie: s potē
tie imputandū ē q ista nō pot. An Aug⁹.
in. xv. li. de tri. Abāg inqt dei potentia est
nō posse mentiri. Sunt em qdā q in alijs re
bus potentie deputanda sunt. in alijs xō
mime. Et q in alijs laudabilia sunt: in alijs
xō reprehensibilia sūt. Nō g ideo de⁹ min⁹
potēs est: qz peccare nō pot: cum omnipo
tens nullatenus possit esse qui hoc potest.

Solut
Augusti.

Item de alijs opponit.

Sunt etiam et alia

qdā q de⁹ nō pot: vñ vid: nō oia posse: nō
em pot mori vel falli. An Aug⁹. in lib. de
symbolo. Deus oipotens nō pot mori: nō
pot falli: non pot miser fieri non pot vinci
hec vtiqz et hmōi absit vt possit oipotens
Si em hmōi passionib⁹ atqz defectib⁹ sub
ijci posset: oipotēs mime foret. Et iō mon
strat omnipotens: quia ei hec ppinuari
nō valēt: potest tamē hec in alijs operari.
O omnipotentia dei fm duo con
sideratur.

Augusti.

Hic ergo diligēter

considerantibus oipotētia ei⁹ fm duo appa
ret s. q oia facit que vult: et nihil oino pa
tiē: fm vtrūqz de⁹ oipotens verissime pdi
cat: qz nec aliquid est qd ei ad patiēdū cor
ruptionē inferre valeat: nec aliqd ad faciē
dū impedimentū asferre. Manifestū ē itaqz
deū oino nihil posse pati et oia facere posse

pter ea sola quibus ei⁹ dignitas ledere⁹: ei
usqz excellētie derogare⁹: in q tñ nō est mi
nus oipotens. hoc em posse nō eēt posse:
s nō posse. Nemo g deū oipotentes in aliq
dicere psumat: q oia potest et posse potētie
est: et inde vere dicit omnipotēs.

Quibusdam auctoritatibus tradi
tur q dicit omnino omnipotēs:
quia potest quicquid vult.

Ex quibusdam ta

men auctoritatib⁹ tradit ideo vere dici om
nipotēs: qz qd vult pot. An Aug⁹. i en
chi. Nō ob aliud veracit vocat oipotens
nisi qm qd vult pot: nec volūtate cuius
piam creature volūtatis oipotens impe
ditur effectus. Idē in li. de spū et lra. Non
pot deus facere iniusta: qz ipse est sūma iu
sticia et bonitas. Oipotens xō est: non q
possit oia facere: sed qz pot efficere qd vult
vult: ita vt nihil valeat eius voluntati resi
stere qn compleat: aut aliq modo impedire
eandē. Joh. Chy⁹. in omel. qdam de ex
positōe simboli ait. Oipotens d: deus: qz
posse illi⁹ nō pot inueniri nō posse: dicēte
ppheta. Oia qcuqz voluit fecit. Ipe est g
oipotens: vt totū qd vult possit. An apls
Et inqt volūtati qz resistit: hīs auctori
tibus vid: oīdi q de⁹ ex eo tñ dicat oipo
tens q oia pot que vult: nō qz oia possit.

Augusti.

Joh. Chy⁹

Determinatio premissarum auto
ritatum.

Sed ad hoc potest

dici q Aug⁹. vbi dicit. Oipotēs nō d: q
oia possit et. tam ample et generaliter acci
pit oia: vt etiā mala includeret q deus nō
pot: nec vult. Nō g negauit eū posse oia q
puenit ei posse. Sicut cū dicit: nō ob aliō ve
racit d: oipotens: nisi qm qd vult pot.
nō negat eū posse etiā ea q nō vult: sed ad
uersus illos q dicebant deū multa velle: q
nō poterat: affirmat eū posse qd vult
Et ex eo vere dici oipotētie nō nb aliō: qz
pot quicquid vult. S; caue quō intelligas:
pot quicquid vult. An quicquid vult se posse:
an qd vult facere: an quicquid vult fieri
Sed em dicas ideo oipotētie vocari: qz
pot quicquid vult se posse. ergo et Petrus si
militer oipotens dici pot: vel qlibet scōz
beatorū: qz pot quicquid vult se posse: et pot
facere qd vult facere. Nō. n. vult facere
nisi qd facit: nec posse nisi qd pot: s nō po
test facere quicquid vult fieri. Vult em sal

Quō intelligē
dū sit qd vult.

uos fieri q̄ saluandi sunt: verūtm̄ eos salua
re non valet. Deus autem quicquid vult fie
ri potest facere. Si em̄ vult aliquid fieri p̄
se: potest illud facere p̄ se. et p̄ se facit sicut
celū et terram p̄ se fecit. quia voluit. Si au
tem vult fieri p̄ creaturam et p̄ eam operat̄
sicut p̄ homines facit domus et h̄mōi artifi
cialia: et deus q̄dem ex se et p̄ se potest. Iho
mo aut̄ vel angelus q̄tumcūq̄ beatus est
non est potens ex se vel per se.

Oppositio. h

Sz forte dices nec
dei filius pot̄ a se: nec sp̄s sanctus: sed sol⁹
p̄r. Ille em̄ pot̄ a se q̄ est a se: filius autē q̄
non est a se sed a patre: non pot̄ a se sed a pa
tre: et sp̄s sanctus ab vtroq̄. Ad q̄d di
cimus q̄ licet filius nō possit a se. nec ope
retur a se. potest t̄m̄ et operat̄ p̄ se: sic et spiri
tus sanctus. Unde h̄ylari⁹ in lib. ix. de tri
nature inq̄t cui contradicis heretice hec
vnitas est. vt ita p̄ se agat filii⁹: ne a se agat
et ita nō a se agat vt p̄ se agat. p̄ se aut̄ d̄r
agere et potēs esse q̄: naturale h̄z potentia
eandē quam et p̄r qua potens est et opatur
s̄ q̄ illam h̄z a patre: non a se: ideo a p̄re nō
a se d̄r posse et agere. Iho aut̄ vt angel⁹ gra
tuitam h̄z potentia qua potens est. Iō
ergo vere ac p̄rie deus trinitas oipotēs
dicit̄: quia p̄ se. id est naturali potentia po
test quicquid vult fieri: et quicquid vult se
posse. Nihil enim vult fieri q̄d nō possit fa
cere per se vel p̄ creaturam. et nihil vult se
posse: quod non possit: et omne q̄d vult fie
ri vult se posse sed non omne q̄d vult se pos
se vult fieri. Si enim vellet fieri: quia volū
tati eius nihil resistere potest.

Ista est distinctio. xliij. huius pri
mi libri In qua mgr postq̄ egit de sciētia dei. incipit
agere de potentia eius. Et tria facit. Nā p̄mo inq̄r
rit an deus sit oipotens. et vnde oipotens dicatur
Sec̄do subdit determinationē questionis mote. Ter
tio soluit inducta et confirmat sententia prius datā.
Primo duo facit in. j. c. Tertium d̄o in sequentibus
Et t̄m̄ in generali In sp̄ali sententia mgr̄ stat i tri
bus p̄positionibus. quarū p̄ma est hec. Deus dicit̄
oipotens. q̄ omnia que possunt esse potest efficere.
Sec̄da p̄positio est hec. Aliquē posse omnia q̄ vult
se posse: nō videt̄ ad rationem oipotētē sufficere.
Tertia p̄positio est hec. Deus simpliciter pot̄ effice
re q̄cquid est factibile. Has p̄positiones mgr̄ omnes
p̄bat deter minando hanc questionē. s. vtrum deus
dicat̄ oipotens. s. ideo aut quia potest omnia sim
pliciter. aut quia pot̄ omnia t̄m̄ q̄ vult. Et q̄ non di
cat̄ oipotens eo q̄ omnia pot̄ simpliciter. arguit ex
hoc q̄ non pot̄ ambulare. loqui. vinci. falli. et pecca
re. Et q̄ dicat̄ oipotens. q̄ pot̄ omnia que vult:
arguit diuersis autoritatibus doctorū. Et respōdet
q̄ non est dicendus ideo oipotens. q̄ pot̄ omnia

Solutio.

h̄ylarius.

Dic̄ plene offi
dit̄ q̄re de⁹ oipotens dicat̄

que vult. quia si hoc sufficeret tunc quilibet sanctus
in celo posset dici oipotēs. eo q̄ quilibet talis pot̄ quie
qd̄ vult. sed ideo de⁹ dicit̄ deus est oipotens. quia pot̄
omnia simpliciter que cadunt sub potentia actiua.
Ad argumentū p̄mum de ambulatione et locutione di
cit. q̄ ista potentia dei nō euacuant. q̄ licet illa de⁹
non possit omnia p̄ se. pot̄ t̄m̄ illa in nobis et p̄ nos. De
peccare mentiri et mori dicit h̄mōi nō arguere potē
tiam in deo. eo q̄ talia facere non sit potentie. s̄z ma
gis infirmitatis et insufficientie. Ad sc̄dm̄ argumētū
sc̄z ad autoritates q̄bus p̄bat̄ ideo deū dici omipo
tentem. quia potest omnia que vult. dicit q̄ nō ideo
deus debeat dici oipotens. quia si hoc sufficeret
tunc quilibet beatus in celo posset dici oipotens. cū
possit q̄cquid vult. Et ille autoritates non aliud dice
re intendunt. nisi q̄ voluntas dei nō possit impediri
Et subdit postea q̄ licet solus pater dicat̄ oipotens
a se. q̄ a nullo habeat oipotentiā. filius et sp̄s sanctus
non possunt dici oipotentes a se. eo q̄ omni
potentiam ab alio acceperunt. possunt tamē dici om
nipotentes per se. quia per suam naturam sunt om
nipotentes. Et t̄m̄ in speciali.

Opinio quorūdam dicentiū deuz
nil posse nisi q̄d facit.

Vidā tamen

de suo sensu gloriāntes. dei po
tentia sub mēsurā coartari cona
ti sunt. Cū em̄ dicunt: hucusq̄ pot̄ deus: et
nō amplius. quid h̄ est aliud q̄ ei⁹ poten
tiam q̄ infinita est concludere et restringere
ad mēsurā. Siūt em̄ nō pot̄ deus aliud fa
cere q̄ facit. nec melius facere id quod fac̄
nec aliqd̄ p̄mittere de his q̄ facit. Istam
q̄ p̄mā suā op̄mionē verissimū ib⁹ argumē
tis causisq̄ cōmenticijs neciō et sacrarum
autoritatu testimonijs munire conant̄ di
centes. Nō pot̄ de⁹ facere nisi q̄d bonuz et
iustū est fieri. nō est aut̄ iustū et bonum fieri
ab eo nisi q̄d facit Si em̄ aliud iustū ē et bo
nū eū facere q̄ facit. nō ḡ fac̄ oē q̄d iustū ē
et bonū eū facere: s̄ q̄s audeat h̄ dicere?

DI. XLIII

Ratio illorū
p̄ma.

Secunda ratio. b

Addunt etiaz non
pot̄ facere nisi q̄d iusticia ei⁹ exigit. sed non
exigit eius iusticia vt faciat nisi q̄d fac̄. nō
ḡ pot̄ facere nisi q̄d facit. Eademq̄ iusticia
exigit. vt et id nō fa ciat q̄d nō facit nō autē
potest facere p̄tra iusticia suā nō ergo pot̄
aliquid eorum facere q̄ dimittit.

Responsio ad prius dictum. c

His autem respon
demus duplicē verborū intelligentiā ape
riētes et ab eis iuoluta euoluētes. sic. Non
pot̄ de⁹ facere nisi q̄d bonū ē et iustū. i. non
pot̄ facere nisi illud q̄d si faceret bonū et iu
stum esset: vtz ē. s̄ multa pot̄ facē q̄ nō bo

Responſio ad id qđ ſecundo dictū eſt.

na ſunt nec iuſta: qz nec ſūt nec erūt nec hñ ſunt: nec ſient: qz nunq̄ ſiēt. Itē qđ ſcđo ppoſitū fuit non pōt facere niſi qđ iuſticia ſua exigit. 7 nō pōt id facere qđ iuſticia ſua exigit vt nō fiat. Dicim⁹ qz exactiōis x̄bū de deo p̄grue nō dicif. nec pp̄ie accipitur 7 in illis locutiōibus duplex eſt ſenſus. Si em̄ intelligas nō pōt facere niſi qđ ſua iuſticia exigit. id eſt niſi qđ voluntas ſua iuſta vult: falſum dicis. Iuſticia em̄ ipſius dei equiſſima volūtas accipif: qualiter accipit Aug. illa verba dñi in Gen. loquentis ad Loth. (Nō poſſum q̄c̄q; facere donec illo introeas) exponēs: nō poſſe inq̄t ſe dixit. qđ ſine dubio poterat p̄ potētā: ſ nō poterat p̄ iuſticiā: quali poterat quidē: ſ nō volebat: 7 illa volūtas iuſta erat. Si x̄o per hec v̄ba intelligis eū nō poſſe facere. niſi illud qđ ſi fieret iuſticie eius p̄ueniret: verū dicis. Si t̄r diſtingue illud. Nō pōt facere qđ ſua iuſticia exigit vt nō faciat. i. nō pōt facere id qđ ip̄e q̄ eſt ſumma iuſticia nō vult facere falſum eſt. Si aut̄ his verbis intelligas eū nō poſſe facere id qđ iuſticie eius cōuenire non poteſt. verum dicis.

Tertia illoꝝ ratio.

Addunt quoqz et

alia dicētes. Non pōt de⁹ facere niſi qđ d̄z nō aut̄ d̄z facere niſi qđ facit Si em̄ d̄z alia facere. nō q̄ fac̄ oē qđ d̄z. Si x̄o fac̄ oē qđ d̄z: nec pōt facere niſi qđ d̄z. ſi q̄ pōt facere niſi qđ fac̄. Itē aut̄ d̄z dimittere qđ dimittit ne faciat. aut nō d̄z Si nō d̄z nō recte dimittit. Si x̄o d̄z dimittere. q̄ nō d̄z facere. Si aut̄ nō debet nec decet. nec optet eū facere. 7 ſi nō decet nec optet eū facere. q̄ non pōt facere: nō q̄ pōt facere: niſi qđ facit. nec pōt illud dimittere: e quod facit quin faciat: qz debet illud facere 7 qđ debet facere: nō pōt illud dimittere. S̄v̄t mihi videt̄ h̄ verbū debet: venenū habet. Multiplicez em̄ 7 inuolutā p̄tinet intelligentiā. nec deo p̄p̄e cōpetit q̄ nō eſt debitor: nobis: niſi forte ex p̄miſſo Nos x̄o ei debitoꝝ ſum⁹ ex cōmiſſo. Et aut̄ venenū euacuet: diſtingue x̄bi ſenſu. Nō pōt deus facere: niſi quod debet. i. niſi qđ vult: falſum eſt. Si em̄ pōt ip̄e dici debere aliquid quia vult illud. Si aut̄ dicat̄ non poteſt: niſi qđ debet. id eſt. nō pōt niſi illud qđ ſi faceret ei bene p̄ueniret: verū eſt. Addunt q̄ illi dicētes. Mihi bil facit aut dimittit niſi optima 7 rationabili cauſa: licet nobis occulta ſit: ſm̄ quam oportet eū facere ac dimittere: q̄ facit v̄l d̄i

Reſponſio

Quarta illoꝝ ratio.

mittit. Ratio em̄ penes eū eſt: qua illa facit 7 illa dimittit. q̄ ratio eterna eſt 7 ſemp̄ manēs. p̄ter quā nō pōt aliqđ facere v̄l dimittere. Illa q̄ manēte nō pōt qđ facit dimittere. nec qđ dimittit facere: 7 ita nō pōt facere niſi qđ facit. Et ad hoc r̄idemus ambiguitatē locutionis determinātes. Cū enīz dicif ratio vel cauſa optima penes deū eſt qua facit cūtra que facit. 7 dimittit ea que dimittit: verū quidē eſt. qz in eo volūtas eſt equiſſima 7 rectiſſima: q̄ facit 7 dimittit q̄ vult: contra quā facere nō pōt: nec p̄ter eā facere pōt. Nec v̄tq; contra eā faceret nec p̄ter eam: ſi ea que facit dimitteret vel que dimittit faceret: ſed eadē manente ratione 7 cauſa: alia potuit facere: 7 iſta dimittere Licet ergo ratio ſit penes eū qua alia facit 7 alia dimittit: pōt t̄m ſm̄ eandēz rationē 7 dimittere que facit: 7 facere que dimittit. Ipi aut̄ addūt. Ratio eſt eū facere q̄ facit. 7 non alia: 7 nō pōt facere niſi qđ rō eſt eū facere: 7 ita nō pōt facere niſi qđ facit. Itē rō eſt eū dimittere q̄ dimittit: 7 nō pōt non dimittere qđ rō eſt eū dimittere. 7 ita non pōt nō dimittere qđ dimittit. Et ad hoc dicimus locutiōes ambiguas eſſe: 7 iō determinādas. Si em̄ cū dicif nō pōt facere niſi qđ rō eſt eū facē intelligas eū nō poſſe facē niſi ea q̄ rōabilia ſunt. 7 ea q̄ ſi fierēt rōabilia eſſent. ver⁹ eſt ſenſus. Si aut̄ intelligas eū nō poſſe facē alia rōabilia 7 bōa: niſi ea q̄ vult 7 facit. falſus eſt intellect⁹. Itē aliud adiūgūt dicētes. Si pōt de⁹ aliud facere q̄ facit: pōt q̄ facere qđ nō p̄ſciuit 7 ſi pōt facere qđ nō p̄ſciuit: pōt ſine p̄ſcia opari: qz oē qđ factuz ſe p̄ſciuit facit. nec facit aliqđ qđ nō p̄ſciuit. Qđ ſi p̄ter ſciam ei⁹ aliqđ fieri i poſſibile eſt. oē q̄ quod p̄ſcitū eſt fieri neceſſe eſt q̄ aliud fieri q̄ ſi nulla rōe poſſibile eſt. ergo non pōt a deo fieri niſi quod ſit. Hec aut̄ queſtio de p̄ſcientia facile determinari poteſt per ea que ſuperius dicta ſunt: cū de p̄ſcientia ageretur. **Autoritatib⁹ vtuntur in aſſertionem ſue opinionis.** **His aut̄ illi ſcrutatoꝝ** q̄ deſecerūt ſcrutatēs ſcrutinia ſcđoꝝ annectūt teſtimonia. Dicit enī Aug. in li. de ſimbolo. hoc ſolū pōt deus qđ nō vult p̄ quod videt̄ nō poſſe facere aliqđ niſi qđ vult: ſ nō vult niſi quod fac̄: 7 ita videt̄ nō poſſe niſi quod facit. Illud aut̄ ita intelligendū eſt qđ ſolū nō pōt de⁹ qđ nō vult. ſ. ſe poſſe. Idē in. vii. li. p̄ſ. p̄. ad deū loquēs

Reſponſio.

Ad hunc ad- dunt q̄ſionē.

Reſponſio.

Alia illoꝝ rō

Hec q̄ſio ex p̄dictis facile determinat̄.

Auguſti.

Quō intelli- genda ſit au- toritas.

ait. Ne cogaris inuitus ad aliqd: qz volu-
tas tua no est maior qz potetia. eet aut ma-
ior. si teipo tuipse maior esses. Et b videt
qz deo no possit pla qz vult: sicut non vult
pla qz pot. Sic em volutas no e maior po-
tetia. ita nec potetia maior e volutate Jo/
qz sicut pla non vult qz pot. ita em non pla
posse qz velle dicit. Sz ad b dicimus. qz
nec volutas potetia. nec potetia volutate
maior est: qz vna z eade res e potetia z vo-
lutas. sipe deo: qz esset maior seipo. si volu-
tas maior esset potetia. vel potetia volun-
tate. Nec hac auctoritate negat deum pla
posse qz velle. qz pla sunt subiecta ei potet-
tie qz volutati. Fateamur itaqz deu plura
posse facere q non vult: z posse dimittere q
facit. Quod vt certi firmiusqz teneatur
scripture testimonijs asseram? deu pla posse
facere qz faciat. Veritas ipa fm Abat. ait
An putas qz no possum rogare ptem meū
z exhibebit mihi mo plus qz .xij. legiones
angeloz. Ex quibus vobis parent inuif
qz z fili poterat rogare quod non rogabat
z pf exhibere quod non exhibebat. Uter /
qz g poterat facere quod no faciebat Aug.
ctia in ench. ait. Dipotētis volūtas multa
pōt facere q non vult ne fac. potuit em facē
vt .xij. legiones angeloz pugnaret ptra il-
los q xpm ceperit. Itē in eodez. Cur apud
qsdā non facte sūt virtutes q si facte fuissent
egissent illi hoies pniām. z facte sunt apud
eos q no erāt credituri: tūc non latebit qd
nunc later. Nec vtiqz iniuste deo noluit sal-
tura z grā. Dñs Lazarū suscitauit i corpe
Nūqd dicendū est: non potuit Judā susci-
tare in mēte: potuit idē: s noluit. His au-
toritatib? alijsqz multis apte doceat. qz deo
multa possit facere q non vult. qd etiā rōe
pbari pōt. Non em vult deo omēs hoies
iustificare: z tñ qd dubitat euz posse. pōt
g deo aliud facere qz facit: z tñ si aliud face-
ret: alijs ipse no esset. Et pōt aliud velle qz
vult. z tñ eius volūtas nec alia nec noua:
nec mutabilis aliq mo pōt esse. qz si pos-
sit velle qd nūqz voluit. nec tñ nouiter nec
noua volūate: s sempiterna tñ voluntate
velle pōt. pōt em velle qd ab eterno pōt vo-
luisse. hz em potetia volēdi z nūc si ab eter-

no. qd tñ nec mō vult nec ab eterno voluit.
Ista est distinctio. xliij. huius pti
mi libri. In qua mgr ostenso vnde dicit omnipotens
deus ostendit quanta possit. Et tria facit primo ad-
ducat quasdam rationes errorem quendam affirman-
tes. Secundo subdit auctoritatem. Tertio concludit
veritatem. Primum facit a principio huius distinctio-
nis vsqz ibi. Dis aut illi scrutatores. Scdm ab inde vsqz
ibi. Fateamur itaqz deum. Tertiu xō vsqz ad finem
distinctiois. Et tñ de sententia huius distinctiois
in general. In speciali sententia mgr stat in tribus
ppositionibus quarū pma est hec. Deus pōt alia fa-
cere zmittere que facit. z cmitur sine iudicio ius-
ticie z bonitatis. Hanc propositionem probans
mgr respondet ad quasdam rationes z auctoritates
que videntur omnipotētiā diuinā limitare. Pri-
ma ratio est ista. Deus non pōt facere nisi quod bo-
num z iustum est fieri. sed nihil est bonum z iustu fie-
ri nisi quod facit. ergo no pōt facere nisi qd facit. et
p consequens sua potentia limitatur. Secūda ratio
talit est Deus non potest facere nisi quod sua exigit
iusticia. sed iusticia non exigit nisi qd facit. ergo zc.
Et respondet magister dicens istas ppositioes du-
plicem habere sensum. vnum vt iusticia z iustu refe-
rantur ad tps p̄sens. sub hoc sensu non pōt deus fa-
cere nisi quod iustum est mo vel qd iusticia sua exigit
modo. z sic sunt falsie. vel possunt referri ad tps con-
futurum. sub hoc sensu non potest deus facere nisi qd
iustum est modo. vel. i. quod nisi iustuz esset no face-
ret z sic sunt vere. Tertia ratio est. Deus no potest
facere vel dimittere nisi quod debet facere vel dimit-
tere. Respondet mgr dicens qz xbum debiti in diui-
nis non habet locum. Secūda ppositio est hec
Stat deū plura posse qz velle absqz inegalitate po-
tentie z voluntatis. Hāc magister probat respondē-
do ad quandam obiectionem que est quia voluntas
dei z potentia eius sunt equales. ergo non potest ni-
si quod vult. Et rñdet q licet idem sint in deo poten-
tia z voluntas. z quo ad hec dicit possunt e q̄lia. tamē
plura subsunt potentie qz voluntati in p̄nti. Ter-
tia ppositio est hec. Et si deus alia veller z faceret
qz vult z facit. ex eo non sequeretur in eius volūate
mutabilitas. Hanc mgr pbat p sanctorum auctori-
tates. Et tñ de sententia in speciali.

An deus possit facere aliquid me-
lius qz facit.

Hinc illud re-

stat discutiendū. vtrū meli? ali-
qd possit facere qz facit? Solēt
enim illi scrutatores dicere qz ea q facit deo
no pōt meliora facere. qz si possit facere et
non faceret. inuidus esset z no summe bo-
nus. Et hoc ex similiti astruere conantur.
ait em Aug. in lib. lxxxiij. q. Deus quē ge-
nuit. qz meliorē se generare n̄ potuit. nihil
em deo melius debuit equalē. Si em vo-
luit z no potuit: infirmus est. Si potuit et
noluit inuidus. Ex qz p̄fici equalē genuisse
filiū. A similiti volunt dicere: qz si pōt deus
rem meliorē facere qz facit. inuidus est. Sz
non valet huius similitudinis inductio. qz
filiū genuit de substantia sua. Ideo qz si

DI. XL
III
illi dicit no
posse.
Augusti.

Respōsio.

Autoritatib?
pfirmat deuz
plura qz facit
facere posse.

Aug. in ench.

Ex sine muta-
bilitate poten-
tie vel volūta-
tis potest deo
z alia velle et
alia facere qz
vult vel facit.

a facti
ip ma
dimit
imite
face
ambi
Respōsio.
a eniz
ei est
a que
tas e
rit q
er cā
et nec
el que
arone
mitere
ilia facit
antoni
mnia.
Ad b
no est
cit. Itē
non
ta non
d hoc
Respōsio.
no de-
facere
no posse
heret
in illi
bōam
p. Itē
amud fa
iur z si
sca opa
nec facit
am ei
pōtētia e
illa rōe
pol
ri nisi quod
cicaria
superius
allertio.
e
ruta
tina scō
Aug. in l.
Aug. in l.
aliqd
na videt
ait ita
qd no
ad deū loq̄is

possit gignere equalē et non gigneret: inuis-
dus esset: alia quoque non de substantia sua
facit: meliora facere potest.

Questio qua illi artantur. **b**

Verum hic ab eis

rūderi de posco: cur dicūt rē aliquā siue eti-
am rerū vniuersitatē in q̄ maior et summa /
tio expressa est non posse esse meliorē q̄ est
siue id: qz summe bona ē. ita vt nulla oīno
boni pfectio ei desit: siue ideo. qz mai^o bo-
num qd ei deest cape ip̄a non valeat. Sed
si ita summe bonū dicit: vt nulla ei pfectio
boni desit. iam creatura creatori equatur.
Si q̄o iam non pōt melior esse. qz bonum
amplius quod ei deest cape ip̄a non valet
tā hoc ip̄um non posse defectionis est. non
summatōis: et potest esse melior: si fiat ca-
pa melioris boni: qd ip̄e pōt q̄ eam fecit.
Pōt q̄ deus meliorē rē facere q̄ facit. Vñ
Aug. sup Gen. Talē potuit de^o hoīem fe-
cisse: q̄ nec peccare posset nec velle: et si ta-
lē fecisset: q̄s dubitat eū meliorē fuisse: Ex
p̄dictis p̄stat q̄ pōt deus et alia facere q̄ fa-
cit: et q̄ facit meliora ea facere q̄ facit.

Utrum alio vel meliori modo pos-
sit facere q̄ facit.

Post hec cōsiderā

Respōsio. Dum est vtrum alio mō vel meliori q̄ facit
possit ea facere q̄ facit: Si mod^o opationis
ad sapiam opificis referat: nec ali^o nec me-
lior: modus esse pōt. Nō enī pōt facere ali-
qd ali^o vel melius q̄ facit. i. alia sapia vel
maiori sapia Nihil enī sapienti^o pōt facere
q̄ facit. Si q̄o referat modus ad rē ip̄am
quā facit de^o: dicim^o: qz et ali^o et melior po-
test esse modus Et fm b̄ p̄cedi pōt: qz ea q̄
facit pōt facere meli^o: et ali^o q̄ facit: qz pōt
q̄busdā meliorē modū existēdi p̄stare et q̄-
busdā aliū. Vñ Aug. in. xiiij. lib. de tri. diē
q̄ fuit et alius modus n̄re liberatiōis pos-
sibilis deo. q̄ oīa potest: s̄ nullus alius n̄re
miserie sanande fuit p̄ueniētiō. Pōt ergo
deus eo^o q̄ facit quedā alio mō meliori q̄
dam alio mō eque bono: quedam etiā mi-
nus bono facere q̄ facit. Et tamē modus
referatur ad qualitatem opis. id est creatu-
re: non ad sapientiam creatoris.

Utrum deus semper possit omne
quod olim potuit.

P̄terea queri so-

let vtrū de^o possit n̄re alim potuit

Qd q̄busdā videt dicētib^o. Potuit de^o in
carnari et potuit mori: et resurgere: et alia
h̄mōi: q̄ mō nō pōt. Potuit q̄ q̄ mō nō pōt
et ita habuit potentia quā mō nō h̄z vñ vi-
det potentia ei^o in inuta: Ad qd dicim^o: qz
sicut oīa sp̄ scit q̄ aliqñ sciuit: et sp̄ vult q̄ ali-
qñ voluit: nec vnq̄ aliqua sciētia amittit
vel voluntatē mutat quā habuerit: ita oīa
sp̄ pōt q̄ aliqñ potuit: nec vnq̄ aliqua po-
tentia sua priuat. Nō est ergo priuatus po-
tentia incarnādi vel resurgēdi. licet nō pos-
sit mō incarnari vel resurgere. Sicut enim
potuit olim incarnari: ita et potuit mō in /
carnari esse: in quo eiusdē rei potentia mō-
strat. At enī olim sciuit se resurrecurum et
mō scit se resurrexisse: nec est alia sciētia il-
lud olim sciuisse: et hoc mō scire: sed eadem
oīno. Et sicut voluit olim resurgere et mō
resurrexisse: in quo vnus rei voluntas ex-
primif. Ita potuit olim nasci et resurgere: et
mō ip̄e pōt natus fuisse et resurrexisse: et
est eiusdē rei potentia. Si enī posset mō na-
sci et resurgere: nō esset idem posse. Verba
enī diuersoz tpm: diuersis plata tpb^o /
et diuersis adiūcta aduerbijs eundē faciūt
sensum: vt mō loquētes dicimus. Iste pōt
legere hodie. cras aut dicimus: iste pōt le-
gisse: vel potuit legere heri: vbiqz vni^o res
mōstrat potētia. Si aut diuersis tpb^o lo-
quentes eiusdē tps vbiqz et aduerbijs vta-
mur dicētes hodie: iste pōt legere hodie. et
dicentes cras: iste pōt hodie legere: nō idē
s̄ diuersa dicimus eum posse. Fateamur q̄
deū sp̄ posse q̄qd semel potuit. i. h̄re oēm
illā potentia quā semel habuit: et illi^o omis
rei potentiam cuius semel habuit: s̄ non sp̄
posse facere oē illud qd aliqñ potuit face-
re pōt quidē facere aut fecisse qd aliqñ po-
tuit. Similiter quicqd voluit et vult. i. om-
nē quā habuit volūtate: et mō h̄z: et cuius-
cunqz rei volūtate habuerit: et mō h̄z: non
tñ vult esse vel fieri oē qd aliqñ voluit esse
vel fieri: sed vult fuisse vel factum esse. Ita
et de scientia dei dicendum est.

Ista est distinctio. xliiij. hui^o pri-
mi libri. In qua mgr̄ postq̄ ostendit quanta de^o pos-
sit. ostendit qualia possit. Et tria facit. Nam primo
inquit an deus possit facere res meliores q̄ fecit.
Secundo an possit eas facere meliori modo q̄ fecit.
Tertio an modo possit omnia que olim potuit: Pri-
mum facit a principio distinctionis vsqz ibi. Post hec
p̄siderandū. Secundum ab inde vsqz ibi. P̄terea
queri solet. Tertium vsqz ad finē distinctionis. Et tñ
in generali. In speciali sententia mgr̄ stat in tribus
ppositionibus quarum prima est hec. Deus potest
totum vniuersum seu mundū facere meliores. hanc
pbana recitat quā q̄busdam videbat deū non pos-

Respōsio.

Augusti.

se facere res meliores q̄ fecit. quia si potuit et nō fecit. inuidus fuit. confirmantes opinionem suam auctoritate. b. Augustini: qua supra magister probavit patrem filium genuisse sibi coequelem. et ibidez dicit q̄ si potuit filiu sibi coequelem generare et nō fecit. tūc inuidus fuit. et sic in pposito. Et rñdet mgr̄ q̄ non est filie. eo q̄ filius sit de suba p̄ris et nō creaturā. Postea pbat q̄ deus pōt facere res meliores q̄ fecerit. et hoc sic. Nā si nō posset. aut hoc esset q̄ creatura ē summe bona. q̄ falsum est. q̄ tūc creatura creatori eque esset. Aut q̄ creatura nō est capax talis meliorationis. et hoc iterū nō obstat. q̄ deus posset dare creature meliore capacitā et ita posset facere meliores q̄ facit. Secūda ppositio est hec. Ex pte rerū et nō ex pte sui de⁹ p̄ facere q̄libet rē meliore. Hāc pbat mgr̄ q̄ rēs. vtrū de⁹ possit facere meliori mō res q̄ fecit: Et rñdet q̄ si modus ad sciam artificis referat tūc non pōt deus meliori mō facere mūdū. Si vero modus faciendi ad rem factā referat. tūc deus pōt eque bona et minus bona et meliora facere. Tertia ppositio est hec. Divina potentia non est magis nunc limitata ad faciendum omnia q̄ vnq̄ fuit. Hanc probans mgr̄ querit. An deus possit quicquid potuit? Et arguit q̄ non: q̄ potuit non incarnari et non nasci. que mō non potest. Et respondet: sicut omnē scientiam quam habuit habet modo. nō tamen eodem modo. Ita respectu cuiuscūq̄ rei potentia quam habuit habet et modo. non tū ista potentia eodem modo se habet sp̄. vnde semp̄ potentia dei se extendit ad carnis assumptionē: que cū sef̄ assumpta est nō pōt de novo iterū acquiri. sed p̄ eandem potentia p̄ quā potuit incarnari pōt mō incarnatus fuisse. sicut per eandem potentiam homo potest hodie legere et heri legisse. Et tū in speciali.

De voluntate dei que essentia dei vna ē et eterna. et de signis ei⁹. a

Am de volun

tate dei aliquid p̄ sensus n̄ri imbecillitate dicendum est. Scien- dum est ergo: quia volūtas siue volēs de deo fm̄ essentiam dicit̄. Non est enī ei aliud velle et aliud esse: sed omnino idem. Et sicut idē est ei esse bonū q̄ esse deū: ita idē est ei esse volentē q̄ esse deū. Nam voluntas qua sp̄ volens est: non affectus vel motus est qui in deū cadere nō valet: sed diuina vsia qua volēs est deus et hmōi.

Et licet idē sit deo velle q̄ esse non tū potest dici deus esse omnia que vult. b

Et licet idē sit deo

velle q̄ esse: non tū dicendū est deū esse q̄ que vult. Ad quidā de dei voluntate non recte sentientes nobis obijciūt dicētes Si idē est deo velle q̄ esse. q̄ cuz dicimus deū velle oīa que facit: dicimus eū esse oīa que facit. alioquin nō ibi illo verbo idem significatur: q̄ significatur: hoc vbo esse. cum de deo dicitur. Et si ita est: non semp̄ dicit̄

DI. XLV

Obiecto quorundam.

de deo velle fm̄ essentia. Si vero fm̄ essentiam non dicit̄ aliq̄n. quō ḡ dicit̄ de deo? Relatiue enī nunq̄ dicit̄. Ad q̄ dicimus q̄ licet idem penitus sit deo velle q̄ esse. non tū pōt dici oīa q̄ vult: sicut idē est deo esse quod scire: nec tamen sicut dicitur scire omnia: ita q̄ potest dici esse omnia.

Ratio plenaz pertinens solutionem.

Quis sit sensus horū verborū de⁹ scit vel deus non vult Item deus scit omnia vel vult aliquid et quid de deo in his predicetur. c

Et vbiq̄q̄ deus

scit vel sciens: vel velle vel nolēs. hec de eo fm̄ essentia dicunt̄. Lū enī dicit̄ de⁹ scit vel deus vult: siue de⁹ est sciens vel volens essentia diuina predicat̄: et deus esse enunciat̄. Lū aut̄ addit̄ omnia vel aliquid vel aliqua: et dicit̄ de⁹ scit oīa vel vult aliquid vel aliqua: essentia q̄dem diuina p̄dicatur non simpliciter et absolute: sed it̄ ayt scientie que ip̄e est omnia subiecta monstratur: et volūtati q̄ ip̄a eadem est aliquid vel aliqua subiecta esse dicant̄: vt talis fiat sensus: deus scit omnia. i. deus est cuius scientie que ip̄ius essentia est oīa subiecta sunt. Similiter deus vult hec vel illa. i. deus est cuius voluntati q̄ ip̄e est hec siue illa subiecta sunt. Volēs ergo siue velle dicit̄ deus fm̄ essentiam: cuius voluntas essentia est sempiterna et imutabilis: licet ea variētur et trāseant que ei subiecta sunt: que nō pōt esse iniusta vel mala: quia deus est.

Dei volūtas summe bōa est oīm que naturaliter sunt cuius causa non est querenda. q̄ nullaz habet cum sit eterna. d

Hec itaq̄q̄ sūme bo

na voluntas causa est oīm que naturaliter sunt vel facta siue futura sunt: que nulla p̄uenta est causa: q̄ eterna est Ideo q̄ causa ip̄ius querēda nō est. Qui enī ei⁹ causaz querit aliquid maius ea querit: cū nihil ea maius sit. Unde Augu. in libro. lxxxiij. q. Qui querit quare voluerit deus munduz facere: causam querit voluntatis dei. Omnis autem causa efficiens maior est eo quo efficit. Nihil autē maius est volūtate dei Non ḡ eius causa querenda est. Idez in libro contra manicheos. Si qui dixerit q̄ placuit deo facere celum et terrā? Respondendum est eis qui voluntatē dei nosse de

Hic dicit q̄re ei⁹ causa querenda non est Augusti

siderat. causas et voluntate dei scire queunt
 quod voluntas dei omnium que sunt ipsa sit cau-
 sa. Si enim habet causam voluntas: est ali-
 quid quod antecedit voluntate dei: quod ne-
 phas est credere. Qui ergo dicit: quare fe-
 cit deus celum et terram: respondendum est illi
 quod vult voluntas eius dei causa est celi et terre: et
 ideo maior est voluntas dei quam celum et terra
 Qui autem dicit: quare voluit facere celum et
 terram: maius aliquid querit quam est voluntas dei
 nihil autem maius inueniri potest. Copestat se er-
 go humana temeritas: et id quod non est non que-
 rat ne id quod est non inueniat. Ecce his autori-
 tatis apte insinuat quod voluntatis dei cau-
 sa nulla est: et ideo querenda non est.

Quod voluntas dei prima et summa causa
 est omnium.

Voluntas ergo dei

Augusti.

(vt ait Aug. in tertio libro de trinitate) pri-
 ma et summa causa est omnium specierum atque motio-
 num. Nihil enim sit quod non de interiori atque in-
 telligibili aula summi imperatoris egredia-
 tur secundum ineffabilem iusticiam. Ubi enim non
 operatur quod vult dei omnipotentis sapientia: que
 pertingit a fine usque ad finem fortiter: et di-
 sponit omnia suaviter: et non solum facit ea que per
 severantiam consuetudinis admiratione non
 admittunt. sed etiam ea que propter raritatem
 et insolitum eventum mira videntur: vt sunt defe-
 ctus luminarium et terremotus et monstrosi
 si animalium prois et his similia: quorum ni-
 hil sit sine voluntate dei: sed plerisque non
 apparet. Quod placuit vanitati phorum etiam
 causis alijs ea attribuere: cum omnino vide-
 re non possent superiorum ceteris omnibus causam.
 Id est voluntate dei. Itaque non nisi dei volun-
 tas causa prima est sanitatis egritudinis: pro-
 miorum atque penarum gratiarum et retributionum
 hec ergo sola est vni ortum est quicquid est: et
 ipsa non est orta sed eterna.

Quibus modis accipitur dei vo-
 luntas.

Hic non est preter-
 eundem nobis quod sacra scriptura de voluntate
 dei variis modis loqui consuevit: et tamen
 non est dei voluntas diuersa: sed locutio diuer-
 sa est de voluntate: quia nomine voluntatis di-
 uersa accipitur. Nam voluntas dei vere ac pro-
 prie dicitur que in ipso est et ipsius essentia est: et
 hec vna est: nec multiplicitate recipitur: nec
 mutabilitate que inexpleta esse non potest: de qua
 propheta ait. Omnia quecumque voluit dominus fecit

Que vere et
 proprie dicitur dei
 voluntas et ea
 est: beneplacitum.

Et apostolus. Voluntati eius quis resistet? Et ali-
 bi. Et prophetis que sit voluntas dei bona et be-
 neplacens et perfecta. Et hec voluntas recte
 appellatur beneplacitum dei siue dispositio.

Quod secundum figuram dicitur voluntas dei
 preceptio. prohibitio. consilium. permis-
 sio. operatio. et ideo pluraliter dicit
 scriptura voluntates.

Aliquando vero secundum

quandam figuram dicitur voluntas dei vocatur quod
 secundum proprietatem non est voluntas eius vt prece-
 ptio. prohibitio. consilium: nec non permissio et ope-
 ratio. Ideoque pluraliter aliquando scriptura
 voluntates dei pronunciat. Vnde propheta. Ma-
 gna opera domini exquisita in omnes voluntates
 eius: cum non sit nisi vna voluntas dei que ipse est
 pluraliter tamen dicit voluntates quia voluntas
 dei variis modis ac per diuersis accipitur vt
 dictum est. Ita etiam idem propheta propter multos
 effectus misericordie et iusticie pluraliter di-
 cit. Misericordias domini in eternum cantabo
 Et alibi. Iusticie domini recte letificantes cor-
 da: cum tamen in deo vna sit misericordia: vna ius-
 ticia: et vna eademque sit misericordia que
 iusticia scilicet diuina vna.

Quare preceptio et prohibitio et con-
 silium dicatur dei voluntas.

Ideo autem prece-

ptio et prohibitio atque consilium cum sint tria
 dicuntur in vnum quodque eorum dei voluntas:
 quia ista sunt signa diuine voluntatis: que eadem
 modum et signa ire dicuntur ira: et dilectionis si-
 gna dilectio appellatur: et dicitur iratus deus et
 tamen non est ira in eo aliquid: sed signa tamen que foris sunt
 quibus iratus ostenditur ira ipsius nominatur: et est
 figura dicitur secundum quam non est falsum quod dicitur
 sed verum quod dicitur sub tropo nubilo obum-
 bratur. Et secundum hos tropos diuersae volun-
 tates dei dicuntur quia diuersa sunt illa que
 per tropum voluntas dei dicuntur.

Ubi voluntas dei pro precepto et
 consilio accipitur.

Pro precepto dei at-

que consilio potest accipi voluntas: vt ibi. Fiat
 voluntas tua sicut in celo et in terra. Et alibi
 bi. Qui facit voluntate patris mei qui in ce-
 lis est: ipse frater meus et soror et mater est.
 Et contra hanc voluntate multa sunt. Vnde
 de Augustino in libro de spiritu et littera. Infide-
 les inquit contra voluntate dei faciunt: cum

Augusti.

eius euangelio non credunt. Quod deus non vult ab hominibus fieri omnia que precepit, vel non fieri que prohibet.

Et si illa tria dicuntur

dei voluntas ideo quia signa sunt diuine voluntatis: non est tamen intelligendum deus omne illud fieri velle quod cuiusque precepit: vel non fieri quod prohibuit. Precepit enim abrahe immolare filium: nec tamen voluit: nec ideo precepit ut id fieret: sed ut abrahe probaretur fides. Et in euangelio precepit sanato ne cui diceret: ille autem predicauit vbiusque intelligens deum non ideo prohibuisse quin vellet opus suum predicari: sed ut daret formam homini laudis humanam declinandi.

De permissione et operatione vbi dicuntur dei voluntas.

De permissione quoque

dei et operatio voluntas dei appellatur, qualiter accipit Aug in ench. dicens. Non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat: vel ipse faciendo. Nec dubitandum est deum facere bene: etiam sinendo fieri que cuiusque sunt male, non enim hec nisi iusto iudicio dei fiunt: et profecto bonum est omne quod iustum est. Ecce hic manes habemus dei voluntatem appellari ipsius operationem vel permissionem cum dicit non fieri aliquid nisi omnipotens fieri velit: vbi includit et bona et mala omnia que fiunt. Sed apte distinguit quod deum velle dixerit ne eadem ratione intelligatur ut fiat: hoc quantum ad mala dicit: vel ipse faciendo hoc quantum ad bona. Mala enim sinit fieri: sed non facit, bona vero ipse facit. Ideoque dixit eum velle: quia et volens mala sinit: et volens bona operatur: et ob hoc permissione et operatio voluntas dei dicuntur.

Quinque supra sunt proposita que dicuntur secundum tropum, et ideo distinguit lector vbiusque pro quo eorum accipiamur voluntas.

Quinque ergo supra

posita sunt que dicuntur secundum tropum dei voluntas: quia signa sunt diuine voluntatis que vna est inmutabilis, scilicet dei beneplacitum. Ideoque diligenter distinguit lector vbi de voluntate dei scriptura commemorat iuxta quem modum accipi oporteat, scilicet per beneplacitum dei, an per aliquo signorum eius. Magna enim est ad

hibenda discretio in cognitione diuine voluntatis, quia et beneplacitum dei et voluntas eius: et signum beneplaciti eius dicitur voluntas eius. Sed beneplacitum eius eternum est signum vero beneplaciti non. Et consonat rerum effectibus beneplacitum ipsius: et ipsi effectus rerum ab illo non discordant. Fit enim omne quod beneplacito vult fieri: et omne quod non vult fieri: nequaquam fit. Non ita autem est de signis, quia precepit deus multis ea que non faciunt: et prohibet que non cauent, et consulit que non implent.

Ista est distinctio, xlv, huius primi libri. In qua magister postquam egit de scientia dei et de eius potentia, incipit agere de eius voluntate. Et circa hoc tria facit. Nam primo ostendit quid sit voluntas dei. Secundo quid possit. Tertio quot modis accipitur. Primum facit a principio distinctionis versus ibi. Dis itaque summe. Secundo ab inde versus ibi. Dicit non est permittendum. Tertium versus ad finem distinctionis. Et tamen in generali. In speciali sententia magistri stat in tribus propositionibus quarum prima est hec. Quod voluntas dei sit idem quod deus vel diuina essentia, non tamen est illa que sibi, id est, voluntati subditur. Hanc probans magister proponit quod voluntas sit idem quod diuina essentia realiter: et differens ab ipsa solum ratione sicut et scientia propter quam diuersitate aliqua attribuuntur voluntati dei que non attribuuntur essentie vnde dicitur. Deus vult omnia non tamen potest dici. deus est omnia non obstante idempnitate voluntatis et essentie. Secunda propositio est hec. Non est querenda causa voluntatis diuine cum ipse sit causa omnium que producantur in tempore. Hanc probans magister dicit quod voluntatis dei causa querenda non est, quia sic ipsa non esset causa prima et haberet aliquid maius se, quod est falsum, sed ipsa est causa vniuersalis omnium non solum que fiunt secundum cursum nature sed etiam mirabiliter.

Tertia propositio est hec. Quod voluntas dei beneplaciti in se sit nisi tamen tamen voluntas signi per quinque signa distinguit. Hanc magister probans dicit quod voluntas dei multipliciter nominatur. Aliquam accipit proprie secundum quod est ipsa diuina essentia. Aliquam vero accipit per precepto, per prohibitionem, consilio, permissione et operatione voluntatis diuine, que omnia dicuntur voluntates dei, id est, quia sunt signa voluntatis dei, non autem sunt ita signa quod deum vult homini omnia fieri, sed quia ad modum voluntatis se habent. Et subdit quod prima voluntas est voluntas beneplaciti. Alie voluntates dicuntur voluntates signi. Et differunt in hoc, quia voluntas beneplaciti est eterna relique vero sunt temporales. Et voluntas beneplaciti semper implentur. Alie vero non. Et tamen de sententia huius distinctionis in speciali.

Illis sententie qua dicitur esse dei voluntatem non posse cassari que ipse est que dam vident obuiare.

Incipitur que

stio. Dicitur enim in superioribus et autoritatis communiter quod voluntas dei que ipse est: vocaturque beneplacitum eius cassari non potest: quia illa voluntas a se se est cuiusque voluntas in celo et in terra, cui teste apostolo nihil resistit. Queritur ergo quod accipiendum sit quod apostolus

DI. XLVI

de dño ait. Qui vult oēs homines saluos fieri. Cū enī nō oēs salui fiant: sed damnantur videt̃ vtiq; nō fieri qđ deus vult fieri. hūana. s. volūtate ipediētē voluntatē dei Dñs qđ in euāgelio impiā ciuitatē cōpel / lās. Quoties inquit volui congregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos sub alis et noluiſti. Ita hec dicunt tāq; dei volūtās supata sit hoīm volūtate: et infirmissimi mus nolēdo ipediētib;: si potuerit facē potentissimus qđ volebat. Ubi est ergo illa oīpotentia: qua in celo et in terra s̃m prophētā: oīa quecūq; voluit fecit et quō volūtati ei? s̃m apl̃n nihil resistit: si colligere filios hierusalē voluit et nō fecit. hec enim p̃dictis plurimū obuiare videntur.

Solutio quō intelligēdū sit illud volui congregare et noluiſti. **b**

Sed audiamus solutionē: ac primū quō accipiendū sit illud

qđ dñs ait: videamus. Nō enī ex eo sensu illud dictū est: vt ait Aug. in ench. p̃dictā q̃stionē soluēs: q̃si dñs voluerit congregare filios hierusalē: et nō sit factū qđ voluit qz ip̃a noluerit: s̃ pot̃ ip̃a quidē filios suos ab ip̃o colligi voluit: q̃ tñ nolēte filios ei? collegit: ip̃e oēs q̃s voluit: qz celo et in terra nō qđā voluit et fecit: qđā x̃o voluit et non fecit: s̃ oīa quecūq; voluit fecit. vt sit sensus Quoties volui congregare filios tuos et noluiſti. i. quotq̃ congregaui mea volūtate sp̃ efficacī: tenolēte feci. Ecce i cui dēti positū ē qđ illa dñi x̃ba supiorib; non repugnāt. Quō intelligēdū sit illud. qđ vult oēs hoīes saluos fieri. **c**

Nūc videre restat

quō etiā p̃missa x̃ba apl̃ p̃dictis nō tradī cār: qđ de deo loquēs ait: vult omēs hoīes saluos fieri. Quoz occasione x̃boꝝ multi a ṽitate deuiauerūt dicētes deū mlt̃a vel / le fieri qđ nō sunt. S̃z nō est intelligēdū ea rōne illud esse dictū q̃si de? veller aliq̃s saluari et nō saluent. Quis enī tā impie desi / piat: vt dicat deū malas hoīm voluntates q̃s voluerit et qñ voluerit et vbi voluerit i bonū nō posse p̃uere. Nō est vtiq; verū qđ in ps̃. d̃r. Quēcūq; voluit fecit: si aliq̃ voluit et nō fecit: et qđ ē indignū? ideo nō fecit qm̃ ne fieret quod volebat oīpotens: volūtas hoīs impediuit. Ideoq; cū audimus et in sacris l̃r̃ is legimus qđ velit oēs hoīes saluos fieri: nō tñ ideo debem; oīpotētissi-

me dei volūtati aliquid derogare: sed ita intelligere qđ scriptū est. Vult oēs hoīes saluos fieri: tanq; diceret nullū hoīez fieri saluum nisi quē saluū fieri ip̃e voluerit: nō qđ nullus sit hoīm nisi quē saluū fieri velit: s̃ qđ null? fiat salu? nisi quē velit saluari: et iō rogādus ē vt velit: qz necesse est fieri si voluerit. Nō est enī credēdus oīpotēs aliqd voluisse fieri qđ factū nō sit. Sic etiā intelligit̃ illud. Illuminat oēm hoīem veniētē in hūc mundū: nō qz nullus hoīm est qđ nō illuminet̃ s̃ qz nisi ab ip̃o nullus illuminat̃. P̃d̃t et alio mō illud intelligi: dū tñ crede / re nō cogamur oīpotētē aliqd fieri voluisse: factūq; nō esse: qui sine vllis ambiguitatib; sicut in celo et in terra: sicut ṽitas can / tat oīa quecūq; voluit fecit: p̃fecto facere nō voluit quecūq; non fecit. Ex his apte ostēdit̃ qđ de? ea volūtate qđ ip̃e est nō vult aliqd fieri qđ nō fiat: neq; nō fieri qđ fiat.

Utrum mala dei voluntate fiant an eo nolente. **d**

Ideoq; cū constet

omnia bona que fiunt eius fieri voluntate que fieri nollet nullaten? fierent: recte queri solet. Utrū et mala oīa que fiunt. i. peccata dei fiant voluntate: an nolēte eo fiat? Super h̃ diuersi varia sentiētēs sibi p̃tradice / re inueniunt. Alij enī dicūt qđ de? vult mala esse ṽ fieri: nō tñ vult mala Alij vero qđ nec vult mala esse nec fieri: in h̃ tñ conueniunt et h̃i et illi: qđ vtiq; fatent̃ deuz mala nō velle. Utriq; x̃o rationib; et autoritatib; innitunt ad muniendā suā assertionem.

Quare dicunt quidā deum velle mala esse vel fieri. **e**

Qui enim dicūt de

um mala velle esse vel fieri: suam hīs mōis muniūt intētionē. Si enī inquit mala nō esse vel non fieri veller: nullo mō essent vel fierēt: qz si vult ea nō esse vel nō fieri: et non pōt id efficere sc̃z vt nō sint vel nō fiant: volūtati ei? et potētē aliqd resistit: et nō ē oī / potēs: qz nō pōt oē qđ vult s̃ ipotēs ē sicuti et nos sum; qđ qđ volum; qñq; nō valem; sed quia oīpotēs est et in nullo impotēs certū est nō posse fieri mala vel esse: nisi eo volente. Quō enī innito eo et nolēte posset ab aliquo malum fieri: cū scriptū sit: volūtati ei? quis resistet? Supra etiā dixit Augustin;: qz necesse est fieri si voluerit. Sed vult mala fieri aut nō fieri Si vult nō fieri

Quō Intelli / gitor illud Ill / uminat oēm / hoīem veniē / tem etc.

Aug. in ench

Que sup hoc / a diuersis di / cunt.

Alij dicūt de / um velle ma / la eē vel fieri / alij non.

Prima ratio / illoꝝ qđ dicunt / deū velle ma / la fieri.

Sc̃d̃a ratio.

Tert̃a ratio.

nō sunt: sunt aut: vult ergo fieri. Itē bonū est mala esse vel fieri. alioqn summe bonus nō pmitteret ea fieri. Unde Aug. in ench. Quāuis ea inquit q̄ mala sunt in q̄tū mala sunt non sunt bona: tñ vt non solū bona s̄ etiā sint ⁊ mala bonū est. Hāz nisi esset b̄ bonū. vt essent ⁊ mala. nullo mō esse sinerē tur ab oipotēti bono. cui p̄cudubio q̄ facile est quod vult facere. tā facile est quod nō vult esse nō sinere. Hec nisi credam⁹ p̄clitā n̄ra p̄fessio q̄ nos in p̄rem oipotētē credere cōstetur. Ecce hic apte habes q̄ bonū est mala esse. omnis aut boni de⁹ auctor est qui vult omne bonū esse quod est. Cū ergo bonū sit mala fieri vel esse. q̄ ⁊ mala vult fieri vel esse. Hic atq̄ alijs hmōi rationibus ⁊ autoritatib⁹ vtunt⁹ qui dicunt deum velle mala esse vel fieri.

Hic ponit rationes illorū qui dicunt dei voluntate non fieri mala vel non esse.

Illivero qui dicūt

dei volūtate mala nō fieri vel nō esse: inducitiōibus p̄missis ita rudent: dicētes deum nec velle mala fieri nec velle nō fieri v̄ nolē fieri: s̄ tñ nō velle fieri. Si em̄ vellet ea fieri vel esse: faceret vtiq̄ ea fieri vel esse. Et ita eēt auctor malorū. Hō ē aut auctor malorū: vt sanctorū p̄testant⁹ autoritates. non q̄ eius voluntate sunt mala. Item si nollet mala fieri vel vellet nō fieri: ⁊ tñ fierent. oipotēs non esset: cū eius volūtas humane voluntatis effectu impediret. Itē q̄ nō concedunt deū velle mala fieri: ne malorū auctor intelligat⁹: nec p̄cedūt eū velle mala nō fieri vel nolle fieri: ne ipotēs esse videat⁹ s̄ tñ dicūt eū non velle mala fieri vt nō auctor s̄ p̄missor malorū mōstrēf. Vñ ⁊ euāgelista vbi ostēdit deū auctore esse oim bonorū dicēs. Omnia p̄ ipm̄ facta sunt. Lōse/ quenter malorū auctore esse negat di. Et si ne ipō factū est nihil. i. pctm̄. Hō dixit per eū factū esse vel conolente ⁊ inuito. s̄ tñ sine eo. i. sine eius voluntate: q̄ non ei⁹ volūtate sit pctm̄ non q̄ deo volēte vel nolēte: s̄ non volēte sunt mala. Quia non subest dei volūtati vt malū fiat vel non fiat: s̄ vt fieri sinat: q̄ bonū est sinere mala fieri: ⁊ vtq̄ volens sinat non volēs mala: sed volens sinere vt ipsa fiāt. Quia nec mala sunt bona vel ea fieri vel esse bonum est.

Quō intelligendū sit illud Augustini mala fieri bonum est.

Quodvero Augu

stinus ait: Mala fieri bonū ē: nec sinerent mala ab oipotēti bono fieri. nisi b̄ esset bonū vt ea essent: ea rōne dictū esse asserūt: q̄ ex malis q̄ sunt deus bona elicit. nec ip̄e pmitteret ea fieri nisi de eis b̄n aliqd̄ faceret. Vñ Aug. in eodē lib. ench. apte indicans p̄dictorū v̄borū talē esse intelligētiā ait: Deus oipotēs cui rerū est summa potestas cū summe bon⁹ sit: nullo mō sineret aliqd̄ mali esse in opibus suis nisi vsq̄ adeo esset oipotēs ⁊ bonus: vt b̄n faceret etiā de malo. Itē in eodē. Melius iudicauit de⁹ de malis bona facē q̄ mala nlla pmittere. Ex b̄ itaq̄ sensu dictū est ac verū bonū est mala fieri. q̄ ex malis q̄ sunt: bonis (qui s̄m p̄positū vocati sunt sancti) accidit bonitas id est vtilitas. Talib⁹ em̄ (vt ait apostol⁹) in bonū coopant⁹ omnia etiā mala. quia eis profunt: que alijs facientibus obsunt. Vñ etiam aliqū in scriptura legitur malū appellari bonū. vt Hieronymus sup̄ Arcum. Malū inquit iude bonū fuit. s̄ nobis: nec si bonū est illi vel illi: inde sequit⁹ q̄ simpliciter bonū sit pp̄rie em̄ ac simpliciter bonū est quod in se ⁊ facienti bonum est.

Quadripartita boni acceptio.

Est enī aliquid qd̄

in se bonū est ⁊ cui fit: s̄ non ē bonū facienti vt cū subuenit paup̄i: s̄ non pp̄ter deū: et aliqd̄ boni in se ⁊ facienti: s̄ non ei cui fit: vt cū v̄itas pp̄ter deū alicui non obediētī p̄dicat⁹: ⁊ aliqd̄ in se ⁊ facienti ⁊ ei cui fit bonū vt cū v̄itas p̄dicat⁹ pp̄ter deū credēti. Vñ ap̄ls. Bon⁹ odor sumus deo: alijs odor v̄itē: alijs odor mortis. Est aut aliud qd̄ nec in se bonū est: ⁊ facienti nocet ⁊ dānat nisi peniteat vt malum: valet tamē ad aliquid. Et enim ait Augusti. in ench. A summe ⁊ eqliter ⁊ imutabiliter bona trinitate creata sūt omnia. nec summe nec equaliter: nec mutabiliter bona: s̄ tñ bona etiā singula. Si / mul̄ v̄o vniuersa valde bona. Quia ex omnib⁹ p̄stitit vniuersitatis ad mirabilis pulchritudo. In q̄ etiā illud qd̄ malū dicit b̄n ordinatū ⁊ loco suo positū: eminētī cōmēdat bona. vt magis placeant ⁊ laudabiliora sint dum comparantur malis.

Q̄ mala vniuersitati valēt ⁊ facientibus sua pp̄ria vel patientib⁹ aliena profint electis tantum.

Augusti. Confirmat illū sensus alia autoritate eiusdem.

Aug. i. ench

Quare nō sit verū deū velle mala fieri.

Hic queritur an sit verū deū velle non fieri mala vel nolle fieri.

Ad verū sit deū non velle mala fieri.

Q̄ nō deo volente vel nolente sit nō volente fiat mala.

f

g

sed in
dies fa
y fieri
rit: nō
i velle
ari: rō
ri si vo
Es aliqd̄
iā intel
venitē
est q̄ nō
uminaf
crede
i volū
nō v̄gna
uas can
cto facere
bis apte
est nō vult
iq̄ fiat.
te fiant
stet
oluntate
ecce que
i. pecca
dicit: vñ
p̄dico
vult ma
i vero q̄
i conueni
mala nō
volutatib⁹
ionem.
m velle
ut de
am bis mōle
quā mala nō
nō essent vel
nō fieri: non
nō fiant: vñ
rō: nō ē oī
vōtes ē sic
nō valem⁹
io impotēs
esse: nisi eo
volētē possit
vñ sit: volū
tā dicit Au
voluerit. Sed
i vult nō fieri

Hic patet quod ex ma

lis quae sunt aliquid puenit bonum dum bona magis placet. et laudabiliora existunt. Ipsi etiam facientibus ex malis quae faciunt: interdum bona pueniunt si secundum oppositum vocati sunt scilicet. Talibus enim ut ait Augustinus in libro de correptione et gratia. versus ad eum de omnia cooperantur in bonum. ut si quae horum deuiant. et exorbitant: etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum quod humiliores redeunt atque doctiores. ut Petrus. Illa etiam mala quae ab iniquis fideles percipiunt. ut ait Augustinus in libro de trinitate. ipsis vitiosum sunt: vel ad delenda peccata. vel ad exercenda probandaque iusticia: vel ad demonstranda humiliter vite miseriam. Ideoque et Job dei manu et apostolus sathane stimulum sentit: et iterum bene proficere: quia malum bene portauit. Ex praedictis concludit ostendens esse bonum fieri mala multis modis. **h**

Si quis igitur dili

genter attendat quae scripta sunt: facile est ei percipere ex malis bona puenire: et ex ea ratione dictum esse quod bonum est mala fieri vel esse: non quod malum sit bonum: vel quia bonum sit malum fieri. Non est enim bonum malum fieri ab aliquo: quod non est bonum ut aliquis faciat malum. Si enim hoc esset bonum: profecto huiusmodi deus auctor esset: qui est auctor omnis boni. Quod si huiusmodi deus auctor esset: eo quod auctore homo agit mala. et ita eo auctore homo fit deterior. Et si eo auctore homo fit deterior. tunc eo volente homo fit deterior. Idem est enim dicere aliquid fieri deo auctore quod deo volente. Deo autem auctore homo non fit deterior. quod non deo volente: ut Augustinus in libro xxxiij. questionum. apte astruit a minore dicens ita. Nullo sapiente homine auctore fit homo deterior. Tanta enim est ista culpa que in sapientem hominem cadere nequit. Est autem deus omni homine sapienter prestantior. Multo enim est prestantior dei voluntas quam hominis sapientia. Illo autem auctore cum dicitur: illo volente dicitur. quod est vitium voluntatis humane quo est homo deterior: quod vitium si longe abest a dei voluntate ut ratio docet a quo sit quereendum est. Ecce apte dicit Augustinus. deo auctore vel volente hominem non fieri deteriorem: sed vitium voluntatis sue. Non est ergo deo auctore quod malum fit ab aliquo: et ita deo volente mala non fiunt.

Quod in deo non est causa ut sit homo deterior. **l**

Deinde idem Augustinus

querens quid sit causa ut homo sit deterior: in deo non esse asserit in eodem libro. sic dicens. Et sit homo deterior: aut in ipso est. aut in alio. aut in nihilo. Si in nihilo: nulla causa est. Si in alio aut in deo. aut in alio quolibet homine. aut in eo quod neque deus neque homo sit. Sed non in deo: Bonorum enim deus tantum causa est. quod aut in homine est: aut in eo quod neque deus neque homo aut in nihilo. Et ex his apte ostendit quod non est bonum ut sit homo deterior: quod non est deus eius rei causa qui tantum causa bonorum est. Et si non est bonum ut homo fiat deterior: non est ergo bonum ut homo ab eo fiat malum: non quod vult deus ut ab eo fiat malum. Aliter probat quod deo auctore non fiunt mala. **m**

Ita aliter etiam ostendit

quod deo auctore. id est. volente non fiunt mala quod ipse non est causa tendendi ad non esse. Tendere enim ad non esse malum est. Ipse autem auctor mali non est. Tendit homo ad non esse quod operatur malum: non quod deo auctore est quod aliquid operatur malum. Non est ergo bonum quod aliquid operatur malum: quod tantum boni deus auctor est. Hoc autem Augustinus in eodem libro. apte explicat ita dicens. Qui omnium sunt auctor est. et ad cuius bonitatem id pertinet ut si oportet quod est. boni tantummodo causa est. Quod circa mali auctor non est: et ideo ipse summus bonum est. a quo in nullo deficere bonum est et malum est deficere. Non est ergo causa deficendi. id est. tendendi ad non esse quod ut ita dicam essendi causa est quod omnium sunt auctor est. quod in quantum sunt. bona sunt. Ecce apte habes quod deficere a deo quod summus est bonum: malum est. Quod mala quod facere malum est non quod deo auctore vel volente mala fiunt.

Obiectio quaedam sophistica quae perbat nituntur ex deo esse quod mala fiat. **n**

Ita sufficiens ostendit

sum est. quod deo auctore non fiunt mala. Qui dicitur in sophistice incedentes. et ideo deo odibiles perbat conantur ex deo auctore esse quod mala sunt. Quod mala sunt verum est: omne autem verum quod est. a veritate est quod deus est. A deo ergo est quod mala sunt. Quod autem omne verum a deo sit perbat auctoritate Augustinus in libro xxxiij. questionum. ita dicitur. Quod verum a veritate verum est. Est autem veritas deus. Deum ergo huiusmodi auctorem oportet verum. Est autem verum quod mala fiunt vel sunt. Deo ergo auctore est quod sunt vel fiunt mala.

Responsio ubi concedit oportet verum esse a deo. et sophisma aperit. **o**

Quib' facile est no

bis mēdere: s̄ indignū r̄sione videt̄ qđ di-
cunt. **Q**ē nāq; vey a deo ē. vt ait Aug. cui
psonat Amb. q̄ tractās illud x̄bū apli Me-
mo pōt dicere dñs ielus. nisi in sp̄sctō di-
cit q; cū vey a quocūq; dicif: a sp̄sctō est
Cū itaq; vey sit q; mala sūt. b̄ vey quod
dicif illa locutiōe. s̄ mala sūt. a deo ē: s̄ nō
inde sequif q; a deo sit vt mala sūt. Si enī
b̄ diceret̄. autor maloz de' esse itelligeret̄
quod ex sili manifeste saluz oñderet̄. **D**e'
phibet furtum fieri. furtum fieri veruz
est: ergo prohibet verū: non sequitur.

Istam questionis approbat il-
lozum qui dicunt deum non velle
mala fieri.

Hec igit' et alia hu

tusmodi inania relinquētes. premisse que/
stionis. pti saniori fauētes q̄ sanctorz testi-
monij plenius approbat: dicamus deum
nō velle mala fieri nec tñ velle nō fieri neq;
nolle fieri. **O**mne q̄ quod vult fieri: fit. et oē
quod vult non fieri: non fit. **F**uit aut̄ mul-
ta q̄ non vult fieri: vt omnia mala.

Ista ē distinctio. xlvj. hui' primi
libri. in qua postq̄ ostensum est quid tenendū sit de
voluntate dei s̄m se. Consequēter ostēdit̄ mgr̄ quid
tenendū sit de voluntate q̄rū ad ipm̄ effectū. **E**t tria
facit. **N**ā p̄mo ostēdit̄ effectū diuine volūtatis respec-
tu bonoz. **S**cdō facit idem respectu maloz. **T**er-
tio subdit determinationē quarundam autoritatum
primū facit a principio huius distinctionis vsq; ibi
Ios cū p̄ter. **S**cdm vsq; ibi. **Q**uo Aug. Tertuz
no ab inde vsq; ad finem distinctionis. **E**t tñ in ge-
nerali. **I**n speciali sententia mgr̄ stat in trib' p̄posi-
tionib' quaz p̄ma est hec. **B**eneplacitū diuine volū-
tatis in omnibus implet. **H**anc mgr̄ inuestigans q̄rit
At̄rū deus aliquid voluerit quod factum nō fuerit.
Et arguit q; sic. quia voluit inoult omnes homines
saluos fieri hoc tñ factū nō ē nec fit. **S**ilr̄ voluit fili-
os isrl' gregare. qđ etiam nō est factū. ergo nō oia
que deus voluit sūt facta. **E**t r̄idet mgr̄ q; h̄mōi du-
plici obiectiōe nō obstante volūtas dei s̄p̄ implet.
Et obiecta sic habet̄ intelligi q; quicūq; hoies saluā-
tur vel qui de filiis isral' congregantur. sicut etiā Job. j.
dicif. **I**lluminat oēm hoīem veniētem in hunc mun-
dum. **H**oc non habet̄ intelligi q; omnes ab ipō illumi-
nant̄ qui in hunc mundum venerint. sed q; nullas ve-
niens in hunc mundū illuminat̄ nisi ab ipō. **S**cdā
p̄positio est hec. **D**e' neq; vult neq; non vult q; ma-
lū culpe oriat̄. **H**ac p̄bans mgr̄ querit. **E**tr̄ mala sūt
ant̄ deo volente. **C**irca cui' questionis materiaz duc-
sunt op̄miones quarū prima est. q; deus vult malum
nō fieri. **S**cdā est q; de' vult mala fieri et hi inducūt
rōnes p̄ sua op̄mione. quarū prima est. **P**otentie oī
potentis resisti nō pōt. sed si deus nollet mala fieri.
cū tñ sūt. eius potētie posset resisti. sed hoc esset in-
cōueniēs. quia iam pō esset omnipotēs. ergo incōue-

nies est deū ponere velle mala nō fieri. ergo de' vult
mala esse vel fieri. **S**ecunda vero talis est deus aut
vult fieri aut nō vult fieri. s̄ non vult ea nō fieri. er-
go vult ea fieri. **M**ino: patet p̄ hoc. quia si vellet nō
fieri nunq̄ fierent: cum voluntati ei' nihil posset resi-
stere. **T**ertia ratio est. **D**eus vult omne bonū. s̄ bo-
num est mala fieri. nisi em̄ esset bonū mala fieri nūq̄
pmittit̄ a deo fieri. ergo deus vult mala fieri. **A**d
has rōnes respondēs mgr̄ ad duas. p̄mo q; non est
p̄cedēdum: q; deus velit mala fieri. quia sic esset ini-
quus. nec q; vult nō fieri mala que ē scđa op̄mione. qz
sic mala nūq̄ fierēt. **S**ed est vidēdū q; nō vult ea fie-
ri. et q; arguitur tertio q; mala fieri est bonum. **D**icē-
dum est q; nō est bonum simpliciter s̄ est bonū in q̄-
tum ex malis possunt elici bona. vbi etiā incidētale
dicif q; aliquid est bonum in se et facienti et ei cui fit
vt p̄dicare fidelibus. p̄pter deum. **A**liquid est bonū
in se et facit. vt dare elemosynam paup̄i. sed nō pro-
pter deum. **A**liquid nō in se est malum et facienti sed
ex eo accidentaliter. puenit aliqua bona vt mala q̄
sūt ad pulchritudinem vniuersi. **P**robat postea ma-
gister op̄mionem. s̄ q; deus non vult mala fieri. q; si
deo volētē fierēt mala. igit̄ fierent deo auctore. et p̄
p̄s de' eēt aucto: ill' qđ fieret deterior qđ nō ē dī
cēdū vt p̄bat autoritate. **b.** **A**ugu. **P**ostea Arguit
fm̄ quosdā. **D**e' vey est a deo. s̄ mala fieri est veruz
ergo ip̄a factio mali est a deo **E**t r̄idet q; vltas que
est in hoc dicto est a deo sed ex hoc non sequif q; ip̄a
res dicta. s̄. malū sit a deo. **T**ertia propositio est
Nullum malum fit quod a deo fieri nō pmittit̄. patet
quia quicquid fit deus pmittit fieri **E**t tñ in sp̄ali.
Quod voluntas dei semp̄ impletur de
homine quocūq; se vertat.

Volūtas quip

pe dei semp̄ efficac̄ est vt fiat oē
qđ velit et nihil fiat qđ nolit: q̄
o hoie s̄p̄ implet̄ qđcūq; se v̄tat **N**ihil em̄ (vt
ait Augu) i libero arbitrio p̄stitutū supat
volūtate dei: et si faciat p̄tra ei' volūtate.
tñ p̄tra ei' volūtate q̄ ip̄e est nihil putādū
est ita fieri tanq̄ velit fieri et nō fiat. vt nō
lit fieri et fiat. **I**lla em̄ volūtas. vt ait Au-
gu. in ench. **I**p̄ implet. aut de nob̄ aut a nob̄
De nob̄ implet: s̄ tñ nō implet̄ eā qñ pecca-
mus. **A** nob̄ implet̄ qñ bonū facim' iō enī
facim' q; scim' placere deo. **I**ta et de hoie
s̄p̄ de' implet suā volūtate. qz nihil facit hō
de q; deus nō op̄at̄ qđ vult. **N**on em̄ vult
de' vt peccet hō q̄libet. **S**i aut̄ peccauerit
penitēti vult p̄cere vt viuat: in pctis nō p̄
seueratē punire vt iusticie potētis p̄tumat̄
nō euadat. **S**icut alios ab ceteri no p̄parauit
uit ad penā. ita alios p̄parauit ad gl̄iam.
et hec sunt magna opa dñi exquisita in om-
nes volūtates eius. **E**t tā sapiēter exquisi-
ta vt cū angelica et humana creatura pec-
casset. id ē. nō quod ille. s̄ quod voluit ip̄a
fecisset: etiā p̄ eandē creature voluntatem
q̄ factū est quod creator non voluit. et plet
ip̄e qđ voluit. bñ yrēs etiā malis tāq; sum-

DI. XL VII

Per sile ostē-
dit illū cē fal-
sum.

GU
erion
Es. Et
o. aut
in alio
ut in co
Bono
ant in
Et ex
sit dō
tū cā
harde
eo fax
mān.
ne nō fr
m
ostē
unt mala
e. Tēde
ut aucto
q̄ op̄at̄
is op̄at̄
nt malū
Aug. in
dū om
tē id pu
est. Quo
sumuz
ū ē et ma-
di. i. teni
di cū est
bōa sunt
o q̄ sumuz
re malū est
la sunt.
ica q; p̄ba
ala fiat. n
roste
nt mala. Qui
deo deo odū
dore esse q;
erū ē: omne
A deo q̄ est
o deo s̄p̄
ū. q̄stio ita
ē est. Et aut
oē verū. Et
nt. Deo ergo
nala.
ē verū esse a

me bon^o: ad eorū damnationē q̄s iuste pre-
destinavit ad penā: 7 ad eorū salutē q̄s be-
nigne p̄destinavit ad gr̄am. Quātū em̄ ad
īpos attinet q̄ de^o noluit fecerūt: q̄tū x̄o
ad oipotētā dei nullo mō id facē voluerūt
hoc q̄ppe īpo. q̄ 3 ei^o volūtātē fecerūt: de
īpis facta est volūtās ei^o. p̄terea nanq̄
magna dñi sunt opa ex q̄sita in oēs volūta-
tes ei^o. vt miro 7 ineffabili mō nō fiat p̄ter
ei^o volūtātē. qd̄ etiā fit 3 ei^o volūtātē: qz n̄
fieret si nō sineret. nec vtiq̄ nolēs finit. sed
volēs. nec sineret bon^o fieri male. nisi oipo-
tens 7 de malo posset facere bonū bñ. His
x̄bis cuidēter mōstrat q̄ volūtās dei eter-
na sp̄ implet d̄ hoīe: etiā si faciat hō p̄tra dei
volūtātē. Sz attēdendū ē diligētē quō in
supiorib^o d̄: fieri aliqd̄ p̄tra dei volūtātē
qd̄ tñ nō fit p̄ter eā 7 q̄liter intelligendū sit
illud. q̄tū ad se fecerūt: qd̄ de^o noluit. q̄tū
x̄o ad oipotētā dei nullo mō id facere va-
luerūt. Vidētur em̄ ista supiorib^o obuiare
vbi dictū est volūtati ei^o nihil resistere.

Hic aperit diuersis modis supra
accipi dei voluntatem.

Verū vt supra di-

rim^o voluntas dei diuersis modis accipit
q̄ diuersitas i p̄dictis x̄bis si diligētē notet
nihil ibi p̄dictōis repit. Vbi em̄ dicit nō
fieri p̄ter ei^o volūtātē etiā qd̄ fit p̄tra ei^o vo-
luntātē dissilitē accipi volūtātē. 7 nō ip-
sam voluntātē. q̄ de^o est: 7 sc̄p̄na est. 3 ei^o
signa p̄dictis x̄bis intelligi voluit. i. p̄hi-
bitionē siue p̄ceptionē 7 p̄missionē. Q̄d
ta em̄ hūt p̄tra dei p̄ceptū vel p̄hibitionē
q̄ tñ nō hūt p̄ter ei^o p̄missionē. Ipsi^o nāq̄
p̄missionē oīa hūt mala: q̄ tñ p̄ter ei^o volūta-
tē sempiternā hūt. Sicut Aug. dicit sup̄ il-
lū locū ps̄. vt nō loquat̄ os meū opa hoīm
Opa em̄ hoīm dic̄ eā q̄ mala sūt q̄ p̄ter dei
voluntātē hūt. q̄ ipse est: 3 nō p̄ter ei^o p̄mis-
sionē q̄ ipse nō est. Appellat̄ tñ ipsa dei vo-
lūtās. qz de^o volēs finit mala fieri. Fuit et
p̄tra ei^o p̄ceptionē vel p̄hibitionē: 3 nō cō-
tra ei^o volūtātē q̄ ipse est: nisi dicat̄ p̄tra eā
fieri: qz p̄ter eā hūt. Cōtra eā q̄ppe nihil ita
fit: vt velit fieri qd̄ nō fiat. vel nolit fieri et
fiat: qd̄ euidēter ibi Aug. notauit. vbi ait.
Quātū ad ip̄os attinet qd̄ de^o noluit fece-
rūt q̄tū x̄o ad oipotētā dei: nullo mō id
facere valuerūt. Ac si diceret fecerūt p̄tra
dei p̄ceptū qd̄ appellat̄ volūtās: 3 nō fece-
rūt p̄tra dei volūtātē oipotētē. qz h̄ non
valuerūt: illud valuerūt. 7 ita p̄ h̄ q̄ fecerūt

In quirit sen-
sus p̄: edi cro-
rū x̄borum.

Ex quo sensu
quedam dicitur
fieri circa
dei voluntatē
q̄ tñ non sunt
p̄ter ei^o vo-
luntatem. Et
ex quo sensu
verus sit nihil
fieri cōtra ei^o
voluntatem.

p̄tra dei volūtātē. i. p̄ceptū de ip̄s facta^o ē
volūtās ei^o. i. impleta est volūtās ei^o sempit-
terna q̄ eos dānari volebat. Vñ Grego. su
per Beñ. Q̄dulti voluntatē dei peragunt
vnde mutare cōtendunt. 7 p̄silio eius resi-
stentes obsequunt̄: quia hoc eius disposi-
tioni militat. quod p̄ humanū studiū resul-
tat. Hic aperte ostendit̄ quia dū mali con-
silio ac p̄cepto dei resistunt qd̄ voluntas
dei appellat̄. ea faciunt vnde volūtās eius
que ipse est implet̄: que dispositio vt bene-
placitū vocatur. Nam vt ait Aug in ench
quantelibet sint voluntates angelorum 7
hominū bonorū vel malorū: vel illud qd̄
deus vel aliud volentū q̄ deus: oipotētē
tis voluntas semp̄ inuicta est: que mala ef-
se nunq̄ potest: etiā dū mala irrogat: iusta
est: 7 p̄fecto que iusta est: mala nō est. Vel
us ergo omnipotēs siue p̄ misericordiā cu-
ius vult misereat̄: siue p̄ iudiciū quē vult
obdurat. nec inique aliqd̄ facit: nec nisi vo-
lēs q̄c̄q̄ facit 7 oīa quecūq̄ vult facit.

Summatim p̄stringit sententiā
predictorum addens quare de^o p̄-
cepit omnibus bona facere 7 mala
vitare. cum non velit hoc ab om-
nibus impleri.

Ex p̄dictis liquet

q̄ voluntas dei que ipse est semp̄ inuicta ē
nec in aliquo cassatur: sed per omnia implet̄
Consiliū vero eius 7 p̄ceptio siue p̄hi-
bitio non ab omnibus implentur quib^o p̄-
posita 7 data sunt. Neq̄ ideo p̄cepit om-
nibus bona: vel prohibuit mala: vel cōsu-
luit optima q̄ vellet ab omnibus bona que
p̄cepit fieri: vel mala que p̄hibuit vitari
Si em̄ vellet: vtiq̄ 7 fierent. qz in nullo po-
test ab homine supari vel impediri eius vo-
luntās: sed vt iusticiā suā hominibus ostē-
deret: 7 mali essent inexcusabiles. Deniq̄
vt boni ex obedientia gloriā mali ex inobe-
dientia penam sortirentur: sicut vtriq̄ ab
eterno preparauit. Ea ergo que omnibus
p̄cepit: vel prohibuit a quibusdā voluit
fieri vel vitari. sed nō ab omnibus: 7 que-
dam p̄sonaliter p̄cepit 7 in veteri 7 in no-
ua lege. q̄ ab eis q̄b^o p̄cepit fieri noluit: vt
abrae dei imolatiōe filij: 7 i euāgelio q̄bus /
dā curatis q̄b^o p̄cepit ne cui dicerent.

Ista est distinctio. clvij. hui^o p̄ri-
mi libri. in qua magister postq̄ egit de quibusdā q̄
diuine voluntatis effectus vident̄ impedire Agit de
diuine voluntatis efficaci adimplēione Et tria facit

Gregori^o.

Nā pmo ostēdit q voluntas dei semp implet. Secō subdit q etiam impletur quo ad eos a quibus puer se impugnat. Tertio cōcludit q deus diuersimode fm eam pcepit. Primum facit a pncipio distinctōis vsqz ibi. Mōta enim sunt contra eius pceptionem. Scdm ab inde vsqz ibi. Ex predictis liquet. Tertiu hō ab inde vsqz ad finē distinctōis. Et tm de sentētia in generali. In spēali sentētia magistri stat in tribus ppositiōibus. quarū pma est hec. Diuina voluntas efficaciter in omnib⁹ semp cōsummat. Hanc magister pbans pponit pmo q voluntas dei sp est efficac⁹: z nihil est cōtra eā. multa tñ sunt pter eam. Et ostendit q voluntas dei sp implet aut de creatura aut a creatura. A creatura aut qm qm creatura bene facit. De creatura aut qm de⁹ ordinat de mala facitē vt vult. Postea magister mouet dubitationē quandā quōd possit aliquid fieri pter dei volūtatē. quod Aug⁹ videt dicere: cū tñ eius volūtatē nihil resistat. Itē quōd illud qd est contra voluntatē dei non est pter eam. Et respondet magister dicēs q hoc aparet distinguēdo voluntatē. Nā volūtas dei aliqñ nominat ipam diuinā essentiā pcepta vel phibitōes diuine voluntatis. Aliquādo etiā pmissionē. Cōtra ipsam diuinā voluntatē que est incipisa diuina essentia nihil sit. Contra pcepta z phibitiones que sunt signa voluntatis dei bene pōt aliquid fieri vt mala: z tamē nihil fieri pōt pter eius pmissionē. Scda ppositio est hec. Diuina voluntas efficaciter implet z cōsummat quo ad eos a quibus puer se impugnat. Hanc pbat magister autoritatibus sanctorū que vidēt dicere q mali volūtatē diuine resistentes ei obsequunt. Tertia ppositio est hec. Nō omnia que deus pcepit vel phibuit ita fieri voluit. Hoc pty ex eo q de⁹ aliquādo ex aliqua ratione aliqua fieri nō voluit: sed ad modū volentis habuit: vt patet de immolatione Isaac z hōi. Et tm in speciali.

Qz aliqñ hō bona voluntate aliud vult qz de⁹: z aliqñ mala id quod deus bona voluntate vult. a

Sciendus quo

q est q aliqñ mala est volūtas hominis idem volētis qd deus vult fieri: z aliqñ bona est volūtas hominis aliud volētis qz deus. Et em bona sit hominis voluntas oportet attēdere quid pgruit ei velle z quo fine. Tantū em inter est inter voluntatē dei z voluntatē hominis vt in quibusdā aliud cōgruat deo velle aliud homini. Nā Aug⁹ in ench. Aliqñ bona voluntate homo vult aliquid qd deus nō vult: bona multo ampli⁹ multoqz certius volūtatē. Nā illius mala volūtas esse nunqz pōt. Tanqz si bonus filius patrem velit viuere quē de⁹ bona voluntate vult mori. Et rursus fieri pōt vt hoc velit homo voluntate mala: qd de⁹ vult bona: vel lut si malus filius velit mori patrē: velit etiā hoc deus. Nepeille vult qd nō vult deus iste vero id vult qd vult z deus: z tm bone dei voluntati pietas illius pot⁹ cōsonat: quis aliud volētis qz hui⁹ idem volentis

Augusti.
Qz fm duo cōsiderat bona volūtas hoīs

impietas. Absultū em interest quid velle homini: quid deo cōgruat: z ad quē fines suā quisqz referat voluntatē vt approbetur vel improbet. Idotest em velle bonum qd nō congruat ei velle: z pōt velle bonuz qd congruit: sed non refert ad fines rectum: z ideo non est bona voluntas.

Qz bona dei voluntas mala hoīm volūtatē implet vt in passiōe xpī cōtigit vbi quoddā factum est qd deus bona z iudei mala volūtatē voluerūt: voluerunt tñ z aliquid quod deus nō voluit.

Illud quoqz nō ē p̄mittēdū q aliqñ dei voluntas bona p malā hominis voluntatē implet: vt in crucifixiōe christi factū est quē deus bona voluntate mori voluit. Iudei vero impia voluntate eū crucifixerūt. Et volebant iudei mala voluntate quoddā qd de⁹ voluit bona. volebat scz vt xp̄s pateref moreref: s volebant z aliquid aliud qd deus volebat scz occidere christū quod fuit mala actio z peccatū. Actū quippe iudeoz non voluit deus. passioez vero xpī voluit: sicut z in ipso ps: christus ad patrē ait: Tu cognouisti sessionez mea. i. voluisti: z approbasti passionē meā. tibi em placuit Voluit itaqz tota trinitas vt christ⁹ pateref: nec tamen voluit vt iudei occiderēt. qz voluit penaz christi: sed nō voluit culpā iudeozū necta men noluit: si eum noluisset: nec fuisset.

Oppositio.

Bed ad hoc oppo- nit sic. Si voluit de⁹ vt christus pateref. Voluit utiqz vt pateref a iudeis vel non. Si voluit vt nō pateref a iudeis: cum passus sit factū est itaqz qd voluit deus nō fieri. Si aut voluit eū pati a iudeis g voluit eum occidi a iudeis: voluit itaqz vt iudei occiderent eū. Ad qd respondētēs dicimus simpliciter cōcedendū esse. q de⁹ voluit christū pati: mori: qz eius passio bonū fuit z cā nostre salutis. Lū aut dicif volebat eum pati vel occidi a iudeis. hic distinguēdū est. Si em intelligif sic: volebat eū sustinere passionē siue crucifixionē a iudeis illatā: verus est sensus. Si vero intelligif sic: volebat vt iudei occiderent eū: falsum est. Non em volebat deus actionē iudeoz que mala erat: sed volebat passionē bonā: z hec voluntas p malas iudeozum

Responsio

Augusti.
in ench.

voluntates impleta est. **Uñ Aug.** in ench. Deus quasdam voluntates suas vtiq; bonas implet p malorum hominū voluntates malas: sicut p maliuolos iudeos bona voluntate patris christus p nobis occisus est. **Qd tñ bonū fuit vt apls Petrus qñ id fieri nolebat: Sathanas ab ipō q occisus ē diceref. Ecce manifeste habes magnū bonū fuisse q christ' occisus est: r hoc bonū. q; Petrus nolebat: iō redargutus est.**

Uñ placuerit viris bonis q christus pateret r mozeretur: placuit quidem intuitu nostre redemptionis: sed nō ipsius cruciatus.

Ex quo soluit que

stio qua queri solet: vtrū viris sanctis placere debuerit q christus pateret vel occideret: Debuit em̄ eis placere intuitu nostre redemptionis sed nō intuitu ipsius cruciatus. Voluerūt ergo ac vehemēter cupierunt xpm̄ mori: ppter liberationē hominis r impletionē diuine voluntatis sed nō voluerunt delectatione ipsi' afflictionis. De eodē ḡ letabant r tristabant: sed ob aliud gaudebāt r ppter aliud dolebāt. Volebāt ergo christū mori p hominis redemptione: r tñ de morte ipsius diuersis de causis corda eorū variē mouebantur.

Quomō sentiendum sit de passionibus sanctorum an velle an nolle debeamus.

Si vero queritur

vtrū eodē modo sentiendū sit de passionibus r martiris sanctorū: **Dicitur** aliquaz esse differentia inter passionē capitis r mēbrorū Christi nāq; passio causa est nre salutis: qd nō est passio alicui' sancti. Nullus em̄ passione redēpti sumus nisi christi. Profuerūt quidē non modo eis qui passi sunt: verū etiā alijs fidelibus ipsorū passionibus. Verū tamē nostra redēptio non sunt. hoc em̄ passio illius sola potuit qui de' est r homo. Illius ergo passionē credentium pie mentes voluerūt r optauerunt fieri sicut futurū credebant. Passiones vero sanctorum possumus velle r nolle: r vtrunq; bona voluntate si rectos nobis pponamus fines. Qui em̄ placuit Pauli passio eo fine q; premiū eius p hoc auctū r pactū cernebat: bonā videt habuisse voluntatez: que volūtati eius cōgruebat qua cupiebat dis-

Qd passioes scōz possumus velle r nolle r vtrunq; bona voluntate.

solui r esse cū christo. Qui autē voluit cum declinare passionē: r effugere man' iniquorū cōpassione pietatis r ille habuit bonaz voluntatē. **Uñ Augu.** in ench. Bone appaiebant apostolū Paulū hierusalē pgerere: ne ibi pateret mala que Agabus ppheta pdixerat: r tamē hoc illum de' pati volebat p anūcianda fide christi exercēs martyrem christi neq; ipse bonā voluntatē suā impleuit p christianorū voluntates bonas sed p iudeorum malas: r ad eū potius ptenebant qui nolebant qd volebat: q; illi per quos volentes factū est qd volebat: quia id ipsum mala voluntate fecerunt qd deus bona voluntate voluit. Ita r in passione christi factū est: qd em̄ de' voluit: hoc idē Judas r diabolus: sed illi mala voluntate deus vero bona voluntate. scz vt christ' mozeret. Verū tamē illi actuz voluerunt quē deus non voluit.

Ista est distinctio. xlvij. hui' primi libri seu vltima. In qua magister post q̄ egit quō voluntas dei semp efficaciter adimplet. **Hic cōsequenter agit quō se habeat voluntas nostra in cōparatione vel in cōformitate ad diuinā. Et tria facit.** Nam primo ostendit q voluntas nostra bona nō semp cōformat diuine in volūto. Secō subdit quō aliquā voluntas nostra cōformat diuine voluntati in volūto. Tertio subdit q aliquādo sine culpa possumus idē volūtū diuersis respectibus velle r nolle. **Primum r scōm facit a principio distinctionis vsq; ibi. Et quo soluit questio. Tertio vero vsq; ad finē distinctionis. Et tñ in generali. In speciali sentētia magistri stat in tribus ppositionibus quarū prima est hec. Nō omnis voluntas nō volens qd deus vult est mala. Hanc magister pbans ponit exemplū in primo capitulo huius distinctionis dicens: vt si bonus filius patre suū velit viuere: quē deus bona voluntate vult mori. Ibi volūtas filij materialiter nō vult qd deus vult nō tñ est mala. Secūda ppositio est hec. Nō omnis volūtas que vult qd deus vult est bona. Hanc magister pbans pponit q aliquā est mala voluntas hominis volentis idem quod deus vult: sicut voluntas malī filij volentis mortē patris quā tamē deus vult. Nempe ille prim' vult quod nō vult de'. Iste vero secūdus idem vult q deus: r tamē bone volūtati illius dei pietas potius cōsonat: quā aliud volentis q huius qd deus volentis impietas. Tertia ppositio est hec. Idem volūtū diuersis respectibus sine quacūq; culpa possum' nolle r velle. Hanc pbans pponit magister q voluntas dei bona per voluntates malas hominū adimplet: sicut fuit in morte christi. volebat em̄ deus christū mortē sustinere: sed nō iudeos inferre. Et postea dicit q passio christi deo placebat: nō in q̄tum fuit penalis sed in q̄tum fuit salutaris. Et similiter passiones sanctorū pnt diuersis causis sanctis placere r displicere qd pbat ppositio pdicta. Et tñ in speciali.**

Finit prim' liber de mysterio trinitatis.